

Nógrád megye

Szolgáltatási Út Térkép

2020

Készítette: Bíró Ferenc e.v.

Tartalom

1. Bevezető.....	4
2. A felzárkózáspolitikai.....	5
2.1. Célok.....	5
2.2. Közpolitika, határterületek.....	5
2.3. Beavatkozási területek.....	7
3. Nógrád megye bemutatása.....	9
3.1. Területi bontás.....	9
Nógrád megye járásai.....	14
Külterületi lakosság és a szegregátumok.....	17
3.2. Demográfia.....	22
3.3. Vallás.....	31
3.4. Etnikai eloszlás.....	35
3.5. Iskolázottság.....	39
3.6. Jövedelmi helyzet.....	44
3.7. Gazdaság.....	54
3.8. Foglalkoztatás.....	57
3.9. Közlekedés.....	61
Közutak.....	61
Személygépjárművek.....	63
Közösségi közlekedés.....	65
3.10. Kultúra.....	67
4. A megyében meglévő szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés vizsgálata.....	71
4.1. Egészségügy.....	71
Háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás.....	71
Fogászati ellátás.....	75
Védőnői ellátás.....	76
Járó beteg szakellátás.....	78
Mentés.....	80
Fekvőbeteg szakellátás.....	80
4.2. Oktatás.....	81
Óvodai ellátás.....	81
Általános iskolák.....	86
Középfokú oktatás.....	90
Kollégium.....	92

4.3. Szociális szolgáltatások	93
Szociális alapellátások.....	93
Gyermekjóléti alapellátások.....	95
Szociális bentlakásos ellátások.....	97
Gyermekvédelmi szakellátás.....	98
5. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához illeszkedően Nógrád megye 6 járásában és összesen 131 településén a szolgáltatási hiányok és a szolgáltatási utak feltérképezése	100
5.1. Oktatás	100
5.2. Szociális szolgáltatások	108
Gyermekjóléti alapellátások.....	108
Szociális alapellátások.....	111
Szociális szakellátások (bentlakásos ellátások).....	116
6. A hiányzó szolgáltatások biztosítására, azok működtetésére, valamint a hozzáférés javítására vonatkozó javaslatok megfogalmazása	118
6.1. Balassagyarmati járás	119
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	119
Gyermekek esélyegyenlősége	120
Nők esélyegyenlősége	121
Idősek esélyegyenlősége	122
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	123
6.2. Bányterenyei járás	123
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	124
Gyermekek esélyegyenlősége	125
Idősek esélyegyenlősége	125
Nők esélyegyenlősége	126
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	126
6.3. Pásztói járás	127
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	127
Gyermekek esélyegyenlősége	128
Nők esélyegyenlősége	129
Idősek esélyegyenlősége	130
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	130
6.4. Rétsági járás	131
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	131
Gyermekek esélyegyenlősége	133

Nők esélyegyenlősége	133
Idősek esélyegyenlősége	134
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	135
6.5. Salgótarjáni járás.....	137
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	137
Gyermekek esélyegyenlősége	139
Nők esélyegyenlősége	140
Idősek esélyegyenlősége	140
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	141
6.6. Szécsényi járás	143
Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége	143
Gyermekek esélyegyenlősége	144
Nők esélyegyenlősége	145
Idősek esélyegyenlősége	146
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	147
7. Melléklet.....	148
Táblázat és ábrajegyzék	148

1. Bevezető

A Szolgáltatási Út Térkép a megyei önkormányzatok részére „Megyei szintű felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan” címmel, EFOP-1.6.3.-17 kódszámon jelzett projekt egyik összefoglaló dokumentuma. A dokumentum célja bemutatni: Nógrád megye helyzetét; a megyében található közszolgáltatásokat, valamint összefoglalni a felzárkózás nevesített célcsoportjaira irányuló települési beavatkozásokat.

A program keretében két meghatározó dokumentum készül: a Szolgáltatási Út Térkép és Megyei Esélyteremtő Paktum. Ezek fejlesztési irányokat javasolnak, ajánlásokat fogalmazzak meg a települési, járási, megyei szinten jelentkező hiányok megoldására.

A megyei szintű beavatkozások összehangolása érdekében a projekt eredményei beépítésre kerülnek a megyei fejlesztéspolitikai dokumentumokba, egyúttal hozzájárulnak a 2021-2027 évi uniós fejlesztési ciklus célrendszerének megalapozásához.

2. A felzárkózáspolitikai

A felzárkózáspolitikai Magyarországon a 2010-es években nyert teret. Legjelentősebb hivatkozása az Alaptörvény 2013. április 1-jével életbe lépett módosítása, mely szerint: a XV. cikk (4) bekezdésébe bekerült a társadalmi felzárkózás fogalma az alábbiak szerint: „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti”.

A felzárkózási szakpolitika legmeghatározóbb dokumentuma a Nemzeti Felzárkózási Stratégia (NTFS), mely a teljes magyar kormányzat együttműködése mellett került elfogadásra.

2.1. Célok

A felzárkózáspolitikai célja, hogy integrálja a szegény családban élő gyermekeket, romaügyet és a hátrányos helyzetű térségeket érintő stratégiákat. Az NTFS megalkotásával a Kormány, származástól és nemzetiségtől függetlenül minden olyan ember számára kíván kiutat mutatni, aki szegénységben él. A szociális biztonság megteremtése a kormányzat legfontosabb feladatai közé tartozik: az elszegényedés veszélyével küzdők segítése nemzetstratégiai ügy, hiszen a szegénység az egész társadalom versenyképességét csökkenti, a hátrányos élethelyzet generációkon keresztül átörökítése az egész társadalom stabilitását veszélyezteti, a munkanélküliség pedig az egész társadalom jólétét megalapozó gazdasági fejlődést gátolja.

A felzárkózáspolitikai legfontosabb célja¹:

- csökkenjen a szegénységben vagy társadalmi kizáródásban élők aránya,
- csökkenjen a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi lemaradása, gyengüljenek a szegénység átörökítésének tendenciái,
- csökkenjenek a roma és nem roma népesség közötti társadalmi különbségek,
- javuljon a roma nők helyzete.

2.2. Közpolitika, határterületek

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – az általa kezelni kívánt társadalmi problémák jellegéhez hasonlóan – több szakterületen átívelő, horizontális stratégia, de megvalósulása egyben önálló komplex intézkedéseket is jelent. Mind a Stratégia, mind pedig az érintett szakterületi stratégiák végrehajtása csak akkor lehet sikeres, ha a felzárkózási célt összehangolt eszközrendszerrel teljesítik. Ezen összehangoláshoz az alábbi főbb elvárásokat jeleníti meg a Felzárkózási Stratégia a következő szakterületek számára²:

¹ NTFS

² NTFS

Családpolitika

- a szegénység átörökítésnek megszakítása a lehető legkorábbi életkorban
- szükséglet alapú szolgáltatások biztosítása (se többet, se kevesebbet, mint amire éppen szükség van)
- a családok számára folyamatos „családmenedzseri” támogatás biztosítása

Szociálpolitika

- az "eltartott" segélyezett szerepből az "adófizetői" szerepbe kerülés elősegítése
- roma nők többszörös diszkriminációjának csökkentése

Oktatáspolitikai

- óvodai nevelés biztosítása minden gyermek számára
- a tanulók képességei alapján biztosítani a hozzáférést a továbbtanuláshoz
- biztosítani a hozzáférést az integrált oktatáshoz
- végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése, kiemelten a roma lányok körében

Foglalkoztatáspolitikai

- komplex programokkal (képzés + munkatapasztalat) elősegíteni a munkaerő-piaci alkalmasság fejlesztését
- célcsoport- és egyén-specifikus aktív munkaerő-piaci módszerek alkalmazása
- a célcsoport foglalkoztatásának támogatása
- elősegíteni a helyi piaci igényekhez igazodó önfenntartó (atipikus) foglalkoztatási lehetőségek fejlesztését, vidéken elsősorban a mezőgazdaság területén

Vidékfejlesztés

- a helyi szükségletekhez és lehetőségekhez igazított fejlesztés biztosítása
- a leszakadó térségek aktív eszközökkel történő felzárkózása

Egészségügy

- az egészséges életmóddal kapcsolatos információk, szolgáltatások elérhetővé tétele (pl.: helybe vinni a szűréseket; megismertetni az egészségügyi szolgáltatásokat stb.)
- egészségügyi prevenció
- az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a leginkább hátrányos helyzetű kistérségekben élők számára is

2.3. Beavatkozási területek

A célok elérésében – a társadalmi problémák legfontosabb jellemzőit tekintve – az alábbi horizontálisan érvényesítendő célkitűzéseket tartjuk meghatározónak³:

1. tartósan munkanélküli aktív korúak munkaerő-piaci esélyeinek javítása;
2. a gyermekek szegénységének csökkentése;
3. a szocializációs és szocio-kulturális hátrányok leküzdése;
4. a roma nők többszörös hátrányainak csökkentése;
5. a hátrányos helyzetű területek lemaradásának csökkentése, a területi, lakhatási hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklése;
6. A romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése az intézményekben és a közösségekben. Ennek megfelelően az felzárkózáspolitiká az alábbi területeken kíván – más szakpolitikákkal összhangban – hatást kifejteni:

- Gyermekjólét
 - részmunkaidős foglalkoztatás terjesztése
 - koragyermekkorai fejlesztés bővítése, fejlesztése
 - családi élet és a munka összhangjának erősítése
 - gyermekszegénységi kockázat csökkentése
- Területi Egyenlőtlenségek
 - térségi szintű hátrányok csökkentése
 - leghátrányosabb települések, térségek kitörési stratégiájának a támogatása, a kilábaláshoz erőforrások fokozottabb biztosítása
- Oktatás-képzés
 - a társadalmi leszakadás megakadályozása
 - tehetséggondozás
 - sajátos nevelésű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek számára nagyobb esély biztosítása
 - hátránykompenzáció erősítése a képzés területén
 - korai iskolaelhagyás megakadályozása
- Foglalkoztatás
 - hátrányos helyzetű emberek munkaerőpiacra való belépésének elősegítése

³ NTFS

- szak és felnőttképzési rendszer fejlesztése
 - gazdaság és vállalkozásfejlesztés
- Egészségügy
 - egészségfejlesztés, egészségvédelem
 - egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeinek csökkentése
- Lakhatás
 - lakásfenntartás támogatása, adósságkezelés
 - telepprogram, szociális lakhatás
- Bevonás, szemléletformálás, a diszkrimináció elleni küzdelem
 - kétirányú szemléletformálás és kommunikáció
 - közösségi konfliktusok, közbiztonsági problémák csökkentése

3. Nógrád megye bemutatása

3.1. Területi bontás

Magyarország nagyobb közigazgatási területi egységei az 1950-es megyerendezés óta 19 megye, és a Főváros. A megyék járásokra, a járások településekre tagolódnak tovább. A továbbiakban Nógrád megye területi sajátosságait mutatjuk be, összehasonlítva az országos jellemzőkkel.

Magyarországon 3154 önálló település található, továbbá a 23 kerületre osztott főváros, Budapest. A KSH településtipológiája Budapest kerületein kívül 5 településtípust nevesít: község, nagyközség, város, megyei jogú város, és megyeszékhely.⁴ Eszerint a felosztás szerint az országban 18 megyeszékhely, 5 megyei jogú város, 322 város, 104 nagyközség, és 2705 község található. Nógrád megyében a megyeszékhely Salgótarján, mellette további 5 város, és 125 község van, a többi településtípussal nem rendelkezik.

A KSH és a magyarországi agrárgazdaságban használt lakónépesség-szám alapú településtípus felosztása mentén⁵ az alábbi településtípusokban csoportosítva a Magyarországon található településeket a következő eloszlást látjuk:

⁴ KSH Helységnévtár 2020; letöltés dátuma 2020.10.06.

⁵ A KSH településtípus felosztása, és a HEFOP 3.3.1–P.-2004-06-0071/1.0 program keretében Szűcs István szerkesztésében 2007-ben Debrecenben kiadott Településföldrajz kiadvány által Magyarországon elfogadottként említett településtipológiát használjuk. *Szűcs István. Településföldrajz, Debrecen, 2007; Kiadó: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar; In: 1.3 A települések csoportosítása c. fejezet, 7. oldal*

Lakosság száma (Fő)	Elnevezés	Településszám	Településtípusok megoszlása	Nógrád megye Településszám	Nógrád megye Településtípusok megoszlása
0-499	Törpefalu	1084	34,36%	36	27,48%
500-999	Apró falu	675	21,39%	45	34,35%
1000-1999	Kis falu	620	19,65%	37	28,24%
2000-4999	Nagy falu	491	15,56%	8	6,11%
5000-9999	Óriásfalu	138	4,37%	2	1,53%
10000-19999	Kisváros	87	2,76%	2	1,53%
20000-49999	Középváros	41	1,30%	1	0,76%
50000-99999	Nagy középváros	11	0,35%	0	0,00%
100000-	Nagyváros	7	0,22%	0	0,00%
	Főváros (kerületek)	1 (23)	0,03%		

1. táblázat: Nógrád megye települései településnagyság szerint (KSH)

Nógrád megye 131 települése az ország településeinek 4,15%-át jelenti. A tízedik legtöbb, ugyanakkor a tízedik legkevesebb települést számláló megye is, így a településszámok tekintetében a megye rangsor középső eleme.

A településtípusok országos eloszlásától némileg eltérő a megye településtípus eloszlása. (lásd: 1. táblázat) Nógrád megyében aprófalvak találhatóak legnagyobb számban, és a törpefalu a harmadik legnagyobb számú településtípus. A nagyfalvak aránya jóval alulmarad az országos arányhoz képest. A 4 várostípus közül a megyében csak a két legkisebb lakónépesség-számú kategóriából található itt.

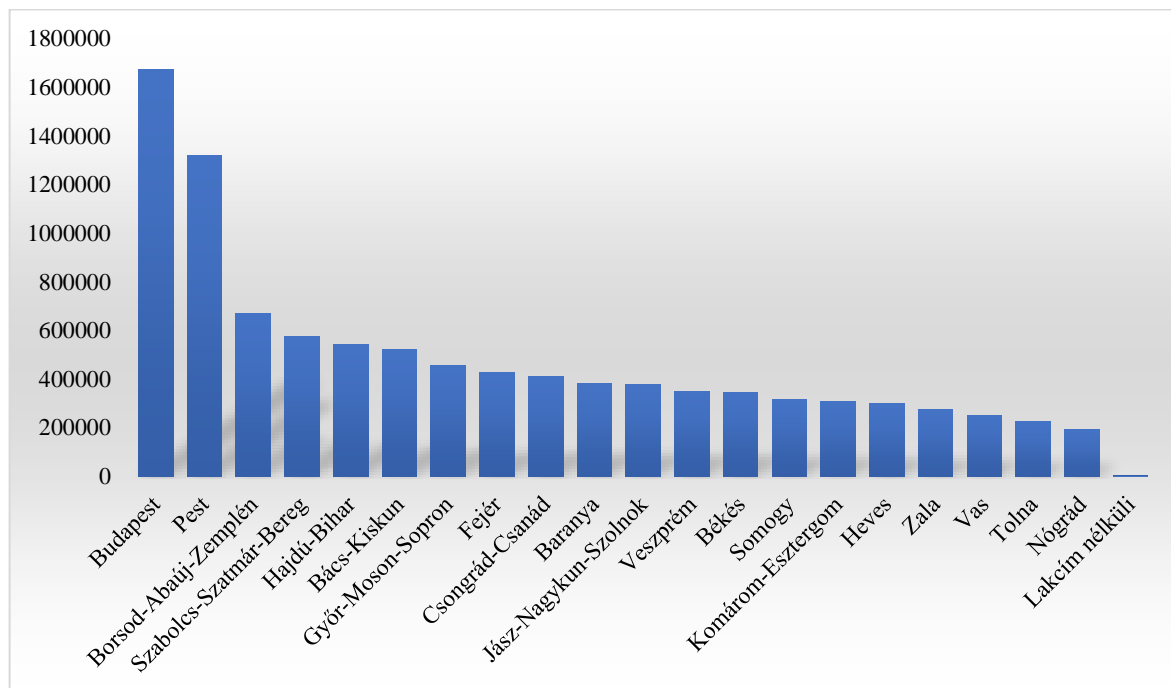
A KSH legfrissebb adatai szerint Magyarország lakónépességének száma összesen 9.917.344 fő.⁶ A lakónépesség fenti településtípusok szerinti megoszlását a 2. táblázat mutatja.

⁶ KSH Helységnévtár 2020; letöltés dátuma 2020.10.06.

Lakosság száma (Fő)	Elnevezés	Állandó népességszám országos	Állandó népesség megoszlása településtípusok szerint	Nógrád megye állandó népességszám	Nógrád megye állandó népességének megoszlása településtípusok szerint
0-499	Törpefalu	284 329	2,87%	10 430	5,38%
500-999	Apró falu	486 290	4,90%	32 357	16,68%
1000-1999	Kis falu	891 137	8,99%	54 264	27,97%
2000-4999	Nagy falu	1 467 737	14,80%	20 411	10,52%
5000-9999	Óriásfalv	938 463	9,46%	14 666	7,56%
10000-19999	Kisváros	1 218 091	12,28%	27 026	13,93%
20000-49999	Középváros	1 210 847	12,21%	34 877	17,97%
50000-99999	Nagy középváros	723 278	7,29%	0	0,00%
100000-	Nagyváros	1 021 269	10,30%	0	0,00%
	Főváros (kerületek)	1 675 370	16,89%		
	Lakcím nélküli	533	0,01%		

2. táblázat: Az országos és Nógrád megye lakosságának településnagyság szerinti eloszlása

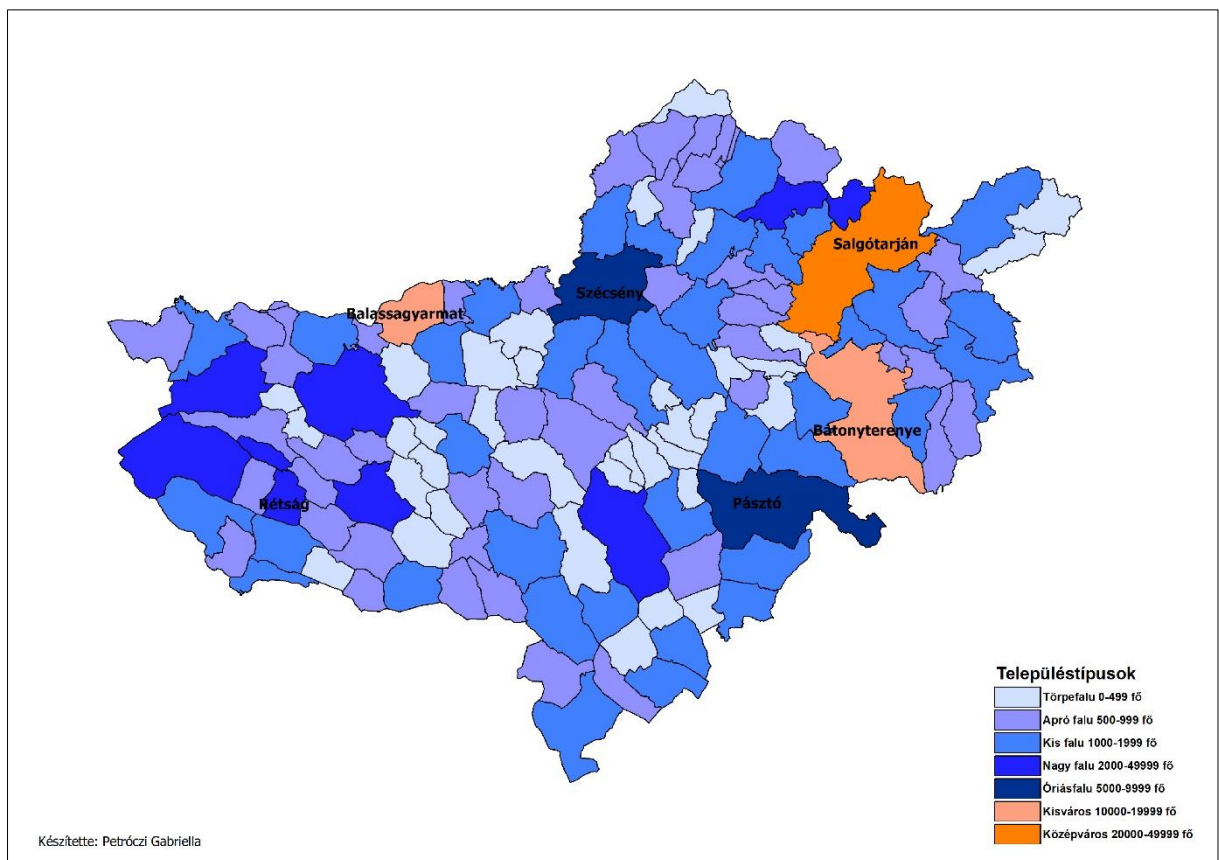
Lakónépesség számát illetően Nógrád megye a megyék sorát zárja. (lásd: 1. ábra)

1. ábra Az ország lakónépességének megoszlása megyénként 2020. január 1.-i adatok alapján

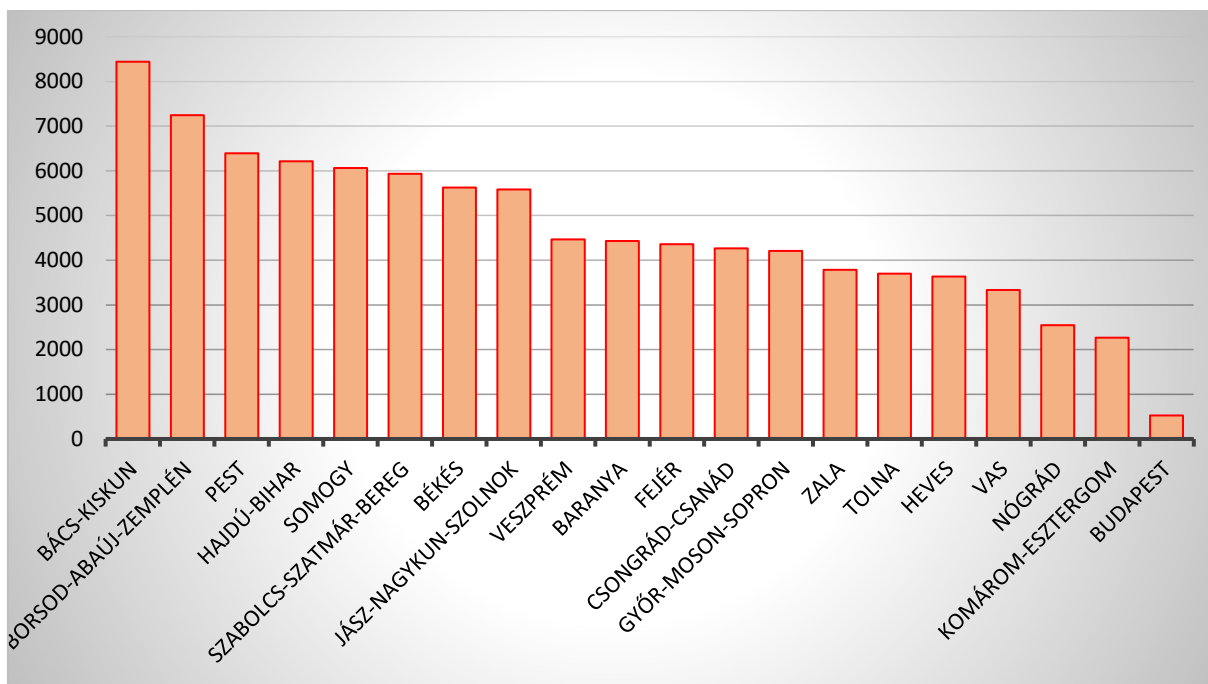
Nógrád megye lakónépessége 2020. január elsején 194.031 fő. Az ország 1,96%-a él a megyében. A megye lakónépességének 59%-a községekben él, 23%-a a megye 5 városában, és 18%-a a megyeszékhelyen. Az országos mintázathoz képest a megyében a lakónépesség nagyobb arányban él kis- és aprófalvakban, de valamivel magasabb az arány a törpefalvak esetében is, továbbá a kisvárosban élők aránya is kis mértékben magasabb az országos arányhoz képest. A középváros esetében látható magasabb arány részben magyarázható azzal is, hogy a megye egyetlen középvárosa egyben a megye székhelytelepülése is.

A 19 megyeszékhely közül még Tolna megye székhelyvárosa sorolható a középváros kategóriába. Tolna megye lakónépesség száma - megközelítőleg 25000 fővel meghaladva Nógrád megye népességszámát, - a második helyen követi Nógrád megyét a legkisebb megyék között. A megyeszékhelyek között 9 nagy középváros, és 7 nagyváros található még.

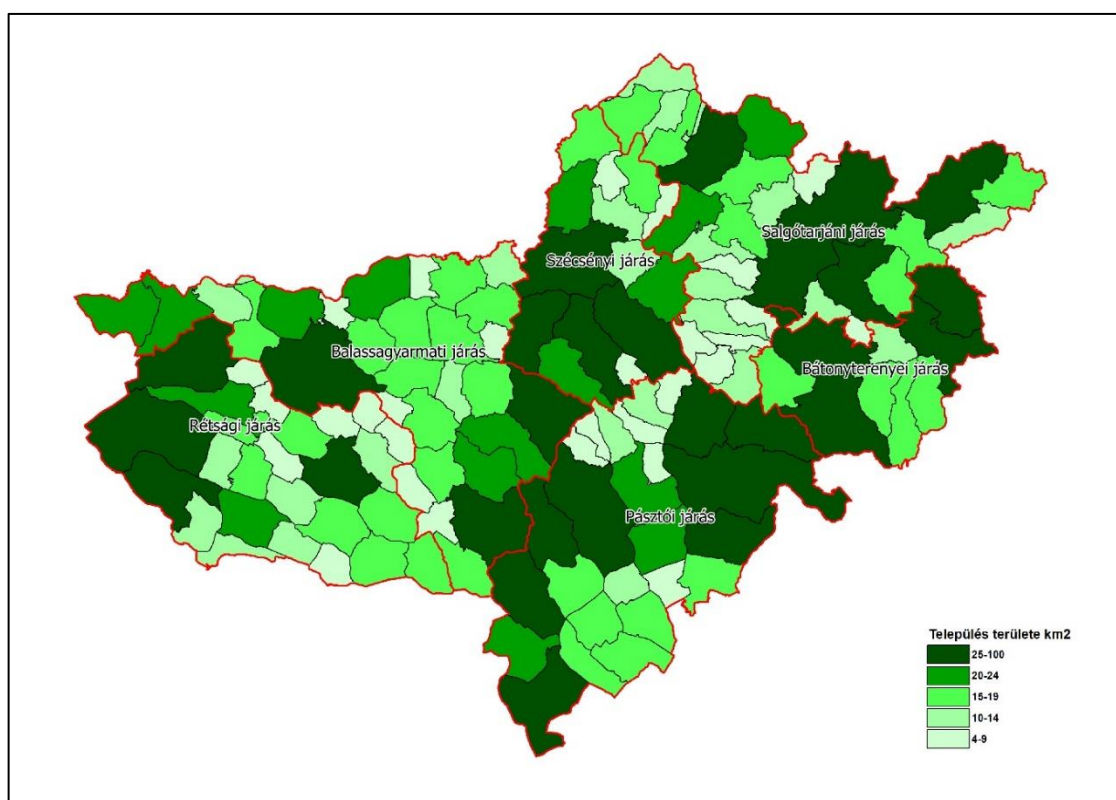
2. ábra Nógrád megye lakónépesség szerinti településtípusai 2020. január 1.-i adatok alapján

Nógrád megye területének mérete alapján a második legkisebb megyéje Magyarországnak. (Lásd: 3. ábra)

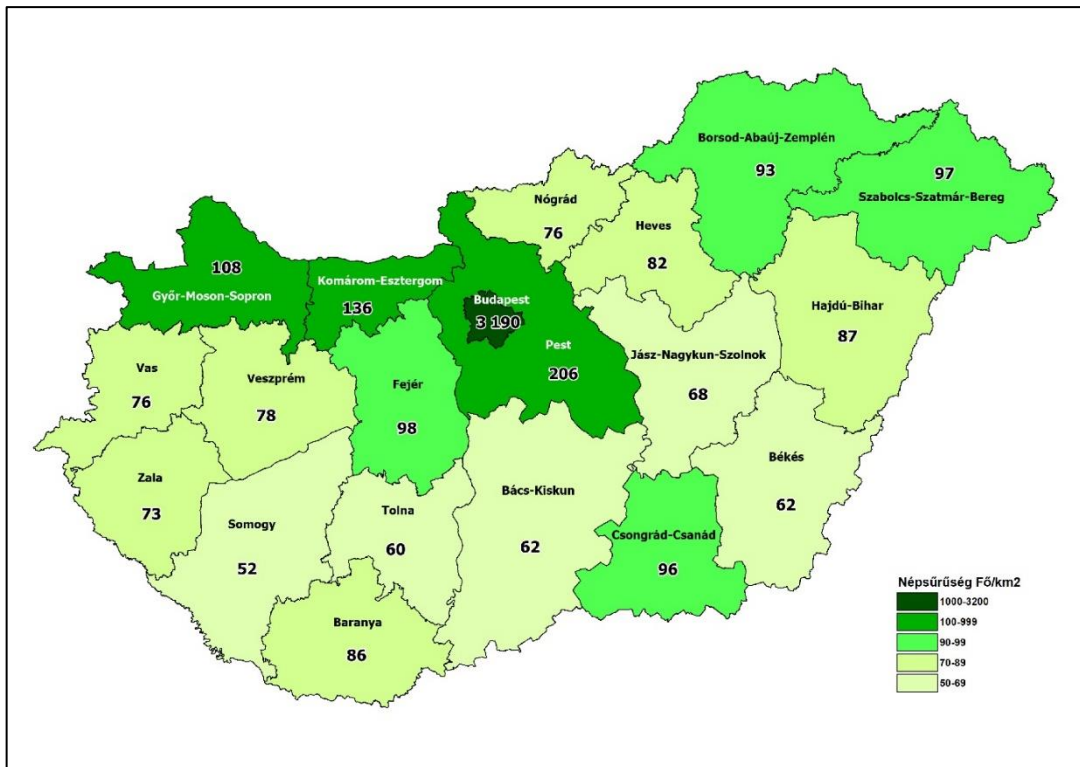
3. ábra Megyék területnagyság (km²) szerint 2020.01.01.

A területnagyság megoszlását a megye településein belül a 4. ábra mutatja.

4. ábra Nógrád megye települései területnagyság (km²) szerint 2020.01.01.

Népsűrűség szerint Nógrád megye az ország második legkevésbé sűrűn lakott megyéi közé tartozik. (Lásd: 5. ábra)

5. ábra Népsűrűség (Fő/km²) 2020. január 1. adatok szerint

Nógrád megye járásai

Az eddig tárgyalt lakónépesség szerinti településtípusok a megyén belül a járások között a 3. táblázatban láthatóan oszlik meg.

Településtípus	Balassagyarmati járás	Bátonyterenyei járás	Pásztói járás	Rétsági járás	Salgótarjáni járás	Szécsényi járás	Összesen
Törpefalu (0-499 Fő)	8		11	7	7	3	36
Apró falu (500-999 Fő)	13	3	3	10	12	4	45
Kis falu (1000-1999 Fő)	6	4	10	4	7	6	37
Nagy falu (2000-4999 Fő)	1		1	4	2		8
Óriásfalv (5000-9999 Fő)			1			1	2
Kisváros (10000-19999 Fő)	1	1					2
Középváros (20000-49999 Fő)					1		1
Összesen	29	8	26	25	29	14	131

3. táblázat Nógrád megye településtípusai járások szerint

A Balassagyarmati és a Salgótarjáni járás számlálja a legtöbb települést. A Bátonyterenyei és Szécsényi járás településszámban jóval alatta marad a többi járásnak. Szécsényi és Pásztói járás járásszékhely városai a lakónépesség alapján kialakított településtípusok közül óriásfalvnak számítanak. A Rétsági járás járásszékhely települése pedig nagyfalvnak számít, 5000 Fő alatti

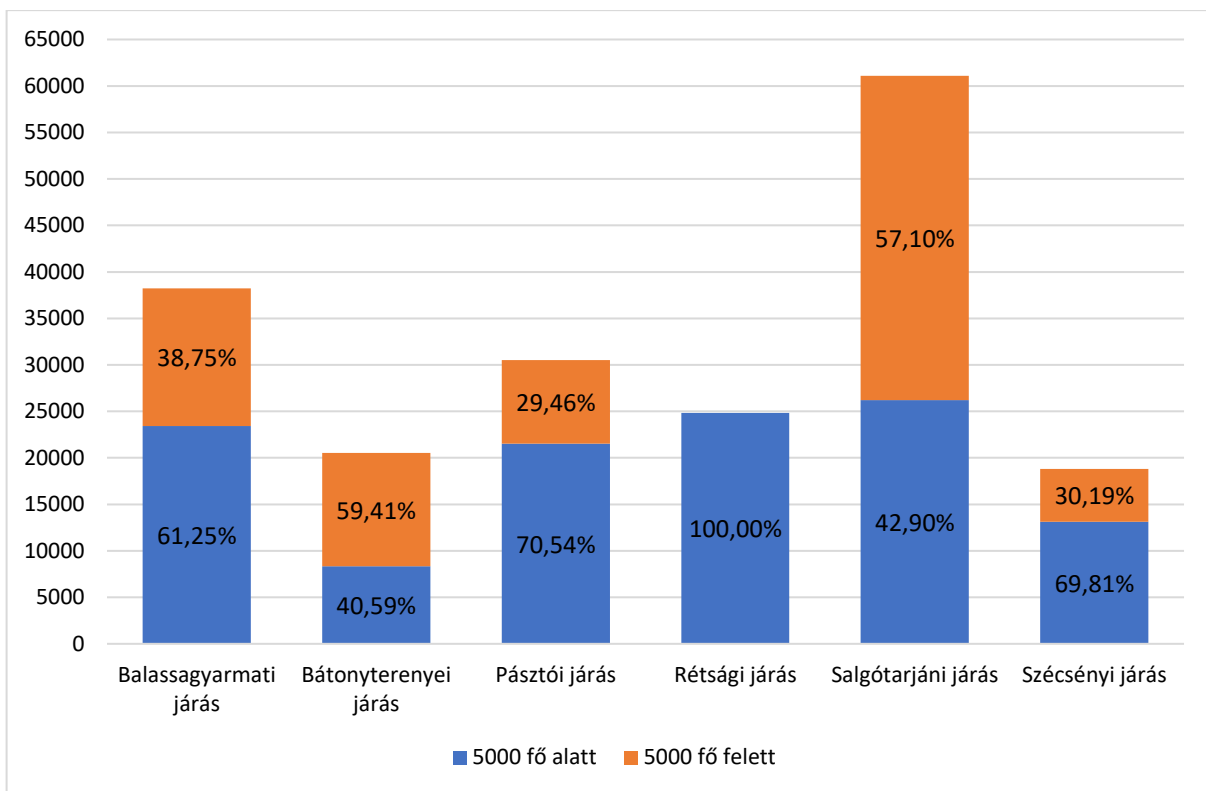
lakónépesség számmal. A maga 2751 fő népességszámával az ország 322 városának 28.-ik legkevesebb lakónépességgel rendelkező, Nógrád megye városai közül pedig a legkevesebb lakónépességgel rendelkező városa.

Településtípus	Balassagyarmati járás	Bátonyterenyei járás	Pásztói járás	Rétsági járás	Salgótarjáni járás	Szécsényi járás	Összesen
Törpefalu (0-499 Fő)	2 411		2 508	2 127	2 176	1 208	10 430
Apró falu (500-999 Fő)	9 187	2 011	1 963	7 170	9 184	2 842	32 357
Kis falu (1000-1999 Fő)	8 179	6 330	14 985	5 619	10 072	9 079	54 264
Nagy falu (2000-4999 Fő)	3 645		2 066	9 926	4 774		20 411
Óriásfalu (5000-9999 Fő)			8 989			5 677	14 666
Kisváros (10000-19999 Fő)	14 819	12 207					27 026
Középváros (20000-49999 Fő)					34 877		34 877
Összesen	38 241	20 548	30 511	24 842	61 083	18 806	194 031

4. táblázat Nógrád megye járásainak lakónépessége településtípus szerint

Bár a Balassagyarmati járás éppen annyi települést számlál, mint a megyeszékhely járása, lakónépességben alig haladja meg a Salgótarjáni járás lakónépességének a felét. A Szécsényi járás pedig bár településszámban szinte kétszer annyit számlál, mint a Pásztói járás, mégis kevesebb a lakónépessége. A megye lakónépességének többsége falvakban él, ez igaz akkor is, ha a nagyfalu kategóriánál, 5000 főnél húzzuk meg az összehasonlítási határt⁷, de akkor is, ha a 2000 fő állandó lakónépesség-szám alatti kistelepüléseket hasonlítjuk össze a 2000 fő feletti településekkel. A megye egészét jellemző eloszlás csak a bátonyterenyei és Salgótarjáni járásban tér el. A Bátonyterenyei járás kisvárosának lakónépesség száma közel másfélszerese a 7 kistelepülés lakónépességének. Salgótarján lakónépessége 30%-kal haladja meg a járás többi településének népességszámát. Salgótarján népességének száma önmagában több, mint a többi járás lakónépességének száma, kivéve a Balassagyarmati járást.

⁷ Nógrád megye óriásfalvai városi ranggal rendelkeznek, és egyes járások székhelyvárosai.

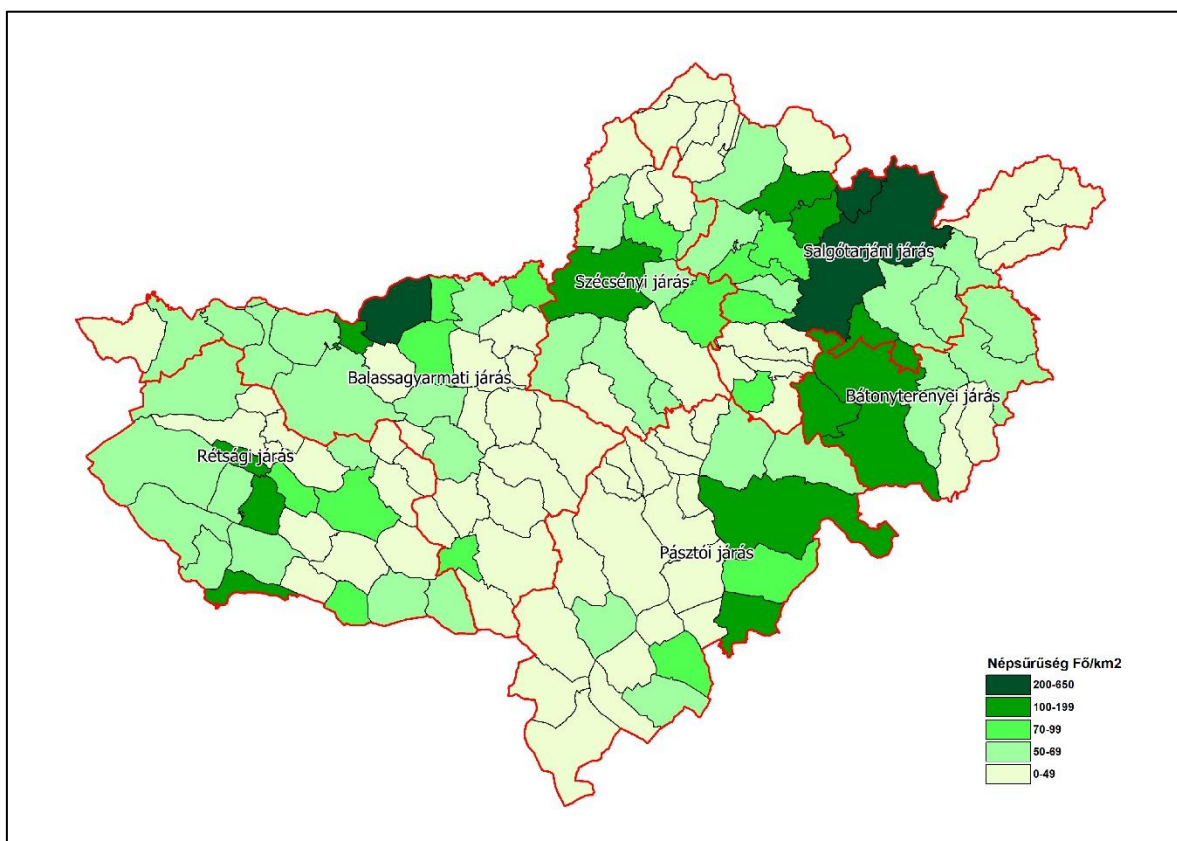
6. ábra 5000 fő alatti és feletti települések népességszámának megoszlása az egyes járásokban

Nógrád megye járásainak területi nagyság szerinti sorrendjében a Pásztói Járás áll az első helyen, megelőzve a két legtöbb települést, és egyben a két legnagyobb számú lakónépességet számláló járást, a Salgótarjáni és Balassagyarmati járásokat. A 8 települést számláló Bátorterenyei járás zárja a sort.

7. ábra Nógrád megye járásainak területnagysága (km²)

A járások szerinti népsűrűségi mutatókat ábrázoltuk a 8. ábra segítségével.

8. ábra Nógrád megye településeinek népsűrűsége (Fő/km²) 2020.01.01.

A legsűrűbben lakott települések Salgótarján, és Somoskőújfalu a Salgótarjáni járásban, továbbá a Balassagyarmati járás székhelyvárosa, maga Balassagyarmat.

A járások között is ez a két járás rendelkezik a legnagyobb népsűrűséggel.

Járás	népsűrűség fő/km ²
Salgótarjáni	2421
Balassagyarmati	1960
Rétsági	1409
Pásztói	1142
Szécsényi	869
Bátonyterenyei	580

Külterületi lakosság és a szegregátumok

A települések külterületi lakosságát a 2011-es népszámlálási adatok alapján tudjuk szemléltetni.

A külterületek jelentőségét a KSH külön e témában kiadott tanulmánya szemlélteti. A tanulmány kitér arra, hogy a külterületen élő népesség összetétele, anyagi helyzete, iskolázottsága, foglalkoztatottsági mutatói, és a külterületek adottságai igen összetettek, és az egyenlőtlenségek számos problémát hoznak felszínre. „A külterületen élők között 2011-ben sok

volt a hátrányos helyzetű ember” – írja a tanulmány.⁸ A külterületi népesség körében a 2011-es népszámlálás adatai szerint kevesebb volt a foglalkoztatott, több a munkanélküli és a rokkantsági ellátásban részesülő nyugdíjas, valamint az eltartott, mint belterületen.

További nehézségként említhető, hogy a településtől való távolság az alapvető infrastrukturális ellátottság magasabb anyagi ráfordítással biztosítható.

Nógrád megyében lakóövezeti jelleg szerint a legtöbb lakott lakás családi házas, falusias jellegű, a lakások többsége a települések belterületi részén található.

⁸ Népszámlálás 2011-20. A Külterületen élők társadalmi, gazdasági mutatói; KSH, 2016. Július http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_20_2011.pdf

Terület	Városias (hagyományos)	Lakótelepi	Lakóparki	Villanegyedi	Családi házas, falusias jellegű	Üdülő-, zártkerti területi	Külterületi	Egyéb	Összesen
Országos	711 394	768 574	68 759	25 964	2 191 926	37 803	88 272	19 737	3 912 429
Nógrád megye	7 996	9 197	272	35	59 038	283	494	974	78 289
Országos megoszlás	18,18%	19,64%	1,76%	0,66%	56,02%	0,97%	2,26%	0,50%	100,00%
Nógrád megye megoszlás	10,21%	11,75%	0,35%	0,04%	75,41%	0,36%	0,63%	1,24%	100,00%

5. táblázat: A lakott lakások lakóövezeti jelleg szerint; 2011

A külterületen élők aránya Nógrád megyében a Magyarországi átlaghoz (3,05%) képest alacsony. Csak Vas és Heves megyékben alacsonyabb ez az arány. Számosságot tekintve Nógrád megye a második legkevesebb külterületi lakost számláló megye volt 2011-ben.

A megyében jegyzett 231 külterületi településrészen a lakott és nem lakott külterületi lakások száma összesen 765. A különböző külterületi jellegű településrészek számát, illetve a külterületi lakónépesség és a külterületeken található lakások megoszlását a 6. táblázat mutatja.

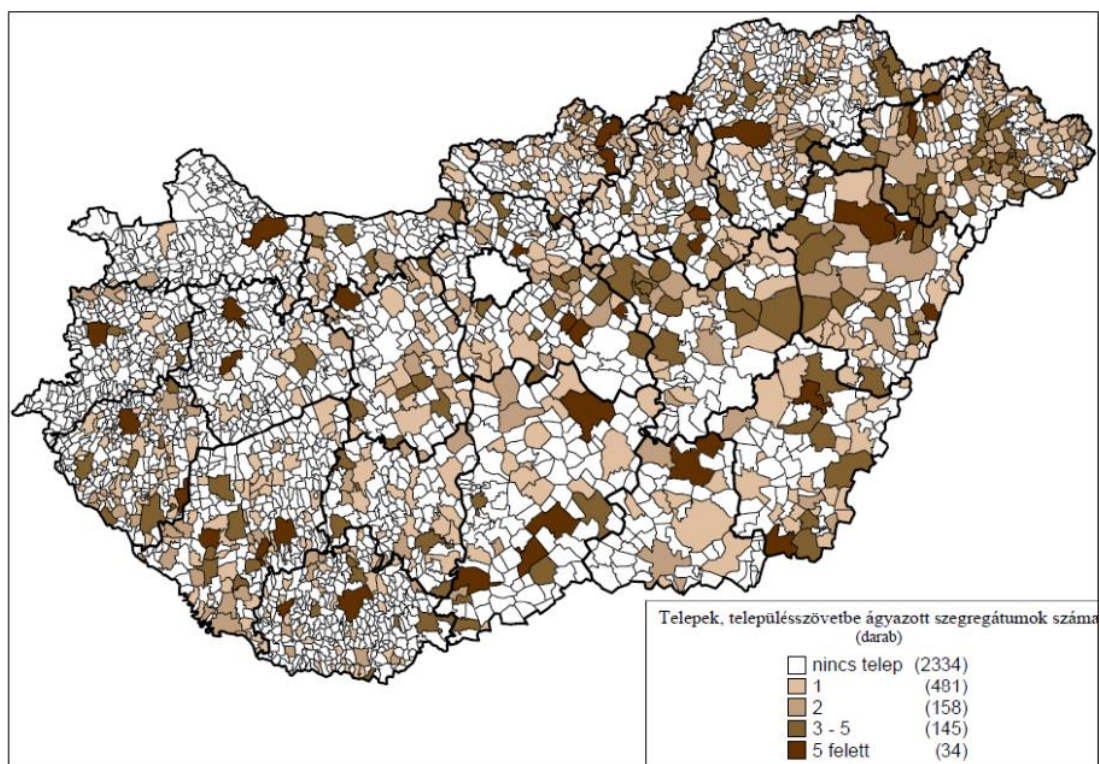
Nógrád megyében található külterületi részek megnevezése	településrészek száma	Lakónépesség száma	lakások száma
bányatelep	11	314	158
erdőórház, erdészlak, erdészház, útórház, gátórház, csatornaórház stb.	13	16	9
forgalmi település (vasútállomás, vasúti órház stb.)	4	15	13
gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely	60	487	249
ipartelep	5	22	10
kulturális, oktatási vagy sportlétesítmény	2	4	2
mezőgazdasági jellegű (készenléti, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák	92	492	282
üdülőhely, üdülőterület, üdülőként vagy hétvégi pihenésre használt tanya, présház, gazdasági vagy egyéb rendeltetésű épület	8	33	20
üzemi (ipari üzemi) szolgálati vagy készenléti lakás	4	13	8

6. táblázat Külterület települési jellege, 2011

A települések külterületei eltérő módokon viselhetik magukon a szegregátumok sajátosságait, és eltérő módon terheltek a külterületi problémákkal. A 2011 évi népszámlálás adataiból a KSH elkészítette az Ország szegregációs térképét, amelyet egyes települések vezetői számára a Belügyminisztérium kérésre rendelkezésre bocsátott. Domokos Veronika 2010-ben az NFÜ megbízásából készített, a KOR IH 2010-es adatgyűjtésre támaszkodó elemzése⁹ országos szinten 823 települést jelölt meg, ahol a kistérségi koordinátorok adatfelvétele szerint van szegregátum.¹⁰ (lásd: 9. ábra)

⁹ Domokos V. (2010): Szegény-és cigánytelepek, városi szegregátumok területi elhelyezkedésének és infrastrukturális állapotának elemzése különböző (közoktatási, egészségügyi, településfejlesztési) adatforrások egybevetésével. Készült az NFÜ megbízásából

¹⁰ A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó, A Telepszerű Lakhatás Kezelését megalapozó szakpolitikai stratégia; 2015. Budapest, EMMI Szociális Ügyekért Felelős Államtitkárság

9. ábra Telepek, szegregátumok száma és elhelyezkedése Forrás: Domokos Veronika (2010)

Nógrád megye városai tekintetében a Terület-és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében 2014-ben elkészített megyei területfejlesztési koncepciók és településfejlesztési stratégiák tartalmazták a KSH térképén a szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett városi területek lehatárolása mentén erre vonatkozó információt. „A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendeletben foglaltak szerint ilyen szegregátumok, illetve veszélyeztetett területek városaink közül mindössze Bányterenyén, illetve Pásztón találhatók.”¹¹

Salgótarján esetében „A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-6.9.1.-16)” projektre beadott pályázati bemutatkozó anyag tartalmaz információt a fejlesztésre szoruló területekről. „Salgótarján Megyei Jogú Város belterületén (KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján, és a 342/2014. (XII.19.) Korm. rendelettel módosított szegregációs mutatók alapján) 11 db szegregátum és 4 db szegregációval veszélyeztetett lehatárolt terület található.”¹²

<https://www.kormany.hu/download/3/a6/40000/Lakhat-Strat.pdf>

¹¹ Nógrád megye Integrált Területi Programja; 2016. június 15. Nógrád Megye Önkormányzata; <https://www.nograd.hu/files/terfejl/ITP2016junius15.pdf>

¹² Forgách-telepi Komplex Programok TOP-6.9.1.-16.-ST1-2017-00001; <http://www.nmckksz.hu/index.php/palyazati-programjaink/forgach-telepi-komplex-programok>

2009 évben Bátorterenyé kistérség¹³ a TÁMOP-5.2.1. Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozása és a program kísérése című kiemelt projekt keretében feltérképezte a kistérséghez tartozó települések szegregált településrészeit. „A kistérség önkormányzatai négy településen nyolc szegregátumot azonosítottak be”¹⁴

A tanulmányban Bátorterenyén 5 szegregált területet nevesítenek, Mátranovák, Mátraterenyé települések egy-egy településrészét, és a jelenleg Salgótarjáni járáshoz tartozó Kisbárcány település egy településrészét említik.

A Salgótarjáni járásból Márkháza, Nagybárcány, Lucfalva, Kisbárcány, Nagykeresztúr, Sámsonháza, Salgótarján, Sóshartyán, Zabar települések szerepeltek a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által kezdeményezett felmérésben, mint településen belüli lakóhelyi szegregációval érintett települések.¹⁵

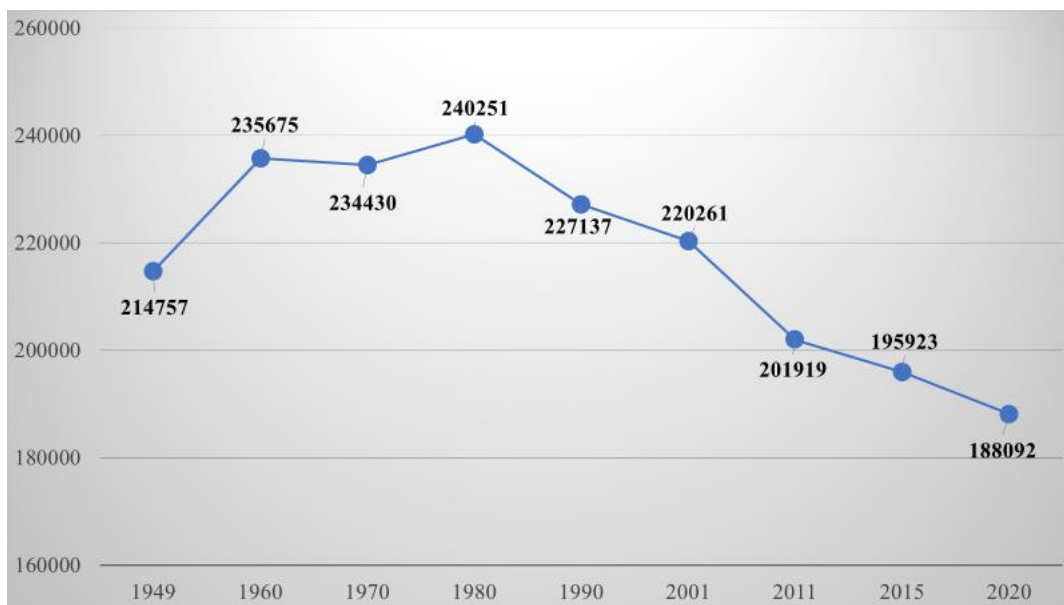
3.2. Demográfia

Miután bemutattuk Nógrád megyét területi bontásban, most rátérünk a megye demográfiai sajátosságaira. 2020.01.01-jén a megye lakónépessége (10. ábra) 188092 fő volt. Nógrád megye lakosság szempontjából az 1980-as évek óta folyamatosan csökken. A legutóbbi népszámláláshoz képest 6,8%-kal csökkent a népesség. A lakónépesség csökkenése nem csak megyei, hanem országos szintű probléma is. A 7. táblázat jól mutatja, hogy csak néhány megye van, ami növekszik (Pest megye) vagy legalább stagnál (Vas megye). Ha tovább vizsgálódunk a 7. táblázat alapján akkor elmondható, hogy a 2000-es évek eleje óta egyedül két megye van, amely növekedni tudott: Győr-Moson-Sopron (5%-kal) és Pest megye (16%-kal). Minden más megye a 2001-es népszámlálás óta csökkent, ezek közül egyébként kiemelkedik Nógrád megye a maga 13%-os csökkenésével és őt egyedül csak Békés megye előzi meg (15%).

¹³ A kistérségi felosztás 1994 és 2014 között földrajzilag összefüggő, elsősorban területfejlesztési és statisztikai célokat szolgáló területi egységként volt használatos. Fontos, hogy nem a felsőbb közigazgatási szintek kihelyezett szerveinek illetékességi területét határozta meg. 2013 évtől államigazgatási területi egységként alakították ki újra az 1983-ban megszüntetett járásokat, amelynek területi felosztása nem esett egybe a kistérségi felosztással.

¹⁴ Kistérségi Tükör; 2009, Bátorterenyé; MTA Gyermekszegénység elleni program https://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/batortereny_e_tukor_vegleges.pdf

¹⁵ Esélyteremtő Programterv, „Területi együttműködést segítő programok kialakítása a Salgótarjáni járásban, a Helyi Esélyegyenlőségi Programok célkitűzéseinek megvalósítása érdekében.” ÁROP 1.A.3-2014-0091; 2015. Salgótarjáni Megyei Jogú Város Önkormányzata

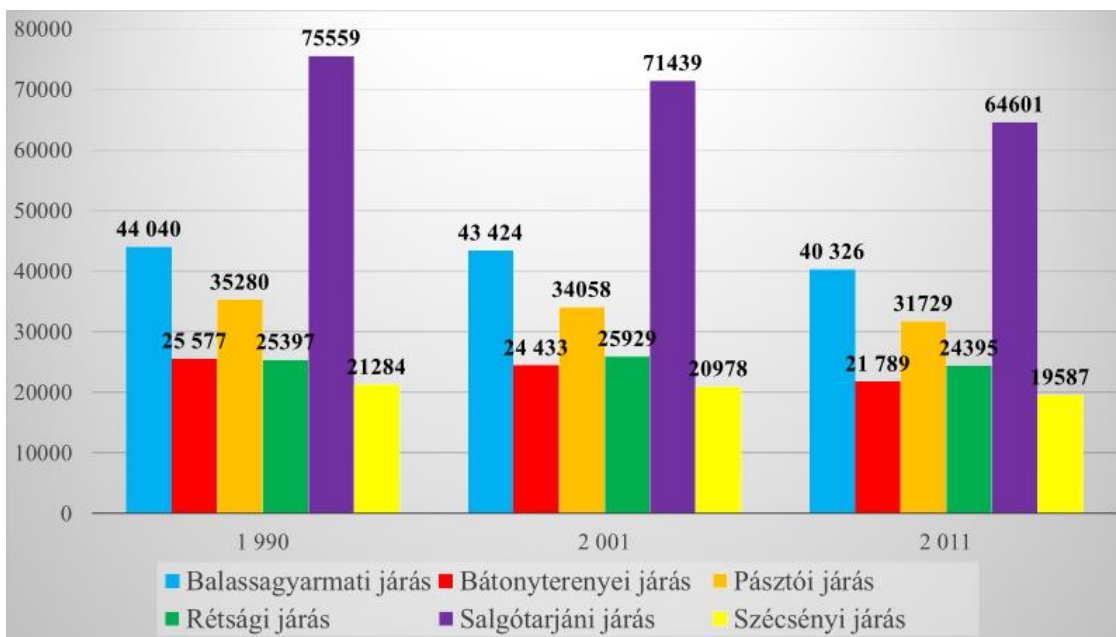

10. ábra Nógrád megye lakónépességének alakulása, 2020.01.01. (Forrás: KSH)

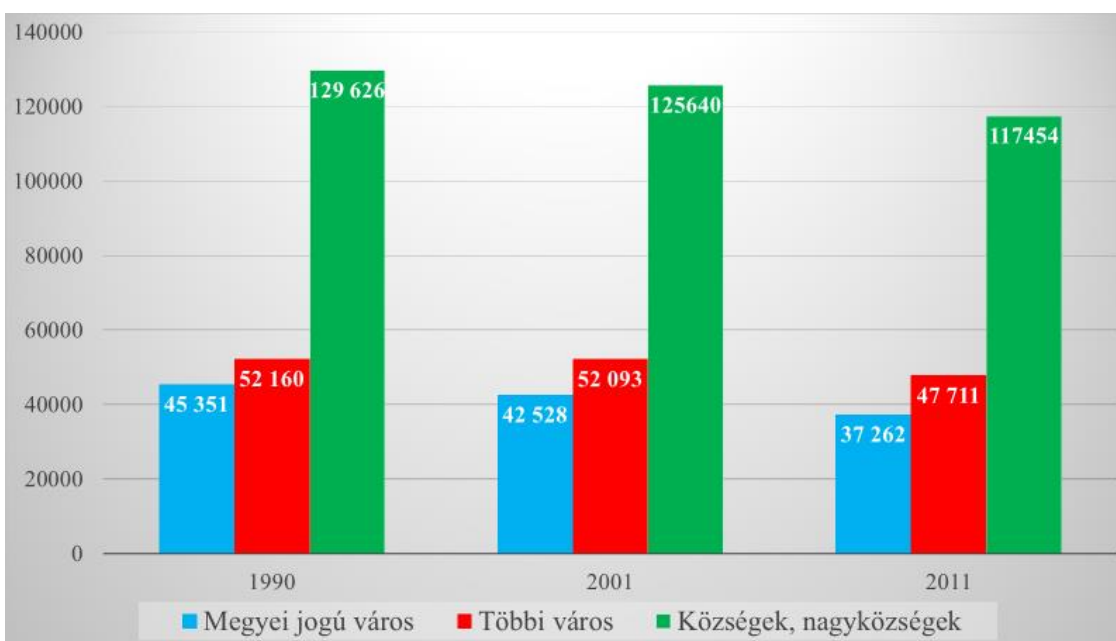
Megye/Évszám	1970	1980	1990	2001	2011	2015	2018
Budapest	2001083	2059226	2016681	1777921	1729040	1757618	1749734
Bács-Kiskun	570064	571448	546898	546517	520331	513687	505602
Baranya	421765	432617	417400	407448	386441	371110	363721
Békés	438971	436910	411887	397791	359948	351148	338025
Borsod-Abaúj-Zemplén	776750	809468	761963	744404	686266	667594	648216
Csongrád	445220	456300	438842	433344	417456	406205	400238
Fejér	391272	420317	418852	434317	425847	417651	416691
Győr-Moson-Sopron	414457	437857	432126	438773	447985	452638	461518
Hajdú-Bihar	524952	551448	548728	552998	546721	537268	530464
Heves	340146	350360	334408	325727	308882	301296	295792
Jász-Nagykun-Szolnok	437879	445624	425583	415917	386594	379897	371271
Komárom-Esztergom	304461	322893	316984	316590	304568	299110	297454
Nógrád	234430	240251	227137	220261	201919	195923	190937
Pest	878644	973830	949842	1083877	1217476	1226115	1261864
Somogy	357009	360270	344708	335237	316137	312084	303802
Szabolcs-Szatmár-Bereg	565557	593829	572301	582256	559272	562357	558361
Tolna	258760	266273	253675	249683	230361	225936	219317
Vas	277619	285498	275944	268123	256629	253997	253305
Veszprém	357830	377746	374466	369727	353068	346647	341425
Zala	304127	317298	306398	297404	282179	277290	270634
Összesen	10300996	10709463	10374823	10198315	9937120	9855571	9778371

7. táblázat: A főváros és megyék népességének alakulása 1970-től 2018-ig, (Forrás: KSH)

Ha járási szinten vizsgálódunk a megyében, akkor első körben (nem meglepő módon) elmondható, hogy minden járás népessége csökkent 1990-től 2011-ig. A legnagyobb csökkenést a Pásztói járás produkálta a maga 3,9%-ával a legnagyobbat viszont a Salgótarjáni járás 14,8%. Településtípusonként a legnagyobb lakosság csökkenést a megyei jogú város produkálta 12,4%-kal, utána jönnek a városok 8,4%-kal és végül a községek 6,5%-kal.

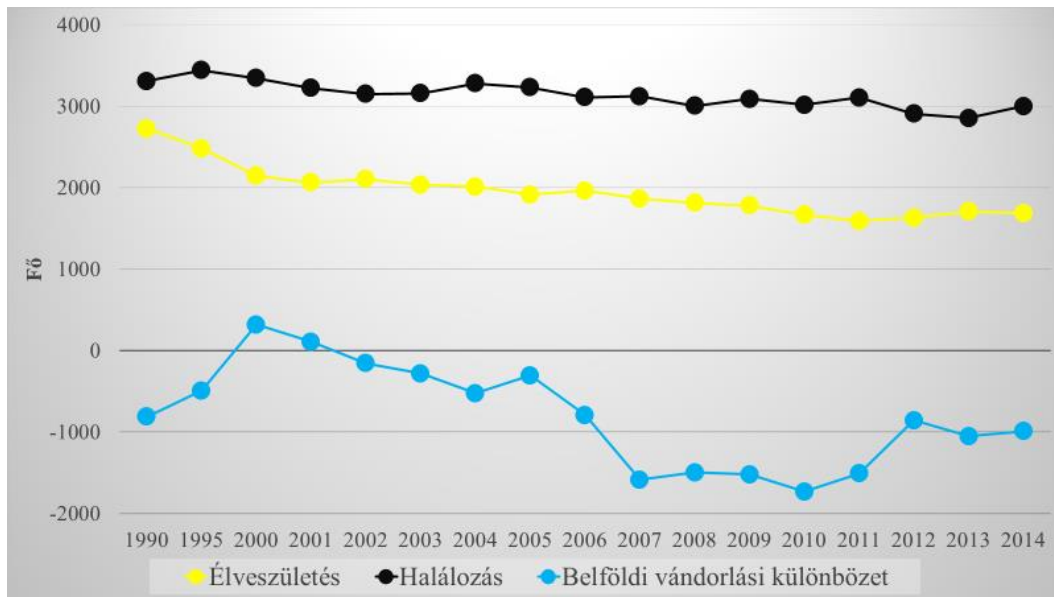
11. ábra: A megye lakónépességének alakulása járások szerint, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH)

12. ábra: A megye lakónépességének alakulása településtípus szerint, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH)

„A népességcsökkenés egyik meghatározó tényezője a természetes fogyás. Nógrád megyében a halálozások száma már az 1980-as években meghaladta a születéseket. A két utóbbi népszámlálás közötti időszakban a természetes fogyás következtében 13,2 ezer fővel mérséklődött a megye lakossága. Kedvezőtlen társadalmi, gazdasági viszonyai miatt jelentős negatív migrációs egyenleg jellemzi Nógrád megyét. A vándorlási veszteség 4,6 ezer fővel

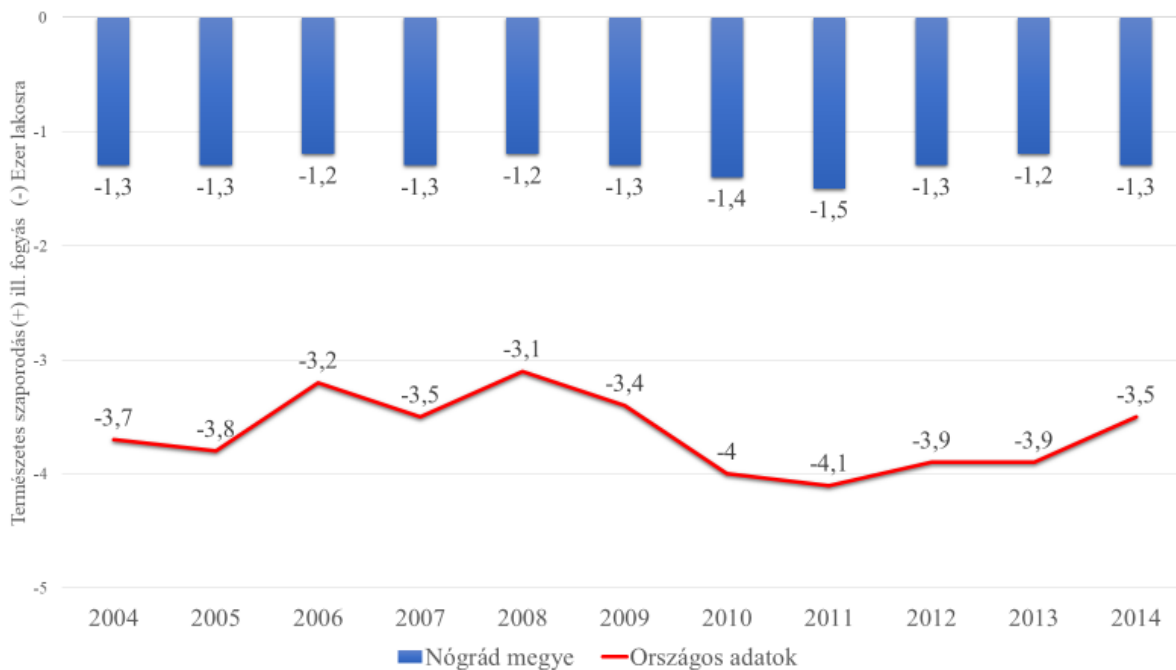
csökkentette a megye népességét 2001 és 2011 között.”¹⁶ Látható, hogy 2001 volt, azaz utolsó év, amikor pozitív migrációs egyenleg jellemezte a megyét.

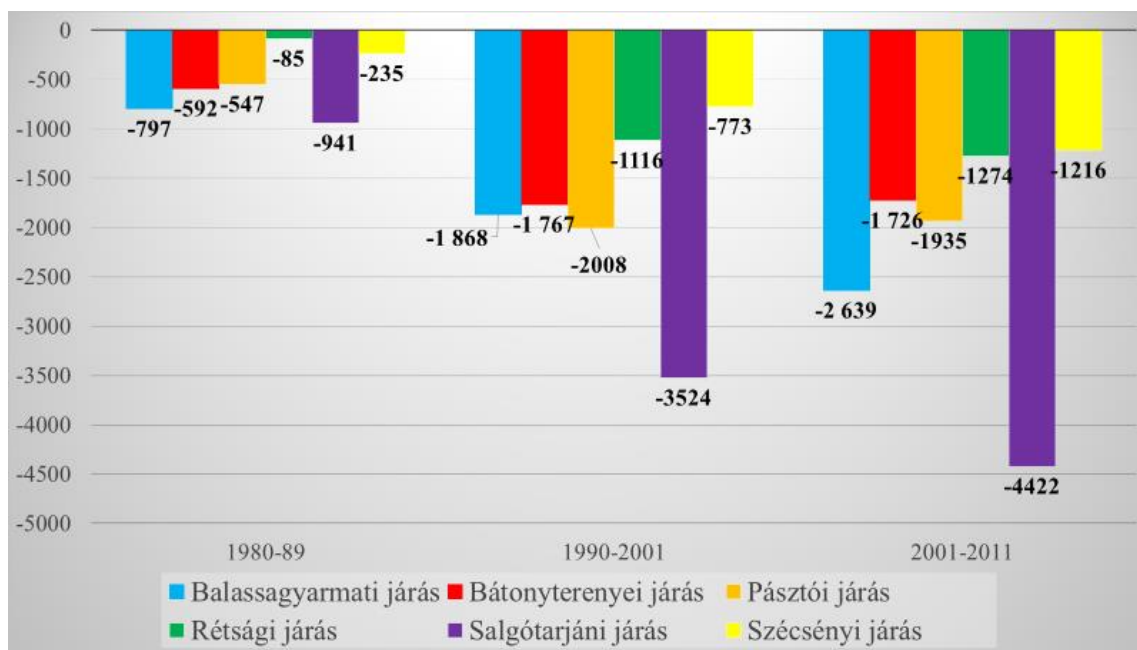
13. ábra Népmozgalmi adatok a megyében, 1990 és 2014 között, (Forrás: KSH)

A 14. ábrán már a természetes szaporodás (+) ill. fogyás (-) látható. 2004-től 2014-ig elmondható, hogy a megyében a természetes szaporodás stagnál. A következő (15) ábra már járási szinten mutatja a természetes szaporodást. A Salgótarjáni járás eléggé kiemelkedő. Azonban inkább arra szeretnénk rámutatni, hogy 2001-2011 periódus alatt, ha nem is számottevően, de javult az aránya a Bátorterenyei és Pásztói járásnak az 1990-2001-es időszakhoz képest. Külön kiemelendő, ha csak a városokat vesszük alapul, akkor egyedül Rétság az a város, ahol a természetes szaporodás aránya pozitív.

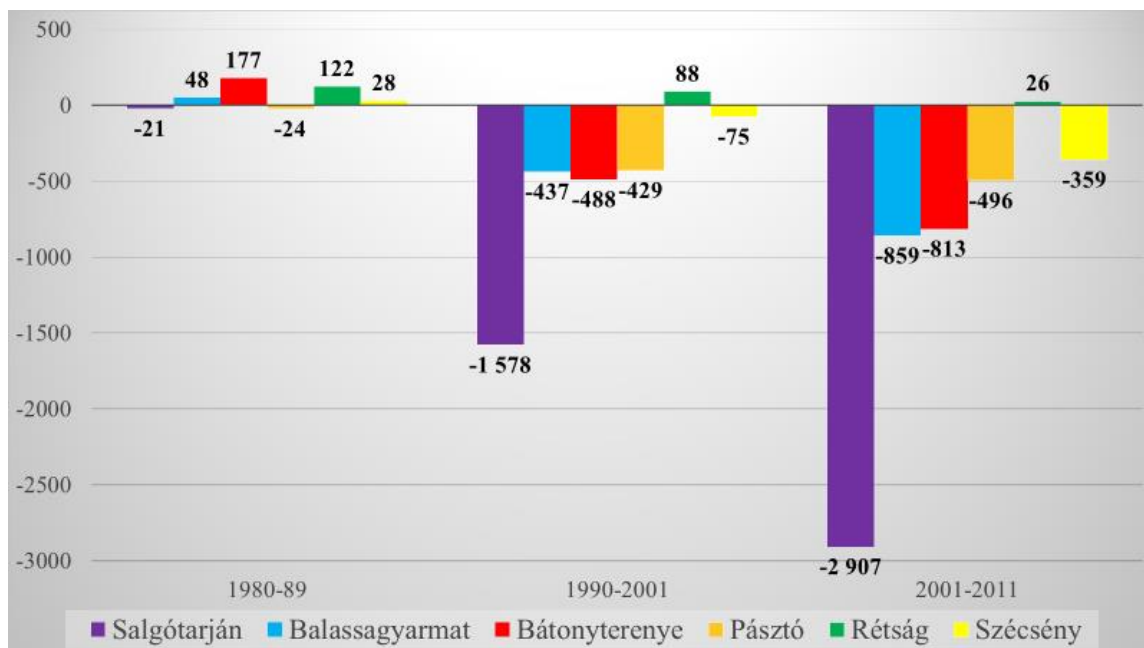
¹⁶ 2011. évi népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye: 10

14. ábra Természetes szaporodás (+) ill. fogyás (-), 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)

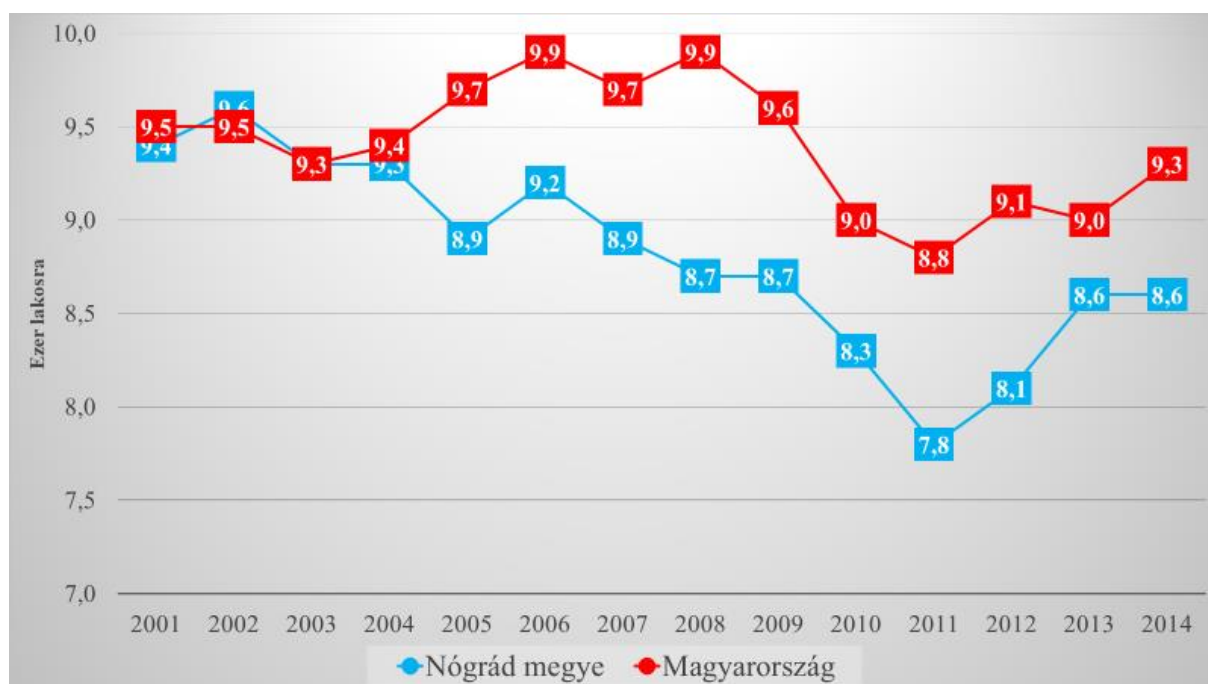

15. ábra Természetes szaporodás (+), ill. fogyás (-) a megyében járások szerint, 1980-2011 (Forrás: KSH)

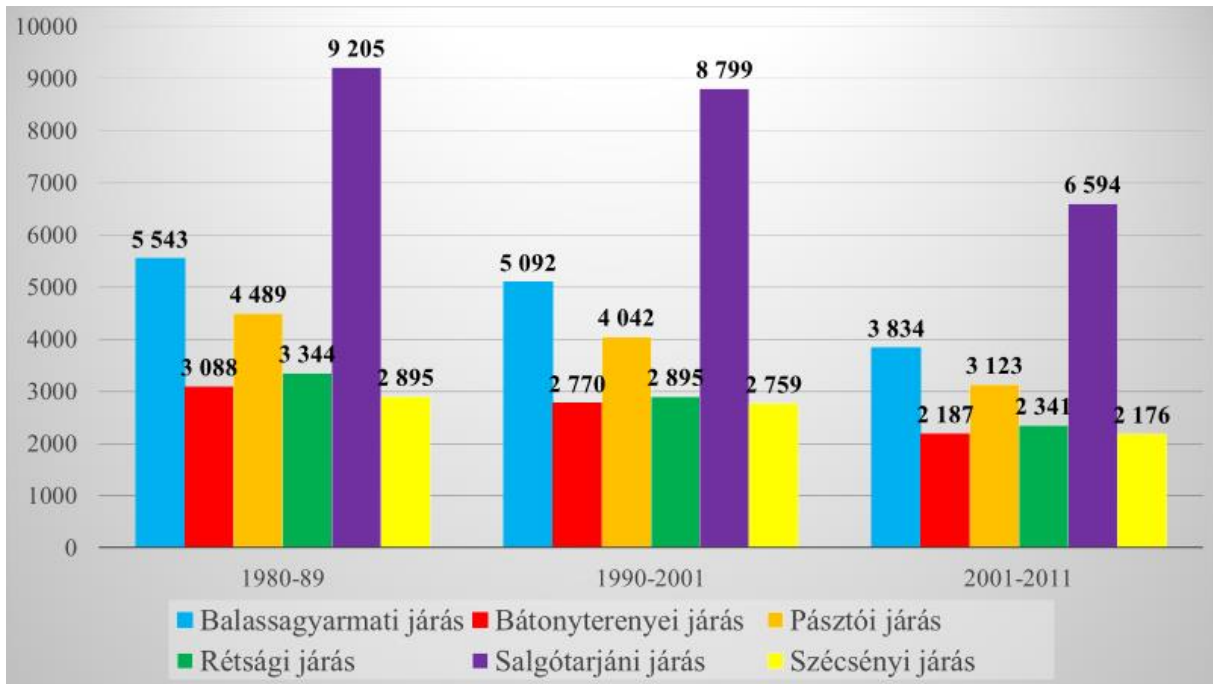

16. ábra Természetes szaporodás (+), ill. fogyás (-) a megyében városok szerint, 1980-2011, (Forrás: KSH)

Az élve születések száma a 2002-től folyamatosan csökkentek a megyében 2011-ig, de 2012 után ismét növekedni kezdett, de azóta stagnál (17. ábra). A megye követi ebben az esetben az országos trendet, de az átlagot nem tudja elérni, ez utoljára 2003-ban sikerült. Járási szinten is folyamatosan csökken az élveszülések száma (18. ábra). A Salgótarjáni járásban az 1980-as évekhez képest a 2000-as években csaknem 3000-rel csökkent az élveszülések száma. A Balassagyarmati járásban ez a szám kb. 1700.

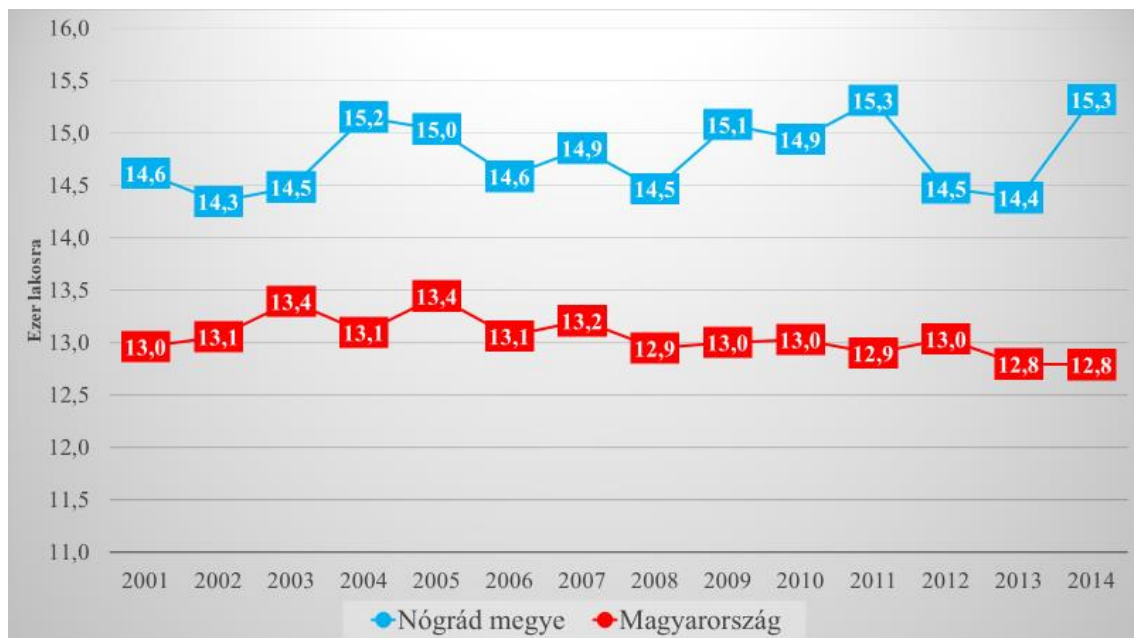

17. ábra Élveszületési arányszám alakulása, 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)

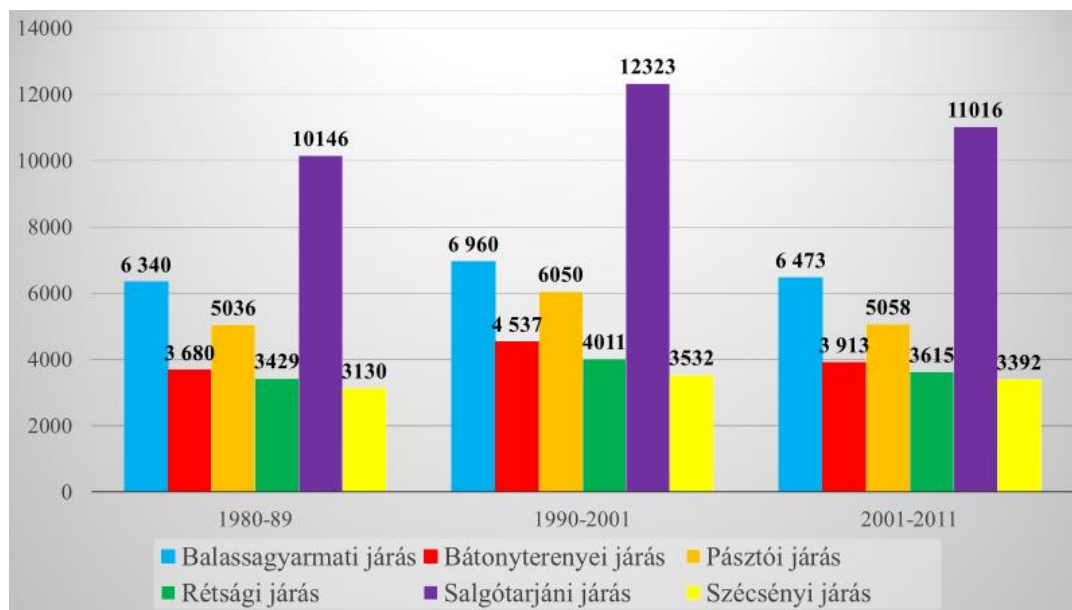

18. ábra Élvezületés alakulása a megyében járások szerint, 1980-2011, (Forrás: KSH)

A halálzási arányszám Nógrád megyében 2001 és 2014 között folyamatosan stagnál. Ebben a mutatóban is rosszabbul áll a megye, mint az országos átlag. Figyelemreméltó, hogy ha járási szinten megnézzük a halálzási alakulását, akkor a 2000-es években csökkenés következett be eme mutató esetében az 1990-es évekhez képest.

19. ábra Halálzási arányszám alakulása, 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)

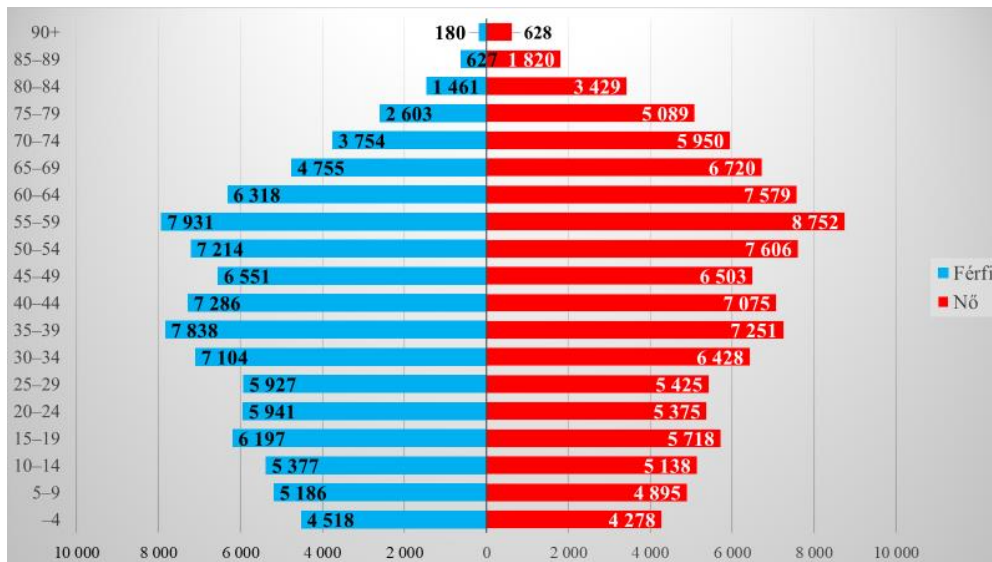
20. ábra Halálozás alakulása a megyében járásként, 1980-2011, (Forrás: KSH)

A születéskor várható átlagos élettartam 2019-ben a következőképp alakult a megyében nemi bontásban (8.táblázat). A férfiak várható átlagos élettartama 70,54, a nőké 77,55. A férfiaké nőtt 2012-hez képest a nőknél viszont csökkent. Nógrád megyén kívül még két megye van, ahol nőtt a várható átlagos élettartam a nőknek: Hajdú-Bihar és Tolna megye. A férfiaknál nincs csökkenés 2019-ben, 2012-höz képest. A Nógrád megyei férfiak születéskor várható átlagos élettartama nem éri el az országos átlagot. Ebben a mutatóban egyedül egy megyét előz meg: Borsod-Abaúj-Zemplén megye. A nógrádi hölgyeknél még egy fokkal rosszabb a helyzet, mert ők vannak az utolsó helyen a nők körében.

Nem	Férfi			Nő		
	2001	2012	2019	2001	2012	2019
Megye/Évszám	2001	2012	2019	2001	2012	2019
Budapest	69,28	73,58	75,00	76,52	79,23	80,21
Bács-Kiskun	67,41	70,96	72,78	76,73	78,22	79,46
Baranya	68,20	70,99	73,02	75,63	78,12	79,53
Békés	68,84	71,06	72,11	76,60	77,54	78,14
Borsod-Abaúj-Zemplén	66,59	68,95	70,11	76,10	76,76	77,87
Csongrád	68,68	71,50	73,23	76,56	78,78	79,89
Fejér	68,54	71,47	72,39	76,41	78,36	79,32
Győr-Moson-Sopron	69,48	71,95	74,24	78,04	78,71	80,94
Hajdú-Bihar	68,04	71,83	73,03	76,63	79,23	79,12
Heves	66,77	70,78	71,74	76,78	78,03	78,38
Jász-Nagykun-Szolnok	67,43	70,55	70,56	76,25	77,62	78,47
Komárom-Esztergom	67,95	70,27	71,55	76,25	77,57	78,92
Nógrád	67,14	70,47	70,54	75,97	77,71	77,55
Pest	68,68	71,94	73,63	76,54	78,22	79,40
Somogy	67,28	70,29	71,61	75,39	78,07	78,76
Szabolcs-Szatmár-Bereg	65,78	70,05	71,50	75,74	78,26	78,71
Tolna	67,96	71,88	72,48	76,57	78,85	78,50
Vás	68,84	70,66	73,09	77,12	78,25	79,66
Veszprém	69,01	71,70	73,36	76,08	79,11	80,26
Zala	68,24	71,84	73,57	76,83	78,96	79,60
Országos átlag	68,15	71,45	72,86	76,46	78,38	79,33

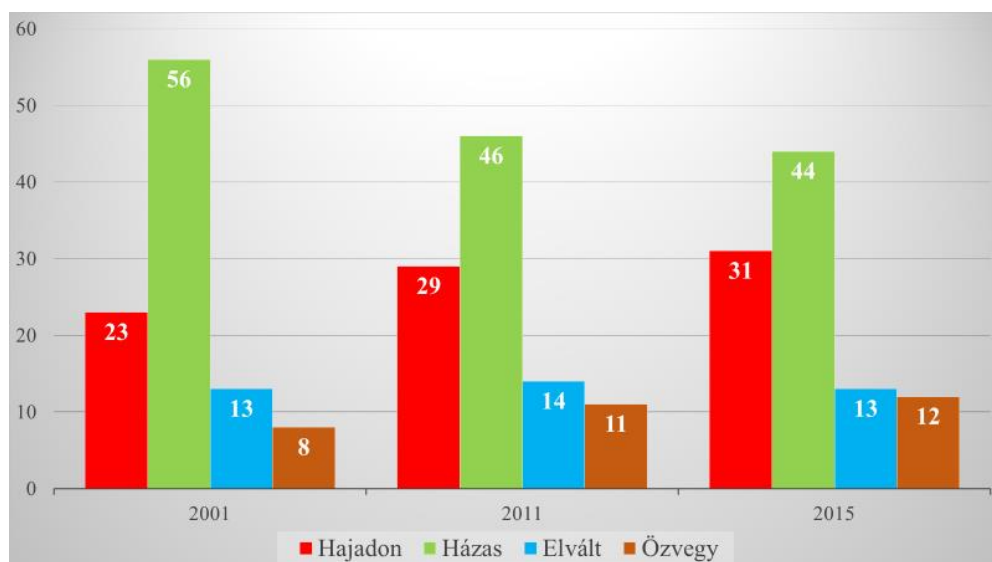
8. táblázat Születéskor várható átlagos élettartam megyénként, 2001-ben, 2012-ben és 2019-ben, (Forrás: KSH)

A megye korfája (lásd 21. ábra) alapján látható, hogy a 0-14 évesek aránya 14,5%, a 15-39 éveseké 31,2%, a 40-59 évesek aránya 29,1%, míg a 60 pluszosok aránya 25,2%-os. A férfi/női arányt tekintve elmondható, hogy a 40 éves korosztálynál fiatalabbak között férfifébblet, míg 40 év felett nőfébblet tapasztalható.

21. ábra Nógrád megye népességének száma nem és életkor szerint, 2011 (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

2015-ben a 15 éves és idősebb lakónépesség családi állapotának megoszlása a következők szerint alakult: hajadon 31%, házasságban 44%, elvált 13%, özvegy 12%. A házasságban aránya 2015-ben 12%-kal csökkent 2001-hez képest, ezzel párhuzamosan viszont növekszik a hajadonok és az özvegyek aránya.

22. ábra: A 15 éves és idősebb lakónépesség családi állapot szerint a megyében, 2001-ben, 2011-ben és 2015-ben ("‰"), (Forrás: KSH)

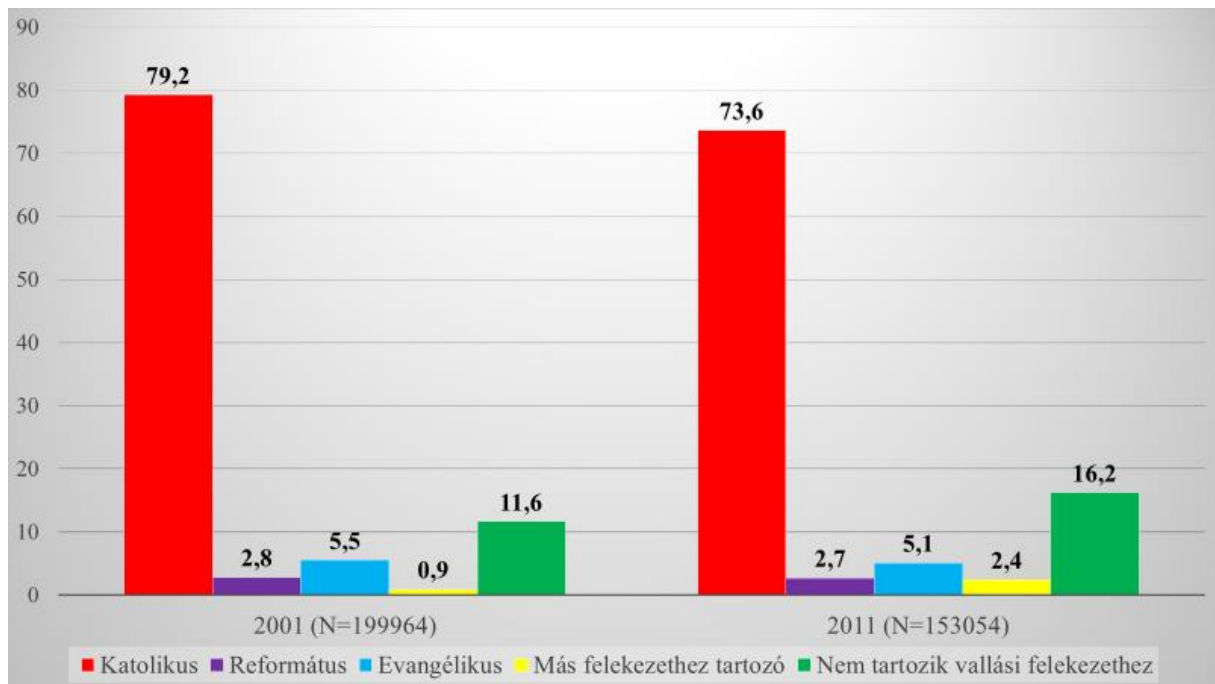
3.3. Vallás

A következő fejezetben Nógrád megye felekezeti összetételére vonatkozó adatokat mutatjuk be. A lakosság vallásosságához a 2001-es és 2011-es népszámlálási adatokat vettük alapul. Fontosnak tartjuk röviden megjegyezni, hogy a két népszámlálás során a vallásosságra vonatkozó kérdést máshogyan tették fel. Ezért egyrésztől nehezen összehasonlítható a válaszok, másrészt eltérő eredmények születhettek, ezek fényében érdemes az adatokat értelmezni.

Az eredmények bemutatása előtt fontos megjegyezni még azt is, hogy a népszámlálásban ez a kérdés nem kötelező jellegű, a válaszadók 24%-a ennek tükrében nem is felelt erre a kérdésre. Ez az arány 2001-ben még csak 9% volt. Mivel ilyen nagy volt a nem válaszolók aránya őket és az ateistákat (akiknek az aránya a többi csoporthoz képest kicsi) kivettük jelenleg az elemzésünkben így továbbiakban a Nógrád megyei válaszadók megoszlásait elemezzük. Felekezeti hovatartozás szempontjából 2001-ben több, mint háromnegyedük (79,2%) és 2011-ben közel háromnegyedük (73,6%) katolikus felekezethez tartozónak vallotta magát (23. ábra). Az evangélikusok és a reformátusok aránya 2011-ben: 2,7% és 5,1%. Bár már az előző bekezdésben taglaltuk, hogy nehéz az összehasonlíthatóság, de azért elmondható, hogy a nagy történelmi egyházhoz tartozók aránya csökkent. Viszont a más felekezetekhez tartozók hányada 2011-ben 2,4%, 2001-hez képest háromszorosára nőtt. Nem csak az ő számuk növekedett, hanem azoké is, akik nem tartoznak vallási felekezethez, míg 2001-ben csak 11,6% volt ez az arány, 2011-re 16,2% lett. Vagyis az országunkban is felgyorsult szekularizációs trendek alól ez a megye sem kivétel.

Felekezet/Év	2001	2011
Katolikus	158343	112640
Református	5681	4167
Evangélikus	11096	7858
Más felekezethez tartozó	1770	3672
Nem tartozik vallási felekezethez	23074	24717
Összesen	199964	153054

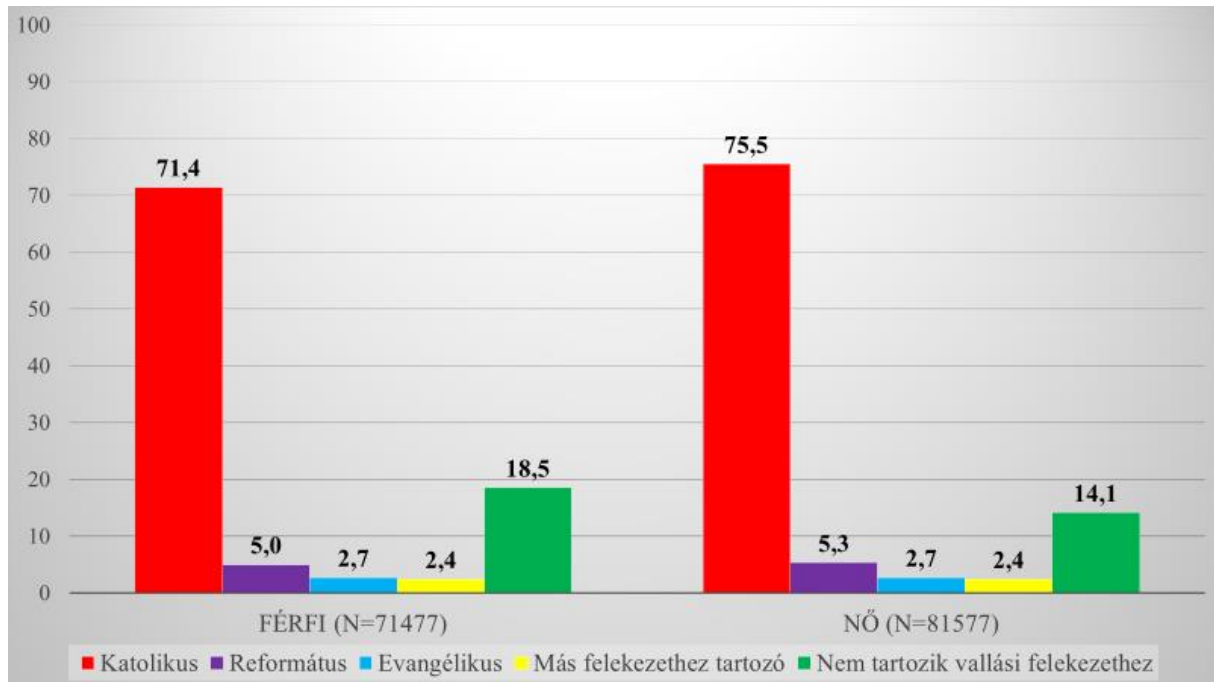
9. táblázat A megye lakosságának felekezeti hovatartozása 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

23. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása 2001-ben és 2011-ben ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

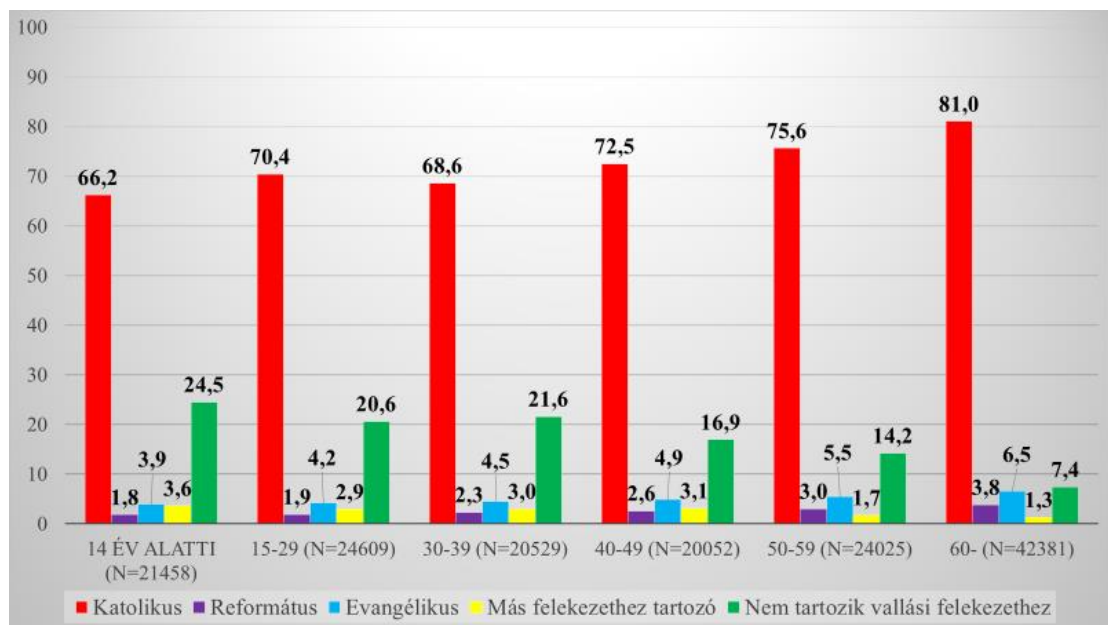
A felekezeti hovatartozás a nemek arányában következőképp alakul a megyében. A római katolikus egyházhoz tartozóknál a férfiak 71,4%-a, a nők 75,5%-a jelölte magát ehhez a felekezethez. A nagy protestáns egyházaknál a nemi megoszlás így alakult a megyében: evangélikus férfi: 2,7%, nő: 2,7%, református férfi: 5%, nő: 5,3. A „más felekezethez tartozók”

esetében mindkét nemnél azonos az arány: 2,4%. A „nem tartozik vallási felekezethez” válaszadónál, viszont már van eltérés, a férfiak 18,5%-a, nőknek 14,1%-a hányada mondta azt, hogy nem tartozik egy felekezethez sem. Nemi bontásban az is megállapítható, hogy a történelmi egyházakhoz való tartozás tekintetében a nők felülreprezentáltak. A férfiakra viszont kevésbé kötelezőnek el valamelyik felekezethez.

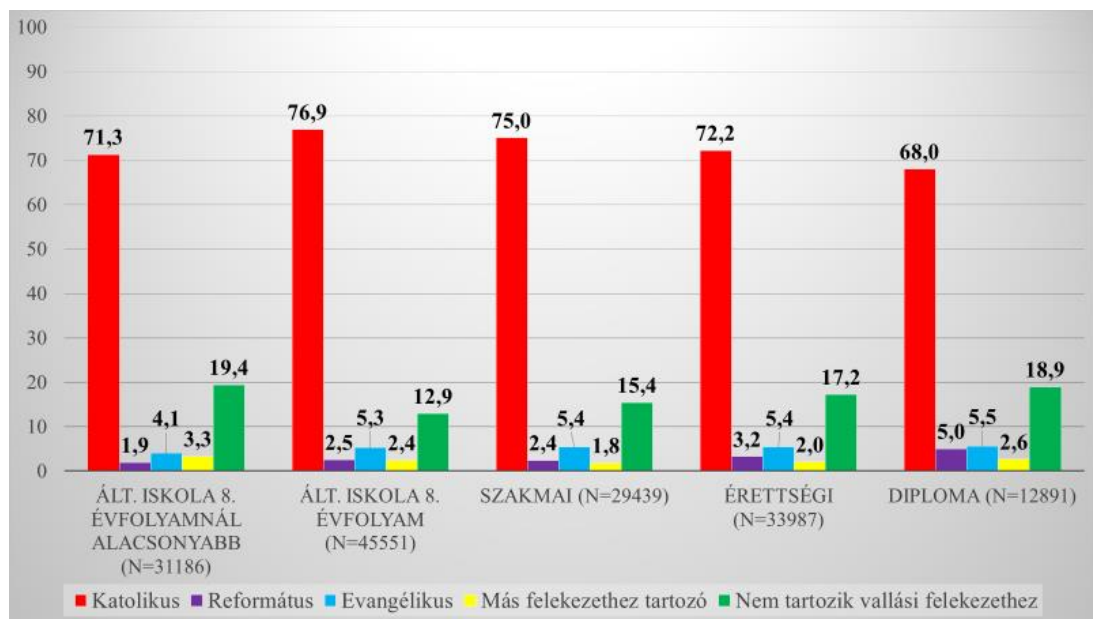
24. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása nemi bontásban 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Jól látható, hogy korcsoport szerinti bontásban nagy különbségek vannak a vallásosság tekintetében a generációk között a megyében az érvényes válaszadók esetében. A 60 év feletti több, mint 80%-a római katolikus egyházhoz tartozónak vallotta magát, ráadásul ez az a korcsoport, ahol a legtöbben vallották magukat (93,6%) valamilyen vallási közösséghez tartozónak. Ahogyan haladunk a fiatalabb korosztály felé ez a hányad úgy egyre inkább csökken. A felekezeti hovatartozási arány a legfiatalabb korosztálynál csak 75,5%. Érdekes, hogy minél idősebb korcsoporthoz tartozik valaki annál népszerűbb lesz számára a nagy történelmi egyházak egyike, visszafelé haladva viszont a fiatal korosztálynál azért jelen vannak más felekezetek is.

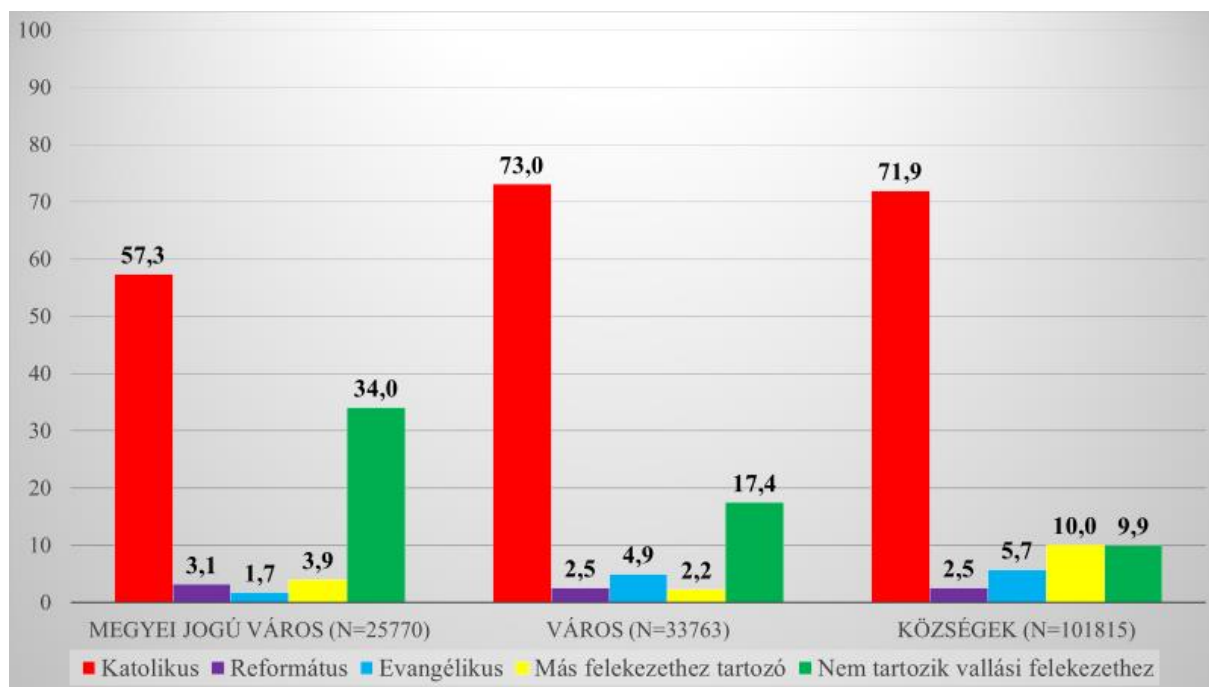
25. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása korcsoporti bontásban 2011 (%), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Iskolai végzettség tekintetében az „általános iskola 8 évfolyamnál alacsonyabb” végzettséggel bírók körében, a legkisebb felekezeti hova tartozási hányad (80,6%). A katolikus felekezethez tartozó aránya a legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők körében a legnagyobb (76,9%). A nagy protestáns egyházakhoz való tartozás a felsőfokú végzettséggel bírók esetében a legnagyobb: református 5%, evangélikus 5,5%. A más felekezethez tartozás az „általános iskola 8 évfolyamnál alacsonyabb” képesítést végzőknél a leginkább népszerű: 3,3%.

26. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása iskolai végzettségi bontásban 2011 (%), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Településtípusok szerint, Salgótarjánban a válaszadók 57,3%-a volt katolikus, a többi városban 73%, a községekben 71,9%. A reformátusok aránya (3,1%) a megyei jogú városban, az evangélikusoké (10%) a községekben volt a legmagasabb. A megyei jogú városban élő válaszadók 34%-a mondta azt, hogy ők nem tartoznak egyetlen vallási felekezethez sem. Ez a hányad a községekben élőkénél a legkisebb: 9,9%.

27. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása településtípusok szerint 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

3.4. Etnikai eloszlás

Ebben a fejezetben Nógrád megye népességének nemzetiség szerinti összetételét mutatjuk be. A következő táblázatokon és diagramokon a nemzetiségek közül csak a cigányt, németet és a szlovákot emeljük ki külön, a többi nemzetiséget egyéb kategóriába soroltuk. Az „Egyéb” kategóriában nem csak a többi hazai nemzetiségi kisebbségek szerepelnek összevegyítve, hanem idesoroltuk a nem hazai nemzetiségi kisebbségeket is. Ezt a fogalmkört azért hoztuk létre, mert a többi nemzetiséghez tartozók száma nagyon alacsony volt és a könnyebb átláthatóság kedvéért egy csoportba soroltuk őket. Fontos kiemelni, hogy a 2011-es népszámlálás során, lehetősége volt arra a kitöltőnek, hogy több nemzetiséghez is sorolja magát. Ezért előfordulhat, hogy egy személy több nemzetiségnél is szerepel. Látható lesz majd, hogy milyen mértékben megnövekedtek a nemzetiségek száma, vélhetőleg azért, mert egyre többen vállalják fel a magyaron kívüli más etnikai hovatartozásukat. A nemzetiséghez való tartozás kérdés nem volt kötelező jellegű a népszámlálás során, ezzel a lehetőséggel éltek is az emberek, a 2011-es népszámláláson, mivel a megye népességének a 12%-a nem válaszolt erre

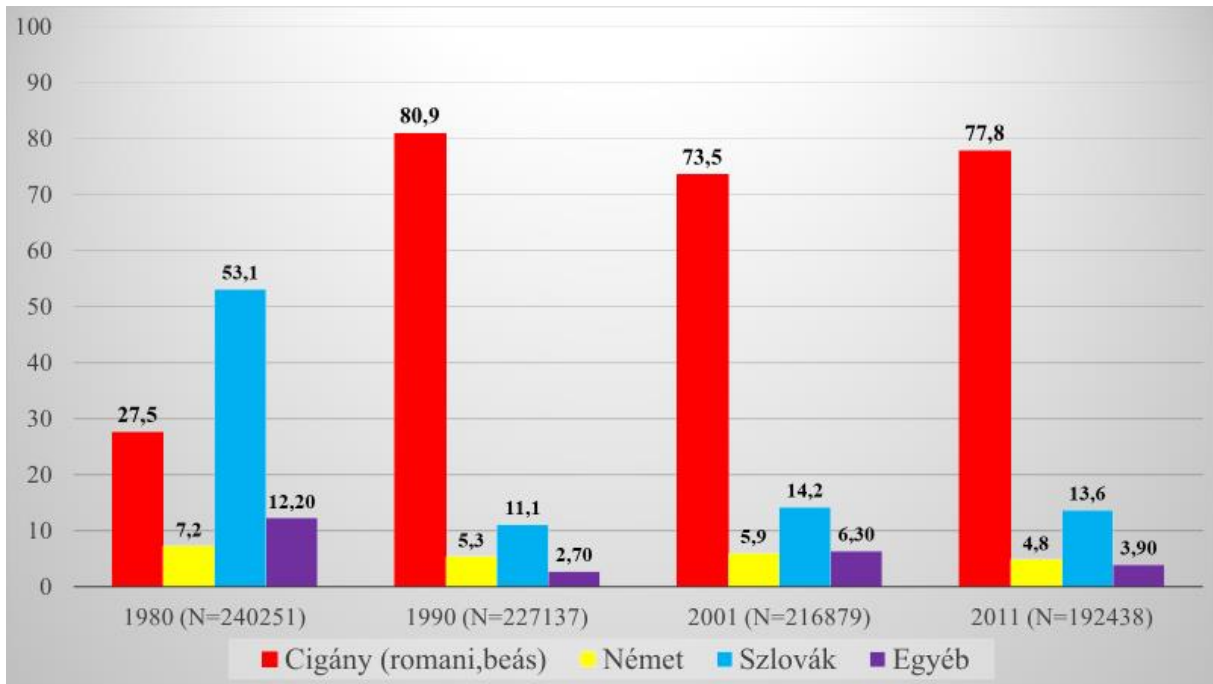
a kérdésre, ez az arány a korábbi felméréshez képest emelkedett. Nem válaszolókat szintén kivettük az elemzésünkből.

Nógrád megyében a három legnagyobb lélekszámú nemzetiség: cigány (romani, beás), német és a szlovák. Arányuk 1980 óta folyamatosan nő. „Nógrád megyében 20 ezren sorolták magukat valamely hazai nemzetiséghez tartozónak, 34 százalékkal többen, mint 2001. február 1-jén.”¹⁷ 2011-ben a megye népességének 10%-a vallotta magát valamelyik hazai nemzetiséghez tartozónak. Legnagyobb arányban már 1990-től a romák vannak. 2011-ben a megye össznépességének a 7,7%-át alkotják, arányuk csaknem megduplázódott 2001-hez képest. A hazai nemzetiségeknek csaknem 78%-át ők alkotják. A megyében a másik két kiemelkedő nemzetiség a németek és a szlovákok. A megye összlakosságának 0,7%-át a németek és 1,37%-át a szlovákok teszik ki. Ha csak a nemzetiségeket nézzük, akkor ez az arány következőképpen alakul: németek majdnem 5% és szlovákok 14%.

Nemzetiség	1980	1990	2001	2011
Cigány (romani,beás)	297	5 901	9 207	15 177
Német	78	393	744	932
Szlovák	572	804	1 778	2 644
Egyéb	132	198	783	739
Összesen	1079	7296	12512	19492

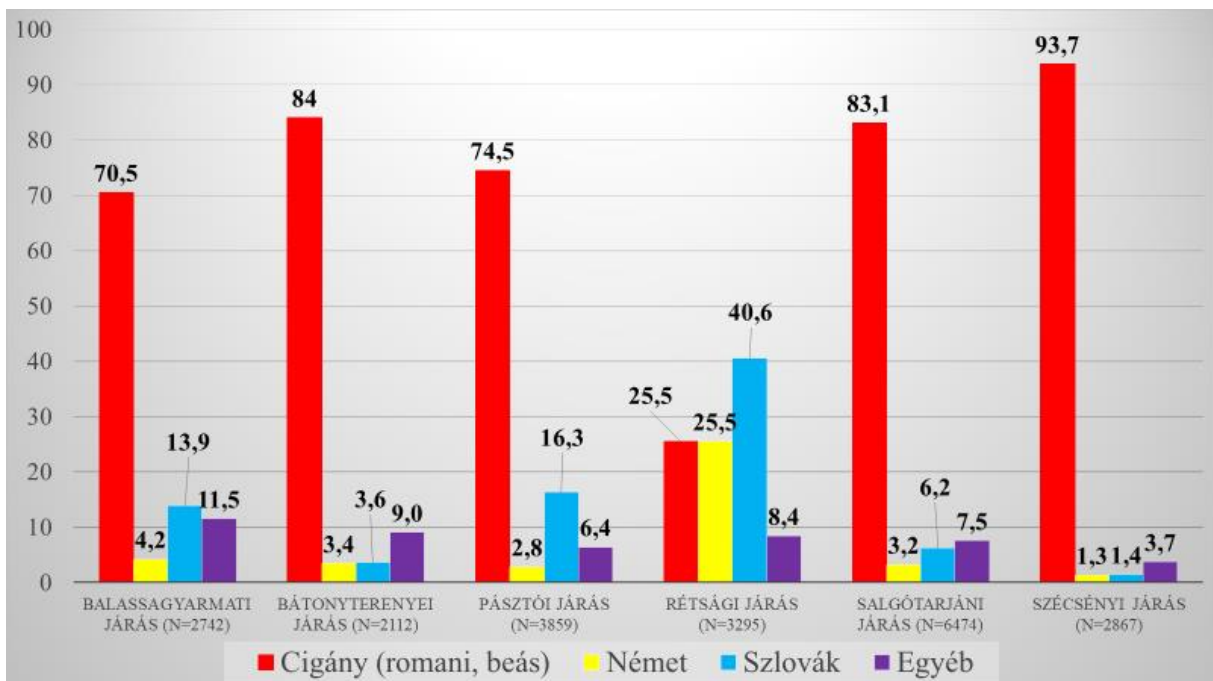
10. táblázat A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben, és 2011-ben (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

¹⁷ 2011. évi népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye: 24

28. ábra A népesség aránya nemzetiség szerint a megyében 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben („%”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

A nemzetiségek közül a romák vannak a legnagyobb arányban majdnem minden járásban, ezek közül is kiemelkedik a Szécsényi járás (93,7%). Egyedül egy járás van, ahol a hazai nemzetiségek közül nem a romák vannak többségben, hanem a szlovákok (40,6%), ez a Rétsági járás. Ahogy a szlovák nemzetiségnek úgy a német nemzetiségnek is a Rétsági járásban a legnagyobb az arányuk.

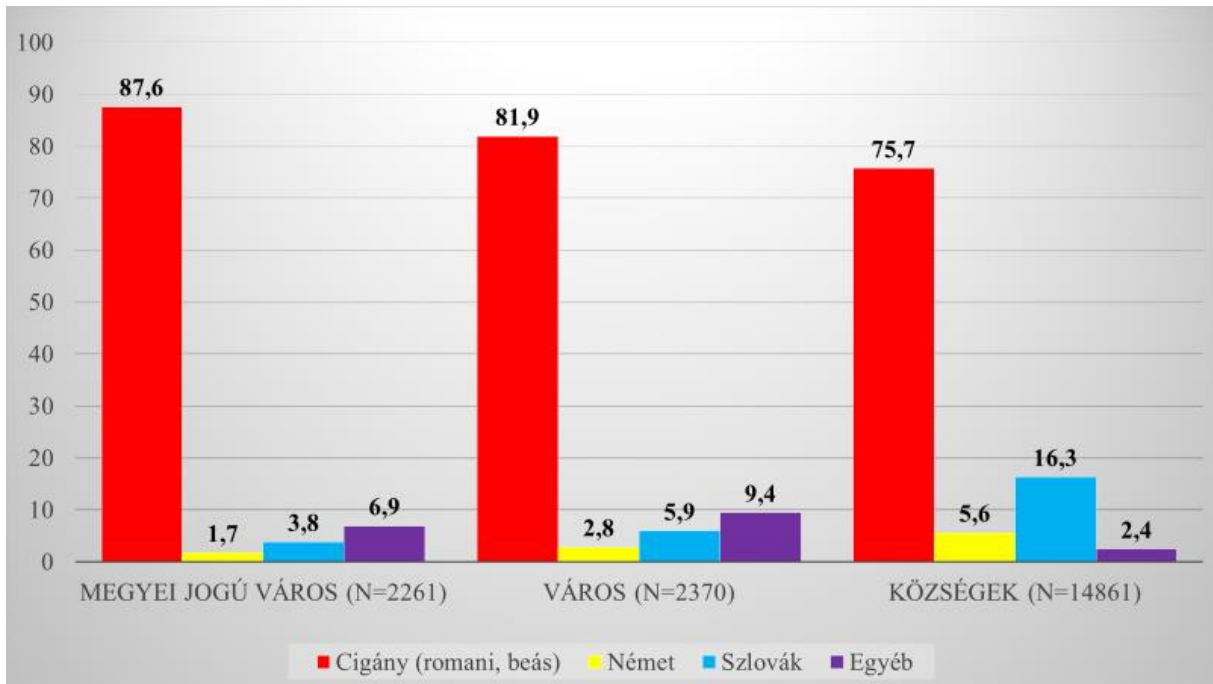
29. ábra A népesség aránya a megyében nemzetiség szerint a járásokban (“%”), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

A roma nemzetiségűek a többi nemzetiséghez képest településtípusonként is felül vannak reprezentálva, arányuk a megyei jogú városban a legnagyobb (87,6%), ha viszont össznépeséget nézzünk, akkor a községben a leggyakoribb az arányuk (9,6%). A német (5,6%) és a szlovák (16,3%) nemzetiségűek is főleg a községekben vannak jelen. A megye egész lakosságához viszonyítva mind a három kiemelt nemzetiségnek a hányada a községekben a legnagyobb. „A település népességén belül legmagasabb arányban Karancsságon (52 százalék) és Szirákon (41 százalék) vallották magukat roma nemzetiségűnek a válaszadók. A település népességének 30 százalékát meghaladó roma hányad jellemezte még Kállót, Litkét, Márkházát, Nagybárkányt, Nógrádmegyert, Sóshartyánt és Szilaspogonyt. [...] A település népességén belül a szlovák nemzetiségűek aránya Ősagárdon 43 százalék, Bánkon 33 százalék. Német nemzetiségűek esetében Szendehely (36 százalék) és Berkenye (22 százalék) település emelhető ki.”¹⁸

Nemzetiség	Megyei jogú város	Város	Községek
Cigány (romani,beás)	1980	1940	11257
Német	39	66	8227
Szlovák	85	139	2420
Egyéb	157	225	357
Összesen	2261	2370	14861

11. táblázat A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében különböző településtípusokon 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

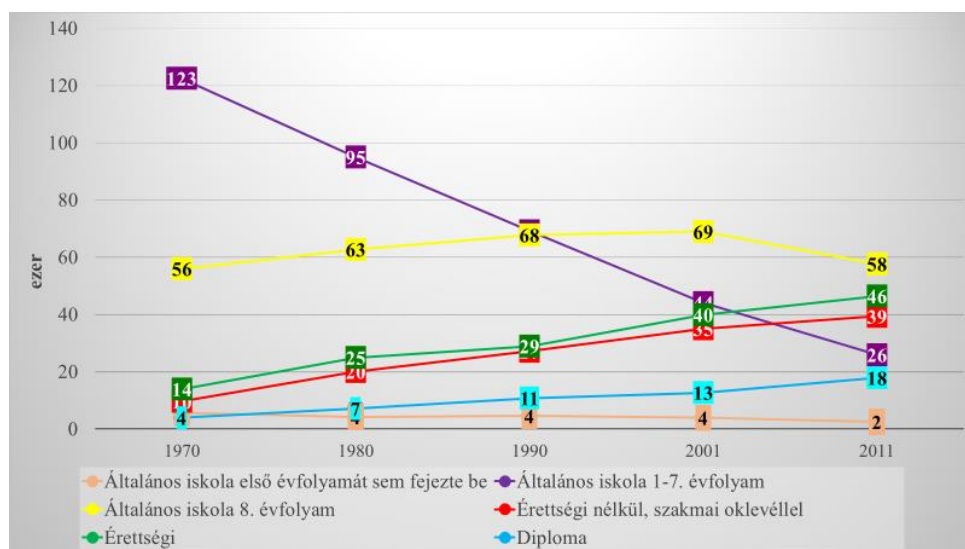
¹⁸ 2011. évi népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye: 24

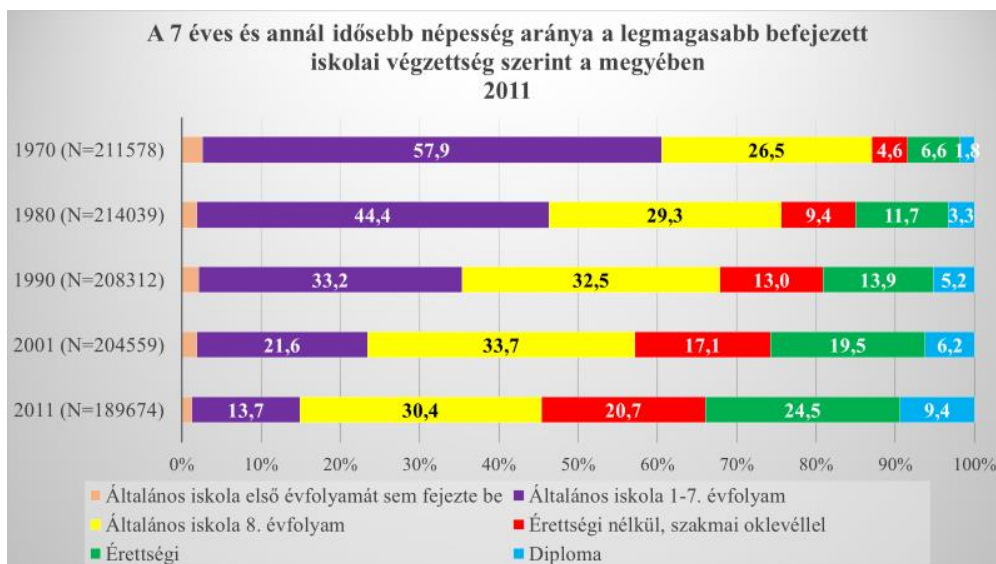
30. ábra A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében különböző településtípusok szerint 2011-ben („%”), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

3.5. Iskolázottság

A következőkben Nógrád megye lakosságának iskolai végzettség szerinti megoszlásáról lesz szó. A lentebb lévő két ábrán (31. és 32. ábra), jól látható, hogy a megyében folyamatosan csökkent az évtizedek alatt az alacsony végzettséggel rendelkezők aránya és nőtt a szakmai oklevéllel, érettségivel és a felsőfokú végzettséget szerzők hányada. 1970-ben még a lakosság több, mint a felének (60,5%) nem volt még nyolc általános iskolája sem, ez 2011-re lecsökkent 15%-ra. Sőt 2011-re a lakosság majdnem 35%-ának van már legalább érettségije vagy felsőfokú végzettsége.

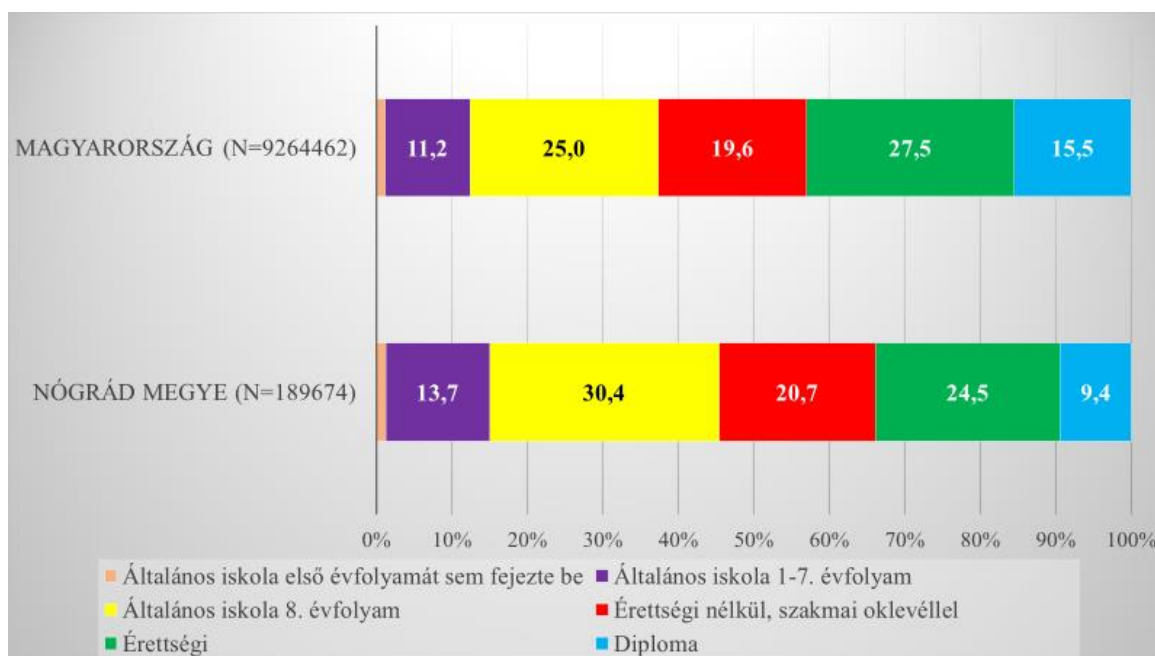

31. ábra A 7 éves annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében 1970-ben, 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

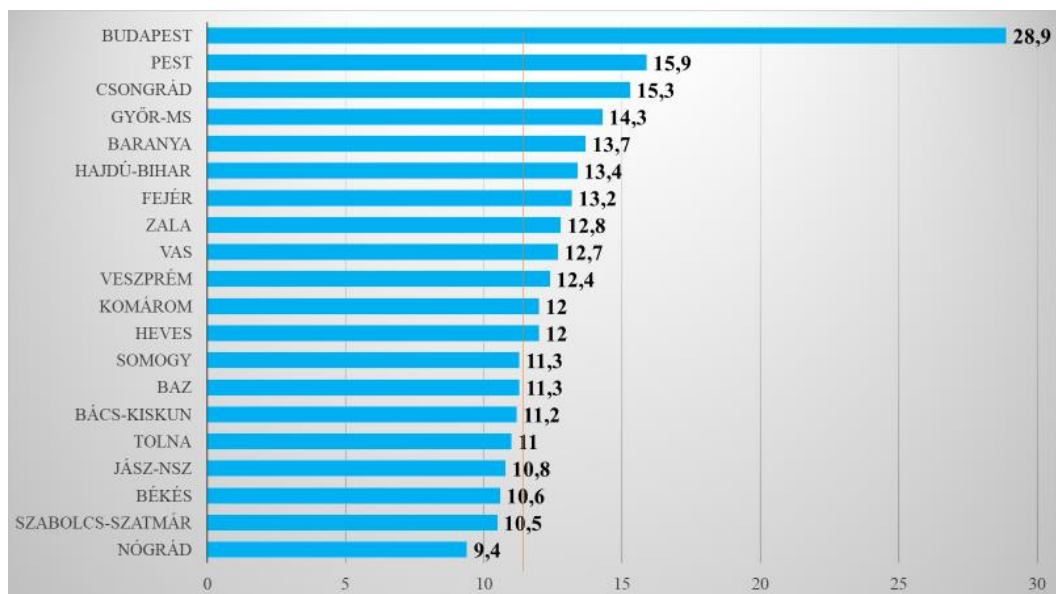

32. ábra A 7 éves és annál idősebb népesség aránya a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében 1970-ben, 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Fentebb azt írtuk, hogy Nógrád megye lakosságának iskolázottsága növekszik, azért országos viszonylatban még le van maradva. Leginkább felsőfokú végzettség tekintetében van mit bepótolnia. Még 2011-ben a megyében élők 9,4%-ának van diplomája, addig ez országos szinten 15,5%. Azonban nem csak az országos átlagot nem éri el, ahogyan a 33. ábra mutatja, hanem a megyei átlagot sem, sőt a többi megyéhez és a fővároshoz viszonyítva Nógrád megye utolsó helyen áll felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányában.

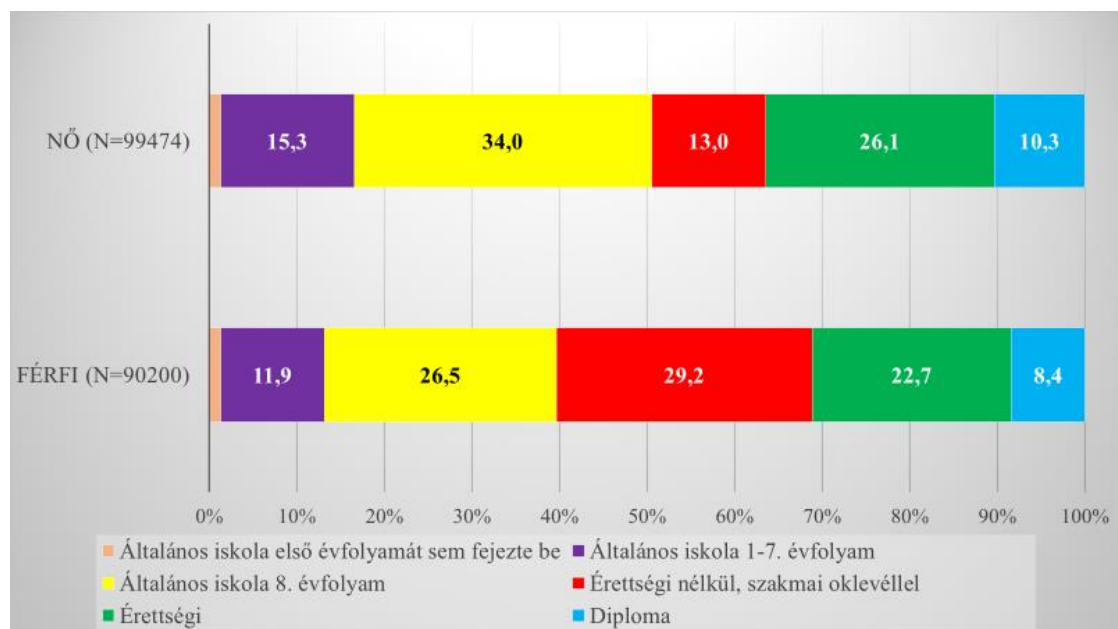

33. ábra A 7 éves és annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, Magyarország és Nógrád megye 2011, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

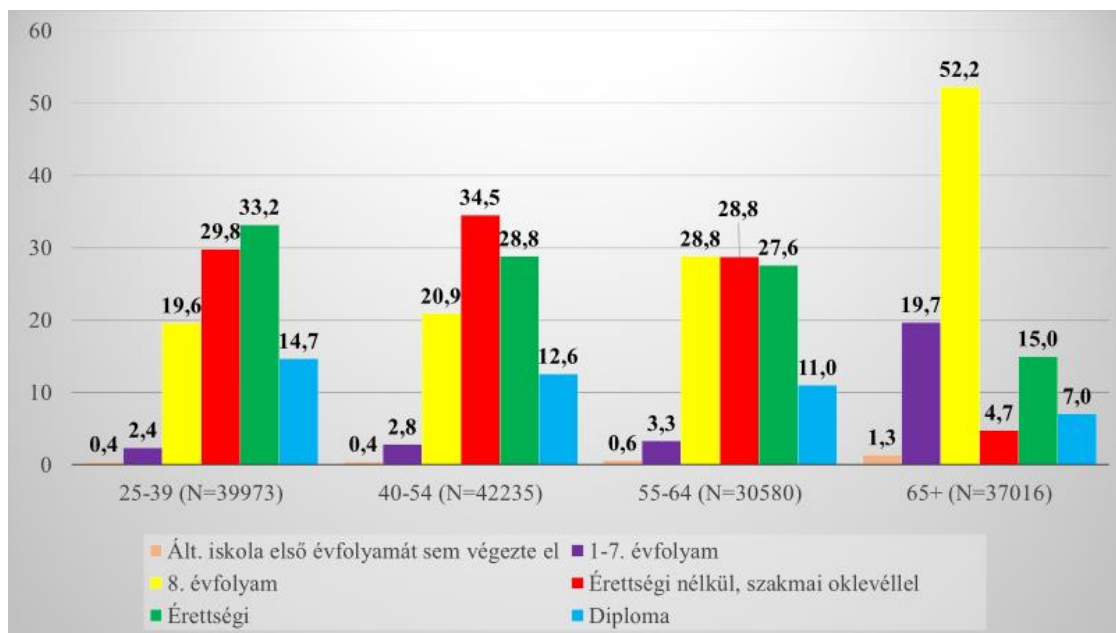
34. ábra: Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a népességből megyénként, 2011 ("%), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Ha a nemi bontásban nézzük az iskolázottságot a megyében, akkor elég érdekes adatokat kapunk. Az elég egyértelmű, hogy a férfiak körében magasabb a szakmai végzettséggel rendelkezők aránya (29,2%), mint a nőknél (13%). Viszont figyelemfelkeltő, hogy a nők körében valamivel magasabb az általános iskolával és annál kisebb végzettséggel rendelkezők hányada, mint a férfiaknál, de gyakoribb az érettséggel (26,1%) vagy diplomával (10,3%) rendelkezők nők aránya, mint férfiaké: érettségi 22,7%, diploma 8,4%.

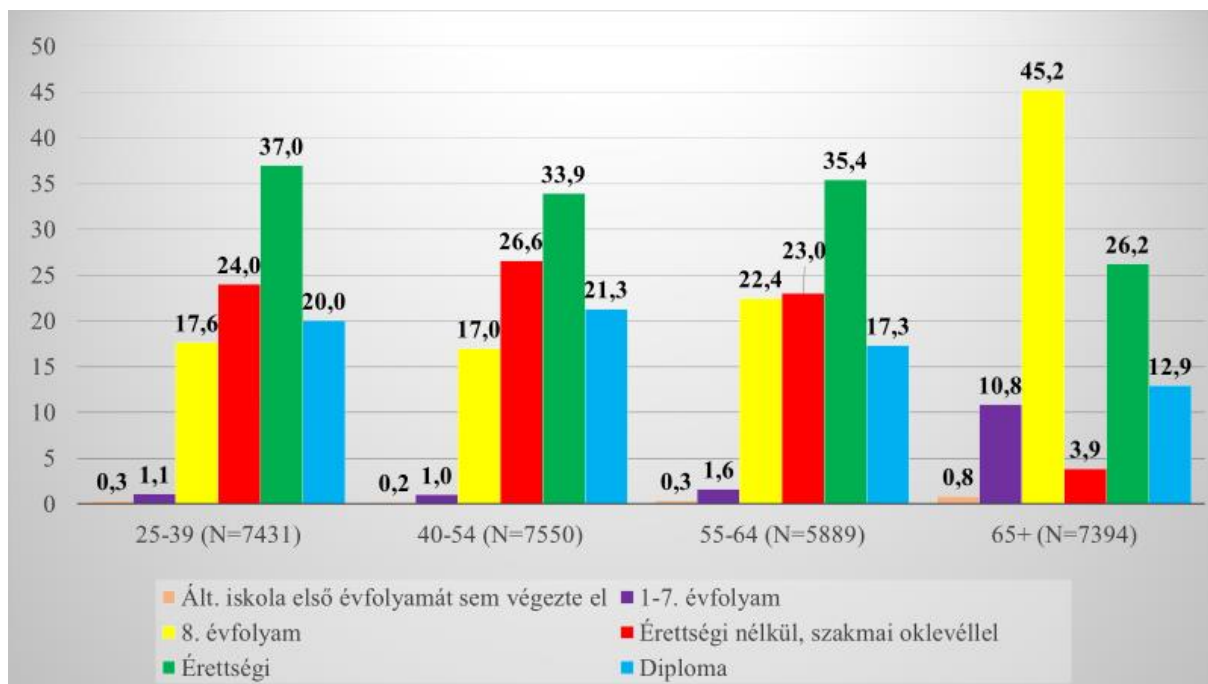
35. ábra: A 7 éves és annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében, nemi bontásban 2011, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

Korcsoport szerinti bontásban az látható, hogy a 65 év felettiéknél van a legtöbb nyolc általános vagy annál kisebb végzettséggel rendelkező: 73,2% és náluk van a legkevesebb diplomával bíró is: 7%. Ahogyan haladunk visszafelé a 65 év felettiektől úgy nő korcsoportonként a diplomát birtoklók aránya, 55-64: 11%, 40-54: 12,6%, 25-39: 14,7%. A 25-39 évesek körében van a legtöbb érettségivel (33,2%) és felsőfokú végzettséggel (14,7%) rendelkező. A szakmát szerzők, korcsoport szerinti bontásban a 40-54 éves a leggyakoribb 34,5%.

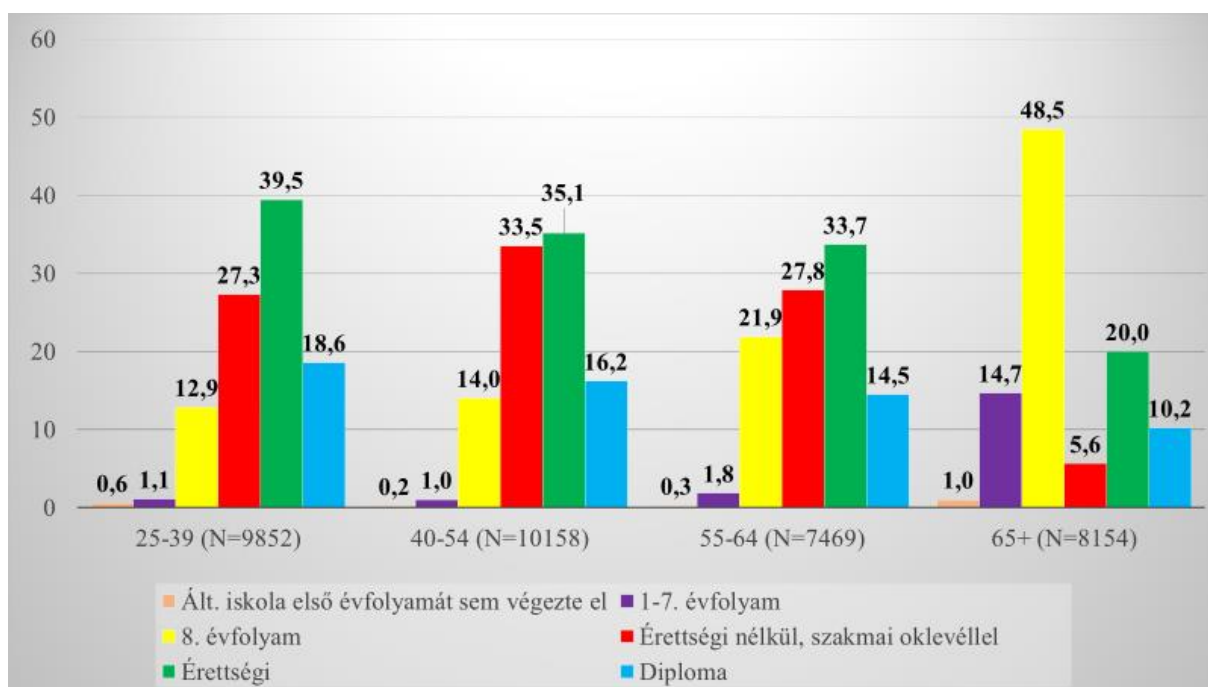

36. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében, korcsoport szerinti bontásban, 2011 ("%), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

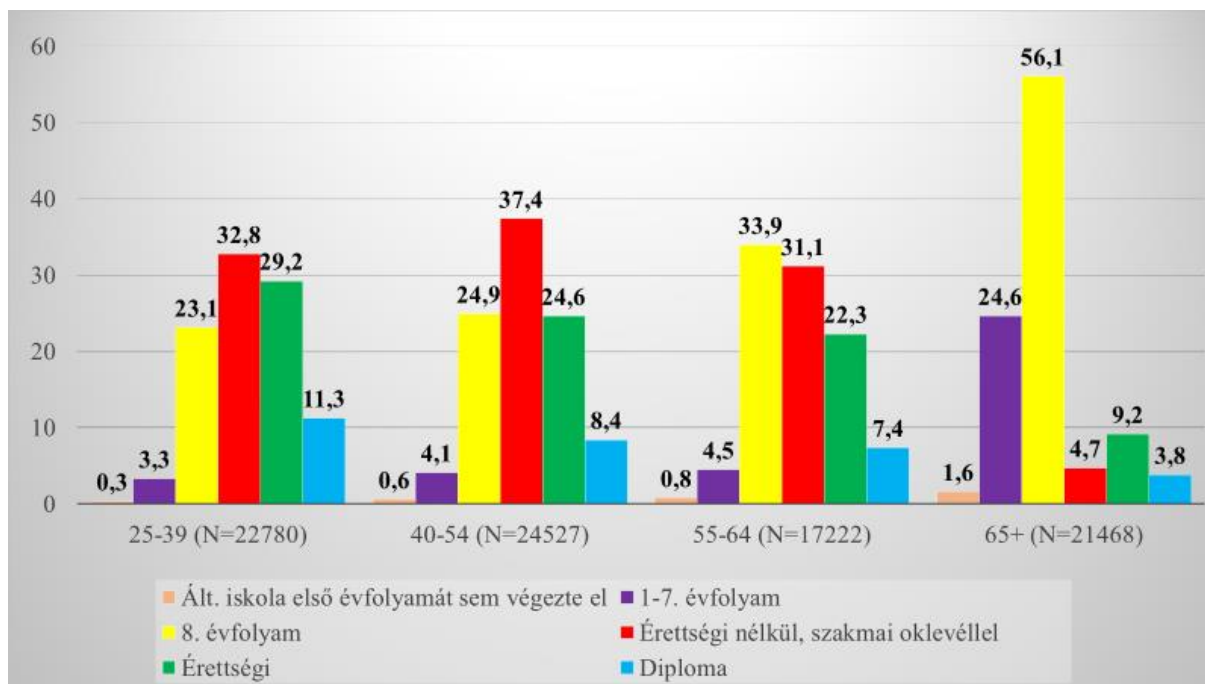
Ha maradunk a korcsoport szerinti bontásnál és még tovább szabdadjuk település típusok szerint, akkor is hasonló a tendencia, mint a fentiekben. A 25-39 évesek a legiskolázottabbak, a diplomások aránya ebben a korcsoport a megyei jogú városban a legnagyobb, érettségi tekintetében pedig a városokban. A 65 év felettek továbbra is a legiskolázatlanabbak, főleg azok, akik községekben élnek.

37. ábra A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (megyei jogú város) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („%”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

38. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (város) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („%”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

39. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (község) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („%”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)

3.6. Jövedelmi helyzet

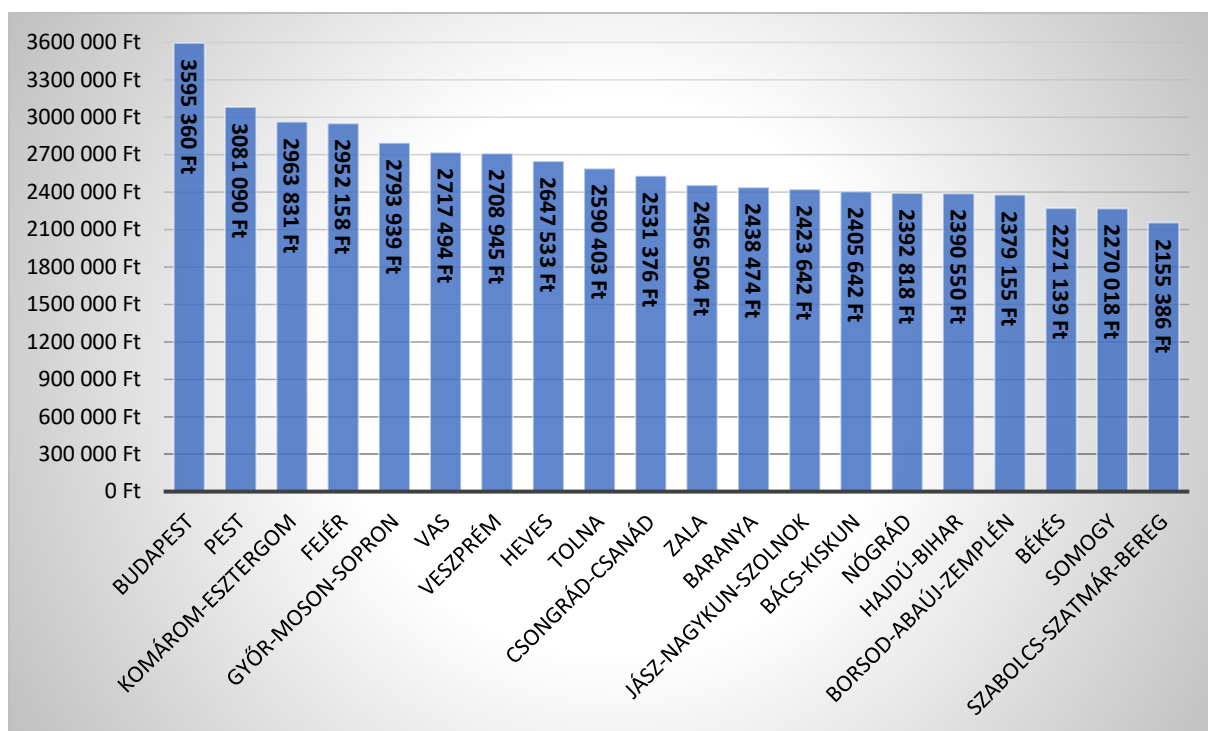
A KSH rendszeresen tesz közzé olyan kiadványokat, amelyek a rendelkezésükre álló statisztikai adatok feldolgozását követően kirajzolt magyarországi helyzetképet írja le. Ezekben a kiadványokban kitérnek azokra a mutatókra, amelyek az országon belül a különbségeket előidéznek.

„A sokdimenziós és sokmutató jellegű visszatukröző eljárások során különböző komplex mutatókat állítanak elő az adott fogalom mérőszámaként, arra törekedve, hogy az így kapott értékek a jelenség összes lényeges oldalát tartalmazzák. Ilyen komplex mutató számítását végezték el a kedvezményezett eljárások lehatárolásánál (290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet) is.” – írja a KSH 2018 évben kiadott 2016. évre vonatkozó összefoglalója.¹⁹

A jövedelmi viszonyokat jellemző éves átlagjövedelem mértéke, személyi jövedelemadó fizetők száma, és 1000 lakosra vetített számadata is egy-egy alkotó dimenziója a komplex mutatóknak.

Jövedelmi helyzetre vonatkozó adatokat a KSH 2018-as adataiból nyertünk. Az 1 adófizetőre jutó SZJA adóalapba tartozó éves átlagjövedelmek megyei értékeit a 40. ábra mutatja.

¹⁹ TÉR-KÉP, 2016; Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2018.

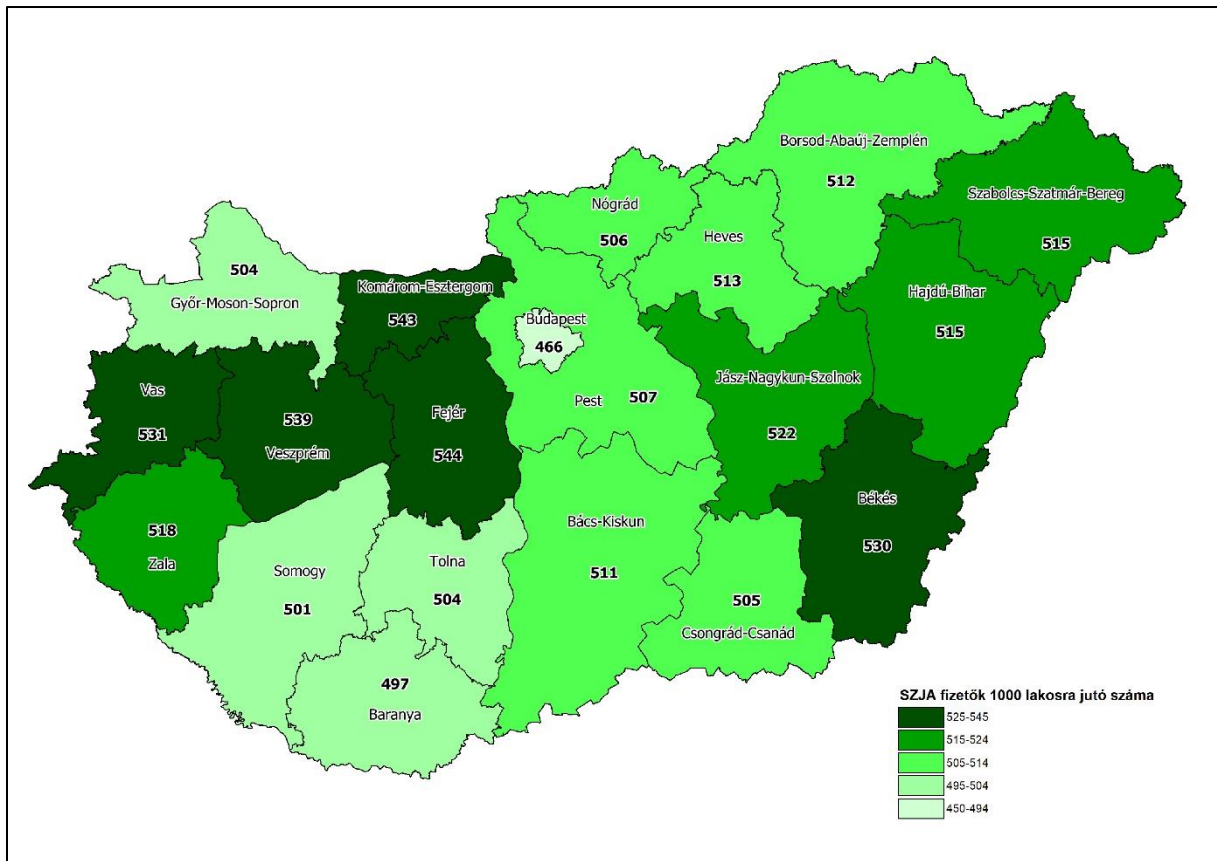

40. ábra 1 adófizetőre jutó SZJA adóalapba tartozó éves átlagjövedelem (2018)

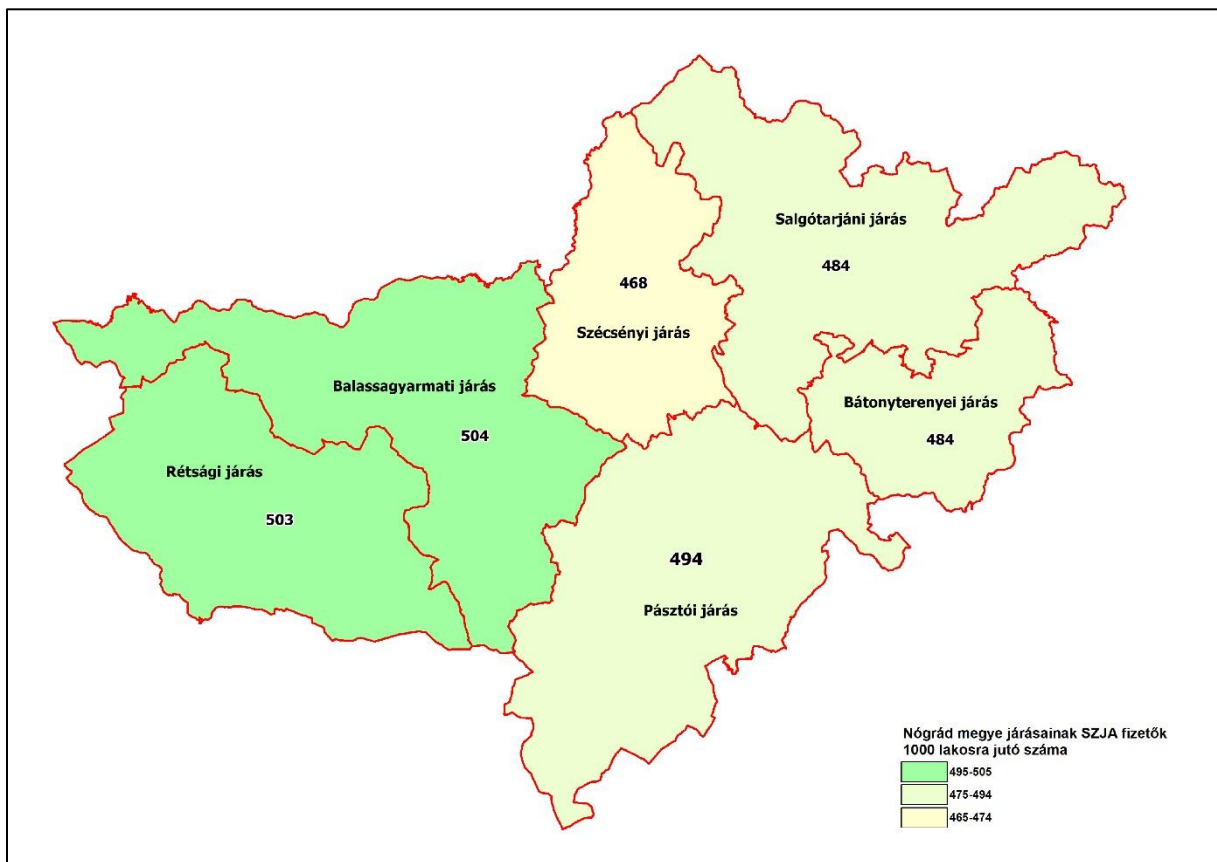
Látjuk, hogy az SZJA fizetők éves átlagjövedelme tekintetében is megfigyelhető területi különbség az ország nyugati és keleti megyéi között. Nógrád megye az átlagkereset tekintetében az ország alsó harmadát alkotó megyéihez tartozik. 215 000 Forinttal marad el az országos átlagtól (2 608 273 Ft), és több, mint 1 200 000 Forinttal a legmagasabb értéken lévő, Budapestre jellemző átlagkeresettől.

Az is lényeges, hogy egy megye, vagy járás területén mekkora a személyi jövedelemadót fizetők aránya a lakónépességhez viszonyítva.

2018-as adatok tanúsága szerint az ország lakónépességének átlag 50,67%-a fizetett személyi jövedelemadót. Nógrád megye e tekintetben 2018-ban már alig marad el az országos átlagtól a maga 50,64%-os SZJA adófizetői arányával. Ez mindenképp pozitív előrelépés a megye két évvel korábbi helyzetképehez képest.

41. ábra Személyi jövedelemadót fizetők 1000 lakosra jutó száma megyénként, 2018.

42. ábra Személyi jövedelemadót fizetők 1000 lakosra jutó száma Nógrád megye járásában, 2018.

A jövedelmi viszonyoknak egy meghatározó tényezője a foglalkoztatási helyzet, amely a Nógrád megye gazdasági viszonyait és a foglalkoztatási helyzetét bemutató részben olvasható.

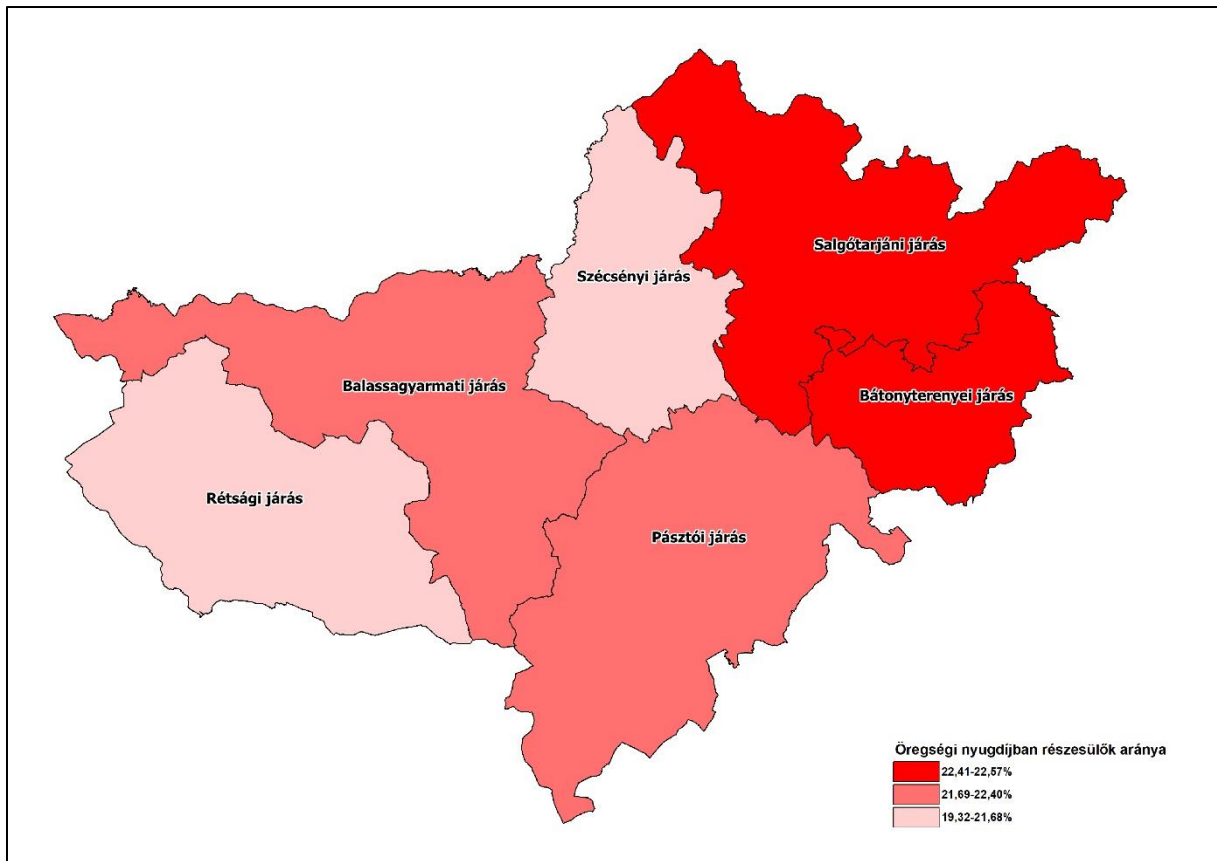
Az öregségi nyugdíjban részesülők lakónépességen belüli aránya dimenzionális faktorként játszik szerepet, amikor a jövedelmi helyzetről kívánunk képet alkotni.

Az ország lakónépességének 20,26%-a részesül öregségi nyugdíjban. A megyék 65%-ában ez az arány magasabb az átlagnál.

Megye	Öregségi nyugdíjban részesülők aránya, 2018
Budapest	22,20%
Zala	22,10%
Vas	21,77%
Nógrád	21,72%
Heves	21,63%
Veszprém	21,36%
Békés	21,12%
Tolna	21,03%
Somogy	20,63%
Csongrád	20,40%
Baranya	20,36%
Fejér	20,31%
Jász-Nagykun-Szolnok	20,26%
Komárom-Esztergom	20,14%
Győr-Moson-Sopron	20,09%
Bács-Kiskun	19,80%
Pest	18,62%
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,45%
Hajdú-Bihar	17,89%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	15,36%

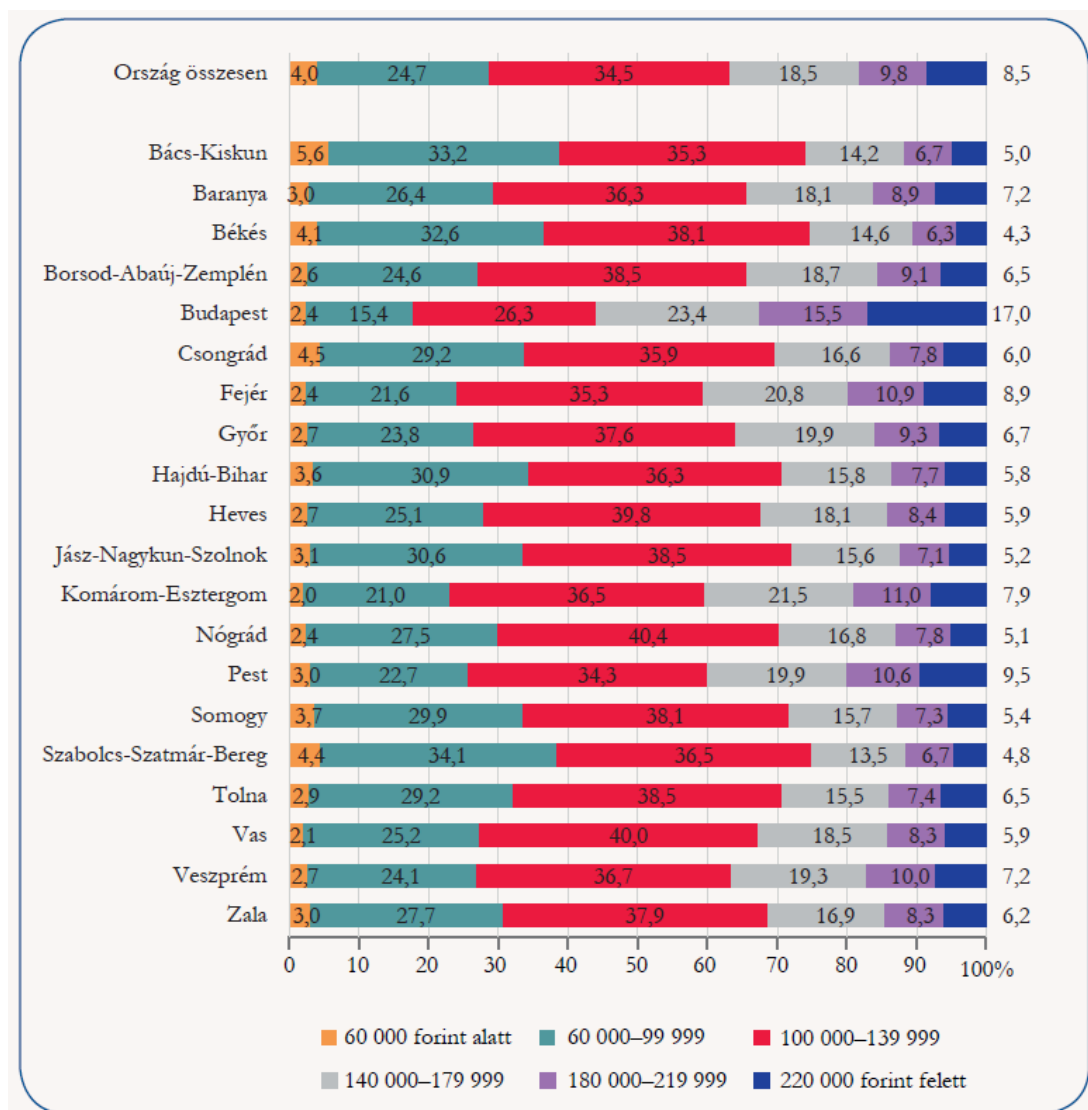
12. táblázat Öregségi nyugdíjban részesülők lakónépességen belüli aránya megyénként, 2018

Nógrád megyében a 4.-ik legmagasabb az öregségi nyugdíjban részesülők aránya. A megye járásai között is jelentős eltérés figyelhető meg. A Salgótarjáni járásban 22,57%, míg a Szécsényi járásban 19,33% ez az arány.

43. ábra Nógrád megyében öregségi nyugdíjban részesülők lakónépészen belüli aránya járásonként, 2018

A fő- és kiegészítő nyugdíjellátások együttes havi átlagösszege 122.614 Ft volt 2018-ban. Az öregségi nyugdíjasok átlagosan 134.947 Ft, az életkoron alapuló ellátásban részesülők 201 831 Ft, a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülők 75 049 Ft, a hozzátartozói nyugellátottak 58.037 Ft összeget kaptak havonta.

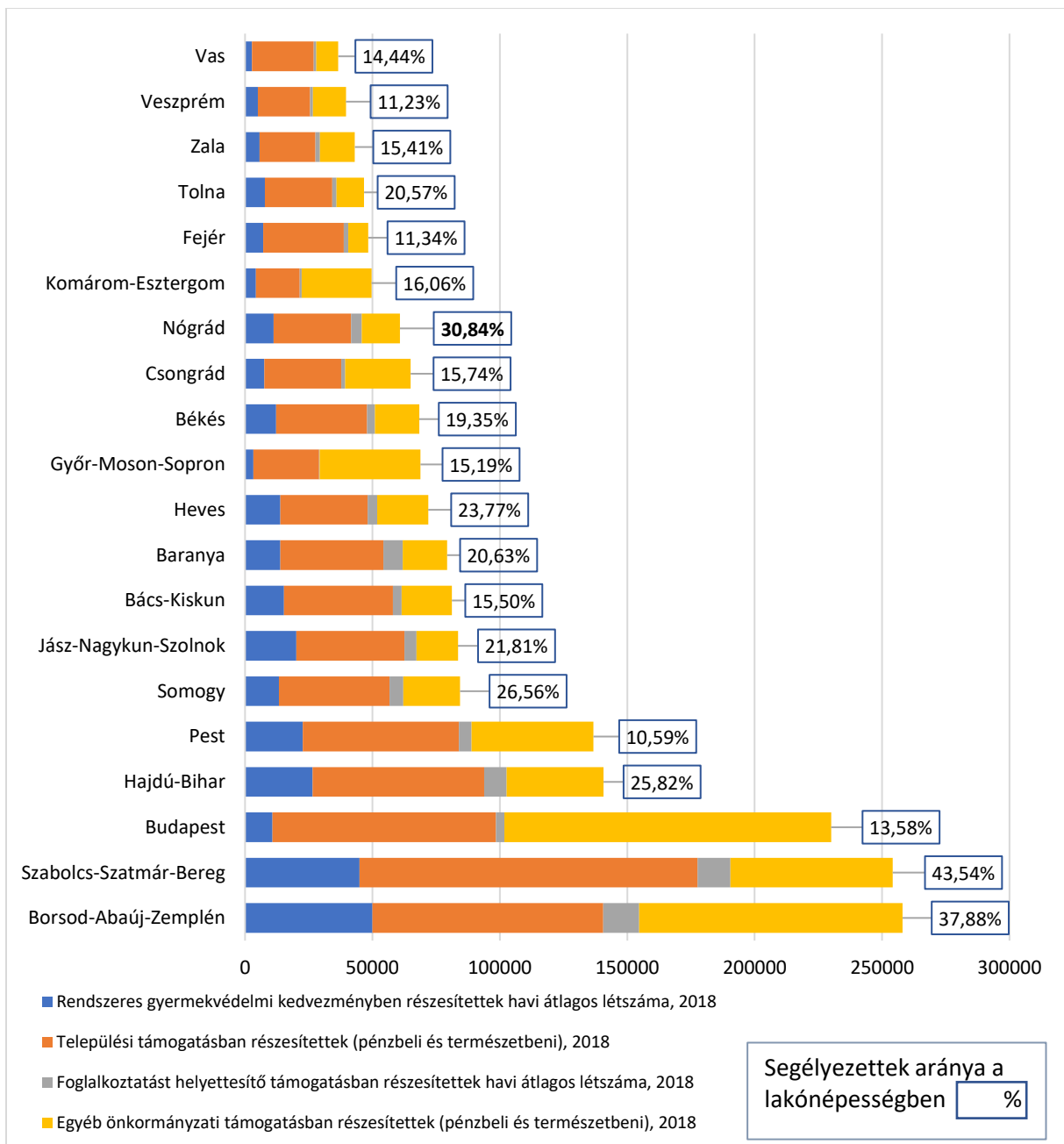
44. ábra Öregségi nyugdíjban részesülők megoszlása (%) a folyósított összeg nagysága alapján megyénként, 2019 január²⁰

A 44. ábra megmutatja, hogyan oszlik meg az egyes megyékben az öregségi nyugdíj átlagos havi összege. Nógrád megyében, a legnagyobb arányban a 100.000-139.999 Ft közötti átlagösszeggel rendelkezők voltak (40,4%), a megyék között ebben a kategóriában Nógrád megye vezeti a megyék rangsorát. Az öregségi nyugdíjjogosultak 70%-a 140.000 Ft alatti összeget kapott havonta. 60.000 Ft alatti összeget a jogosultak 2,4%-a kapott, ami az országos 4%-os átlag alatti, a harmadik legkisebb arány a kategóriában.

A megyék jövedelmi helyzetképehez hozzá tartozik az egyes rendszeres segélyek, önkormányzati támogatások igénybevevőinek száma. E-tekintetben Nógrád megyében úgy tűnhet, hogy 2018-ban kevés számban szorultak a települési önkormányzatok támogatására, de

²⁰ Forrás: KSH Nyugdíjak és egyéb ellátások, 2019
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/nyugdij/nyugdij19.pdf>

ha a segélyezettek arányát nézzük a lakónépesség számához viszonyítva, látjuk, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék után itt a harmadik legmagasabb a segélyezettek aránya. Az országos átlag (20,49%) másfélszerese. (Lásd: 45. ábra)

45. ábra Rendszeresen önkormányzati támogatásban részesülők száma megyénként, 2018

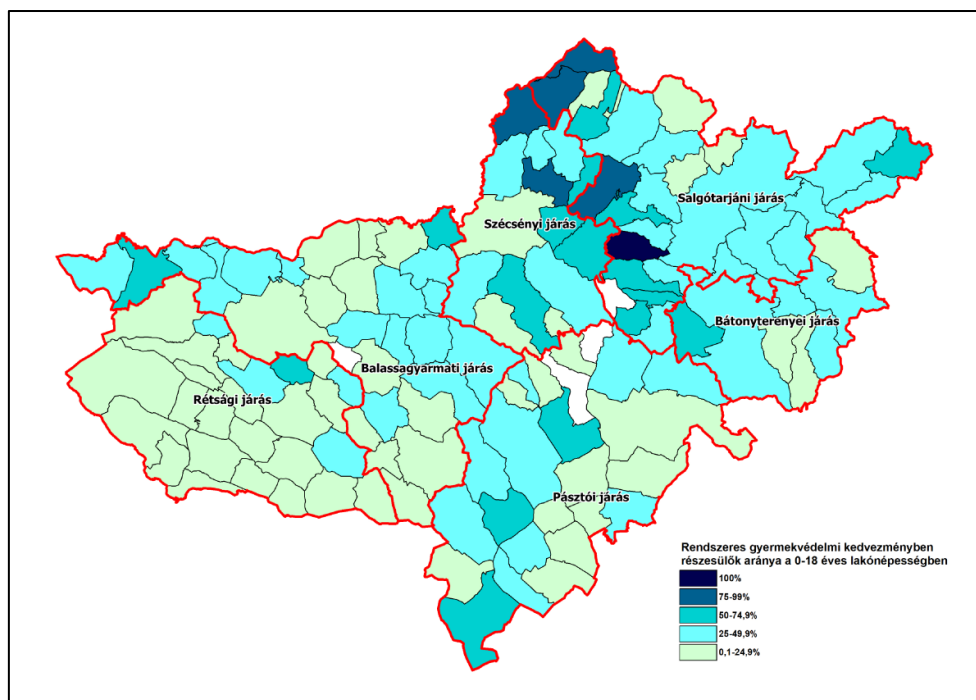
Egy település lakónépességének jövedelmi viszonyait az is jellemzi, hogy a településen élő gyermekek jóléte mennyire biztosítható a családok saját anyagi forrásából, hány gyermek részére állapítanak meg rendszeres gyermekvédelmi támogatást.

Nógrád megyében a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 0-18 éves korcsoportban az országos átlaghoz (18%) képest több, mint 75%-al magasabb. A megye 32,06%-os arányszáma a harmadik legmagasabb a megyék között.

megye	Rgyk-sok aránya a 0-18 évesek számához viszonyítva
Szabolcs-Szatmár-Bereg	38,31%
Borsod-Abaúj-Zemplén	36,88%
Nógrád	32,06%
Jász-Nagykun-Szolnok	28,45%
Hajdú-Bihar	25,51%
Heves	25,00%
Somogy	24,72%
Baranya	21,00%
Békés	20,96%
Tolna	19,94%
Bács-Kiskun	16,14%
Zala	12,78%
Csongrád	10,77%
Fejér	9,09%
Veszprém	8,33%
Pest	8,21%
Komárom-Esztergom	7,58%
Vas	6,49%
Győr-Moson-Sopron	3,89%
Budapest	3,84%

13. táblázat Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 0-18 éves lakónépességben megyénként, 2018

A 46. ábra mutatja, hogyan oszlik meg ez az arány Nógrád megye települései között.

46. ábra Nógrád megye településein rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 0-18 éves lakónépességben, 2018

Öt településen egyáltalán nem volt 2018-ban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő. Ezen településeken a 0-18 éves lakónépesség száma is igen alacsony 2-26 fő között volt. Egy településen az ott élő 0-18 éves (277 fő) mindegyike részesült a kedvezményben. A legtöbb településen (53) nem éri el a kedvezményben részesülők aránya a 25%-ot, további 50 településen 25-50 % között volt az arányuk. A települések 13%-ában (17) az arány 50-75% között volt, a települések 4%-a (5) esetében haladta meg a 75%-ot. Balassagyarmat bár megye településeinek átlagos 0-18 éves lakónépesség-szám (266 fő) nyolcszorosának nyújt lakóhelyet, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya csupán 9,90%.

Település	0-18 évesek száma 2018	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos létszáma, 2018	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek aránya 0-18 évesekhez 2018
Garáb	2	0	0,00%
Debercsény	5	0	0,00%
Kisbárcány	9	0	0,00%
Alsótold	19	0	0,00%
Kozárd	26	0	0,00%

Nógrádszakál	207	157	75,85%
Karancsság	371	284	76,55%
Ipolytarnóc	97	76	77,84%
Endrefalva	339	278	82,01%
Litke	202	169	83,66%
Sóshartyán	277	277	100,00%
Kálló	513	346	67,35%
Pásztó	1399	344	24,59%
Salgótarján	5493	1478	26,91%
Bátonyterenye	2177	626	28,76%
Balassagyarmat	2289	227	9,90%

14. táblázat Nógrád megye települései, ahol a legkevesebb, és legnagyobb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya, továbbá néhány település, ahol kiemelkedően magas, vagy feltűnően alacsony a számuk.

A jövedelmi különbségek a háztartási szektoron belül a háztartások különféle jövedelmei és fogyasztási kiadásai, továbbá kötelezettségei függvényében, és a felhalmozott pénzügyi és nem pénzügyi eszközök vagyoneértékében rajzolódni ki. „Az eszközök és kötelezettségek szintje és összetétele befolyásolja a háztartások jövőbeni pénzügyi lehetőségeit és korlátait.”²¹

A vagyon alapvetően két kategóriára bontható, a nem pénzügyi vagyon és a pénzügyi vagyon. A nem pénzügyi vagyon közé sorolhatók az ingatlanok, termelő és nem termelő tevékenységgel összefüggő tárgyi eszközök, földek, készletek; bizonyos ingóságok, tartós javak, mint például gépjármű, bútorok, műkincsek, nagyobb értékkel rendelkező értéktárgyak. A pénzügyi vagyon a készpénz, betétek, értékpapírok, részvények, élet- és nyugdíjbiztosítási megtakarítások.

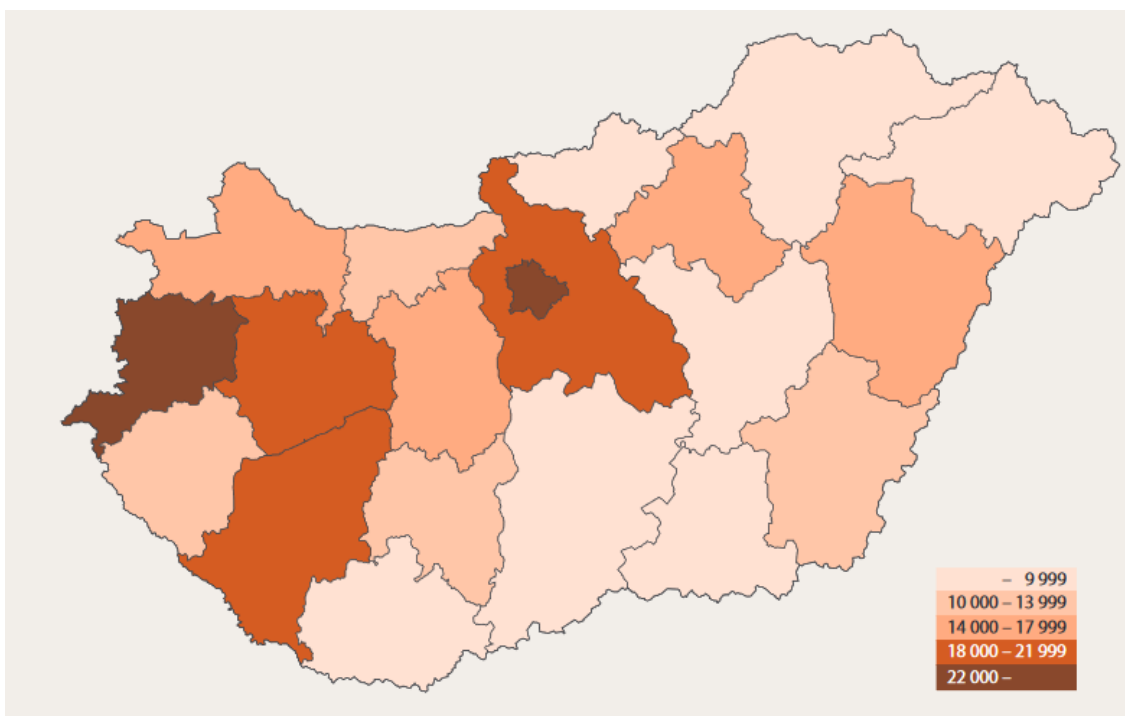
Magyarországon a nem pénzügyi vagyon állománya a magasabb, ez az ingatlanvagyon, főként a lakástulajdon magas arányából adódik, ami visszavezethető arra, hogy a magyar háztartások döntő hányada tulajdonosként él a lakóingatlanában, így a háztartások fő szempontja az - ingatlanvagyon megszerzése. A saját tulajdonú lakóingatlanok teszik ki az eszközállomány - háromnegyedét. Ezt követik az egyéb ingatlanok (17%), és harmadik helyen a gépjárművek (4%). – írja a Magyar Nemzeti Bank (MNB) tanulmánya 2014. évben végzett felmérésre hivatkozva.²²

Pénzügyi vagyon terén az utóbbi 10-15 évben folyamatosan csökkent a készpénz, és bankbetétben felhalmozott megtakarítások aránya, és nőtt a részvények és részesedések vagyoni értékébe vetett bizalom.

²¹ MNB: A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján; 2017 <https://www.mnb.hu/letoltes/haztartasok-hun-0531.pdf>

²² MNB: A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján; 2017 <https://www.mnb.hu/letoltes/haztartasok-hun-0531.pdf>

Az MNB tanulmánya területi megoszlási adatokra is kitér a magyarországi háztartások átlagos vagyonának bemutatásakor. „Több mint négyszeres különbség mutatkozott a leggazdagabb és a legszegényebb megye egy háztartásra jutó nettó eszközállománya között.”- írják. A legmagasabb háztartásonkénti nettó vagyonnal Vas megye és a főváros háztartásai rendelkeztek. Nógrád megye azon megyék egyike, ahol a legalacsonyabb egy háztartásra jutó nettó vagyon értéke. (Lásd: 47. ábra)

47. ábra Egy háztartásra jutó nettó vagyon megoszlása megyénként, ezer forintban, 2014 Forrás: MNB

3.7. Gazdaság

Nógrád megye gazdasága járul hozzá a legkisebb mértékben az országban megtermelt GDP-hez, 2018. évi 368.832 millió Ft-tal (az országos termelés 0,86%-a) utolsó a megyék közötti rangsorban. A sorban következő (19. helyezést elérő) Tolna megye 717.660 millió Ft hozzáadott értéket állít elő. Az egy lakosra jutó GDP 2018-ban 1.940 ezer Ft Nógrád megyében, ez az országos átlag 44%-a, ami alapján a termelékenység rangsor utolsó helyén áll.

	GDP összesen (Ft)			egy főre jutó GDP (Ft)		
	Nógrád megye	Észak-Magyarország	Magyarország	Nógrád megye	Észak-Magyarország	Magyarország
2014	286 929	2 431 996	32 694 204	1 455	2 077	3 314
2015	305 846	2 736 824	34 785 204	1 569	2 361	3 534

2016	309 546	2 798 802	35 896 329	1 602	2 436	3 658
2017	338 012	3 128 670	38 835 221	1 753	2 746	3 969
2018	368 823	3 403 674	42 661 805	1 940	3 010	4 364

15. táblázat: Hozzáadott érték 2010-2014, folyó áron; Forrás: KSH, területi statisztika

Nógrád megye más, a gazdaság fejlettségét és dinamikáját jelző mutatók szerint is az országos rangsor alsó részében foglal helyet: 20. a megyék közötti ranglistában az egy lakosra jutó építőipari termelés értéke (35 ezer Ft, míg az országos átlag 166 ezer Ft), illetve az egy lakosra jutó beruházási teljesítmények (199 ezer Ft Nógrádban, míg 485 ezer Ft országosan) tekintetében (2015). Utolsó előtti az ezer lakosra jutó működő vállalkozások számát tekintve.

A megye gazdasági adottságai nem kedvezőek. A hosszú ideig meghatározó barnaszénbányászat a kitermelés költségeinek növekedése miatt visszafejlődött, majd teljesen megszűnt. A korábban meghatározó alapanyaggyártás a magas energiaköltségek, és a hazai és külföldi igények visszaesése miatt ma már csak nyomokban található meg. A mezőgazdaság – a domborzati viszonyok miatt, és a termőföld alacsony aranykorona értéke miatt – a megyében nem ad arra lehetőséget, hogy magas jövedelem legyen elérhető a gazdálkodás során. Az idegenforgalom – annak ellenére, hogy a megyében található a világörökség részeként kezelt Hollókő és a nemzetközi hírű Ipolytarnóc, – nem járul hozzá számottevően a megyei jövedelemtermeléshez.

Az alábbi táblázaton látszik Nógrád megyei cégeinek eloszlása, melyen látszódik, hogy a kereskedelem, gépjárműjavítás a legmeghatározóbb ágazat, s az építőipar, a feldolgozóipar és a szakmai, tudományos, művészeti tevékenység emelkedik még ki.

Ágazat	2017		2018		Index
	darab	megoszlás %	darab	megoszlás %	18/17
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	193	5,8%	187	5,7%	96,9%
Bányászat, kőfejtés	7	0,2%	8	0,2%	114,3%
Feldolgozóipar összesen	398	12,1%	375	11,4%	94,2%
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkond.	5	0,2%	6	0,2%	120,0%
Vizellátás, szennyvízkez., hulladékgazd.	24	0,7%	25	0,8%	104,2%
Építőipar	404	12,2%	422	12,8%	104,5%
Kereskedelem, gépjárműjavítás	750	22,7%	717	21,7%	95,6%
Szállítás, raktározás	115	3,5%	124	3,8%	107,8%
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	157	4,8%	150	4,5%	95,5%
Információ, kommunikáció	120	3,6%	126	3,8%	105,0%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	63	1,9%	58	1,8%	92,1%
Ingatlanügyletek	160	4,8%	168	5,1%	105,0%
Szakmai, tudományos, műszaki tev.	410	12,4%	387	11,7%	94,4%
Adminisztratív és szolg. tev.	156	4,7%	147	4,5%	94,2%
Egyéb	338	10,2%	402	12,2%	118,9%
Megye összesen	3 300	100,0%	3 302	100,0%	100,1%
Nemzetgazdaság összesen	378 611		339 471		89,7%
Megye / Nemzetgazdaság		0,9%		1,0%	

16. táblázat: Nógrád megye cégeinek gazdasági szektorok szerinti eloszlása

Az alkalmazásban állók éves átlagos állományi létszáma telephely területe szerint Nógrád megyében 45 589 volt, mely országosan a legalacsonyabb érték, s az országos érték 1,28%-a.

A cégek szektoronkénti eloszlása természetesen nem tükrözi a foglalkoztatotti létszám eloszlását. Egyértelműen a feldolgozóipar emelkedik ki, mely az alábbi TOP20 legnagyobb megyei foglalkoztatók listáján is jól látszik. Továbbá magyar viszonylatban közepes foglalkoztatotti létszámmal rendelkező cég sincs a megyében.

Sorsz	Név/Megnevezés	Nettó árbevétele (M Ft)	Export (M Ft)	Hozzáadott érték (M Ft)	Átlagos állományi létszám (fő)
1	MAHLE COMPRESSORS HUNGARY KFT.	44 189	43 761	6 306	792
2	WAMSLER SE HÁZTARTÁSTECHNIKAI EURÓPAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG	6 742	5 514	2 542	633
3	SALGLAS ÜVEGIPARI ZRT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
4	MITSUBA AUTOMOTIVE SYSTEMS OF EUROPE AUTÓALKATRÉSZ GYÁRTÓ KFT.	28 713	25 028	1 589	474
5	HI-LEX HUNGARY KÁBELRENDSZER GYÁRTÓ KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
6	REINING TRANSPORT LOGISZTIKAI ÉS SZÁLLÍTMÁNYOZÁSI KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
7	IPOLY ERDŐ ZRT.	3 256	385	1 369	259
8	SINIA BÚTORGYÁRTÓ KFT.	3 288	3 260	595	238
9	NIDEC GPM HUNGARY KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
10	MAGNA CAR TOP SYSTEMS KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
11	VISSMANN MODELLGYÁRTÓ KFT.	1 281	1 273	925	204
12	LAHA FACILITY LTD. MAGYARORSZÁGI FIÓKTELEPE	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
13	HUNGARY ENBI KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
14	PARAT UNGARN KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
15	AFT-HUNGARY KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
16	ELIN METAL KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
17	ALUTECH IPARI KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
18	TREDEGAR FILM PRODUCTS TERMELŐ ÉS KERESKEDELMI KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
19	STRAUTMANN GÉPGYÁRTÓ HUNGÁRIA KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
20	HANON SYSTEMS AUTO PARTS HUNGARY KFT.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

17. táblázat: Nógrád megye TOP 20 foglalkoztatója átlagos létszám alapján (2018)

3.8. Foglalkoztatás

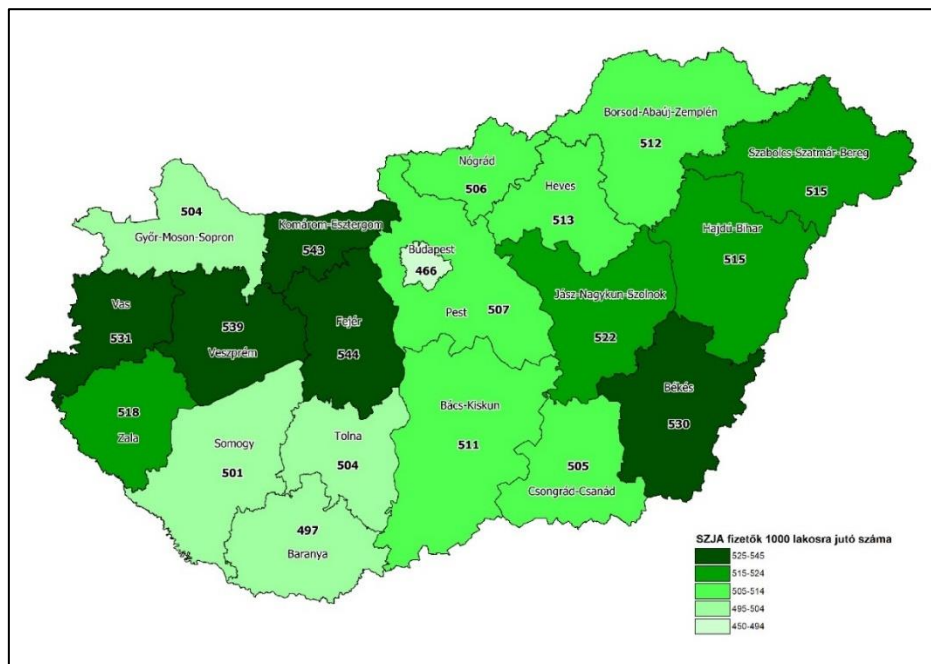
Az egyes megyékben jelenlévő gazdasági aktivitási ráta a 2016. évi mikrocenzus adatai alapján a foglalkoztatottak arányából olvasható ki. Nógrád megye 2016-ban a legutolsó helyet foglalta el és az országos átlag 45,25%-os értékéhez képest is igen alacsony.

megye	Népesség száma összesen, 2016	Foglalkoztatottak száma, 2016	Foglalkoztatottak népességen belüli aránya, 2016
Budapest	1 764 263	877 000	49,71%
Győr-Moson-Sopron	458 928	223 283	48,65%
Vas	253 278	122 936	48,54%
Komárom-Esztergom	297 263	142 550	47,95%
Fejér	420 058	198 763	47,32%
Veszprém	341 247	161 055	47,20%
Pest	1 250 325	579 347	46,34%
Zala	271 165	124 525	45,92%
Csongrád	407 161	185 274	45,50%
Bács-Kiskun	506 472	228 167	45,05%
Jász-Nagykun-Szolnok	369 568	163 766	44,31%
Békés	339 303	149 456	44,05%
Hajdú-Bihar	535 533	233 955	43,69%
Heves	296 244	129 046	43,56%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	555 529	241 882	43,54%
Baranya	370 531	161 245	43,52%
Somogy	303 665	129 967	42,80%
Tolna	220 545	94 268	42,74%
Borsod-Abaúj-Zemplén	651 078	276 116	42,41%
Nógrád	191 681	80 848	42,18%

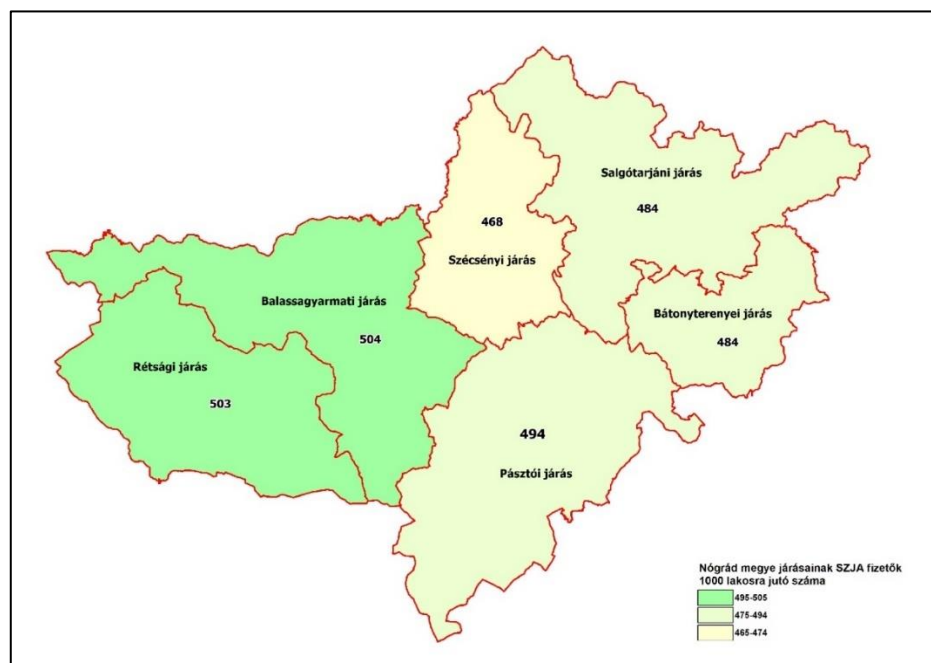
18. táblázat Foglalkoztatottak száma és aránya a népességben megyénként, 2016

A foglalkoztatotti mutatón túl a munkahelyek minősége fontos aminek talán ez egyik fokmérője, hogy egy megye, vagy járás területén mekkora a személyi jövedelemadót fizetők aránya a lakónépességhez viszonyítva.

2018-as adatok tanúsága szerint az ország lakónépességének átlag 50,67%-a fizetett személyi jövedelemadót. Nógrád megye e tekintetben 2018-ban már alig marad el az országos átlagtól a maga 50,64%-os SZJA adófizetői arányával. Ez mindenképp pozitív előrelépés a megye két évvel korábbi helyzetéhez képest.

48. ábra Személyi jövedelemadót fizetők 1000 lakosra jutó száma megyénként, 2018.

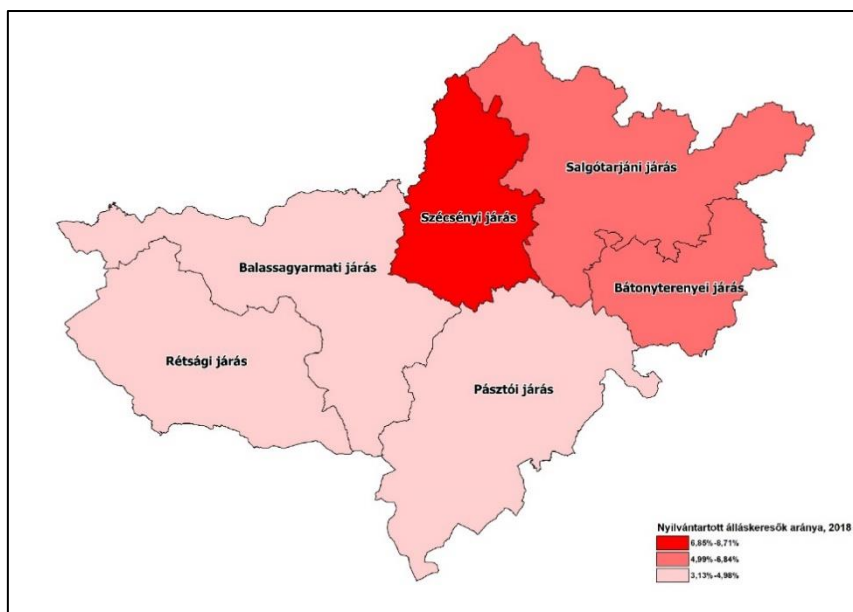
49. ábra Személyi jövedelemadót fizetők 1000 lakosra jutó száma Nógrád megye járásaiiban, 2018.

A 2018. évi munkanélküliségi ráta a megyék között Nógrád megyében a legmagasabb, az 2,71%-os országos átlag közel duplája, még úgy is, hogy javult a foglalkoztatási arány.

megye	Nyilvántartott álláskeresők összesen, 2018	Nyilvántartott álláskeresők aránya, 2018
Nógrád	10 426	5,29%
Borsod-Abaúj- Zemplén	33 962	4,99%
Szabolcs-Szatmár- Bereg	27 623	4,73%
Hajdú-Bihar	21 466	3,94%
Somogy	12 508	3,94%
Baranya	13 368	3,48%
Jász-Nagykun- Szolnok	13 117	3,42%
Heves	10 013	3,31%
Békés	10 431	2,95%
Tolna	5 685	2,50%
Zala	6 461	2,31%
Bács-Kiskun	12 022	2,30%
Fejér	7 546	1,77%
Vas	4 129	1,63%
Veszprém	5 713	1,62%
Csongrád	6 605	1,60%
Komárom-Esztergom	4 642	1,50%
Pest	18 602	1,44%
Budapest	14 562	0,86%
Győr-Moson-Sopron	3 017	0,67%

19. táblázat Nyilvántartott álláskeresők száma, és aránya a népességben megyénként, 2018

Nógrád megye egyes járásában a megye átlagértékét meg is haladja a nyilvántartott álláskeresők aránya. Szécsény járásban 8,70%-os, Salgótarjáni járásban 6,07%, Bátonyterenyei járásban 5,46%.

50. ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a népességben Nógrád megye járásaiban, 2018

Minden járásban az általános iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők voltak a legtöbben 2018-ban. Szécsény, Bátonyterenye és Pásztói járásokban az álláskeresők második legnagyobb csoportja a szakmunkás végzettségűek közül került ki, majd a szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségűek alig lemaradva. A másik három járásban a szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű álláskeresők kategória képviselői voltak többségben a második helyen, és a szakmunkás végzettségűek a harmadik legnagyobb számú csoportot alkották.

járas	Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők, 2018	Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018	Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018	Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018	Szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018	Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018	Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők, 2018
Szécsényi járás	12,31%	48,64%	18,89%	1,69%	17,08%	1,09%	0,30%
Salgótarjáni járás	8,15%	46,36%	18,12%	3,16%	21,64%	1,74%	0,84%
Bátonyterenyi járás	9,49%	41,64%	24,22%	2,96%	19,51%	1,13%	1,05%
Pásztói járás	9,88%	44,77%	21,92%	3,46%	18,02%	1,37%	0,58%
Balassagyarmati járás	7,72%	38,68%	24,08%	1,63%	24,62%	1,81%	1,45%
Rétsági járás	5,30%	38,63%	23,90%	1,81%	26,74%	1,81%	1,81%

20. táblázat Az álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása, 2018.

Számosságát tekintve a Salgótarjáni járásban volt a legtöbb nyilvántartott álláskereső 3803 fő, többségük 1763 fő általános iskolai végzettséggel rendelkezett, de 823 fő középfokú végzettségű volt, 689 fő szakmunkás. Ilyen magas értékeket még Szécsény járásban találunk, 806 fő általános iskolai végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskereső volt.

A megyében az álláskeresők 56,90%-a 5932 fő 180 napon túli nyilvántartott, közülük is 58,93% 3496 fő egy éven túl nyilvántartott álláskereső volt.

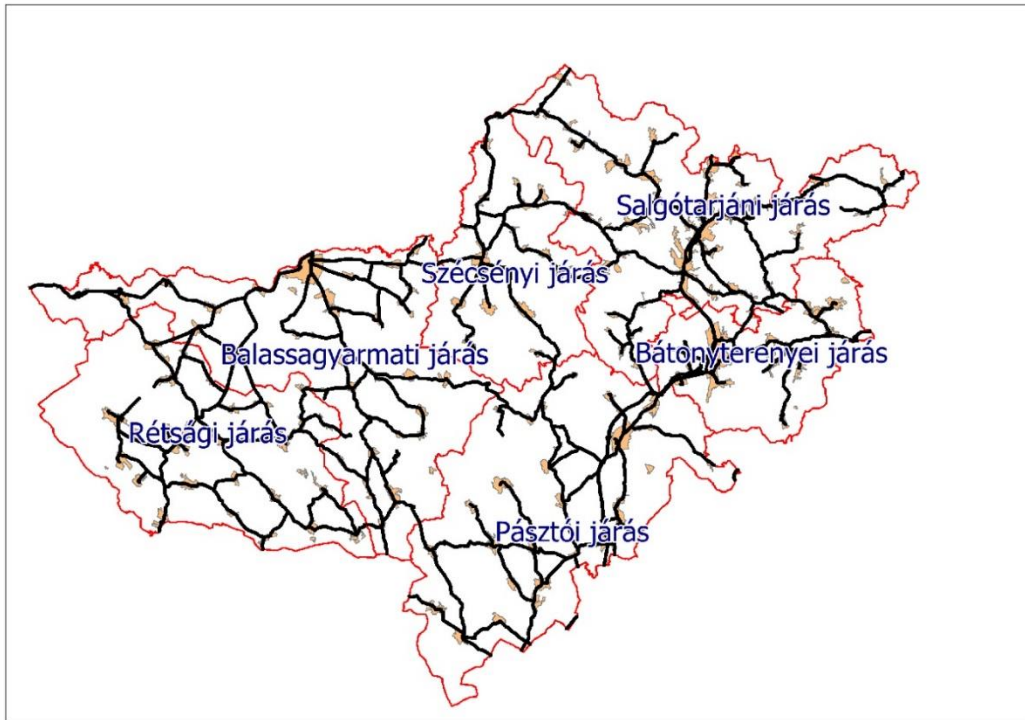
3.9. Közlekedés

A közlekedés a társadalom és a gazdaság működésének egyik alapvető feltétele, amelynek színvonala egyben a gazdasági fejlettség egyik fokmérője is. A különböző közlekedési módok közül kitüntetett jelentőségű a közúti közlekedés. 2017-ben Magyarországon az áruszállítás kétharmada, a személyszállítás csaknem 90%-a közúton bonyolódott. A településen belüli közösségi és a helyközi magán közlekedés legfontosabb módozatát is ez jelenti.

Közutak

Hazánk közlekedési hálózatára, annak gerincét képező vasúti és úthálózatra a centralizáltság jellemző. A közlekedési fővonalak Budapestről indulnak ki és sugárnyalábként haladnak az ország egyes területei felé. A vonalvezetésnek ez a formája a múlt században alakult ki. A centrális és sugárszerű vasúti hálózat az ország régi „történelmi” közlekedési és kereskedelmi útvonalain, valamint azok mellett épült ki, követve a természetföldrajzi környezet adta jó közlekedési lehetőségeket. A 19. század elején készült Nógrád megyetérkép sűrű úthálózata a máig fennálló jellegzetességeket mutatja.

A megyei közúti hálózat hossza 2019-ben 954 km volt, ami az utóbbi közel húsz évben alig változott, 2000-ben is már 941km volt. Érdemes megjegyezni, hogy már 1934-ben is 890 km-et tett ki a megyei úthálózat hossza, de ezek kiépítettsége 879 km hosszban csak közönséges kavicsolt és általános terítéssel áthengerelt vizes makadám volt. Az utóbbi évtizedek megyei közútfejlesztéseit, már ahol volt alapvetően az utak korszerűsítése jellemezte. 2018-at követően a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) illetve a Magyar Falu Program valamint hazai forrásból a 46 km másodrendű főút és mellékút újult meg.

51. ábra Nógrád megye közút hálózata

Bár a nógrádi közutak az országos úthálózatnak csak a 2,9 %-át teszik ki, kis megyéről lévén szó a 100 km²-re jutó közúthálózat hossza meghaladja az országos átlagot, így a megyék közötti rangsorban már a sűrűbb közúthálózattal rendelkezők között találjuk. A sűrűbb úthálózat elsősorban a település szerkezetnek, a települések relatíve magas számának köszönhető. Bár Nógrád a megyék rangsorában a második legkisebb területű, de település számban, a középmezőnyben (10.) helyezkedik el.

A Magyarországon áthaladó négy nemzetközi közlekedési folyosó (Helsinki-folyosó) mindegyike elkerüli a megyét, akárcsak az autópálya és autóút hálózatot. Az utóbbi évek közúti fejlesztéseinek köszönhetően, közvetlenül (21-es főút négy­sávosítása) illetve közvetve (M2-es út autópályává fejlesztése) a megyei közúthálózat bekapcsolódott, illetve közelebb került a hazai gyorsforgalmi úthálózathoz.

Hasonlóan jótékony hatással van a megye nemzetközi elérhetőségének javítására a szlovákiai R2-es gyorsforgalmi út Losonc és Zólyom közötti már megvalósult illetve jelenleg is folyó kiépítése.

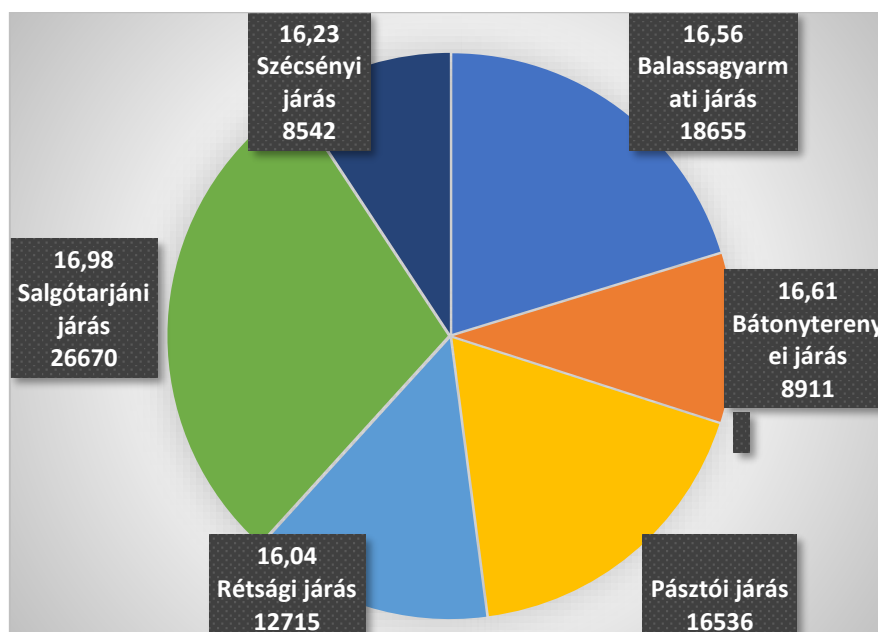
Az országos főútvonalakból kettő halad át a megyén 84 km hosszban, míg a másodrendű főutak hossza 86 km. Első és másodrendű utak terheltsége jelentősen elmarad az országos átlagtól. Az átlagos napi forgalmi érték 2014-ben nem érte el az országos főutak átlagának 80%-át sem²³.

A megyei közúthálózat nagyobb részét a mellékutak teszik ki. Ezek hossza 2019-ben 784 km volt. Ezek átlagos napi forgalma 1136 E/nap ami az országos hasonló utakra mért érték 75%-a.

A mellékút hálózaton belül kiemelten kell kezelni azokat a mellékutakat, melyek a főúthálózat kiegészítéseként több településen áthaladva, térségi jelentőségű szerepkört töltenek be. Nógrád megyében a tervek 5 térségi útvonal kialakításával számolnak. Ezek közül három a megye belső kapcsolatait javíthatja, kettő Heves és BAZ megyék irányába segítheti a közlekedést.

Személygépjárművek

A megyei közútjait 2019-ban 92 ezer megyében nyilvántartott közúti jármű koptatja. 2012-ben még csak 71 ezer volt, de igazán dinamikussá a járművek számának növekedése az utóbbi 4 évben vált, hasonlóan az országos trendhez. 2015-2019 között több, mint egyötödével (21%) nőtt a megyei jármű állomány. 2019-ben az országos járműpark 1,7%-a volt nógrádi. A járművek átlagéletkora 16.56 év, ami több, mint egy évvel rosszabb, mint az országos átlag (15,33 év). Megyei rangsorban, Budapestet is beszámítva, Nógrád e tekintetben csak a 14. 2008-ban a járművek átlagéletkora a megyében még 12 év alatt volt.

52. ábra: Közúti járművek átlagéletkora és száma járasonként

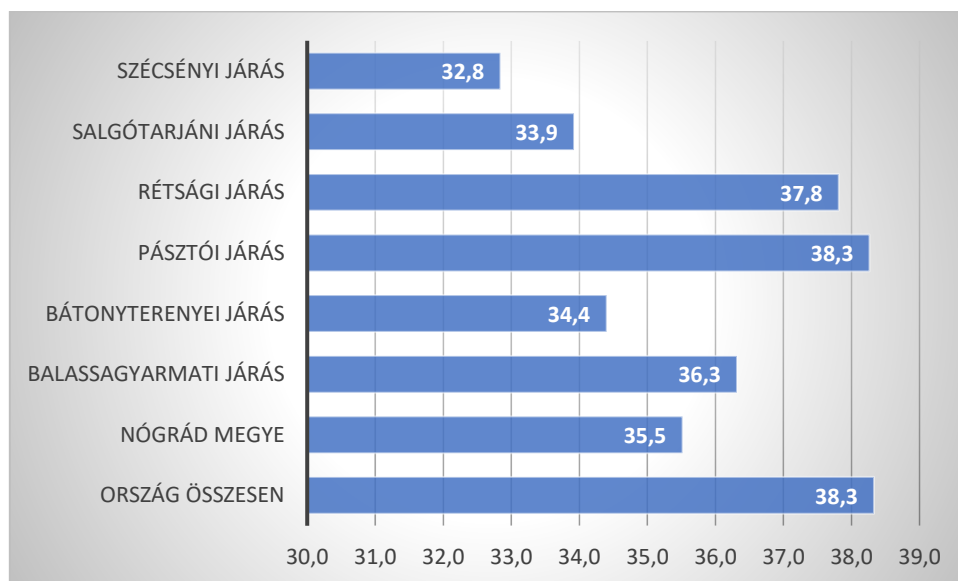
²³ Első rendű főutak esetében 7627 E/nap, másodrendű főutak esetében 4622 E/nap szemben az 8909 E/nap és 5956 E/nap országos értékekkel.

A járművek több, mint fele (51%) 16 évnél idősebb volt és nem érte el a 6%-ot a 2 évesnél fiatalabbak aránya.

A száz állandó lakosra vetített személygépkocsik számában Nógrád megye nem marad el jelentősen az országos átlagtól, sőt 2009-hez képest még csökkentette is hátrányát, vagyis a motorizáció növekedése itt, ha kismértékben is, de lakosságárányosan meghaladta az országos átlagot. 2019-ben 100 állandó lakosra 35,5 személygépkocsi jutott, szemben a 38,3-as országos átlagadattal. 2009-ben ezek a számok Nógrád megyében, csak 26,3-at, országosan 29,7-et értek el.

Az országos átlagtól egyre kevésbé elmaradó mutató azt is jelzi, hogy a lakosok mindennapi életében, helyváltoztatásaiban egyre nagyobb szerep jut az autónak, egyre kevesebb ember igényeit tudja kielégíteni a közösségi közlekedés.

A megyén belül lakosságárányosan a legtöbb autó Pásztói járásban, van, amit a Rétsági járás követ. A képzeletbeli dobogó harmadik fokára, Balassagyarmati járás állhatna fel. A megyei sereghajtó a Szécsényi járás 32,8 száz állandó lakosra jutó személygépjármű számmal.

53. ábra: 100 állandó lakosra jutó személygépkocsik száma 2019-ben

Település szinten a legrosszabb mutatókkal e-t tekintetben a megye szegényebb falvai bírnak. Szilaspogony, Nógrádszakál, Litke, Szátok, Zabar, Endrefalva, Sóshartyán, Karancsság, Egyházasgerge, Ludányhalászi, Ipolytarnóc, Hugyag, Magyarágcs településeken kevesebb, mint 25 autó jut 100 főre. A legmagasabb értékeket főleg a törpe és aprófalvakon (Kutatós, Garáb, Felsőtold, Alsótold, Berkenye, Egyházasdengeleg) találunk. Itt a száz állandó lakosra jutó személygépkocsi szám meghaladja az 50-et.

Közösségi közlekedés

Vasút

Nógrád megyében a közösségi közlekedésben, akárcsak az áruszállításban, a vasút szerepe kevésbé meghatározó. A 7743 km-es magyarországi működő vasúthálózatból csak 201km esik Nógrád megye területére (2,7%). Jelenleg a 131 nógrádi településből 26 belterületén és 4 település külterületén van vasútállomás vagy vasúti megálló. Ezen településeken élők száma a megye össznépségének alig több, mint felét (52%) teszik ki.

Az egykor szebb napokat megélt vasút története 1867-ig nyúlik vissza Nógrádban. Ekkor adták át a forgalomnak a Budapest Salgótarján vasútvonalat, ami egy évvel később megalakuló MÁV jogelőd (Magyar Királyi Államvasutak) első vonala volt. A később a felvidéki Ruttkáig továbbépített vonal sokáig, nem utolsósorban a nógrádi bányászatnak köszönhetően, az egyik legjelentősebb vonala volt a magyar vasúthálózatnak.

A nógrádi vasúti közlekedés agóniája a trianoni békeszerződés megkötése után vette kezdetét. Az új határ meghúzósa több vasútvonalat is kettévágott (Ipolyság-Drégelypalánk, illetve Ipolytarnóc-Kalonda), ahol ezáltal vagy teljesen, vagy részlegesen mindmáig megszűnt a forgalom. A bányászat megszűntével, illetve a nehéz ipari termelés visszaszorulásával, a rendszerváltást követően a megye legrégebbi vasútvonalának szerepe is fokozatosan csökkent előbb az áruszállításban, majd a személyforgalomban is.

Mára már csak három olyan vasút vonal van Nógrád megyében, ahol van menetrend szerinti személyszállítás. A legjelentősebb ezek közül a 81-es számú Hatvan-Somoskőújfalui fővonal (66km), ahol 2011-ben megszűnt a nemzetközi határforgalom. Ezen a vonalon 2008 óta vezettek be (hétköznaponként többnyire óránkénti) ütemes közlekedést, de ezzel egyidőben megszűnt a közvetlen gyorsvonati összeköttetés is a Budapesttel. Jelenleg Nógrád megye az egyetlen az országban, amelyben nem járnak gyorsvonatok, illetve amelyből nem érhető el vasúton átszállásmentesen a Főváros.

A megye mási két vasútvonala a 78. számú Aszód- Balassagyarmat-Ipolytarnóc (100km) illetve a 75. számú Vác-Balassagyarmat (70 km) vasúti mellékvonalak, a nyugat nógrádi térség utazási igényeit próbálják kielégíteni inkább kevesebb, mint több sikerrel. Nyugat-Nógrád vasútjai ma periférikus mellékvonalak, melyek többsége gyakorlatilag zsákvonal, alacsony forgalommal, korszerűtlen vasúti állománnyal. Egyes szakaszainak megszüntetése (Balassagyarmat-Ipolytarnóc) az utóbbi évtizedekben többször is napirendre került.

Autóbusz közlekedés

A nógrádi modal splitben a vasútnál jóval nagyobb a részaránya a buszos közlekedésnek. Jelenleg három városban van városi tömegközlekedés. A 2019-es adatok szerint Nógrád megyében van a legrövidebb helyi autóbusz hálózat az országban. A három várost együttvéve 91 km. Ezekon a hálózatokon összesen 6,1 millió utast szállított az akkor még Középkelet-magyarországi-Közlekedési Központ Zrt. néven futó szolgáltató. Ennél csak Tolna megyében volt kevesebb utas 2019-ben.

A három helyi járatú buszközlekedéssel rendelkező város közül a salgótarjáni hálózat a leghosszabb (60km). A második Bátonyterenye, amelynek sajátos településszerkezete miatt valamivel hosszabb (19km) a helyi járatok útvonala, mint Balassagyarmaton (12km).

A szállított utasok számát tekintetében is Salgótarján vezet. Az összes megyei helyi járatú utas 77% itt buszozott. Bátonyterenye részaránya e tekintetben 14 %, Balassagyarmaté csak 9%.

Nógrád megyében mind a 131 település elérhető menetrend szerinti helyközi, távolsági autóbuszokkal. 2018-ban e forgalmi szegmensben munkanapokon 1205²⁴ járatot indított a megyében működő volán. Szabadnap és munkaszüneti napokon ennek csak kevesebb, mint felét, 522-öt és 455-öt. A buszokon összesen 16 millióan utaztak, ami összesen 201 millió utaskilométert jelentett.

Nógrád megye településeinek csaknem feléről (62 település) közvetlenül. átszállás mentesen elérhető a megyeszékhely, de csak 28 olyan település van, ahol a kapcsolat sűrűnek nevezhető, vagyis a közvetlen járatpárok száma eléri a tízet.

Nógrád megyében az alacsonyabb jövedelmi szint és az országos átlag alatti személygépkocsival való ellátottság a ritka vasút hálózat miatt, sokak számára az egyetlen, alternatíva tanuláshoz, munkavállaláshoz, vagy a napi teendők ellátásához szükséges utazások lebonyolításában. Ezért a helyközi buszközlekedés nélkülözhetetlen a városközpontok, közigazgatási központok, ipari centrumok és ezek vonzáskörzetei közötti rendszeres napi hivatásforgalom lebonyolításában, annak ellenére, hogy ez utóbbi szegmensben, főként a nagyobb foglalkoztatók esetében, egyre nagyobb a szerződése szolgáltatók tényérése. Ma már a megye sok településéről indítanak a főként megyén kívüli nagyobb foglalkoztatók a műszakokhoz igazodó buszjáratokat.

²⁴ Tájékoztató a KMKK Nógrád megyei tevékenységéről 2019. szeptember 4.

A helyközi közlekedésben a (teljes árat) fizető utazások részaránya alacsony, tendenciájában is csökkenő. Ez részben köszönhető annak, hogy a népesség elöregedésével egyre több a 65 év feletti utas, részben pedig annak, hogy a jobb módú kedvezményekre nem jogosulók közül egyre többen választják az autót.

3.10. Kultúra

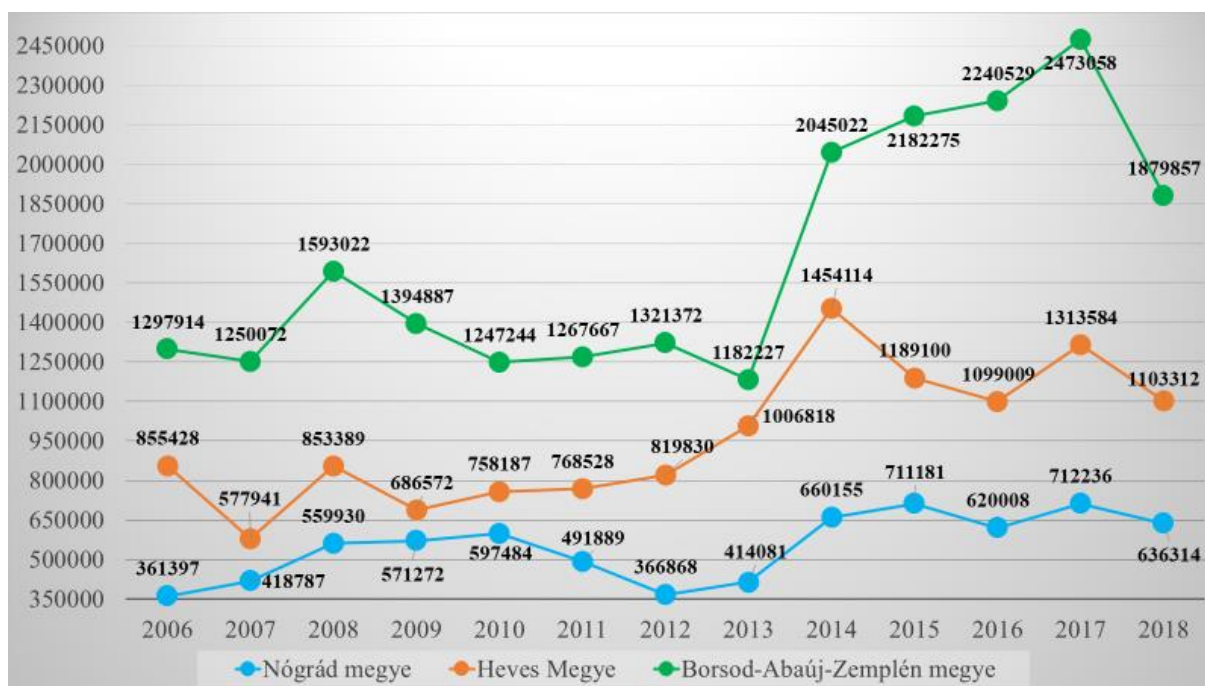
A kultúra megyei statisztikáját a különböző közművelődési intézmény indikátorai alapján lehet leginkább bemutatni. A kulturális rendezvények száma (54. ábra) 2013-tól nőtt, majd 2016-ban lecsökkent, de 2017-re ismét nőtt, olyan szinten, hogy ekkor rendezték a legtöbb rendezvényt (5324) a megyében az elmúlt tíz évben, de aztán újabb csökkenés következett be 2018-ban. Ebben az évben B.A.Z. megyében négyszer több, Heves megyében kétszer több rendezvényt tartottak, mint Nógrád megyében. Borsodban 2017-ben volt a legtöbb rendezvény, Heves megyében 2018-ban. A megyék közül, Borsod-Abaúj-Zemplén megye továbbá listavezető volt 2018-ban a maga 16.446 darab rendezvényével. Magyarországon a rendezvények száma 2006-tól 2013-ig olyan 100-120 ezer körül mozgott, majd 2014-ben ez a szám felugrott 175.963-ra. Ezután folyamatosan növekedett egészen 2017-ig: 193.178. 2018-ban már csökkent a rendezvények száma ekkor összesen csak 182.907 esemény került megrendezésre.

54. ábra Kulturális rendezvények száma(db) az Észak-Magyarországi régióban, 2006-tól 2018-ig, (Forrás: KSH)

Értelemszerűen a rendezvények számával majdnem azonos az azokon résztvevők száma (55. ábra) is. Egy-két kiugróbb adat azért akad, ott van például Nógrád megye 2009-ben, ekkor kevesebb rendezvény volt a megyében, mint 2008-ban, de mégis többen vettek rajta részt. Vagy ott van, azaz adat, hogy 2017-ben majdnem ezerrel több rendezvény volt, mint 2015-ben, de

mindössze csak 1055 fővel voltak többen jelen az eseményeken '17-ben. Heves megye is produkál hasonló érdekességeket. 2018-ban volt náluk a legtöbb rendezvény, mégis 2014-ben volt náluk a legtöbb résztvevő, szám szerint 1.454.114 fő pedig ekkor csak 5142 rendezvény volt a megyében. Országos szinten 2018-ban a rendezvényen résztvevők száma: kb. 33 millió fő. Pest megyében vett részt a legtöbb ember kulturális rendezvényeken 2018-ban: 2.460.182, ha csak a megyéket nézzük.

55. ábra Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő) az Észak-Magyarországi régióban, 2006-tól 2018-ig, (Forrás: KSH)

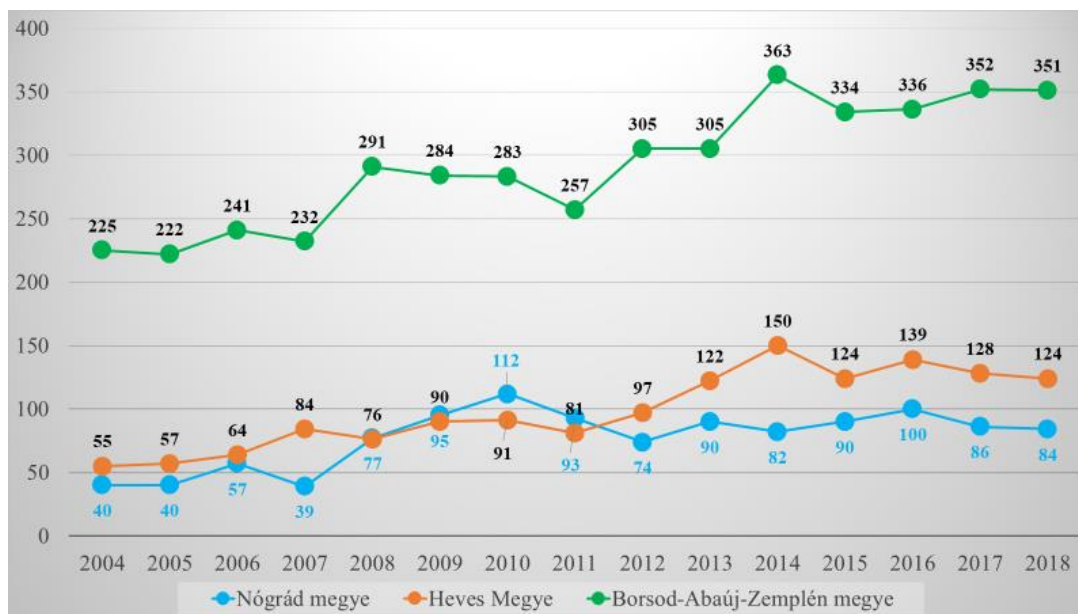
A könyvtárak száma Nógrádban 2000-től 2018-ig nem igazán változott 2018-ban 136 könyvtár volt a megyében, országosan 3361 könyvtár volt. Összehasonlítva más megyékkel ezt a számot, Nógrád megye nem utolsó e mutatóban. Csongrád megyében 2018-ban csak 73 könyvtár volt. A könyvtárba beiratkozók száma (56. ábra) már változatosabb. Nógrád megyében 2002-től folyamatosan csökkent a beiratkozók száma a 2008-ig, majd stagnál egy-két évig, de 2011-től ismét nőtt a számuk. 2014-ben volt a legtöbb beiratkozó (48886 fő) a bemutatott periódus alatt, de számuk inentől kezdve folyamatosan csökkent, elég drasztikusan, 2015-ben már kevesebben iratkoztak be, mint 2001-ben. Ha megnézzük a másik két megyét az Észak-Magyarországi régióban elmondható, hogy az utóbbi években náluk viszont folyamatos emelkedés volt. Heves megyében 2013-tól tart ez tendencia, B.A.Z. megyében 2016-tól. Egyébként Borsod-Abaúj-Zemplén megyében van a legtöbb könyvtár évek óta a megyék közül. 2018-ban a települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma: 1.439.877 fő volt. Ebben az évben Tolna megyében lévő könyvtárakba iratkoztak be a legkevesebben: 22529.

56. ábra A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő) az Észak-Magyarországi régióban, 2000-től 2018-ig

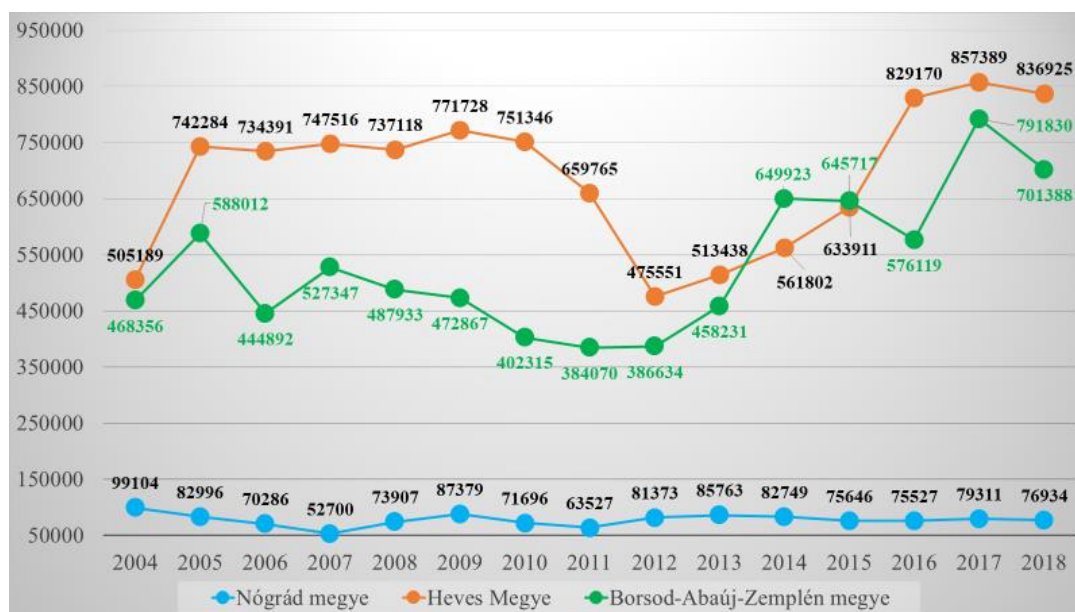
Heves megye lakónépessége kétszer, Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakónépessége négyszer több, mint Nógrád megye lakossága. Ezért nyilvánvaló, hogy sokkal több a beiratkozott olvasók száma a másik két megyében. Ha viszont népessége arányosan nézzük ezt a mutatót, akkor már nincs olyan nagy különbség a megyék között. A megyékben így a települési könyvtárakba beiratkozott olvasók aránya a következőképpen alakul: Nógrád megye: 13,1%, B.A.Z. megye: 18,4%, Heves megye: 19,5%.

A múzeumi kiállítások száma Nógrád megyében a bemutatott időtartam alatt 2009-ben volt a legkevesebb (39), utána azonban folyamatosan nőtt 2010-ig (112). Ezután egyfajta stagnálás figyelhető meg a múzeumi kiállítások kapcsán. B.A.Z. megyében 2014-ben 363 kiállítás volt, 2018-ra ez a szám már csak 351. Heves megyében szintén 2014-ben volt a legtöbb kiállítás: 150. Országosan '18-ban 4048 kiállítás volt az országban, a korábbi évekhez képest csökkent a múzeumi kiállítások száma.

57. ábra Múzeumi kiállítások száma (db) az Észak-Magyarországi régióban, 2004-től 2018-ig

Nógrád megyében az utóbbi időben a múzeumi látogatók száma stagnál. A bemutatott periódusban 2004-ben volt a legtöbb látogató: 99104, ez a szám 2018-ban: 76934. Az Észak-Magyarországi régióhoz tartozó másik két megye, 2018-ban tízszer annyi látogatót produkált, mint Nógrád megye. Borsodban '18-ban 701388 fő, Hevesben 836925 fő vet részt múzeumi kiállításokon. Heves megye ezzel a számmal első ebben a mutatóban a megyék között, Nógrád megye viszont az utolsó. Magyarországon 2018-ban 10.955.141 fő vett részt múzeumi kiállításon, a korábbi években egyébként emelkedett a múzeumi látogatók száma.

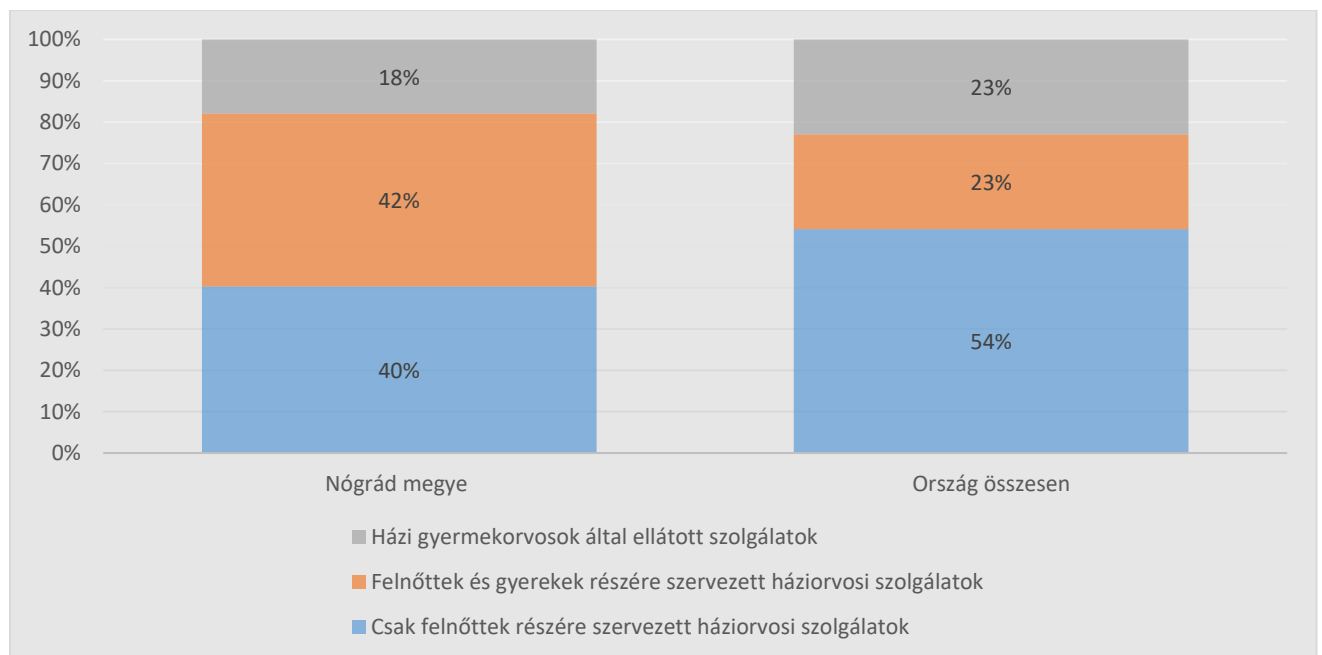
58. ábra Múzeumi látogatók száma (fő) a Észak-Magyarországi régióban, 2004-től 2018-ig

4. A megyében meglévő szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés vizsgálata

4.1. Egészségügy

Háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás

Nógrád megyében 2019-ben 134 háziorvosi szolgálatok volt. Ebből 54 felnőtt háziorvosi szolgálat, 24 házi gyermekorvosi szolgálat és 56 vegyes, felnőtt és gyerekek részére szervezett háziorvosi szolgálat. A „tisztá” praxisok, vagyis a gyermekorvosi és csak felnőtt orvosi szolgálatok aránya elmarad az országos átlagtól, míg a vegyeseké jelentős mértékben meghaladja azt.

59. ábra A háziorvosi, gyermekorvosi és vegyes szolgálatok aránya Nógrád megyében és országosan

A legtöbb háziorvosi praxis a Salgótarjáni járásban található, legkevesebb a Szécsényiben. A házi gyermekorvosi ellátások számát minden járásban meghaladja, legnagyobb számban és arányban a Pásztói járásban, a vegyes praxisoké. A gyerekek döntő többsége a megyében nem dedikáltan gyermekorvosi, hanem felnőttek és gyerekek részére szervezett közös szolgálatoknál vehet igénybe eme egészségügyi alapellátást.

Járás	Csak felnőttek részére szervezett háziiorvosi szolgálatok	Felnőttek és gyerekek részére szervezett háziiorvosi szolgálatok	Házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok
Balassagyarmati	10	10	4
Bátonyterenyei	7	5	3
Pásztói	4	13	2
Rétsági	7	7	3
Salgótarjáni	23	15	10
Szécsényi	3	6	2

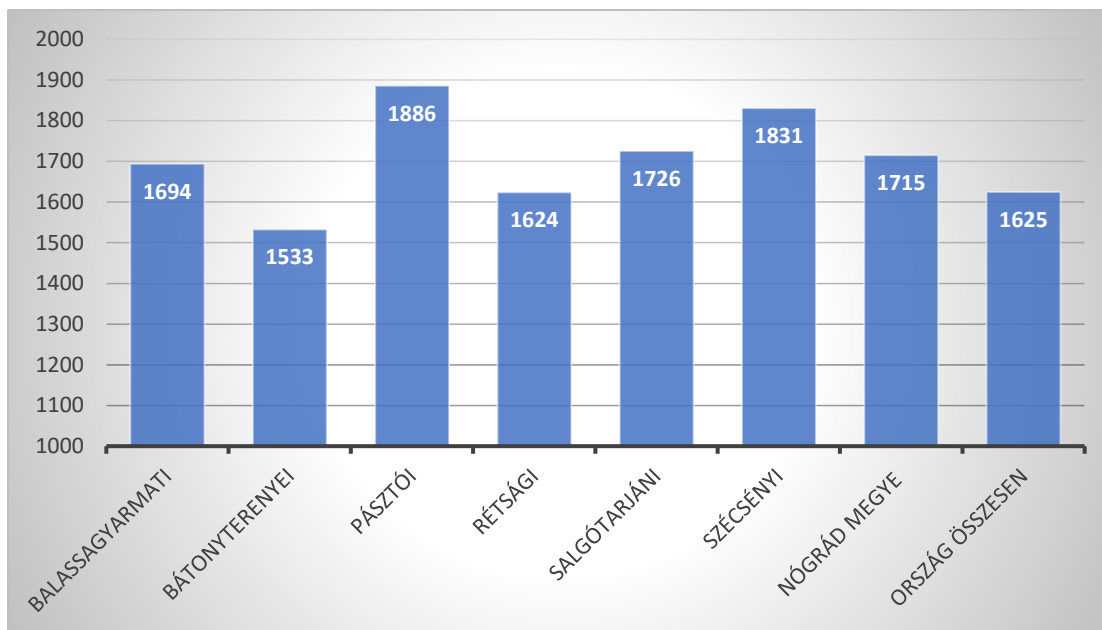
21. táblázat Háziiorvosi és házi gyermekorvosi szolgálatok száma járásonként

A helyettesítésben ellátott háziiorvosi körzetek száma 2019-ben 24 volt, ez az összes körzet 18%-a. Ez az arány több mint kétszerese a 8%-os országos átlagnak. A 24 helyettesítéssel ellátott körzetből 19 felnőtt háziiorvosi és vegyes, 5 gyermek háziiorvosi körzet. A helyettesítés keretében ellátott gyermekorvosi körzetek mindegyike a salgótarjáni járásban van, ami az itteni körzetek 50%-át jelenti. A felnőtt és vegyes szolgálatoknál járásonként 10-24 %-ot tesznek ki a helyettesítés keretében ellátottak. Legnagyobb arányban a Salgótarjáni járásban találunk ilyenek, legkisebb arányban, a Balassagyarmatiban.

Központi ügyelet 7 településen (Salgótarján, Balassagyarmat, Bátonyterenye, Pásztó, Rétság, Szécsény, Héhalom) működik a megyében. A munkaszüneti, ünnep- és pihenőnapokon szervezett gyermekgyógyászati ellátás Salgótarjánban továbbra is szünetel, házi gyermekorvosi ügyeleti ellátás nincs a megyében. Emiatt jelentős a gyermekgyógyászati osztályok terheltsége a kórházakban ügyeleti időben.

Nógrád megyében két helyen van sürgősségi betegellátás. A salgótarjáni Szent Lázár Megyei Kórházban és a balassagyarmati Dr. Kenessey Albert Kórház-Rendelőintézetben. Emellett Pásztón 24 órás belgyógyászati járóbeteg-ellátást végeznek, ezzel biztosítva a város és környékének ellátását.

Az egy háziorvosra jutó lakosságszám a megyében, kis mértékben (90 fővel) meghaladja az országos átlagot. Ha minden körzetei álláshely be lenne töltve a megyében és az országban egyaránt, a különbség még kisebb lenne. A járási értékek sem távolodnak el túlságosan az országos átlagtól. A legjobb mutatóval, e tekintetben a Bátonyterenyei járás, a legrosszabbal a Pásztói járás rendelkezik.

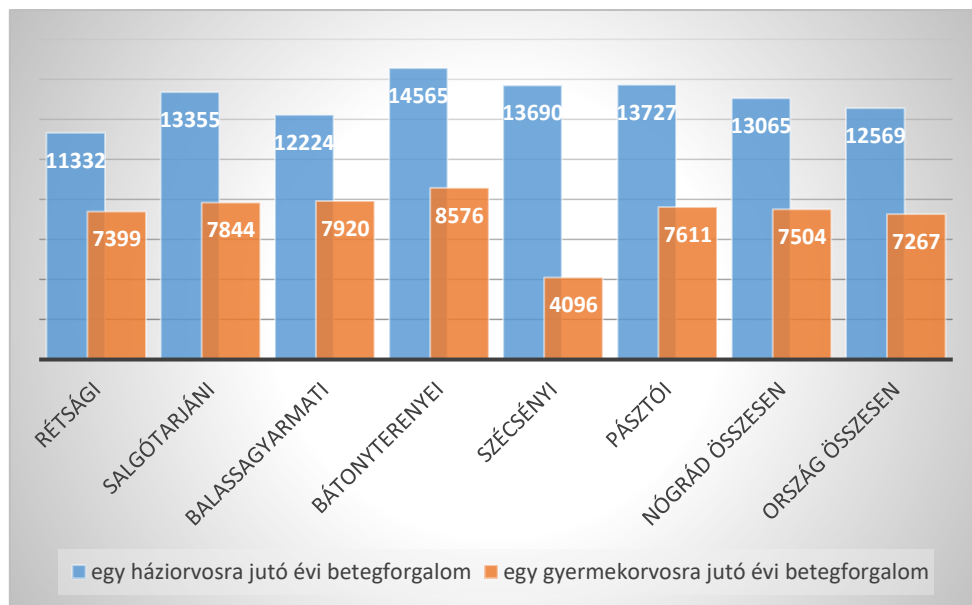

60. ábra Egy háziiorvosra jutó lakosok száma

Az egy orvosra jutó kicsit magasabb lakosság szám viszont átlag feletti forgalmat, illetve leterheltséget jelent a megye házi orvosainak. 2019-ben az egy házi orvosra jutó évi betegforgalom tekintetében a megyék közötti rangsorban a 7. legmagasabb érték Nógrád megyében volt (13 065). A gyermekorvosok tekintetében valamivel kedvezőbb a kép. Az egy orvosra jutó évi 7 504-es esetszám a 8. helyezést jelenti a megyék rangsorában. Az országos átlagérték itt 7267.

Tovább nehezíti a megyében dolgozó házi orvosok helyzetét, hogy Nógrád megye sajátos település szerkezete és a sok helyettesítés keretén belül ellátott körzet miatt, sok orvos több településen is rendel, ellátási területéhez több település is tartozhat. Az így szükségszerűen megnövekedő utazásra fordítandó idő nem csak az orvos munkáját nehezíti, de az adott településeken élők szolgáltatáshoz való hozzáférését is jelentősen rontja.

Az adatok tanulsága szerint a legnagyobb betegforgalommal a megyében Bányterenyei járás felnőtt és vegyes körzetet ellátó házi orvosai bírnak a legkisebbel a Rétsági járásban dolgozók. A különbség a két járás értékei között meghaladja az év 3000 esetet. A házi gyermekorvosok terén mind abszolút számokban, mind arányaiban is még ennél is nagyobb a különbség a járások között. Míg a legkisebb átlagos betegforgalommal bíró Szécsényi járásban évente 4096 fős a betegforgalom, a legmagasabb mutatókkal bíró Bányterenyeeiben ennek több mint kétszerese 8576.

61. ábra Egy háziorvosra és gyerekorvosra jutó éves betegforgalom járásonként

A megyei tisztii főorvos által összeállított Nógrád megyei egészségügyi helyzetéről szóló anyag²⁵ szerint 2018-ban a felnőtt háziorvosok átlagéletkora 62,4 év, a házi gyermekorvosoké 61,3 év volt. A 65 év feletti háziorvosok aránya a megyében 33%, a házi gyermekorvosoké 37% volt. Mindkét csoportban az 50 életévüket betöltött orvosok aránya elérte a 90%-ot.

A megyében működő 110 háziorvos munkáját 131 háziorvosi szolgálathoz tartozó szakápoló, ápoló segíti. Ez annyiban sajátos, hogy az országban egyébként összességében több háziorvos van, mint szakápoló, ápoló. A magyarázat talán abban rejlik, hogy Nógrádban igen magas a betöltetlen háziorvosi körzetek száma, egy-egy orvosra a helyettesítések miatt több körzet is ellát, míg a szakápolók száma csaknem megegyezik a háziorvosi körzetek számával, tehát ha saját háziorvosa nincs is az adott körzetnek szakápolója, ápolója többnyire még van.

A 2019-es egészségügyi helyzetelemzés²⁶ szerint az alapellátás szakdolgozóinak szakképzettségi mutatói megfelelőek. A foglalkoztatók eleget tesznek ugyan a jogszabályban meghatározott követelményeknek azonban azokban az esetekben, amikor a jogszabály választási lehetőséget biztosít a képesítések tekintetében a munkáltatókat nem a szakmaiság, hanem az anyagi megfontolások vezérik. Képesítés nélküli foglalkoztatott ugyan nem volt a megyében, viszont a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya ezen a területen minimális. A diplomás ápolók aránya csupán 2%-volt.

Az alapellátásban dolgozó szakdolgozók életkori összetétele is valamivel kedvezőbb volt az

²⁵ Nógrád megye egészségi helyzetéről 2019. szeptember

²⁶ Nógrád megye egészségi helyzetéről 2019. szeptember

orvosokénál²⁷. Az átlagéletkor 10 évvel volt alacsonyabb körükben (49 év) és a 60 év feletti aránya csak 11% volt. A jobb mutatók annak is betudhatók, hogy az utánpótlás biztosítása helyi szinten megoldható, bár az utóbbi években már jelentkeznek problémák. Nagyon nehéz, kis településeken szinte lehetetlen megfelelő szakképzettségű, tapasztalt, önálló munkavégzésre alkalmas ápolót találni.

Fogászati ellátás

A fogászati ellátás alapellátás körébe tartozó foghúzást, a fogmeztartó kezelést és a fogpótlást a megyében 55 szolgálat végez, amelyet 49 szolgáltató tart fent²⁸. Ennek ellenére a közfinanszírozott, tartósan betöltetlen fogorvosi állások száma 2020. márciusban, 23 volt. A fogorvos hiány tekintetében a kelet nógrádi térségben valamivel rosszabb a helyzet, mint a nyugat nógrádiban. 2019-ben a salgótarjáni járási népegészségügyi osztály illetékességi területén található 35 közfinanszírozott fogorvosi körzet közülük 13 körzetben az ellátás helyettes fogorvossal történt (13 körzetben tartósan). A balassagyarmati járási népegészségügyi osztály területén 23 db közfinanszírozott körzet közül csak 4 körzetben látta el a feladatot helyettes orvos. Több esetben a lakosok ellátása nem a saját településükön, hanem csak másik településre való utazással oldható meg.

Fogászati ügyelet csak Salgótarjában működik, munkaszüneti, ünnep- és pihenőnapokon 8.00-14.00 óráig, ahol az ellátást csak kelet-nógrádi fogorvosok végzik.

Ennél jelenleg nagyobb gondot jelent, hogy mindössze három olyan fogászati szakellátás működik megyénkben, amelyet a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) támogat közfinanszírozásban. A salgótarjáni Szent Lázár Megyei Kórházban működő szájszabészet és fogászati röntgen, mellett balassagyarmati a Dr. Kenessey Albert Kórház és Rendelőintézet rendelkezik még fogászati röntgennel.

A szakellátás részét képező NEAK által finanszírozott, parodontológia, azaz a fogágybetegségek kezelése, és a fogszabályozás jelenleg egyáltalán nem érhető el Nógrád megyében. Utóbbit legközelebb csak a budapesti Heim Pál Kórházban vehetik igénybe a gyermekek és fiatalok, azonban sokaknak az oda való eljutás is nehézséget okoz.

A fogorvosok átlagéletkora már 2019-ben is igen magas volt (53 év) és körükben a 65 év feletti arány meghaladja a 25 %-ot²⁹. Hiába szerzi meg egyre több, a megyéből származó fiatal a szakképesítést, a többségük inkább Budapesten, vagy külföldön vállal munkát. Az

²⁷ Nógrád megye egészségi helyzetéről 2015. július

²⁸ dr. Kerényi Csaba, a Magyar Orvosi Kamara Fogorvosi Tagozatának nógrádi elnöke
(<https://www.nool.hu/kozelet/helyi-kozelet/helyettesites-orvosolja-a-hiany-t-a-nograd-fogaszaton-3081660/>)

²⁹ Nógrád megye egészségi helyzetéről 2019. szeptember

itthoni közfinanszírozási ellátásba való belépés nem túl vonzó számukra. A kiadásokat nem fedezi az állami támogatás, ráadásul mindenkinek több településről és körzetről kell gondoskodnia. Így az utánpótlás egyelőre nem biztosított.

A fogászati asszisztensek képzése érettségire épülő 2 éves szakképzés, ami heti 1-2 napos távollétet és a képzési idő legalább 50 %-át kitevő gyakorlati képzést jelent. A megyében nincs képzőhely, a szakképesítés megszerzésére legközelebb Egerben, vagy Budapesten van lehetőség, így a gyakori távollét mellett a távolság is további nehézséget okoz.

Védőnői ellátás

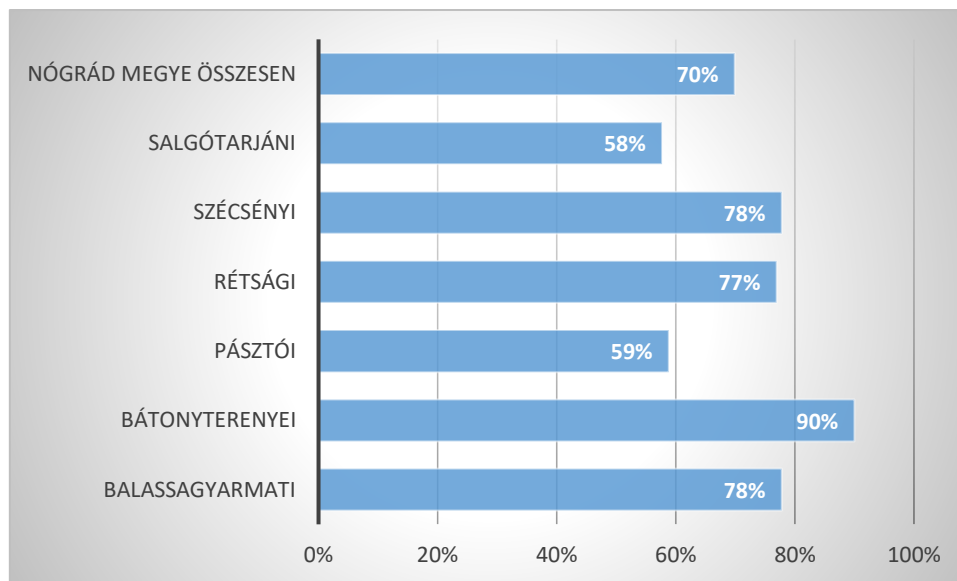
Az több mint 100 éves múltra visszatekintő védőnői hivatás gyakorlóit olyan komplex, preventív, családvédelmi szolgáltatást biztosítanak hazánkban, amely egyedülálló Európában. A védőnők (területi, iskola, kórházi, családvédelmi) állami, népegészségügyi (egészségvédelmi, közegészségügyi, járványügyi, nő-, anya-gyermekvédelmi megelőző) feladatok ellátásában közreműködnek. Kiemelten fontos szerepet tölt be a magzatok, gyermekek egészséges fejlődésének támogatásában, a családok, lakosság egészségtudatosságának növelésében, az egészséget károsító szokások befolyásolásában, így a lakóhelyhez közeli megelőző népegészségügyi feladatok megvalósításában.

2018-ban Nógrád megyében a az alapellátásban a szervezett védőnői állások száma 108 volt. Közülük 93 területi védőnői, 15 főfoglalkozású iskola-védőnői. A 93 szervezett védőnői körzetből 66 területi védőnői körzetben a védőnők iskolai feladatokat is ellátnak.

A területi védőnői állásból 28 (30 %) volt betöltetlen. A betöltött területi védőnői állások aránya jelentős mértékben elmarad az országos átlagtól Nógrád megyében a legrosszabb. 2017-ben országosan a területi védőnői állásoknak csak a 8,1 %-a, a főfoglalkozású iskola-védőnői állásoknak csak a 3,5 %-a volt betöltetlen³⁰.

Megyén belül arányaiban a legtöbb betöltetlen területi védőnői álláshely a Salgótarjáni (42%) és a Pásztói járásban volt (41%). A legjobb helyzet pedig a Bátorfőnyéri járásban, ahol 2018-ban csak az álláshelyek egytizede volt betöltetlen.

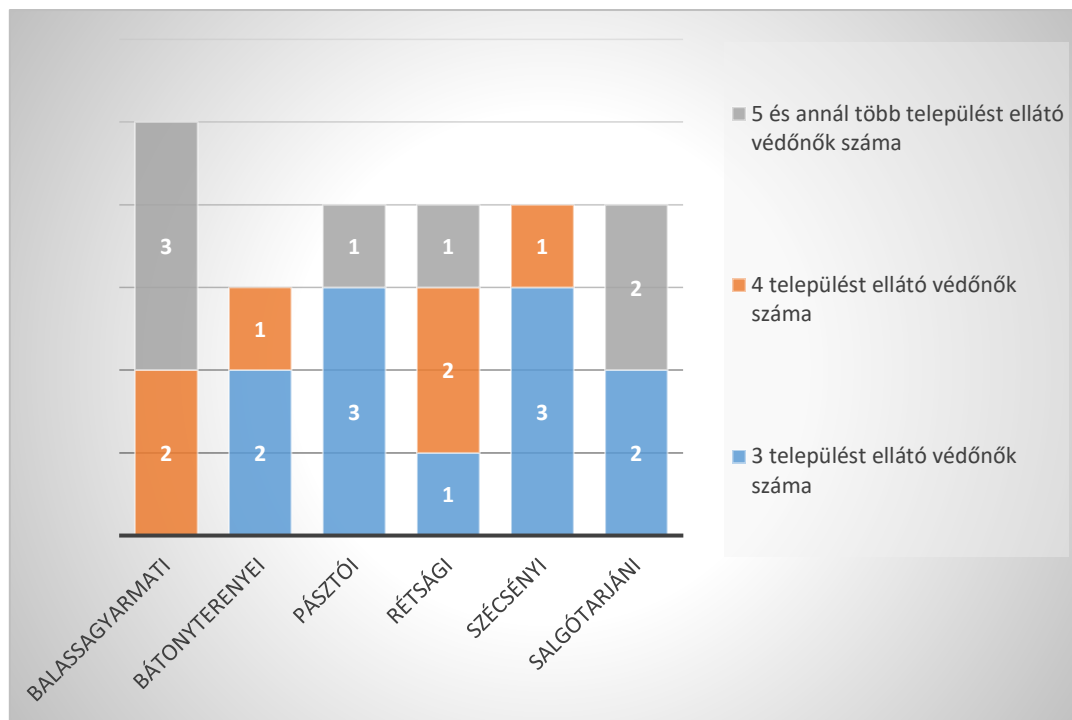
³⁰2017. évi területi védőnői adatszolgáltatás - EMMI

62. ábra Betöltött területi védőnői állások aránya járásonként (2017)

A dolgozó területi védőnők fele „saját körzete” mellett helyettesített. De voltak olyan körzetek is, ahol főállású iskolai védőnő látta el helyettesítésben a feladatot, illetve több helyen nyugdíj mellett alkalmaztak védőnőket. 2017. évben a mindössze 25 védőnői körzetben (26,9%) volt sima, teljes körűnek nevezhető ellátás. A védőnők a nagyarányú helyettesítések miatt leterheltek, állandó időzavarral küzdenek, hogy a tartós helyettesítés esetére meghatározott, kötelezően elvégzendő feladatok ellátásának eleget tegyenek. Munkájukat a gondozottak mélyülő szegénysége és az önkormányzatok szűkülő anyagi lehetőségei is nehezítik.

A védőnői ellátás minőségét jelentős mértékben befolyásolja az egy védőnőre jutó gondozottak és az egy védőnő által ellátandó települések száma. Három, vagy annál több település ellátása esetén - gépkocsi használat nélkül - a munkaidő jelentős része utazással telik el, így sokkal kevesebb idő jut az érdemi munkára, a gondozottak ellátására. Ezekben, az esetekben csökken a hozzáférés lehetősége a szolgáltatáshoz, ezáltal sérül az esélyegyenlőség. Jelenleg a dolgozó területi védőnők 38,7 %-a három, vagy annál több településen lát el védőnői feladatokat.

63. ábra Több települést ellátó védőnők száma járásonként (2017)

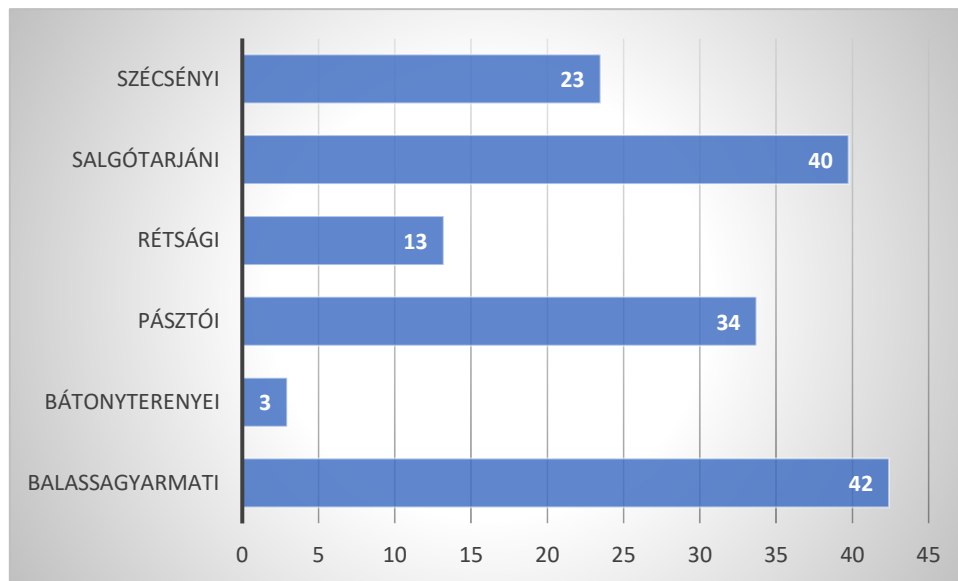
Az alapellátásban dolgozó védőnők átlag életkora 47,9 év. Az 50 év feletti foglalkoztatottak aránya 55%, a 60 év felettieké 19%. Bár a korösszetétel a korábban említett alapellátások (házi orvosok, szakdolgozók, fogorvosok) valamivel jobb, koránt sem mondható kedvezőnek. Sok esetben a helyettesítések szervezését a védőnők életkora nehezítette.

Járó beteg szakellátás

Nógrád megye a 100 lakosra jutó éves a járóbeteg szakellátásban történt megjelenések száma tekintetében a megyék rangsorában az utolsó előtti helyen áll. 2018-ban 100 lakosra 530 megjelenés jutott, ami jelentősen alacsonyabb, mint a 717-es országos átlagérték. Nógrád e tekintetben csupán Pest megyét előzi meg amely alacsony mutatójában igen erős szerepe lehet Budapest közelségének. Sokan ugyanis a Pest megyében lakók közül a lakóhelyük helyett vélhetően Budapesten vesznek igénybe ilyen ellátást, így megjelenéseik a Budapesti adatokat javítják. Budapest mutatói jóval átlag feletti a járóbeteg szakellátásban az elszívó hatása vélhetőleg nem csak Pest megyére terjed ki.

Nógrád megyében a 100 főre jutó kevesebb szakorvosi megjelenés azonban nem jelentett automatikusan arányaiban kevesebb beavatkozást is. Már az egy lakosra jutó szakorvosi beavatkozások számában is jobbak a nógrádi mutatók (A megyék rangsorában már három megyét is megelőz), de az egy megjelent esetre jutó beavatkozások számában kifejezetten az élmezőnyhöz tartozik. 2018-ban egy megjelent esetre országosan 5,4 beavatkozás jutott, Nógrád megyében ez az arányszám 5,7 volt.

A járásokat vizsgálva a 100 lakosra jutó megjelenések számát tekintve nagyon nagy különbségeket láthatunk.

64. ábra 100 lakosra jutó éves megjelenések száma járóbeteg ellátásban járásonként

Az igen magas balassagyarmati és salgótarjáni mutatók mellett rekord alacsony bátonyterenyi és rétsági számok állnak szemben. Ilyen nagymértékű különbségeket nem okozhatja a szakorvosi ellátás iránti szükségletek járásonkénti eltérése. Sokkal inkább azt jelzi, hogy a járásokon belül a szakorvosi ellátások elérhetősége korántsem egyforma. Sokan kényszerülnek arra, hogy szakorvosi ellátást ne lakóhelyükön, hanem más járásokban esetleg más megyében vegyenek igénybe. Ha a járóbeteg ellátásban végzett beavatkozások abszolút számait hasonlítjuk össze, látható, hogy a megyében az összes beavatkozás több, mint kétharmada a Salgótarjáni (41%) és a Balassagyarmati (27%) járásokban volt. Ezekkel szemben a Bátorterenyekben csupán 1%.

Mindezek fényében, tudva, hogy Nógrád megye lakosainak általános egészségügyi állapota az országos átlagnál rosszabb, a megyei 100 lakosra jutó éves a járóbeteg szakellátásban történt megjelenések száma is inkább azt jelzi, hogy igen sokan lehetnek azok, akik más megyében keresik fel a járóbeteg szakellátást.

A járó betegek ellátását Nógrád megyében 3 fekvőbeteg ellátáshoz integrált járó beteg szakellátó, (Balassagyarmat, Pásztó, Salgótarján) valamint 2 önálló rendelőintézet (Szécsény, Rétság) biztosítja. A szécsényi és a rétsági önálló rendelő intézetek TIOP pályázat útján jött létre és 36 település több mint 40 ezer lakosát látják el.

„Az intézetek valamennyi engedélyezett szakorvosi és nem szakorvosi óraszámukat lefedték. A szakorvosok nagy része főállásban a balassagyarmati, salgótarjáni, kisebb részük váci, budapesti, pásztói kórházban dolgozik, közreműködői szerződéses jogviszonyban végzik

tevékenységüket. A járóbeteg forgalom mutatói folyamatosan javulnak, az ellátottak száma az évek során emelkedik. Nagy kihasználtságú rendelések a szemészet, kardiológia, reumatológia, ortopédia. A laboratóriumi mintavételi hely és a fizioterápiás egységek kihasználtsága magasan kiemelkedő. Az önálló rendelőintézetek működése jobban kiszolgálja a lakosság igényeit, mint a fekvőbeteg ellátáshoz kapcsolódó szakrendelések. A várakozási idő a váci, balassagyarmati és salgótarjáni viszonyítási pontokhoz képest rövidebb, az adott időpontok tarthatóak. A rendelési idők igazodnak a lakossági igényekhez, számos esetben találunk nyújtott rendelési időt, késő délutáni, illetve kora esti időpontokat.”³¹

Fekvőbeteg ellátáshoz integrált járóbeteg szakellátás keretében a betegek mindösszesen 132 szakrendelés és 12 gondozó szolgáltatásait vehetik igénybe. Az önálló intézményben történő ellátás keretén belül 54 szakrendelésen történik.

Mentés

Az országos mentőszolgálatnak 2018-ban Nógrád megyében 17343 mentési feladatot kellett ellátnia. A 15 percen belüli kiérkezési arány 2017-ben 63% volt. Nógrád megye területén 8 mentőállomás, egy mentésirányító és egy betegszállítás irányító csoport működik. A mentőállomások 15-20 km távolságra helyezkednek el egymástól. A megye négy mentőállomása közelében nincs kórház, gyakran 80-100 km-re kell szállítani a beteget, ami jelentős időkieséssel is jár. A rohamkocsi szolgálatot szakorvosok hiányában nem tudják teljes egészében működtetni. Salgótarján, Balassagyarmat, Pásztó és Rétság mentőállomásokon folyamatos az eset kocsis szolgálat, a mentőtiszti autó a szécsényi mentőállomásról riasztható. Bercel mentőállomáson munkanapi 12 órás eset kocsis fut. 2018 év végén összesen 25 db mentő gépkocsi autó állt rendelkezésre a megyében.

Mentés esetén a betegeket a megye két aktív kórháza fogadja, de a kerepestarcasai Jahn Ferenc Kórházba, a váci Jávorszky Ödön Kórházba és a hatvani Dr. Albert Schweitzer Kórházba is szállítanak betegeket.

Fekvőbeteg szakellátás

Nógrád megye három városában összesen három fekvőbeteg szakellátást nyújtó intézmény működik. Ezek közül a legnagyobb a salgótarjáni Szent Lázár Megyei Kórház, ahol 2018-ban 687működő kórházi ágy volt. A második balassagyarmati Kenessey Albert Kórház Rendelőintézet ettől alig maradt el 617 férőhellyel. A legkisebb kórházban, a pásztói Margit Kórházban, a KSH adatai szerint 175 működő ágy volt 2018-ban. Az összes működő kórházi ágyak száma a megyében 1479 volt, ami a megyék között a legalacsonyabb érték.

³¹ Nógrád megye egészségi helyzetéről 2019. szeptember

Lakosság arányosan azonban már sokkal jobb a helyzet. A 10 ezer lakosra jutó működő ágyak száma 78 volt, ami jobb, mint az országos átlag és a megyék közül is csak Baranya és Veszprém megye, valamint Budapest előzi meg.

A megye kórházaiban teljesített csaknem 350 ezer ápolási nap ellenére a kórházi ágyak kihasználtsága Csongrád-Csanád megye után itt volt a legalacsonyabb, 66%. Az országos átlag e tekintetben 2018-ban 74% volt. Ez annak ellenére ilyen alacsony, hogy az átlagos kórházban töltött napok száma, viszont Veszprém után itt a legmagasabb. A kórházi ápolás átlagos 9,9 napos időtartama kettővel több, mint az országos átlag.

Mind a kihasználtság, mind az átlagos kórházban töltött napok száma szerint igen nagy az eltérés a megye kórházai között. A legjobb, csaknem 100%-os kihasználtsággal a Pásztói kórház rendelkezik, itt a legmagasabb az átlagos ápolási napok száma is. A másik kettő ettől jóval elmaradva 60%-körüli kihasználtságot mutat. Ráadásul a gyarmati kórház alacsonyabb (59%-os) kihasználtsága ellenére az itteni átlagos ápolási idő csaknem 3 nappal hosszabb, mint Salgótarjánban. A Pásztói kiugró mutatókat elsősorban a kórház másik kettőtől eltérő jellege magyarázza. Itt a krónikus ellátás túlsúlya jellemző, az aktív beteg ellátási ágyak aránya alacsony.

település	kórházi ápolás átlagos tartalma	kórházi ágyak kihasználtsága
Balassagyarmat	10,9	59%
Pásztó	17,5	97%
Rétság	8,0	63%

22. táblázat Kórházak kihasználtsága és az átlagos ápolási napok száma (2018)

Nógrád megyében az egynapos ellátásban részesülők száma folyamatosan növekszik, de a 10 ezer lakosra jutó ellátotti szám elmarad az országos átlagtól.

4.2. Oktatás

Óvodai ellátás

Nógrád megyében 2020-ban 110 településen, 137 óvodában, 285 csoportban folyt óvodai ellátás. Az ország más megyéivel összevetve Nógrádban volt a legkisebb az óvodai férőhelyek száma. 2018-ban csupán 7368. Ez elsősorban a megye kis lélekszámának tudható be. Mivel a lakosság létszámához viszonyítva az óvodás korú népesség arány a megyében alacsonyabb, a kedvezőtlen korstruktúra, előregedett korösszetétele miatt, a relatíve kevés férőhely ellenére a 100 óvodáskorúra jutó férőhelyek számában egészen jók a megye mutatói. Bár nagy

különbségekről nem beszélhetünk a megyék között, a száz óvodáskorúra jutó 107 férőhellyel Nógrád az élbolyhoz tartozik, csupán két megye előzi meg. Az országos átlag e tekintetben 102.

A megye járásai között már nagyobb különbségeket találunk. 2018-ban a bányaterenyeyi járásban száz 3-6 éves gyerekre 88 óvodai férőhely jutott, ezzel szemben a Balassagyarmati járásban 114.

A több rendelkezése álló férőhely nem jelentette automatikusan, hogy a beíratott gyermekek lakosság arányos száma is magasabb legyen. 2018-ban Magyarországon száz, 3-6 éves gyermekre vetítve 87 óvodába beíratott gyermek jutott. A nógrádi mutató ettől már elmarad igaz csak egy fővel. A megyei járások között ebben a tekintetben is a bányaterenyeyi a sereghajtó 76 száz főre jutó beíratottal. A legjobb mutatókkal (90 beíratott/száz gyermek) a Balassagyarmati és a Pásztói járás bír.

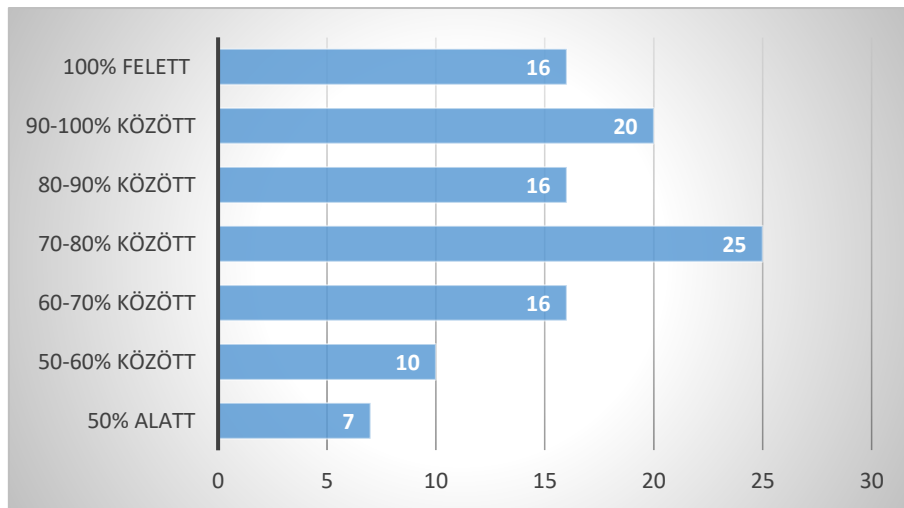
	Óvodába beírt gyermekek száma		Óvodai férőhelyek száma	
	fő	Száz 3-6 évesre jutó száma	db	Száz 3-6 évesre jutó száma
Balassagyarmati	1218	90	1542	114
Bátonyterenyei	546	76	638	88
Pásztói	1015	90	1189	105
Rétsági	788	85	1009	109
Salgótarjáni	1763	87	2230	110
Szécsényi	616	84	760	104
Nógrád megye	5946	86	7368	107
Ország összesen	326588	87	382691	102

23. táblázat Óvodai férőhelyek és beíratott gyermekek száma és 3-6 éves állandó népességre vetített száma (2018)

Az óvodák átlagos kihasználtsága³² országosan 85%-volt. Ennél a nógrádi érték valamivel alacsonyabb 81%. Somogy és Zala megye után Békés megyével holtversenyben a harmadik legkisebb átlagos kihasználtsági mutatót itt találjuk. A járások közül Pásztóié eléri (85%) a Bátonyterenyeié kissé meg is haladta (86%) az országos átlagot. A többi járás értékei 78-81% között mozogtak.

Az egyes települések óvodáinak kihasználtsága 2018-ban nagyon széles skálán mozgott. A 110, óvodával rendelkező település közül 6 olyan is akadt, ahol a beíratott gyermekek száma nem érte el a férőhelyek 50%-át és 16 olyan volt, ahol elérte vagy meghaladta a 100%-ot. A két szélsőértékkel bíró település 28%-os Nógrádmarcfal és 120%-os Egyházaskerge volt.) Az alacsonyabb kihasználtságú óvodák mind kicsik, maximum 25 férőhelyesek voltak.

³² Kihasználtság alatt a száz férőhelyre jutó beíratott gyermekek számát értjük

65. ábra Bölcsődével rendelkező települések megoszlása a bölcsődéik átlagos kihasználtsága szerint.

Nógrád megyében 2019-ben csak három olyan óvodai csoport működött, amibe kizárólag gyógypedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek jártak. Ezek közül kettő Pásztón egy Salgótarjánban fogadta az összesen 20 gyerekeket³³. Az ország összes hasonló profilú óvodai csoportjainak a nógrádiak csupán 1,3%-át teszik ki. Minden 1000 nógrádi óvodás közül 3,3 fő jár ilyen csoportba szemben az országos 5,7-es értékkel. Nem sokkal jobb a helyzet az integrált csoportokban gyógypedagógiai nevelésben részesített óvodások esetében sem. Nógrádban 116 gyermek kapott ilyen csoportban nevelést. Ez az összes beíratott gyermek 19 ezreléke, míg az országos arány 26 ezrelék volt 2019-ben.

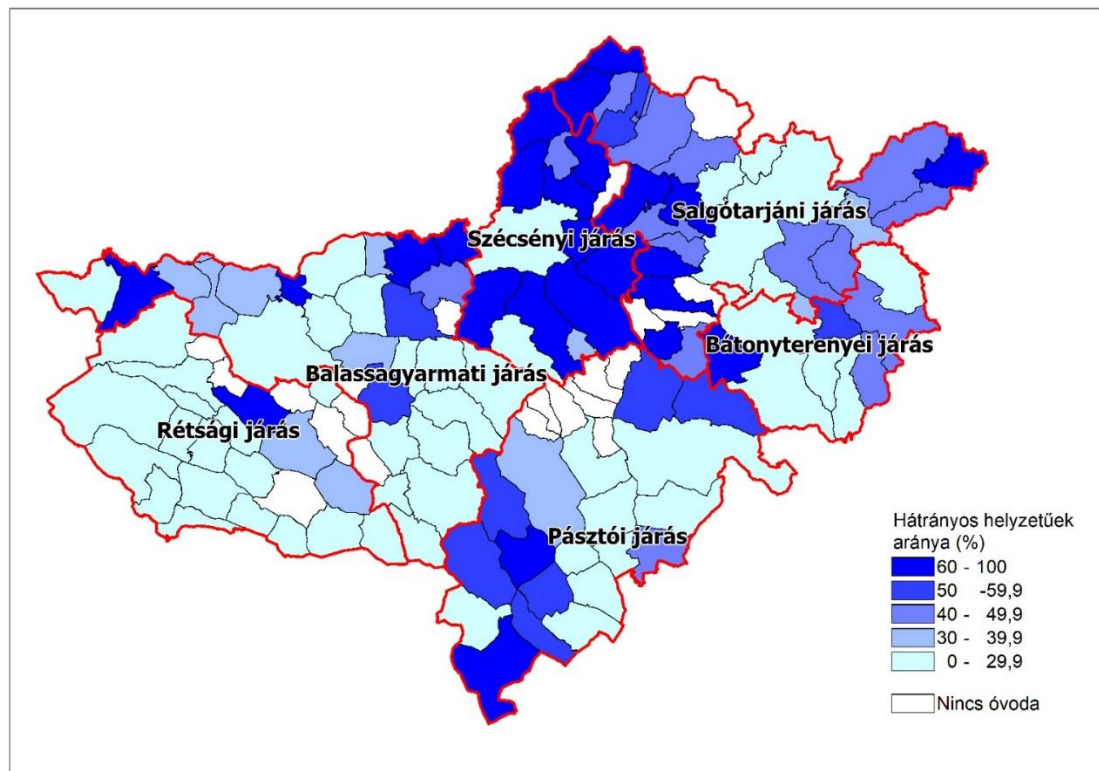
Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma és aránya jóval magasabb a megyében. 2018-ban az 1776 ilyen gyermek az összes beíratott gyermek 30%-át jelentette, szemben a 12%-os országos átlaggal. A Megyék közül csak Szabolcs-Szatmár- Bereg és Borsód- Abaúj-Zemplén megyék rendelkeznek rosszabb mutatókkal (mindkét említett megyében 36%).

Járások közül arányaiban a Szécsényi járás óvodáiban van a legtöbb hátrányos helyzetű gyermek (53%), a Rétságiban a legkevesebb (11%). A Balassagyarmati 21% még megyei szinten nem mondható rossznak, míg a Bátorterenyei és Pásztói 31% és a Salgótarjáni 36%-os járási értékek még a megyei átlagot is meghaladják.

2018-ban Nógrád 110 óvodával rendelkező települése közül 50 volt olyan, ahol a gyerekek több, mint fele hátrányos helyzetű volt. Ezen települések közül öt óvodába arányuk elérte a 90%-ot (Endrefalva, Ipolyszög, Karancsság, Rimóc és Szirák). Csak 33 olyan megyei település

³³ 2020-tól Már Balassagyarmaton is elérhető ez az ellátás.

volt, ahol országos átlag alatti az óvodások között a hátrányos helyzetű gyermekek aránya. Ezek közül 18-ban az óvodába beíratott gyermekek között nem volt hátrányos helyzetű.

66. ábra Hátrányos helyzetű óvodások aránya az óvodával rendelkező településeken (2018)

Az óvodapedagógusok száma 2019-ben 536 fő volt. Az ország közel 31 ezer óvodapedagógusának 1,7%-a dolgozott a megyében. Ez az egy óvodapedagógusra jutó óvodások számának tekintetében már nem is tűnik olyan kevésnek. A megyei 10 gyerekre jutó egy pedagógus érték ugyanis pontosan megegyezik az országos átlaggal, és az egyes Nógrád megyei járások értékei is 10 és 11 fő között mozogtak.

Az óvodapedagógusok több, mint fele 50 év feletti volt 2017-ben. Az országos arány ebben a korcsoportban 43%-volt. A 60 év felettek 4%-os arány már megegyezett az országos értékkel. Mind országosan (10%), mind Nógrád megyében (8%) igen alacsony volt a fiatal 30 év alatti óvónók aránya.

Nógrádban 2018-ban csak 21 településen nem volt óvodai ellátás. Ezek többségében olyan aprófalvak, ahol a lakónépesség nem éri el a 200 főt, de még a legnagyobb ilyen településen is

800 fő alatt marad. Ezeken a településeken óvodás korú 3-6 éves gyermekek száma igen alacsony volt, nem érte el a 20 főt³⁴.

Általános iskolák

Nógrád megye általános iskolai tanulói 58 köznevelési intézmény, 102 feladatellátási helyen vehetnek részt általános iskolai oktatásban. A legtöbb intézmény (48) és feladatellátási hely (87) a tankerületi központok fenntartásában működik. Számottevő még az egyház szerepe az általános iskolai nevelésben. Hat intézmény tíz feladatellátási helyén, legnagyobb számban a Balassagyarmati járásban. Mindezek mellett működik még három iskola nemzetiségi önkormányzati fenntartásban. Két általános iskolát települési nemzetiségi önkormányzatok (Nézsza-szlovák, Szendehely-német) egyet országos nemzetiségi önkormányzat (Szirák-roma) tart fenn. A megye egyetlen általános iskolai oktatást nyújtó magánintézményét a Hibó Tamás Művészeti Alapítvány tartja fenn.

	alapítvány	egyházi jogi személy	országos nemzetiségi önkormányzat	tankerületi központ	települési nemzetiségi önkormányzat	Összesen
Balassagyarmati járás		5		14		19
Bátonyterenyei járás		1		6		7
Pásztói járás		1	1	16		18
Rétsági járás		1		13	2	16
Salgótarjáni járás	2	1		26		29
Szécsényi járás		1		12		13
Összesen	2	10	1	87	2	102

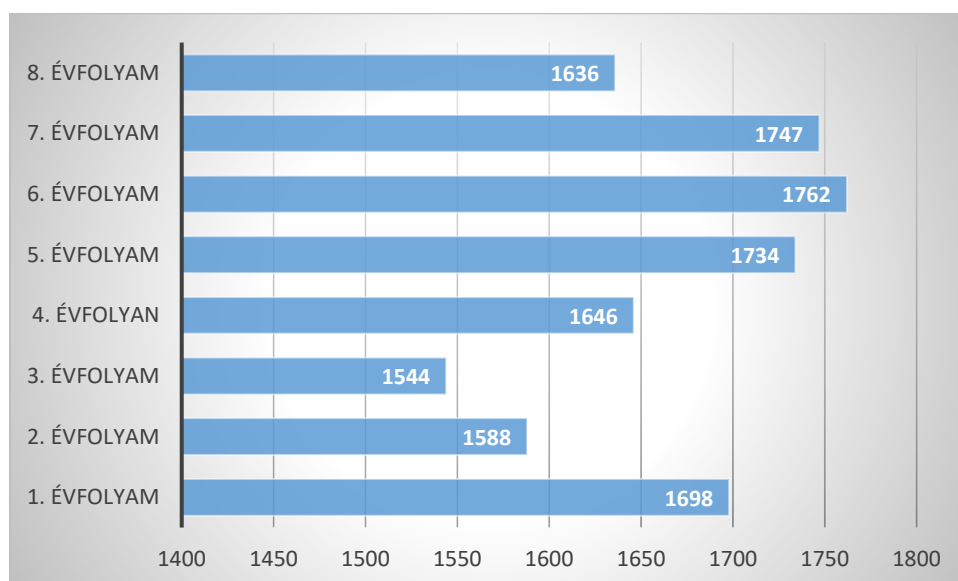
24. táblázat Nógrád megyei általános iskolai feladatellátási helyek száma járásonként és fenntartó típusonként (2020)

Nógrád megyében valamennyi tankerületben van magyar nyelven folyó roma/cigány nemzetiségi oktatás, összesen 31 feladatellátási helyen. Egy településen a roma nyelvet is oktatják. Szlovák nemzetiségi oktatás 11, német pedig 3 településen zajlik, valamennyi nyelvoktató nemzetiségi oktatás. Roma nemzetiségi oktatásban 3007 tanuló, szlovák nemzetiségi oktatásban 697 tanuló, német nemzetiségi oktatásban 24 tanuló vesz részt.

³⁴ Ez utóbbi alól egy kivétel akad, Szátok település, de itt a magasabb gyermekszám a településen működő különleges nevelési igényű gyermekothonnak tudható be.

Angol két tanítási nyelvű általános iskolai oktatásban 1 intézményben – Salgótarjában – tanulók részesülnek. Felnőttoktatás munkarendje szerinti általános iskolai oktatást folytató köznevelési intézmény a megyében Salgótarjában és Szirákon van.

2019-ben az ország 723 ezer általános iskolás tanulójának 1,8%-a, 13 355 fő járt Nógrád megyében általános iskolába. A megyei tanulói szinte kivétel nélkül (99%) nappali képzés keretén belül részesültek oktatásban. Nógrádban 2019-ben az alsó tagozatosok száma 403 fővel volt kisebb, mint a felsősöké.

67. ábra Nógrád megyei általános iskolás tanulók száma évfolyamonként (2019)

A Nógrád megyei általános iskolások fele (51%) volt napközis tanuló. Ez valamelyest elmarad az országos (54%) aránytól.

Gyógypedagógiai tanterv szerint, külön csoportban 215 sajátos nevelési igényű tanulót oktatnak 3 feladatellátási helyén, Salgótarjában, Pásztón és 2018 óta Balassagyarmaton is. Ez utóbbi beindulása részben orvosolta azt a problémát, hogy a megye nyugati részén élő, ilyen ellátást igénylő gyermekek, tanulók és szüleik számára aránytalan terhet jelentett ezen ellátás igénybevétele, mert korábban a megyében kizárólag a pásztói, kollégiummal is rendelkező intézményben kaphatták meg az ellátást, ahová a hét eleji, hét végi utazás sok esetben többszöri átszállással történt, és fél napot is igényelhet.

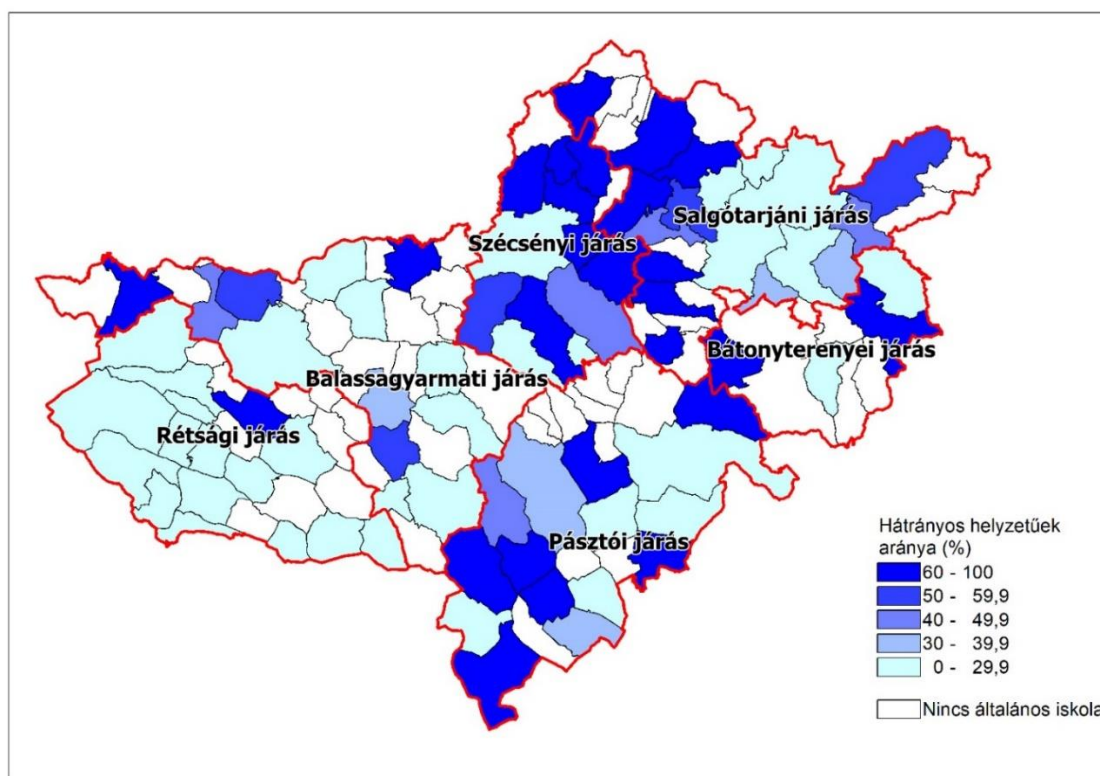
Integrált általános iskolai gyógypedagógiai oktatásban 2019-ben 484 tanuló részesülhetett. Mind a külön csoportban, mind az integráltan tanuló gyermekek száma 1000 általános iskolai tanulóra vetítve messze elmarad az országos átlagtól. A külön csoportban tanulók nógrádi arányszáma 16 szemben az országos 22-es átlagszámmal. Az integrált csoportban tanulók az

ország összes tanulójának 56 ezrelékét tették ki, szemben a 36-os nógrádi mutatóval. Feltételezve, hogy eme speciális képzési szükségletű gyermekek arány Nógrádban sem alacsonyabb, mint az ország többi részén, elmondhatjuk, hogy a helyi kapacitások nem fedezik teljes mértékben a helyi szükségleteket.

A hátrányos helyzetű gyermekek aránya, csakúgy, mint az óvodák esetében láttuk, felülreprezentált a megye általános iskoláiban. Országosan csupán a tanulók 14% hátrányos helyzetű, míg a megyében ezzel szemben 32%-a. Ez Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye után a harmadik legrosszabb mutató.

A megye járásai közül különösen sok a hátrányos helyzetű gyermek a Szécsényi járásban, ahol a tanulók csaknem fele (49%) az. Jobb helyzetben a nyugat nógrádi térség iskolái vannak, ezen belül is Rétsági járási iskolák, ahol átlagosan csak 13%-a hátrányos helyzetű a gyerekeknek. Balassagyarmati járásban ez az arány 21%, ami még megyei szinten kedvezőnek mondható. A többi három járás mutatói 31%-37% között mozognak.

2018-ban Nógrád megyében 79 településen folyt általános iskolai oktatás. Ezen települések közül 31 olyan volt, ahol a tanulók több, mint fele hátrányos helyzetű volt. Öt településen (Karancsság, Magyargéc, Rimóc, Sóshartyán és Szirák) iskoláiban 90%-ot is meghaladta az arányuk. csak 18 olyan település volt ahol az általános iskolákban a hátrányos helyzetű gyermekek aránya nem érte el az országos átlagot.

68. ábra Hátrányos helyzetű általános iskolás gyermekek aránya az általános iskolával rendelkező településeken (2018)

Nógrádban 2019-ben 1330 általános iskolai pedagógus volt. 83%-uk volt nő, ami az igen magas arány ellenére még így is az országos átlag (86%) alatt érték. Az ország közel 75 ezer általános iskolai tanára, tanítója közül 1,8%-a dolgozott a megyében. A megyei 10 gyerekre jutó egy pedagógus érték pontosan megegyezik az országos átlaggal.

2017-ben mind az alsó tagozaton, mind a felső tagozaton tanítók között igen magas (49%) volt az 50 év feletti pedagógusok aránya, ami egy kicsit még az országos értékeke (alsó tagozat esetén 43%, felső tagozatnál 47%) is felülmúlta. A közvetlen nyugdíj előtt álló 60 év felettek 7%-os (alsó tagozat) és 13%-os (felső tagozat) két százalékkal magasabbak, mit az országos átlag. Várhatóan a helyzet nem igazán fog javulni a megyében, mert az utánpótlás sem igazán látszik. A 30 év alatti pedagógusok arány csupán 4% volt.

2018-ban 54 településen nem volt semmilyen általános iskola. A legtöbb ilyen település a Balassagyarmati járásban található (16), de a salgótarjáni, Pásztói, Rétsági járásokban is eléri vagy kicsit meg is haladja azon települések száma, ahonnan minden általános iskolás gyereknek más településre kell járnia iskolába.

A legjobb helyzetű járások a Szécsényi és a Bátorterenyői, ahol csak 2-3 olyan település volt, ahol egyáltalán nincs általános iskola.

Középfokú oktatás

Nógrád megyében nyolc településen folyik nappali rendszerű középiskolai képzés. Rétság kivételével valamennyi járás székhelyen, illetve Egyházasgergén, Szirákon és Bercelen. A feladatellátási helyek száma a felnőttképzési helyekkel együtt 2019-ben 47 volt.

Nappali rendszerű gimnáziumi képzés a rétsági járás kivételével³⁵ valamennyi járásban elérhető. Szakgimnáziumi és Szakközépiskolai képzés viszont jelenleg nincs sem a Pásztói és sem a Rétsági járásokban.

Nógrád megye sajátos településszerkezete és a képzést nyújtó települések alacsony száma miatt a középiskolás tanulók csaknem kétharmada (63%) ingázik napi szinten a lakhely és az iskola települései között. Az ingázó, más településről bejáró diákok aránya országosan csak 46%. A nógrádi érték a legmagasabb az ország megyéi között. Különösen sok az ingázó a szakgimnáziumok (68%) és a szakközépiskolák (75%) tanulói között. A gimnáziumok esetében csak minden második tanuló jár be naponta más településről.

Nógrád megyében 2019-ben 6558 tanuló vett részt Középiskolai képzésben. Legtöbben közülük (2644 fő) a gimnáziumok tanulói voltak, amelyet létszámban a szakgimnáziumi tanulók követnek (2219 fő). Szakközépiskolába 1592 tanuló járt, míg szakiskola és készségfejlesztő iskolába csupán 113 fő. A megyében a középiskolai képzésesek résztvevői között az érettségit adó gimnáziumba (41%) és a szakgimnáziumba (37%) járók részaránya három-négy százalékkal elmarad az országos átlagtól, míg a szakközépiskolásoké (23%) hattal meghaladja azt. A helyi képzési paletta, az országos átlaghoz képest valamelyest az alacsonyabb szintű végzettségű képzések irányába tolódik el.

Az összes tanuló 83% nappali képzés keretén belül a többiek felnőttoktatásban tanulnak. E tekintetben a nógrádi adatok nem térnek el az országostól.

A középiskolai helyben tanuló létszámot a korspecifikus népességszámmal összevetve (száz 15-18 éves állandó lakosra jutó középiskolások száma), Pest megyét nem számítva a Nógrád megyében a legalacsonyabb. A Pest megyei alacsony arány annak tudható be, hogy a középiskolás korúak közül nagyon sokan nem a saját megyéjükben, hanem máshol, döntő többségükben Budapesten, járnak iskolába. (Budapesti száz 15-18 évesre jutó tanuló szám jóval meghaladja a megyék értékeit). Bár a nem állandó lakhely megyéje szerinti iskolaválasztás Nógrád esetében is szerepet játszhat az alacsonyabb mutatószámokban –a budapesti és Heves

³⁵ A Rétsági járásban csak felnőttoktatás keretén belül van gimnáziumi képzés, a balassagyarmati Mikszáth Kálmán Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola Rétsági kihelyezett tagozataként.

megyei középiskolák vonzó célpontjai a megye általános iskolás végzős tanulóinak – a döntő ok mégis a korosztály alacsonyabb beiskolázottsági aránya lehet. Sokan el se jutnak a középiskolai képzésig, illetve ha el is kezdik, a tankötelezettségi kor elérésével be is fejezik azt. A megye szakközépiskolások 58%-a 9-10. évfolyamos, míg az országban az arányuk csupán 48%. De hasonlóan nagy a különbség a szakgimnáziumok esetében is. Ott az első két évfolyamra járók Nógrádban az összes tanuló 44%-át teszik, míg az országban csak 37%-át. Gimnáziumok esetében ezzel szemben nincs lényeges különbség e tekintetben.

2019-ben 665 tanuló az összes nappali képzésben résztvevő 10%-a volt hátrányos helyzetű tanuló, szemben az általános iskoláknál 2018-ban látott 32%-kal. Bár ez a szám még így is a harmadik legmagasabb a megyék között, és csakúgy, mint az óvodák és az általános iskolák esetében e tekintetben is csak Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye előzi meg, az országos átlagértéket ez már csak 5%-kal haladja meg. Feltételezve, hogy az általános iskolás hátrányos helyzetű gyermekek élethelyzete középiskolás korokra sem javul olyan mértékben, hogy többségük kikerüljön ebből a körből, a középiskolai arányuk aggasztóan alacsony. Vélhetőleg többségük el sem jut a képzésnek erre a szintjére. A nagyarányú lemorzsolódás nem helyi speciális jelenség. Országosan is jelentősen a csökkenés, de valamivel kisebb mértékű. A középiskolába járó és általános iskolába járó hátrányos helyzetű tanulók száma között Nógrád megyében közel hatszoros a különbség, míg az országban összességében csak négyszeres.

Legnagyobb arányban a viszonylag kis összlétszámú szakiskola és készségfejlesztő iskolákba járnak hátrányos helyzetű gyermekek. Itt Nógrádban a tanulók egyharmadát teszik ki. Szakközépiskolákban arányuk már alig több, mint egyötöd, szakgimnáziumokban egy tizedet sem éri el. A legmagasabb presztízzsel járó gimnáziumba csak elvétve találunk ilyen tanulókat.

Feladatellátási hely típusa	Ország összesen	Nógrád megye
Szakiskola és készségfejlesztő iskola	23%	33%
Szakközépiskola	12%	22%
Gimnázium	2%	3%
Szakgimnázium	4%	8%
Középiskola összesen	5%	10%

25. táblázat Középiskolába járó hátrányos helyzetű gyermekek aránya a nappali képzési rendszerben iskolatípusonként

A szakiskola és készségfejlesztő iskolákon kívül nem igazán jellemző, hogy gyógypedagógia képzést vehessenek igénybe a középiskolás korú tanulók. Országosan a középiskolások csak

5%, Nógrád megyében 3%-a tanul gyógypedagógia tanterv szerint, a szakiskolákat leszámítva, többnyire integrált képzés keretén belül. A külön csoportba járó szakiskola és készségfejlesztő iskolába járó 113 sajátos nevelési igényű gyermek a megyében Balassagyarmaton, Salgótarjánban és Pásztón részesült képzésben.

A középiskolában tanító főállású pedagógusok száma 634 volt. Az országos arányokkal megegyezően kétharmaduk (64%) volt nő. Női pedagógusok aránya gimnáziumokban volt a legmagasabb (71%) és a szakközépiskolákban a legalacsonyabb (46%), ami szintén leköveti az országos trendet. A középiskolai pedagógusok korösszetétele nem sokkal kedvezőbb, mint az általános iskolákban tanítóké. A gimnáziumokban és szakgimnáziumokban tanítók között rekord alacsony mind a megyében (2-5%), mind országosan (2-3%) a 30 év alattiak aránya. Az 50 év felettiak valamelyest kevesebben vannak, mint az általános iskolákban. Nógrádban az 50 év feletti gimnáziumi tanárok aránya 41%, a szakgimnáziumiaké (47-54%)³⁶.

Kollégium

Nógrád megyében 2018-ban 8 feladatellátási helyen 102 általános iskolás és 394 középiskolás vett igénybe kollégiumi ellátást. Rétság kivételével a megye minden járás székhelyén működött kollégium. A kollégiumot igénybe vevő gyermekek aránya az általános iskolások között csakúgy, mint az egész országban igen alacsony volt nem érte el az 1%-ot sem.

A középiskolások között már többen vannak a kollégisták. Száz nógrádi diákból 7 lakik kollégiumban. Az országos arány ennél picit magasabb 9%. Iskolatípusonként már vannak szembetűnő különbségek is. A viszonylag kisszámú szakiskolai és készségfejlesztő iskola tanulónak az 58% lakik kollégiumban, a gimnáziumi tanulóknak 9%-a. A szakgimnáziumokba és a szakközépiskolákba a járók között találjuk a megyében a legkevesebb kollégistát (4 illetve, 3%).

Szécsénybe egyáltalán nem járt olyan diák gimnáziumba, aki kollégista lett volna, a salgótarjáni 882 tanulóból is csak egy akadt. A megyeszékhelyen a többi képzési forma (Szakgimnázium, szakközépiskola) tanulói közül is igen kevés kollégium lakó akadt (3-3%), A Szécsényi kollégiumot a szakközépiskolások lakták, akiknek 12%-a kapott itt elhelyezést. Pásztón és Balassagyarmaton a gimnazisták között elég magas a kollégisták aránya. Csaknem minden hatodik tanuló (18 és 15%) lakott kollégiumban. Balassagyarmaton emellett, csakúgy mint Salgótarjánban, a szakgimnázium és a szakközépiskola lakói között már jóval kevesebben 2-

³⁶ Előbbi szám a szakmai gyakorlati, utóbbi a szakmai elméleti oktatókra vonatkozik.

3% volt kollégista. A megye ötödik kollégiummal rendelkező városa Bátortereny, gimnazistáinak 7% szakközépiskolájának 12% lakott kollégiumban.

A kollégiumban dolgozó 52 pedagógus kétharmada (65%) volt nő. Igen alacsony volt a 30 éven aluliak aránya (4%) és meglehetősen magas az 50 év felettieké. Minden második kollégiumi tanár már elmúlt 50 éves.

4.3. Szociális szolgáltatások

Nógrád megyében egy évben megközelítőleg 23 ezer ember vesz igénybe valamilyen szociális és/vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátást. Ez a lakónépesség közelítőleg 12%, ami ismerve Nógrád megye nem túl jó demográfiai és szociális helyzetét, annak fényében már nem tűnik soknak, hogy az országban is átlagban minden tizedik ember igénybe vevője a szociális ellátórendszernek. Megyék közötti rangsorban is „csak” a hatodik legmagasabb érték a nógrádi, de az öt követő hat megye mutatói is csak 1-2 százalékkal alacsonyabbak.

Bár a szociális ellátások lakónépességhez viszonyított igénybevételi aránya mutat némi korrelációt a megyék általános jóléti mutatóival, alapvetően nem csak ez, hanem a szolgáltatások kiépültsége és rendelkezésre álló kapacitások nagysága is meghatározó.

Ezt visszatükrözik a megyei járási adatok is. Lakosságárányosan a legtöbb igénybe vevő a Bátorterenyi járásban van (18%) amit a Salgótarjáni (15%) követ, csak harmadik a sok szempontból legrosszabb helyzetű Szécsényi járás (13%). Legkevesebben a Rétsági járásban (8%), vannak igénybe vevők, a pásztól (10%) és Balassagyarmati (11%) arányszámok ezt alig haladják meg.

A megyében a szociális és gyermekjóléti/gyermekvédelmi szolgáltatások széles palettája érhető el. A négy nagy ellátási területen³⁷ 27 ellátástípusban 53 féle ellátás altípusban vehetnek igénybe szolgáltatásokat az arra a rászorulóknak.

Szociális alapellátások

A szociális szektor szolgáltatási területei közül a szociális alapellátások a legmeghatározóbbak, e területhez tartozó alapszolgáltatásokat veszik a legtöbben igénybe. Az összes szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatást igénybe vevőjének megközelítőleg háromnegyede. Ez az arány Nógrádban is igen magas (73%)

A megyében legtöbbször által igénybe vett négy ellátás altípus (szociális konyha, család és gyermekjóléti szolgálat, népkonyha és házi segítségnyújtás) megegyezik az országos toplistát vezetővel. Az eltérés talán csak annyi, hogy szociális konyha és népkonyha szolgáltatást az itt

³⁷ Szociális alapellátások, szociális bentlakásos ellátások, gyermekjóléti alap ellátások és gyermekvédelmi szakellátások

lakók, a lakónépesség számához viszonyítva jóval nagyobb arányban veszik igénybe. A házi segítségnyújtás és a család és gyermekjóléti szolgáltatás terén azonban nincs lényegi eltérés.

A népkonyhát nem számítva ezek az alapszolgáltatások, a törvényi előírásoknak megfelelően majdnem minden településen elérhetők. Csak házi segítségnyújtás esetében van egy olyan település, Kisbágyon, ahol pillanatnyilag nem biztosított az ellátás. Népkonyha szolgáltatás biztosítását nem írja elő jogszabály az önkormányzatok számára. Elterjedésük az utóbbi pár év fejleménye. Annak ellenére, hogy jelenleg Nógrádban csak három szolgáltató biztosítja ezt az ellátást 28 településen, a havi igénybe vevők száma közel fele a minden településen elérhető szociális konyha szolgáltatásnak, éves szinten pedig alig marad el attól.

A többi szociális alapellátás körébe tartozó szolgáltatások igénybe vevőinek száma és aránya már jóval elmarad ettől a négytől mind a megyében, mind országosan. Az idősek nappali ellátását, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást és a hajléktalan személyek nappali ellátása kivéve az igénybevételi arány 2 ezreléke alatti, így abszolút számokban nagy különbség a megyei értékek és az országos átlagérték között nem mutatható ki.

Az azonban látszik, hogy a nappali ellátások terén (kivéve az idősek nappali ellátását) nem áll túl jól a megye. Arányaiban 7-9-szer kevesebben veszik igénybe a pszichiátria és a szenvedélybetegek nappali ellátását és a fogyatékos személyek és hajléktalan személyek nappali ellátásához is kevesebb, mint fele annyian jutnak hozzá. Itt a rendelkezésre álló kapacitások igencsak meghatározóak. Fogyatékos személyek-, pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek nappali ellátása mindössze két helyen, Bátorterenyén és Salgótarjánban működik. A teljes Nyugat Nógrádi térség ellátatlan e tekintetben. Hajléktalanok nappali ellátása a megye három legnagyobb lakosságszámú városában biztosított. Salgótarján és Balassagyarmat mellett Bátorterenyén. Ez utóbbi város kivételével a nappali ellátás kiegészül a főként hajléktalanokat célzó utcai szociálismunka szolgálattal is.

Közösségi ellátások mutatói annak ellenére jobbak a megyében, hogy mindössze négy városban találunk ilyen szolgáltatást nyújtó intézmény. (Balassagyarmat, Bátortereny, Salgótarján, Szécheny)

Támogató szolgáltatást a megyén belül igénybe vevők aránya megközelítőleg hasonló az országossal.

ellátás altípus	igénybe vevők száma Nógrád megyében	Igénybe vevők száma ezer lakosra vetítve	
		Nógrád	Ország összesen
Szociális konyha	9475	49,8	24,58
Népkonyha	7190	37,8	14,04
Család- és gyermekjóléti szolgálat	4067	21,4	29,40
Házi segítségnyújtás	2294	12,1	11,72
Időskorúak nappali ellátása	765	4,0	4,53
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	417	2,2	2,53
Hajléktalan személyek nappali ellátása	415	2,2	5,51
Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás	170	0,9	0,56
Pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátás	170	0,8	0,57
Szállítás	Támogató szolgálat	170	1,20
Személyi segítség		170	0,81
Személyi segítség - Szállításhoz kapcsolódó személyi segítség		55	0,24
Fogyatékos személyek nappali ellátása	67	0,35	0,88
Pszichiátriai betegek nappali ellátása ³⁸	12	0,06	0,45
Szenvedélybetegek nappali ellátása ³⁹	11	0,05	0,47

26. táblázat 2019-ben szociális alapellátásokat igénybe vevők száma és aránya Nógrád megyében

Az ország 1175 falugondnoki szolgálatából 48 működik a megyében, ami mellet még hét település biztosít tanyagondnoki ellátást.

Gyermekjóléti alapellátások

A második legnagyobb igénybe vevői létszámokat a gyermekjóléti alapellátás területén találjuk, mind országosan, mind Nógrád megyében. Magyarországon a szociális szolgáltatásokat igénybe vevők 21%-a részesül valamilyen gyermekjóléti alapellátásban (is). Nógrádban ez az

³⁸ 2020-as adatok, mert a Nógrád megyei szolgáltatások csak 2020-ban indultak el.

³⁹ 2020-as adatok, mert a Nógrád megyei szolgáltatások csak 2020-ban indultak el.

arány csak 13%, amit csak kis mértékben magyaráz a kedvezőtlenebb demográfiai helyzet, sokkal inkább a szolgáltatások elérhetőségének szűkössége állhat a háttérben.

Miután a megyében a hátrányos helyzetű gyermekek arány igen magas, igen meglepő, hogy a 0-18 évesek körében a család és gyermekjóléti központot igénybe vevők aránya csak kétharmada az országos átlagnak. (Ez a különbség a család és gyermekjóléti szolgálatoknál is megvan)

Hatalmas a különbség a bölcsődei ellátás terén is. 2019-ben a három évnél fiatalabbakra vetítve 10% körüli volt a bölcsődébe beíratott gyermekek aránya, míg az országban ez elérte a 27%-ot. Ez az arány Nógrádban a korábbi évekhez képest még így is jónak mondható, hiszen alig tíz éve „klasszikus” bölcsőde csak két településen volt a megyében, ma pedig már 13 helyen találunk ilyet. Ha pedig a családi és mini bölcsődéket is beszámítjuk 18 település 29 ellátási helyén lehet igénybe venni ilyen szolgáltatást.

A kicsit talán Bölcsőde pótlónak is mondható, a korai gyermekfejlesztésben nagy szerepet játszó biztos kezdet gyerekházak némileg javítanak a képen. A megyében 12 településen van ilyen szolgáltatás, döntő többségében a Szécsényi járásban.

Bár az iskolai hátrányos helyzetű gyermekek magas aránya indokolná, csak kilenc településen működik tanoda és az itt éves szinten megforduló 247 tanuló sem nevezhető soknak. A kevés tanoda többsége a Bátorfyerenyei és Salgótarjáni járásokba található, csak egy van ezen kívül a balassagyarmati járásban.

A gyermekjóléti alapellátások körébe tartozó családok átmeneti otthona és gyermekek átmeneti otthona csak Salgótarjában és környékén működik. Az országos helyzet sem túl jó e téren, amit jól jelez, hogy lakosságszám arányosan Nógrádban még így többen veszik igénybe ezt a szolgáltatást, mint az országos átlag.

ellátás altípus	igénybe vevők száma Nógrád megyében	Igénybe vevők száma ezer 0-18 éves lakosra ⁴⁰ vetítve	
		Nógrád	Ország összesen
Család- és gyermekjóléti központ	1680	479,1	617,7
Bölcsőde	396	729,4	2218,6
Biztos Kezdet Gyerekház	327	93,3	25,7
Családok átmeneti otthona	248	13,0	8,3
Tanoda	247	70,4	32,6
Családi bölcsőde	128	235,8	354,6
Gyermekek átmeneti otthona	38	10,8	5,0
Mini bölcsőde	23	42,4	106,4

27. táblázat 2019-ben gyermekjóléti alapellátásokat igénybe vevők száma és aránya Nógrád megyében

Szociális bentlakásos ellátások

Nógrád megyében 14 településen működőknek szociális bentlakásos intézmények, ahol 2019-ben megközelítőleg 2500 személyt élt, lakott hosszabb rövidebb ideig. Ez az ország összes szociális bentlakásos intézmény igénybe vevőjének 2,3%-át tette ki. A megyében valamennyi bentlakásos ellátási formában érintett célcsoport részére találunk ellátó intézményt vagy intézményeket, de az ellátási formák teljes palettája az idősök kivételével egyikük esetében sem biztosított.

Hajléktalanok részére csak átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények (Éjjeli menedékhely és hajléktalan személyek átmeneti szállása) állnak rendelkezésre, otthont nyújtó, illetve rehabilitációs szállások nem. Fogyatékosok személyek esetében hiányzik az átmeneti ellátási forma. A szenvedélybetegek részére csak egy ápolás gondozást nyújtó otthon az elérhető a megyében, míg a pszichiátriai betegeknek két ápolás gondozást nyújtó otthon és egy rehabilitációs célú lakóotthon áll rendelkezésre. Támogatott lakhatás ellátástípus egyetlen célcsoport esetében sincs a megyében.

A bentlakásos ellátási formában a legtöbb intézmény és férőhely az időseket fogadja. A megyében 13 intézmény 16 telephelyén egyidőben 1065 férőhelyen tudnak ellátottakat fogadni. Az ezer 65 évesnél idősebbre jutó idős bentlakásos férőhelyek száma 27,1 a megyében, ami valamivel alacsonyabb, mint a 30,6-os országos átlag érték. A fenntartói kör teljesskörű. A 4

⁴⁰ Bölcsődei ellátások esetében 3 évesnél fiatalabbakra, a családok átmeneti otthona esetében a teljes népességre

önkormányzati intézmény mellett találunk három-három egyházi és egyéb nem állami, két nonprofit nem állami és egy központi állami fenntartású intézményt. A rendelkezésre álló kapacitás szűkösségét jól jelzi, hogy erre a közel ezer betöltött férőhelyre még ötszáz körüli várakozó szeretne bejutni.

A fogyatékos személyek, pszichiátriai és szenvedélybetegek részére fenntartott legnagyobb két intézmény fenntartója Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság. Ezen intézmények székhelyeit és telephelyeit a Bercelen, Diósjenőn, Ludányhalásziban és Balassagyarmaton találjuk. A ludányhalászi intézmény a központi épület együttesével és két lakásotthonával a legnagyobb megyei bentlakásos intézmény 400 férőhellyel. De nem sokkal kisebb ennél a balassagyarmati székhelyű és emellett diósjenői, berceli telephellyel rendelkező Nógrád Megyei Reménysugár Egyesített Szociális Intézmény sem a maga 384 férőhelyével. Ezek mellett még egy nonprofit nem állami fenntartású viszonylag nagy pszichiátriai betegek otthona (89) férőhely működik Bercelen és két kisebb (12-17 férőhelyes) önkormányzati fenntartású fogyatékos személyeket ellátó intézmény Salgótarjánban és Balassagyarmaton.

Gyermekvédelmi szakellátás

2019-ben a Nógrád megyei gyermekvédelmi intézményekben, nevelőszülőknél 495 gyermek és fiatal felnőtt gondozását végezték. Egy adott napon ellátottak száma az utóbbi pár év adatai alapján 350-400 között mozog. A 0-17 éves lakónépességhez viszonyítva a megyében ezből 16 gyermek él valamilyen gyermekvédelmi intézményben, nevelőszülőnél. Ez a megyék rangsorában a hatodik legmagasabb érték és 5 fővel haladja meg az országos átlagértéket. Sokkal jobb a helyzet, ha a nem a teljes korosztályt vesszük viszonyítási alapul, hanem a hátrányos helyzetű gyermekeket, vagy a védelembe vett gyermekek számát. Mindkét esetben az ezer főre jutó gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermekek száma messze a legalacsonyabb az ország megyéi között. Ezer hátrányos helyzetű gyermekre jutó 45 szakellátásban lévő gyermekszám nem éri el az országos átlagérték (111) felét sem. Az ezer védelembe vett gyermekre re jutó 420-as megyei mutató is messze elmarad a 724-es országos átlagtól.

A megyei szakellátást nyújtó intézményrendszere 11 telephellyel rendelkezik, amelyek többsége lakásotthon, vagy alacsony férőhely számú gyermekotthon. Speciális szükségletű gyerekek ellátására egy lakásotthonban (Ságújfalu), különleges szükségletűekére két gyermekotthonban (Szátok, Pásztó) van mód. Két bányaterenyei lakásotthon kivételével, amelyek 2020 óta egyházi fenntartásúak, az összes intézményi telephely központi kormányzati (Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság) fenntartású.

A megyei és országos gyermekvédelmi ellátórendszer egyre hangsúlyosabb részét képezi a nevelőszülői ellátás. A nevelőszülői, illetve az intézményes körülmények között elhelyezett gyerekek és fiatalok aránya megközelítőleg 50-50% a megyében. Nógrádban 2019-ben 70 nevelőszülő dolgozott 37 településen. Sajnos azonban a különleges és speciális szükségletű gyermekek nevelőszülői elhelyezése nem megoldott. Nevelőszülői családban élő gyerekek esetében az egy nevelőszülőre jutó gyermekek számát tekintve az országosnál jobb helyzetre utalnak a megye 2014-es adatai. 47 nevelőszülő nevelt 1-2 gyereket, ez a nevelőszülők 50%-a, és csupán 5 nevelőszülőnél volt 4-6 gyerek elhelyezve.⁴¹

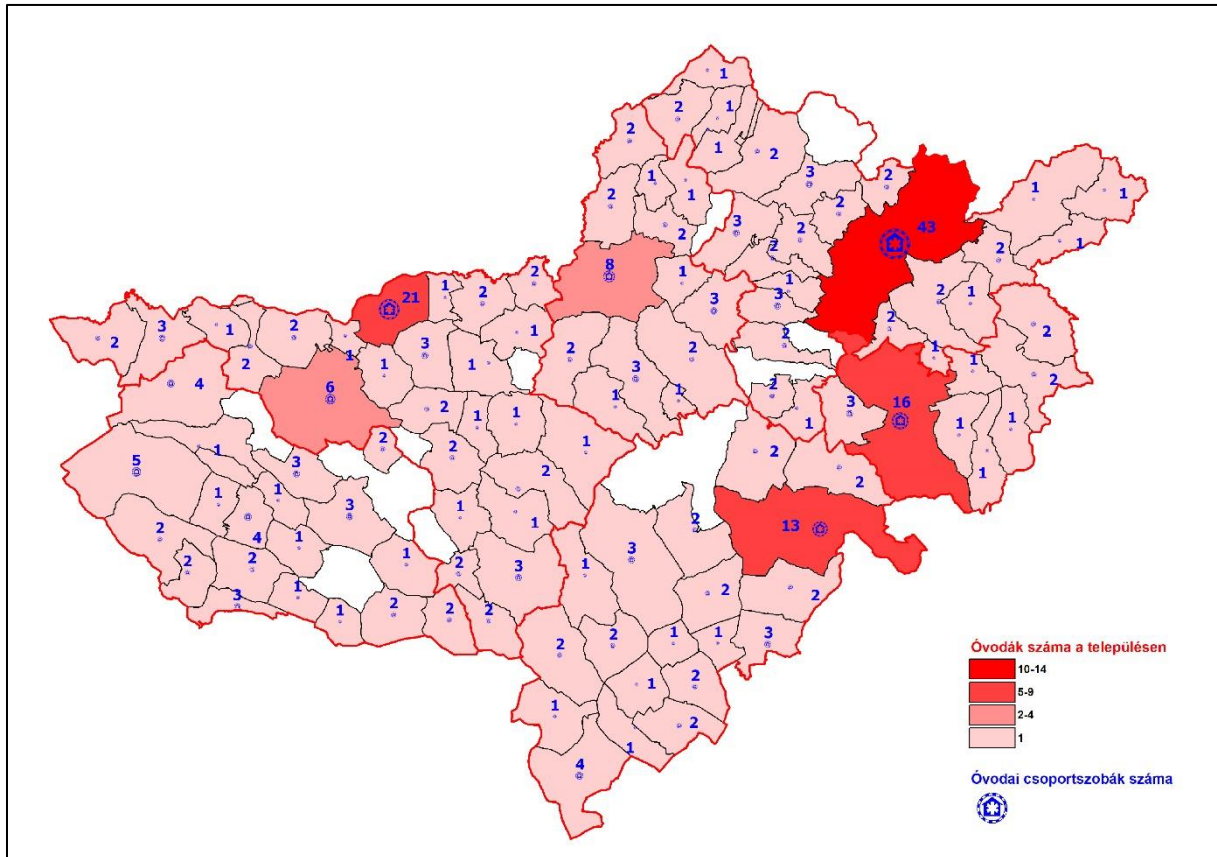
Bár a szakellátás intézményei elsősorban megyei szinten értelmezhetőek, mind az intézményes, mind a nevelőszülői elhelyezés esetében, a szolgáltatás helye, mégis azért fontos, mert felveti annak kérdését, hogyan tud az ellátás megfelelni a gyermekvédelmi törvény azon alapelvének, miszerint a gyerek családközei elhelyezését biztosítani kell. E szempontból a kevés intézmény elhelyezkedése elég egyenletes, csupán a Szécsényi járásban mutatkozik hiány. A nevelőszülők lakhelyei lefedik az összes járást, viszont a Pásztói járás igencsak felülreprezentált, köszönhetően a Kálló településen lakó sok nevelőszülőnek.

⁴¹ Szakellátásban élő gyerekek Nógrád megyében a Gyerekesély Közhasznú Egyesület kutatása 2016. február

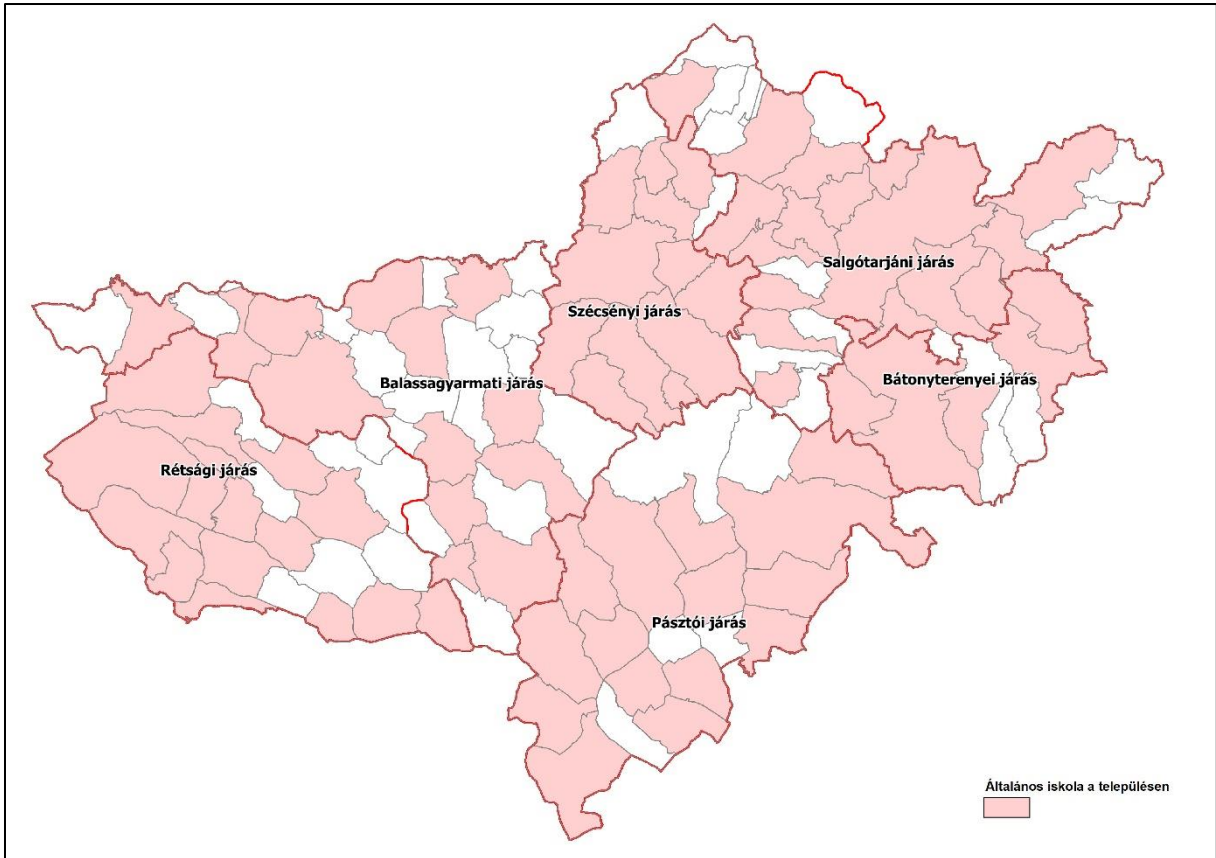
5. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához illeszkedően Nógrád megye 6 járásában és összesen 131 településén a szolgáltatási hiányok és a szolgáltatási utak feltérképezése

A következőkben a korábbi fejezetben bemutatott közszolgáltatások közül az oktatási és a szociális szolgáltatások részletes járási és települési elhelyezkedése és főbb központi nyilvántartásokból elérhető adatai kerülnek bemutatásra.

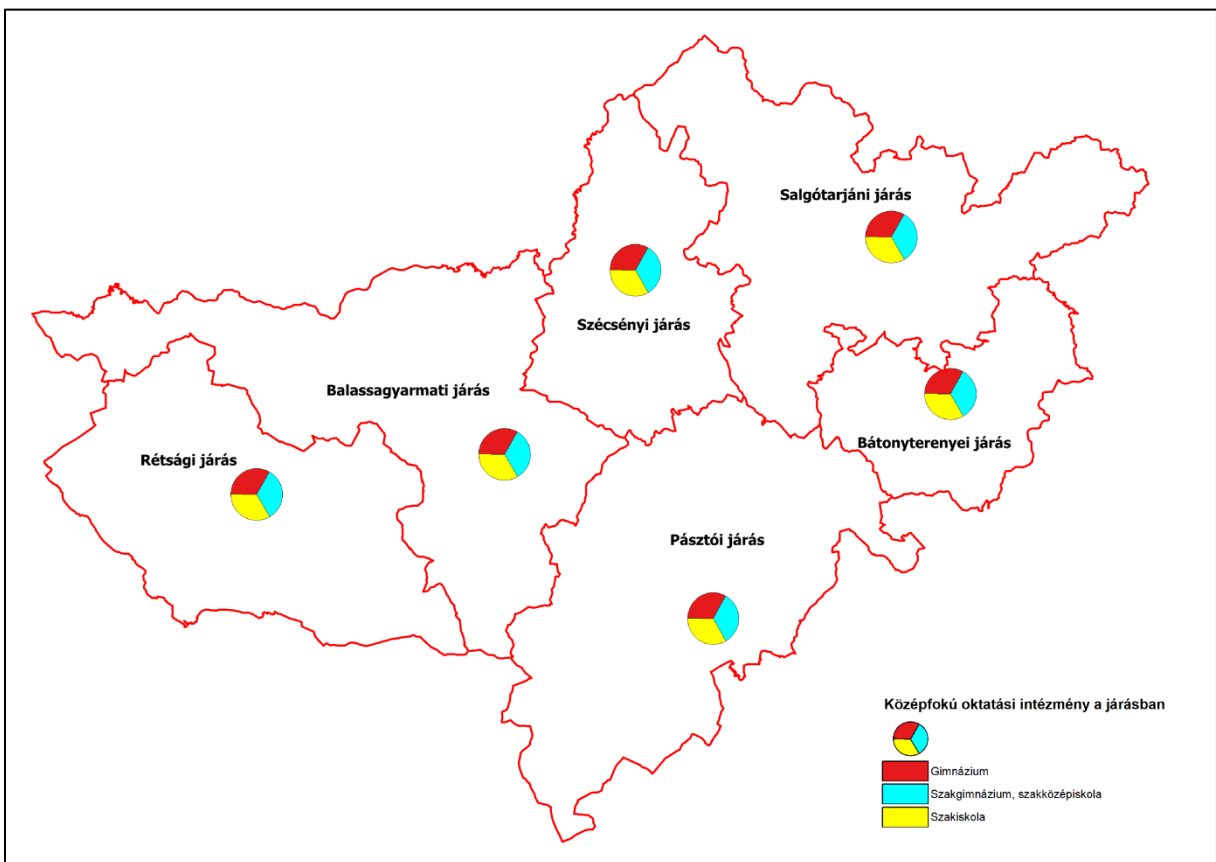
5.1. Oktatás

69. ábra Óvodai ellátás Nógrád megye településein, 2019

70. ábra Általános iskolai oktatás-nevelési intézmények Nógrád megye településein, 2019

71. ábra Középfokú oktatás-nevelési intézmények Nógrád megye járásában, 2019

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Balassagyarmat	5	9	1	7	11	4	37
Becske	1	1					2
Bercel	1	1			3		5
Cserháthaláp	1						1
Cserhátsurány	1	1					2
Csesztve	1						1
Csitár	1						1
Dejtár	1	1					2
Drégelypalánk	1	1					2
Érsekvadkert	2	2					4
Galgaguta	1						1
Herencsény	1						1
Hont	1						1
Hugyag	1						1
Ipolyszög	1						1
Ipolyvece	1						1
Magyarnándor	1	1					2
Mohora	1						1
Nógrádkövesd	1	1					2
Nógrádmarcal	1						1
Órhalom	1	1					2
Patak	1	1					2
Patvarc	1						1
Szanda	1						1
Szügy	1	1					2
Terény	1	1					2
Összesen	31	22	1	7	14	4	79

28. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Balassagyarmati járásban Forrás: KIR 2019. február

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Bátonyterenye	5	3		2	2	2	14
Dorogháza	1	1					2
Mátramindszent	1						1
Mátranovák	1	1					2
Mátraterenye	1	1					2
Mátraverebély	1	1					2
Nemti	1						1
Szuha	1						1
Összesen	12	7	0	2	2	2	25

29. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Bátonyterenyei járásban Forrás: KIR 2019. február

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Bér	1	1					2
Buják	1	1					2
Csécse	1	1					2
Ecseg	1	2					3
Egyházasdengeleg	1	1					2
Erdőkürt	1	1					2
Erdőtarcsa	1						1
Héhalom	1	1					2
Jobbágyi	1	1					2
Kálló	1	2					3
Kisbágyon	1						1
Mátraszőlős	1						1
Palotás	1	1					2
Pásztó	5	4	1	1	3	3	17
Szarvasgede	1						1
Szirák	1	1		1	1		4
Szurdokpüspöki	1	1					2
Tar	1	1					2
Vanyarc	1	1					2
Összesen	23	20	1	2	4	3	53

30. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Pásztói járásban Forrás: KIR 2019. február

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Bánk	1						1
Berkenye	1	1					2
Borsosberény	1	1					2
Diósjenő	1	1					2
Felsőpetény	1	1					2
Keszeg	1	1					2
Legénd	1						1
Nagyoroszi	1	1				1	3
Nézsza	1	1					2
Nógrád	1	1					2
Nógrádsáp	1	1		1	1		4
Nőtincs	1	1					2
Ősagárd	1						1
Rétság	1	1			1		3
Romhány	1	2					3
Szendehely	1	1					2
Szente	1						1
Tereske	1	2					3
Tolmács	1	1					2
Összesen	19	17	0	1	2	1	40

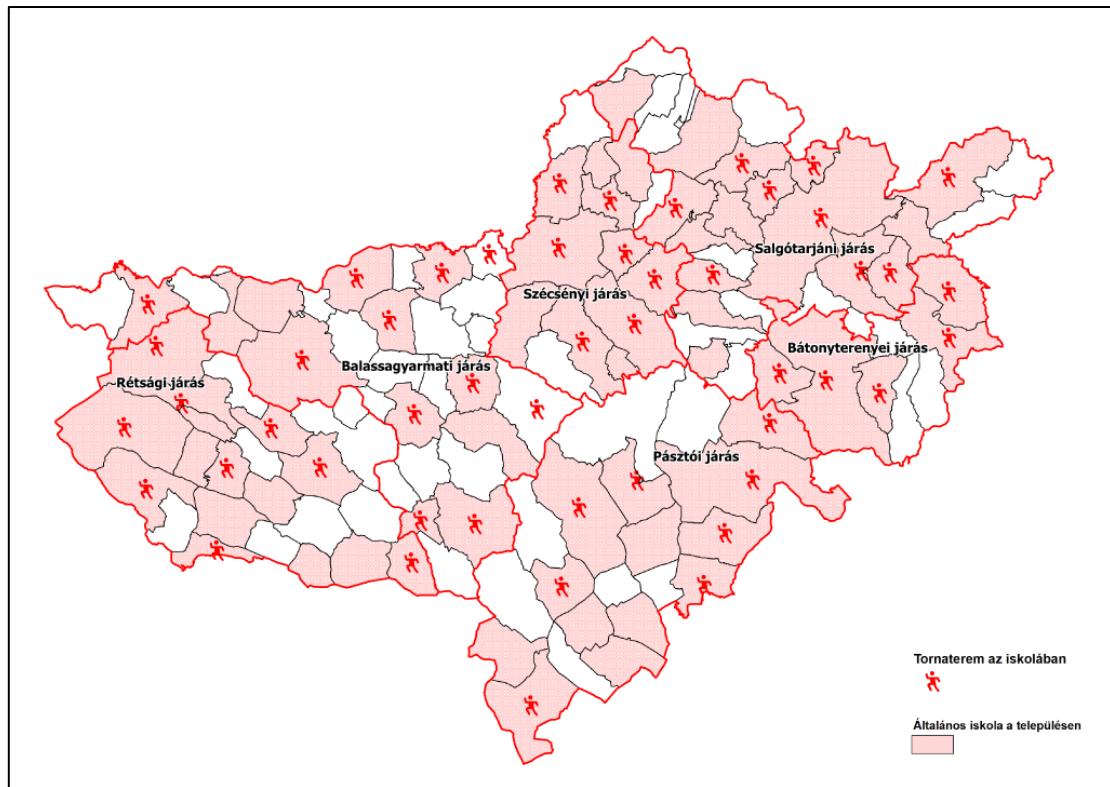
31. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Bárna	1	1					2
Cered	1	1					2
Egyházaskerve	1		1	1	1		4
Etes	1	2					3
Ipolytarnóc	1						1
Karancsalja	1	2					3
Karancskeszi	1	1					2
Karancslapujtő	1	2					3
Karancsság	1	1					2
Kazár	1	2					3
Kishartyán	1						1
Litke	1	1					2
Lucfalva	1	2					3
Mátraszele	1	1					2
Mihálygerge	1						1
Nagybárcskány	1	2					3
Rákócziabánya	1						1
Ságújfalu	1	1					2
Salgótarján	13	11	1	5	6	6	42
Sámsonháza	1						1
Somoskőújfalu	1	2					3
Sóshartyán	1	1					2
Szilaspogony	1						1
Vizslás	1	1					2
Zabar	1						1
Összesen	37	34	2	6	7	6	92

32. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Salgótarjáni járásban Forrás: KIR 2019. február

Település	Köznevelési intézmények						Összesen
	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Szakközépiskola	Szakgimnázium	Gimnázium	
Endrefalva	1	1					2
Hollókő	1	1					2
Ludányhalászi	1	1					2
Magyargéc	1	1					2
Nagylóc	1	1					2
Nógrádmegyer	1	1					2
Nógrádsipek	1	2					3
Nógrádszakál	1						1
Piliny	1	1					2
Rimóc	1	2					3
Szécsény	2	2		1	1	3	9
Szécsényfelfalu	1	1					2
Varsány	1	1					2
Összesen	14	15	0	1	1	3	34

33. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február

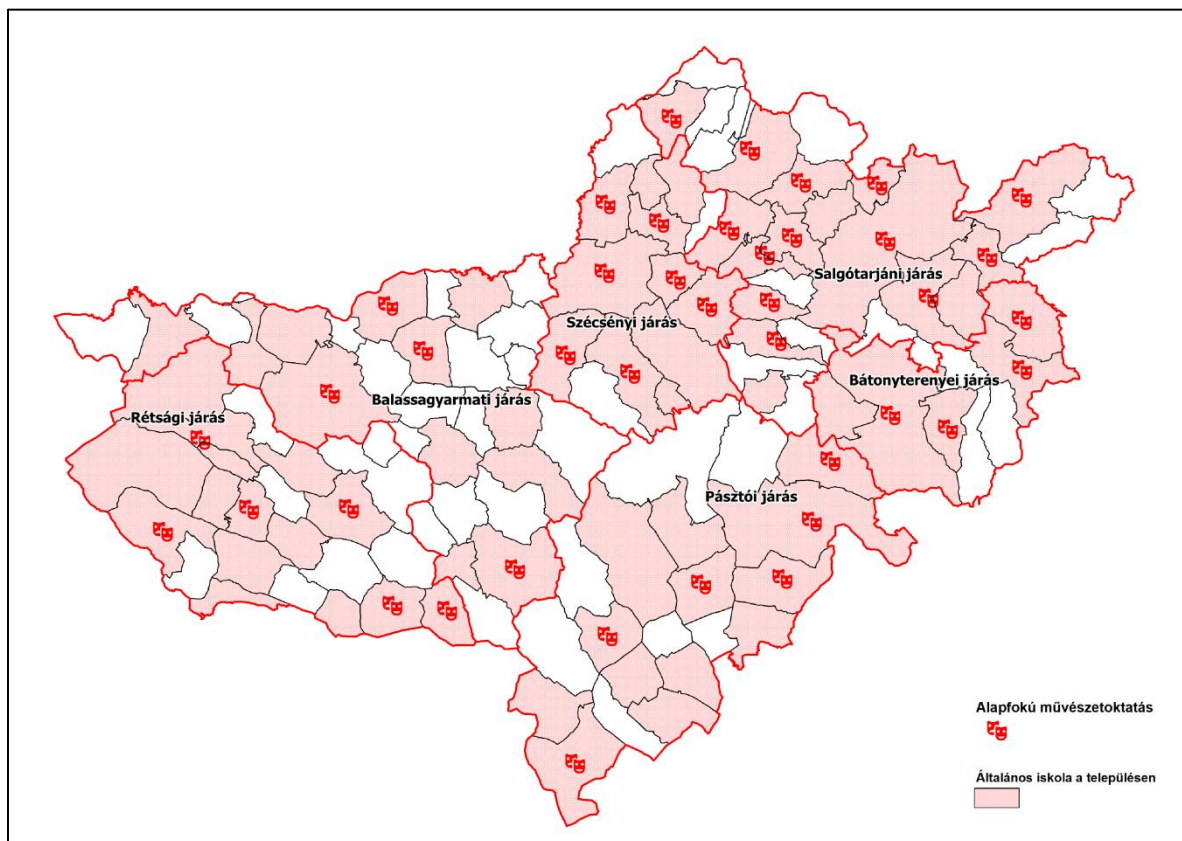
72. ábra Iskolai tornatermek Nógrád megye településein, 2019

Balassagyarmati járás		Bátorterenyei járás		Pásztói járás	
Települések	Tornatermek	Települések	Tornatermek	Települések	Tornatermek
Balassagyarmat	9	Bátorterenye	3	Bér	1
Becske	1	Dorogháza	1	Buják	1
Bercel	1	Mátranovák	1	Csécse	1
Cserhátsurány	1	Mátraterenye	1	Ecseg	2
Dejtár	1	Mátraverebély	1	Egyházasdengeleg	1
Drégelypalánk	1	Összesen	7	Erdőkürt	1
Érsekvadkert	2			Héhalom	1
Magyarnándor	1			Jobbágyi	1
Nógrádkövesd	1			Kálló	2
Órhalom	1			Palotás	1
Patak	1			Pásztó	4
Szügy	1			Szirák	1
Terény	1			Szurdokpüspöki	1
Összesen	22			Tar	1
				Vanyarc	1
				Összesen	20

34. táblázat A tornatermek száma a Balassagyarmati-, Bátorterenyei-, Pásztói járásban Forrás: KIR 2019. február

Rétsági járás		Salgótarjáni járás		Szécsényi járás	
Települések	Tornatermek	Települések	Tornatermek	Települések	Tornatermek
Berkenye	1	Bárna	1	Endrefalva	1
Borsosberény	1	Cered	1	Hollókő	1
Díósjenő	1	Etes	2	Ludányhalászi	1
Felsőpetény	1	Karancsalja	2	Magyargéc	1
Keszeg	1	Karancskeszzi	1	Nagylóc	1
Nagyoroszi	1	Karancslapujtő	2	Nógrádmegyer	1
Nézsza	1	Karancsság	1	Nógrádsipek	2
Nógrád	1	Kazár	2	Piliny	1
Nógrádsáp	1	Litke	1	Rimóc	2
Nőtincs	1	Lucfalva	2	Szécsény	2
Rétság	1	Mátraszele	1	Szécsényfelfalu	1
Romhány	2	Nagybárcány	2	Varsány	1
Szendehely	1	Ságújfalu	1	Összesen	15
Tereske	2	Salgótarján	11		
Tolmács	1	Somoskőújfalu	2		
Összesen	17	Sóshartyán	1		
		Vizslás	1		
		Összesen	34		

35. táblázat A tornatermek száma a Rétsági-, Salgótarjáni-, Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február

73. ábra Alapfokú művészetoktatást nyújtó intézmények Nógrád megye településein, 2019

Balassagyarmati járás		Bátonyterenyi járás		Pásztói járás	
Települések	A. m. oktatás	Települések	A. m. oktatás	Települések	A. m. oktatás
Balassagyarmat	8	Bátonyterenye	2	Csécse	1
Bercel	1	Dorogháza	1	Jobbágyi	1
Dejtár	1	Mátramindszent	1	Pásztó	3
Érsekvadkert	2	Mátranovák	1	Szirák	1
Szügy	1	Mátraterenye	1	Szurdokpüspöki	1
Összesen	13	Összesen	6	Tar	1
				Összesen	8

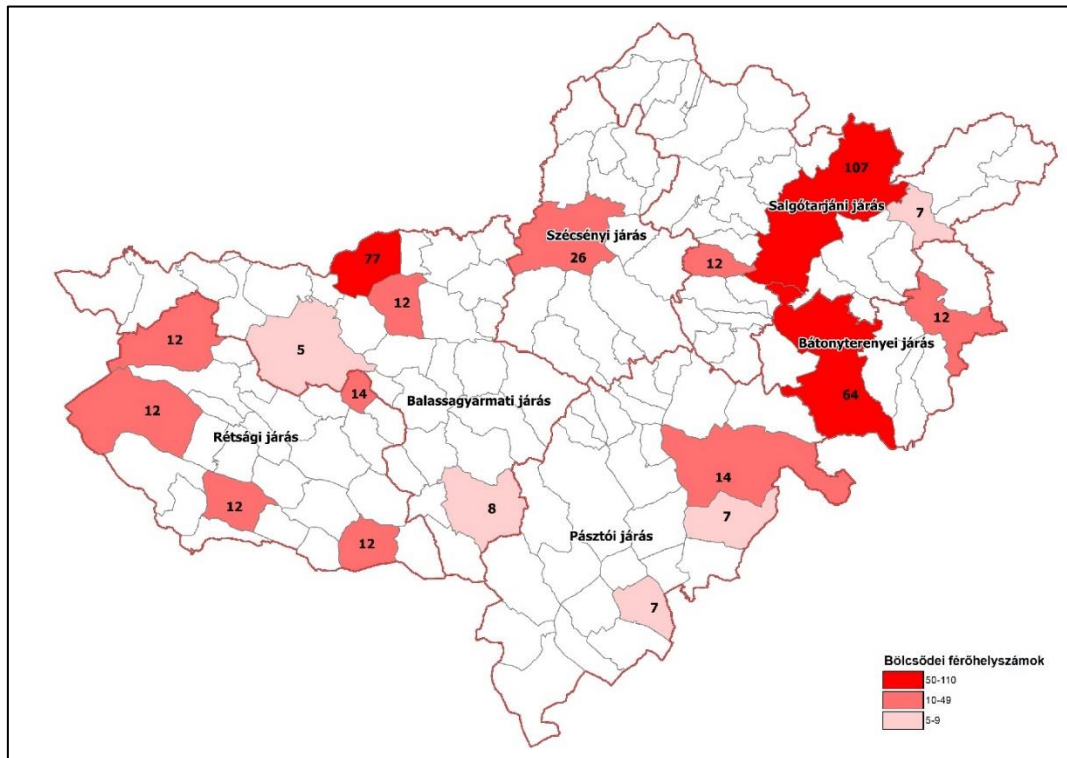
36. táblázat Alapfokú művészeti oktatás, feladatellátási hely szerint a Balassagyarmati-, Bátonyterenyi-, Pásztói járásban
Forrás: KIR 2019. február

Rétsági járás		Salgótarjáni járás		Szécsényi járás	
Települések	A. m. oktatás	Települések	A. m. oktatás	Települések	A. m. oktatás
Borsosberény	1	Bárna	1	Endrefalva	2
Díósjenő	2	Cered	1	Ludányhalászi	1
Nézsza	1	Etes	1	Magyargéc	1
Nógrád	1	Karancseszki	1	Nógrádmegyer	2
Nógrádsáp	1	Karancslapujtő	3	Nógrádsípek	1
Rétság	1	Karancsság	2	Rimóc	1
Romhány	1	Kazár	1	Szécsény	2
Összesen	8	Litke	1	Varsány	1
		Lucfalva	1	Összesen	11
		Ságújfalu	1		
		Salgótarján	17		
		Somoskőújfalu	1		
		Sóshartyán	1		
		Vizslás	1		
		Összesen	33		

37. táblázat Alapfokú művészeti oktatás, feladatellátási hely szerint a Rétsági-, Salgótarjáni-, Szécsényi járásban
Forrás: KIR 2019. február

5.2. Szociális szolgáltatások

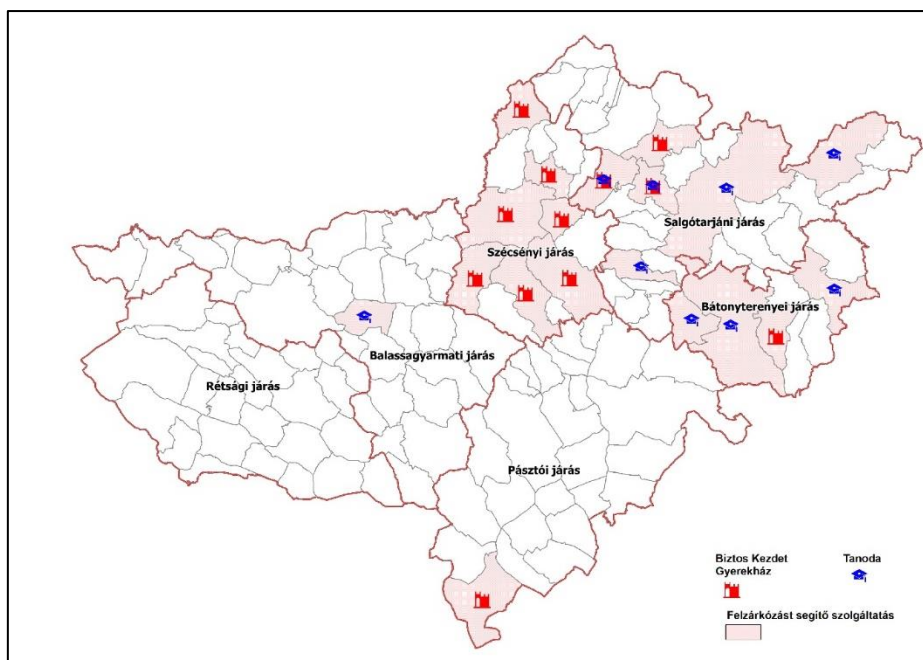
Gyermekjóléti alapellátások

74. ábra Bölcsőde és bölcsődei férőhelyszámok, 2020

	Bölcsőde	Családi bölcsőde	Mini bölcsőde	összesen
Balassagyarmati járás	68	26	8	102
<i>Balassagyarmat</i>	56	21		77
<i>Bercel</i>			8	8
<i>Érsekvadkert</i>		5		5
<i>Szügy</i>	12			12
Bátonyterenyi járás	76			76
<i>Bátonyterenye</i>	64			64
<i>Mátraterenye</i>	12			12
Pásztói járás	14	14		28
<i>Palotás</i>		7		7
<i>Pásztó</i>	14			14
<i>Szurdokpüspöki</i>		7		7
Rétsági járás	62			62
<i>Diósjenő</i>	12			12
<i>Nagyoroszi</i>	12			12
<i>Nézsza</i>	12			12
<i>Nőtincs</i>	12			12
<i>Szente</i>	14			14
Salgótarjáni járás	64	31	31	126
<i>Bárna</i>			7	7
<i>Salgótarján</i>	52	31	24	107
<i>Sóshartyán</i>	12			12
Szécsényi járás	26			26
<i>Szécsény</i>	26			26
Nógrád megye összesen	310	71	39	420

38. táblázat Bölcsődék férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

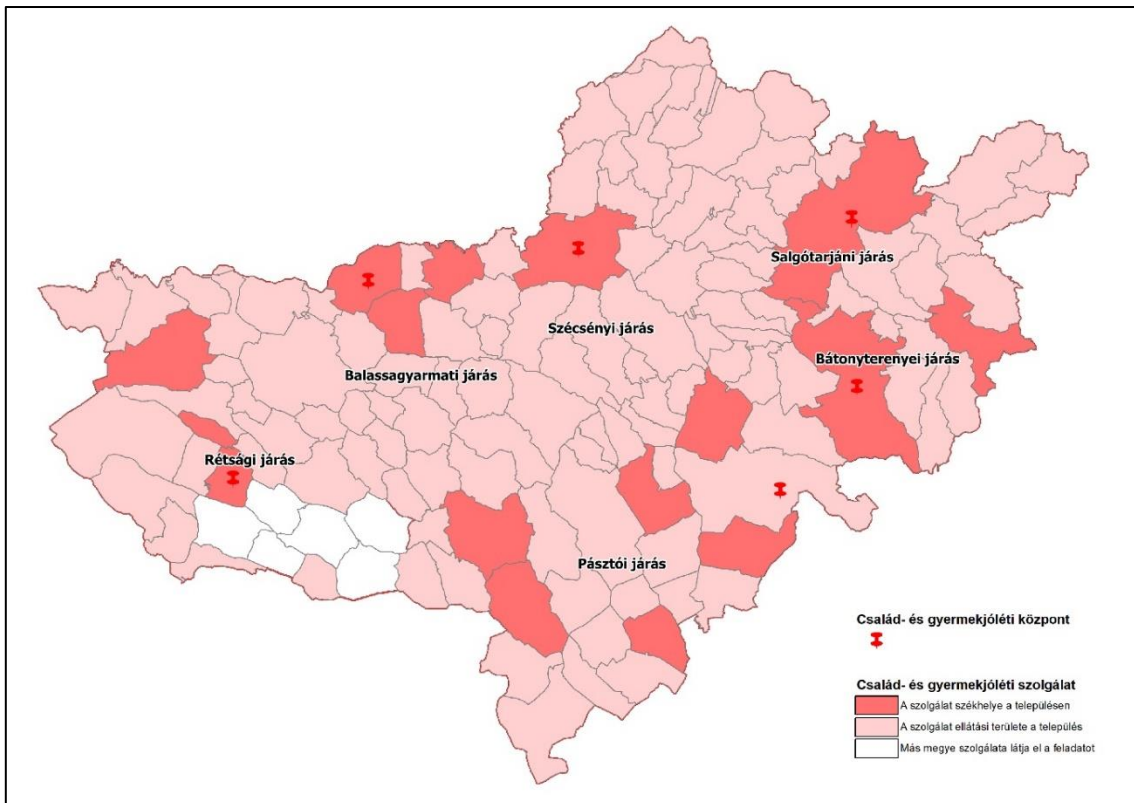
75. ábra Felzárkóztatást segítő szolgáltatások, 2020

	Biztos kezdet gyerekház	Tanoda
Balassagyarmati járás		1
<i>Mohora</i>		1
Bátonyterenyi járás	1	3
<i>Bátonyterenye</i>		1
<i>Dorogháza</i>	1	
<i>Mátraterenye</i>		1
<i>Mátraverebély</i>		1
Pásztói járás	1	
<i>Kálló</i>	1	
Salgótarjáni járás	3	5
<i>Cered</i>		1
<i>Etes</i>	1	1
<i>Karancslapujtő</i>	1	
<i>Karancsság</i>	1	1
<i>Lucfalva</i>		1
<i>Salgótarján</i>		1
Szécsényi járás	7	
<i>Endrefalva</i>	1	
<i>Magyargéc</i>	1	
<i>Nagylóc</i>	1	
<i>Nógrádszakál</i>	1	
<i>Rimóc</i>	1	
<i>Szécsény</i>	1	
<i>Varsány</i>	1	
Nógrád megye összesen	12	9

39. táblázat Tanodák és biztos kezdet gyerekházak száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

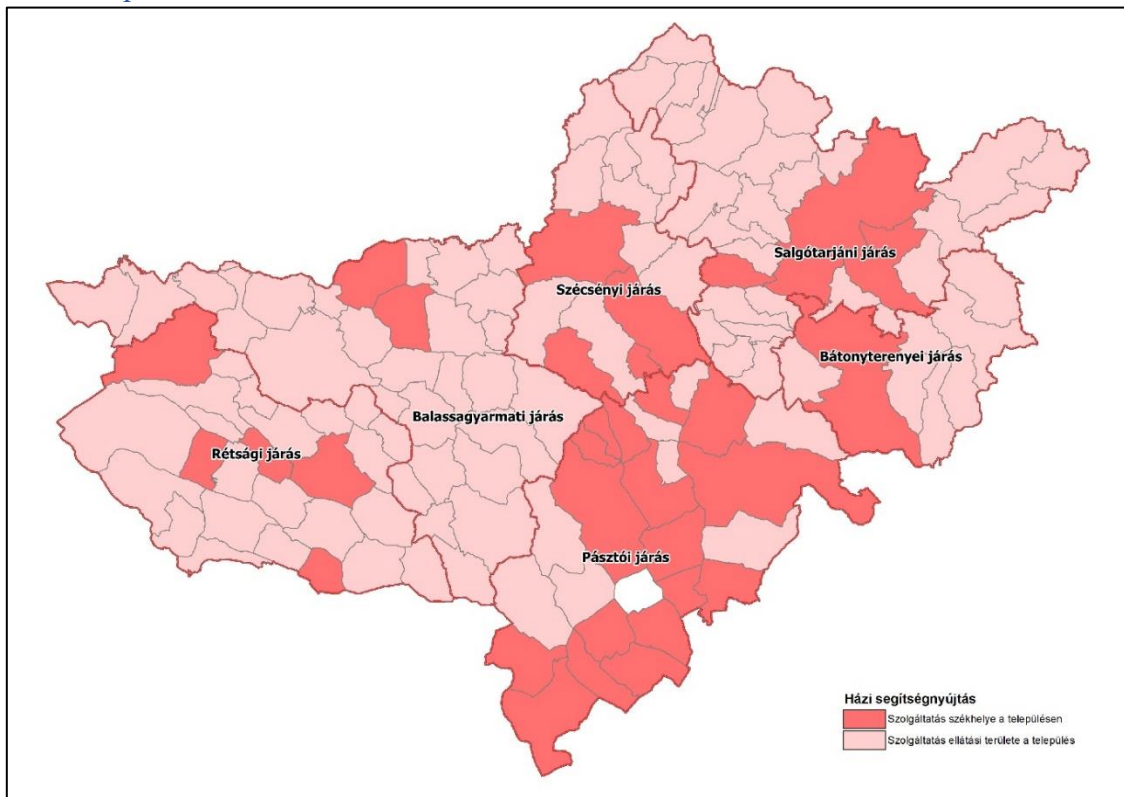
	Családok átmeneti otthona	Gyermekek átmeneti otthona
Salgótarjáni járás	56	12
<i>Etes</i>	16	
<i>Salgótarján</i>	40	
<i>Zabar</i>		12
Nógrád megye összesen	56	12

40. táblázat Családok és gyermekek átmeneti otthonai férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

76. ábra Család- és gyermekjóléti központok és szolgálatok, 2020

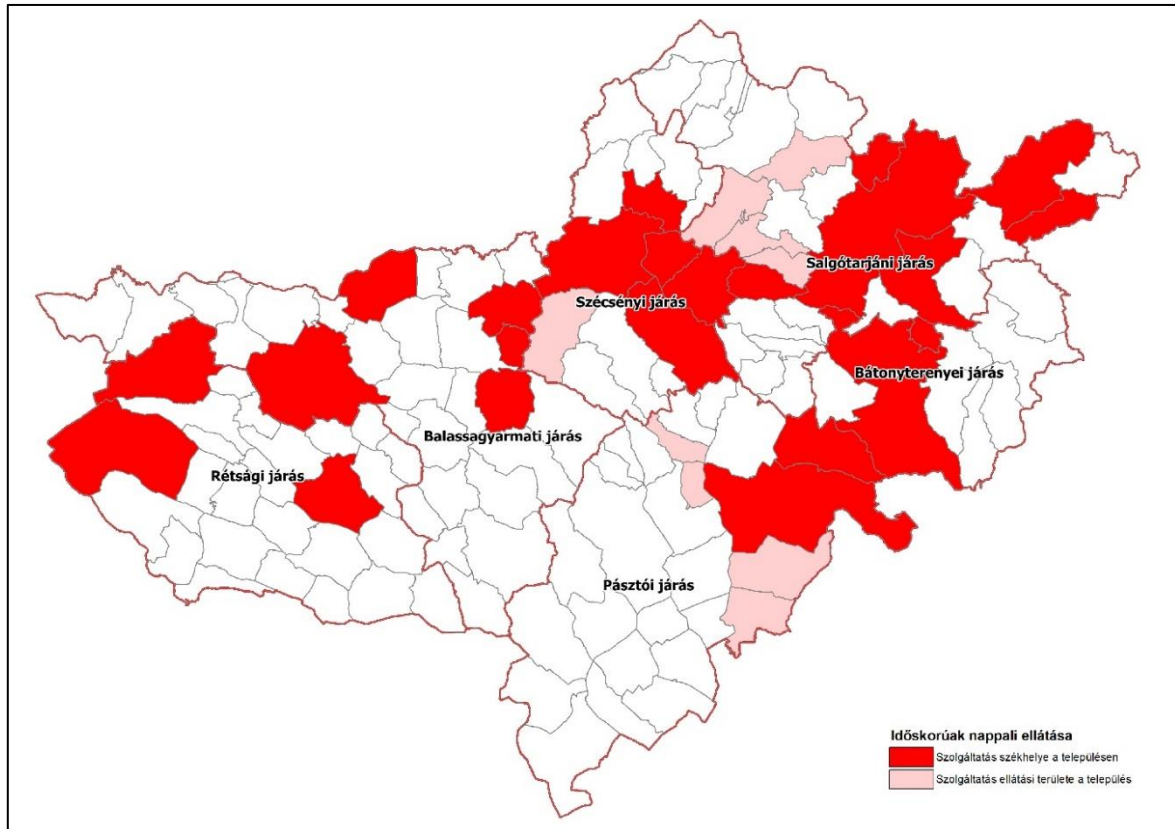
Szociális alapellátások

77. ábra Házi segítségnyújtás szolgáltatás, 2020

	Házi segítségnyújtás	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Balassagyarmati járás	468	468
Bátonyterenyei járás	384	384
Pásztói járás	428	428
Rétsági járás	378	378
Nógrád megye összesen	2508	2508

41. táblázat Házi segítségnyújtást és jelzőrendszeres házi segítségnyújtást végző intézmények főköhelye száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

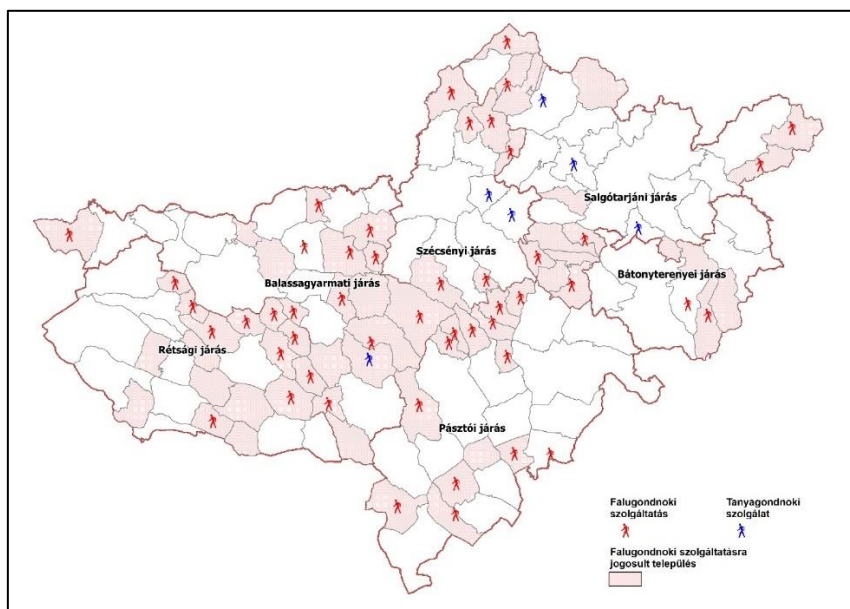
78. ábra Időskorúak nappali ellátása, 2020

	Fogyatékos személyek	Hajléktalan személyek	Időskorúak	Pszichiátriai betegek	Szenvedélybetegek
Balassagyarmati járás		80	140		
<i>Balassagyarmat</i>		80	25		
<i>Cserhátsurány</i>			20		
<i>Csitár</i>			25		
<i>Érsekvadkert</i>			20		
<i>Iliny</i>			50		
Bátonyterenyei járás	25	5	25	12	8
<i>Bátonyterenye</i>	25	5	25	12	8
Pásztói járás			131		
<i>Pásztó</i>			70		
<i>Szurdokpuspöki</i>			36		
<i>Tar</i>			25		
Rétsági járás			80		
<i>Diósjenő</i>			45		
<i>Nagyoroszi</i>			15		
<i>Romhány</i>			20		
Salgótarjáni járás	20	15	308	10	10
<i>Cered</i>			30		
<i>Kazár</i>			30		
<i>Rákócziabánya</i>			30		
<i>Salgótarján</i>	20	15	128	10	10
<i>Somoskőújfalu</i>			20		
<i>Sóshartyán</i>			35		
<i>Szilaspogony</i>			35		
Szécsényi járás			165		
<i>Endrefalva</i>			40		
<i>Magyargéc</i>			20		
<i>Nagylóc</i>			60		
<i>Nógrádmegyer</i>			35		
<i>Szécsény</i>			10		
Nógrád megye összesen	45	100	849	22	18

42. táblázat Nappali ellátását nyújtó szolgáltatások férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

	Pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátás	Szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás	Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás
Balassagyarmati járás	1		1
<i>Balassagyarmat</i>	1		1
Bátonyterenyei járás	1		1
<i>Bátonyterenye</i>	1		1
Salgótarjáni járás	1	1	1
<i>Salgótarján</i>	1	1	1
Szécsényi járás			1
<i>Szécsény</i>			1
Nógrád megye összesen	3	1	4

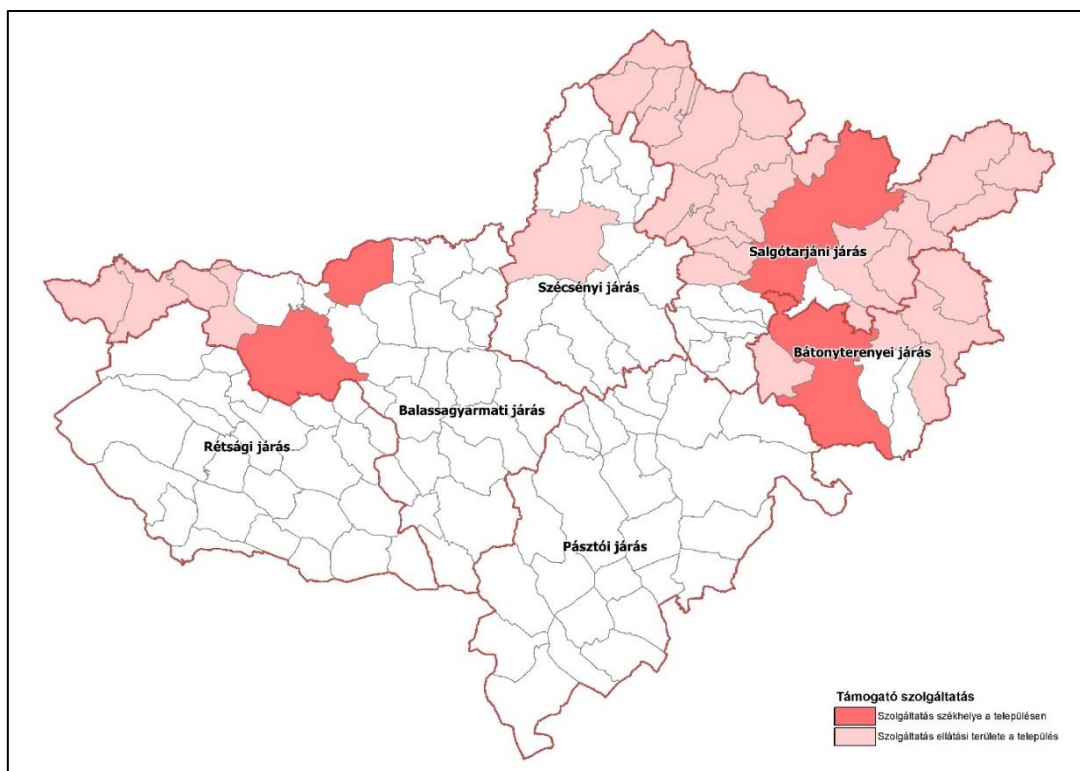
43. táblázat Közösségi ellátást nyújtó szolgáltatások Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

79. ábra Falu- és tanyagondnoki szolgáltatások, 2020

	Falugondnoki szolgáltatás	Tanyagondnoki szolgáltatás
Balassagyarmati járás	11	1
Bátonyterenyei járás	2	
Pásztói járás	13	
Rétsági járás	9	
Salgótarjáni járás	7	3
Szécsényi járás	6	3
Nógrád megye összesen	48	7

44. táblázat Falu és tanyagondnoki szolgálatok száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

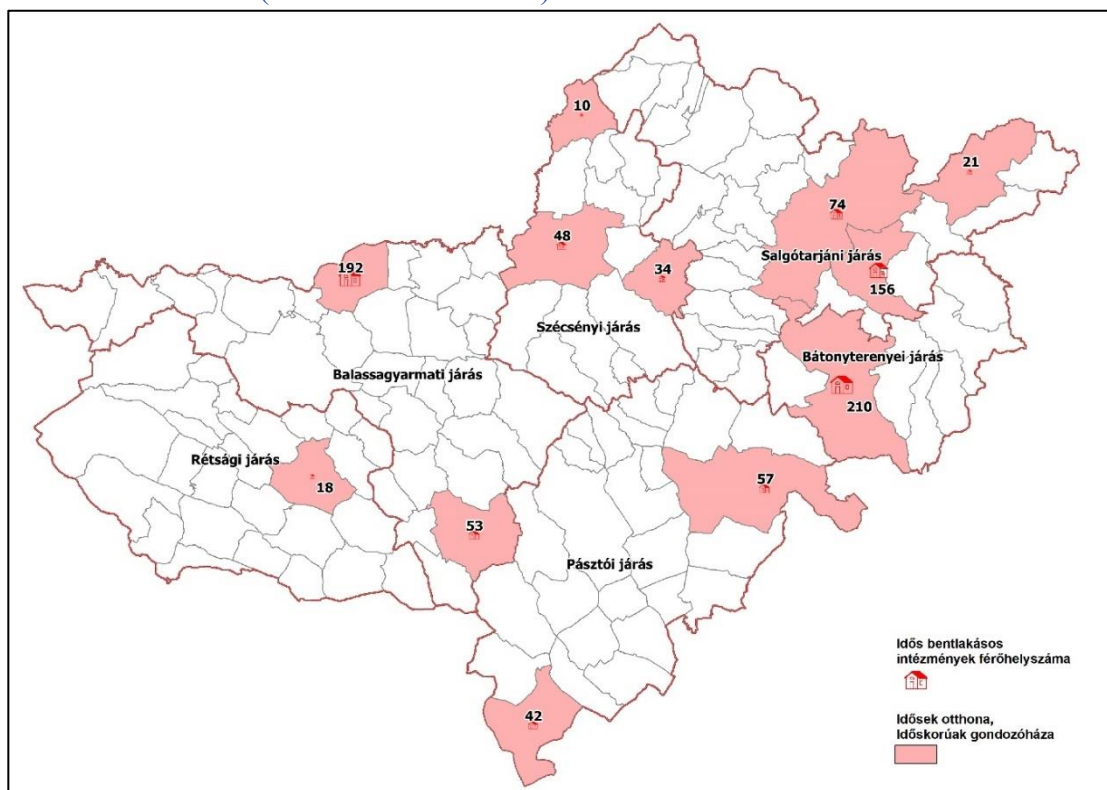

80. ábra Támogató szolgáltatás, 2020

	Éjjeli menedékhely	Hajléktalan személyek átmeneti szállása	Hajléktalan személyek nappali ellátása
Balassagyarmati járás		20	80
<i>Balassagyarmat</i>		20	80
Bátonyterenyi járás			5
<i>Bátonyterenye</i>			5
Salgótarjáni járás	15	62	15
<i>Salgótarján</i>	15	62	15
Nógrád megye összesen	15	82	100

45. táblázat Hajléktalan ellátást nyújtó székhely/telephelyek férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

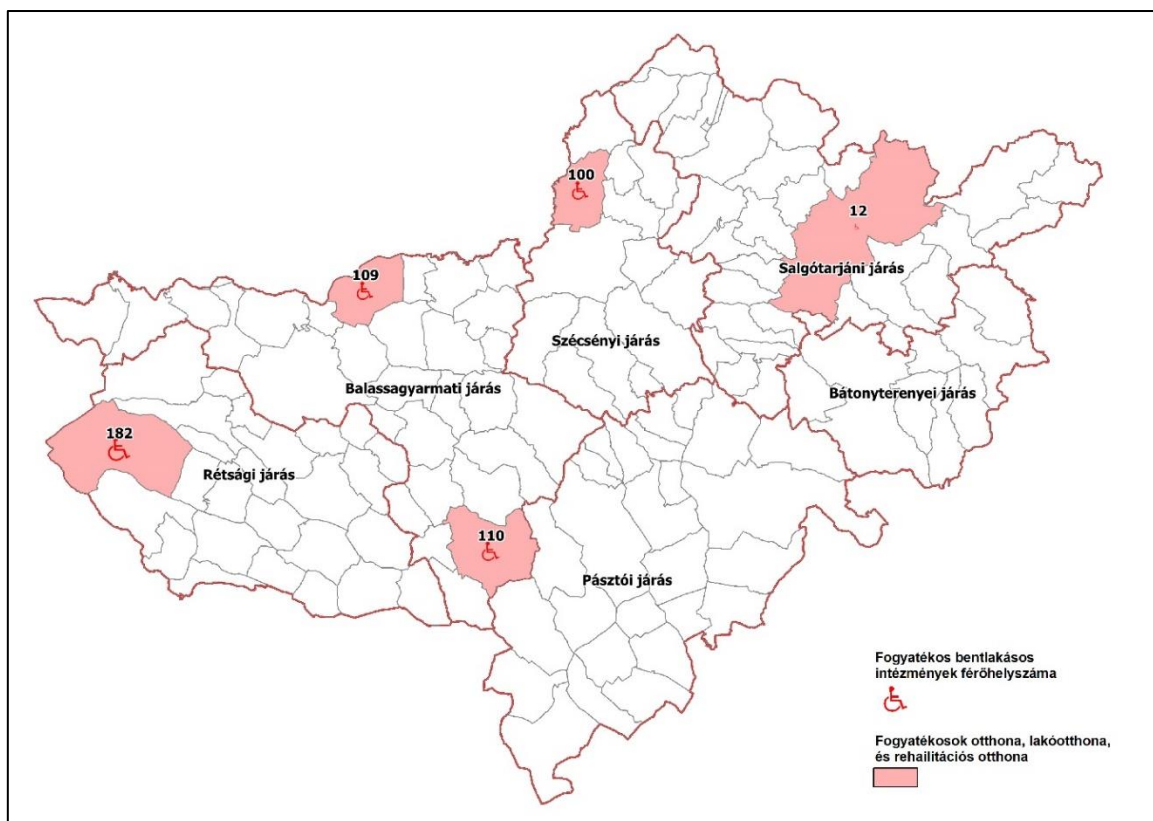
Szociális szakellátások (bentlakásos ellátások)

81. ábra Idősek bentlakásos intézményei, és férőhelyszámai 2020

	székhely/telephelyek száma	férőhelyek száma
Balassagyarmati járás	4	245
<i>Balassagyarmat</i>	3	192
<i>Bercel</i>	1	53
Bátonyterenyi járás	1	210
<i>Bátonyterenye</i>	1	210
Pásztói járás	2	99
<i>Kálló</i>	1	42
<i>Pásztó</i>	1	57
Rétsági járás	1	18
<i>Romhány</i>	1	18
Salgótarjáni járás	4	401
<i>Cered</i>	1	21
<i>Kazár</i>	1	156
<i>Salgótarján</i>	2	224
Szécsényi járás	4	92
<i>Nógrádmegyer</i>	1	34
<i>Nógrádszék</i>	1	10
<i>Szécsény</i>	2	48
Nógrád megye összesen	16	1065

46. táblázat Az idősek bentlakásos ellátását nyújtó idősek otthona és időskorúak gondozóházai Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

82. ábra Fogyatékos bentlakásos intézményei, és férőhelyszámai 2020

	Fogyatékos személyek	Pszichiátriai betegek	Szenvedélybetegek
Balassagyarmati járás	219	89	
<i>Balassagyarmat</i>	109		
<i>Bercel</i>	110	89	
Rétsági járás	182		
<i>Diósjenő</i>	182		
Salgótarjáni járás	12		
<i>Salgótarján</i>	12		
Szécsényi járás	100	250	50
<i>Ludányhalászi</i>	100	250	50
Nógrád megye összesen	513	339	50

47. táblázat A fogyatékos személyek, pszichiátriai és szenvedélybetegek bentlakásos ellátását nyújtó intézményi férőhelyek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)

6. A hiányzó szolgáltatások biztosítására, azok működtetésére, valamint a hozzáférés javítására vonatkozó javaslatok megfogalmazása

Az alábbi fejezetben Nógrád megye településeinek Helyi Esélyegyenlőségi Programja (HEP) alapján készült elemzés található, melyben valamennyi település valamennyi intézkedését vizsgáltuk meg, s ez alapján mutatjuk be az egyes járások és azon keresztül az egyes települések intézkedések keretében tett vállalásait.

Az intézkedések száma természetesen nem mutatja meg a vállalás komplexitását, vagy nagyságát, de azt azért mutatja, hogy az egyes települések – erőforrásuk és döntéseik függvényében – máshogy tudják megfogalmazni az esélyegyenlőség szempontjából kiemelt célcsoportok számára tett beavatkozási javaslataikat.

	Intézkedések száma	Intézkedés / településszám	Intézkedés száma 1000 állandó lakosra
Balassagyarmati járás	264	9,10	6,55
Bátonyterenyei járás	60	7,50	2,75
Pásztói járás	206	7,63	6,49
Rétsági járás	255	10,20	10,45
Salgótarjáni járás	266	9,17	4,12
Szécsényi járás	193	13,79	9,85

48. táblázat A HEP intézkedések eloszlása Nógrád megye járási között

6.1. Balassagyarmati járás

A Balassagyarmati járás 29 települést számlál. 28 önkormányzat megfogalmazta azon intézkedési terveit, amelyekkel a településen élő 5 kiemelt célcsoport élethelyzetének javítását kívánják elérni.

Település/Célcsoport	Mélyszegénység	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékkal élők	Végösszeg
Balassagyarmat	7	4	3	5	4	23
Becske	1	1	1	2	1	6
Bercel	4	2	3	3	3	15
Cserháthaláp	1	1	1	1	1	5
Cserhátsurány	2	5	2	2	3	14
Csesztve	3	3	1	2	3	12
Csítár	2	2	1	1	1	7
Debercsény	1	1	1	1	1	5
Dejtár	2	0	2	3	2	9
Drégelypalánk	2	1	2	3	2	10
Érsekvadkert	4	4	2	4	2	16
Galgaguta	1	1	1	3	1	7
Herencsény	2	2	2	2	2	10
Hont	2	0	2	3	2	9
Hugyag	3	2	0	2	1	8
Iliny	1	1	1	1	1	5
Ipolyszög	2	1	2	2	3	10
Ipolyvece	2	0	2	3	2	9
Magyarnándor	1	1	1	1	1	5
Mohora	2	3	2	1	2	10
Nógrádkövesd	2	1	1	2	1	7
Nógrádmarcal	3	2	2	2	3	12
Órhalom	2	2	1	2	1	8
Patak	2	2	2	3	2	11
Patvarc	4	1	1	3	1	10
Szanda	1	1	1	1	1	5
Szügy	2	3	2	2	2	11
Terény	1	1	1	1	1	5
Végösszeg	62	48	43	61	50	264

49. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Balassagyarmati járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

Terény település kivétel valamennyi településen a munkanélküliség problematikájára hoztak intézkedést. 11 településen a közfoglalkoztatással kívánják csökkenteni a munkanélküliek számát. A járási hivatal munkaügyi központjának közreműködésével az üres álláshelyekről

naprakész információk biztosítását 14 település vállalta, a rendelkezésre álló valamennyi kommunikációs csatorna igénybevételével.

Herencsény és Mohora község önkormányzatai a helyi vállalkozásokat is tervezik felkeresni, hogy a segítségük által a foglalkoztatottság növelését elérjék.

Cserhátsurány a település vonzáskörzetének foglalkoztatási programjait kutatja fel, és közvetíti a településen élő célcsoport számára.

8 település a képzések és felnőttoktatás ösztönzésében látja a megoldási lehetőséget a tartós munkanélküliség felszámolására.

Nógrádkövesd önkormányzatának tervében a képzések, átképzések által a hiányszakmák pótlását várja, és a munkahelyteremtéssel az elvándorlás csökkentését is megoldani kívánja.

Balassagyarmat az iskolai lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás hatásainak mérséklésében való közreműködést is vállalásába foglalta, a városi fenntartású család- és gyermekjóléti szolgálat és a köznevelési intézmények támogató szerepének megerősítésével.

A szociálisan rászorulóknak részére az elérhető az adósságkezelési szolgáltatásról, lakásfenntartási támogatásról és egyéb lehetőségekről, pályázatokról 6 település tervezi az érintettek részletes és rendszeres tájékoztatását. Az adósságcsapda, pénzgazdálkodási hiányosságok kezelése érdekében a család- és gyermekjóléti szolgálat bevonásával folyamatosan figyelik, és vizsgálják a szolgáltatásokat igénybe vevők élethelyzetének alakulását.

Órhalom települési önkormányzata a helyi támogatási rendszer szigorítását tervezi, amellyel a munkaerő-piaci aktivitást szeretnék ösztönözni.

Érsekvadkert az egészségügyi szűrések népszerűsítése, az egészségtudatos életmódra nevelés eszközével a településen élők egészségügyi állapotának javítását tűzte ki célul.

Patvarc és Balassagyarmat településeken a szociális lakhatási lehetőségeket szeretnék bővíteni, elsődlegesen pályázatok útján, de a meglévő lakások műszaki állapotának felmérését ettől függetlenül megkezdik, és a szükséges beruházások ütemezését megtervezik.

Herencsény és Mohora települések önkormányzata kimondottan a roma lakónépesség arányát kívánja adatgyűjtéssel, és az adatok elemzésével feltérképezni.

Gyermekek esélyegyenlősége

Dejtár, Hont és Ipolyvece települések nem terveztek intézkedést a gyermekeket illetően.

A 25 településből 18 a hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének növelése érdekében nevezett meg vállalatokat. A veszélyeztetettségi okok feltárása és ennek függvényében a családok tájékoztatása a problémák megoldásának lehetőségéről, hogy a településeken csökkenjen a hátrányos helyzetűek száma. Már óvodás korban a korai fejlesztés, és az iskoláskorúak lemorzsolódásának megakadályozása is célja a települések intézkedéseinek.

Mohora és Nógrádkövesd a felzárkóztatást az óvodában logopédus alkalmazásával, és az óvónők szakmai felkészítésével támogatná. Cserhátsurány családi napközivel, és iskolai napköziben egyéni fejlesztéssel segítene. Herencsény önkormányzata szükségletalapú fejlesztésre keresne forrásokat, amelyet a napközbeni gyermekellátásban valósítanának meg.

Órhalom Önkormányzati Ösztöndíj Program segítségével ösztönözné a továbbtanulást, és segítené a felzárkóztatást. Balassagyarmat és Szanda önkormányzata szintén segítené ösztöndíjjal a hátrányos helyzetű gyermekeknek.

Az iskolai szünetben a családoknak problémát jelenthet a gyermekek elhelyezése. 3 település önkormányzata a szünidei felügyelet megszervezését is megnevezte, mint tervezett feladat, és azt pályázatok keretéből finanszírozná. A szabadidő hasznos eltöltését szintén 3 település kívánta segíteni, olyan programokkal, amelyek szemléletformáló hatással vannak a felnővekvőkre, és jó hatással vannak a gyermekek jövőjére. Órhalom településen évente Karrier Nap rendezvényt szerveznek, hogy a gyermekek ennek hatására törekedjenek egy magasabb iskolai végzettség elérésére, és hátrányos helyzet generációs átöröklődését ezzel is visszaszorítsák.

4 településen a jövőkép kialakítását az egészségvédelem, egészségtudatos életvitel megismertetése, a megelőzésre vonatkozó ismeretek átadása mentén próbálják elérni. Komplex foglalkozások szervezését tervezik a gyermekek számára, amelynek keretében a pozitív szülői mintát is erősíteni kívánják, mentálhigiénés foglalkozásokkal az egészséges fejlődést támogatnák.

Cserhátsurány a roma lakónépesség arányát kívánja adatgyűjtéssel, és az adatok elemzésével feltérképezni.

Nők esélyegyenlősége

Hugyag települést kivéve minden településen fogalmaztak meg célokat a nők esélyegyenlőségének érvényesülése érdekében.

A települési önkormányzatok 85%-a a nők munkanélküliségét szeretnék csökkenteni, és a nők munkaerő-piaci helyzetén szeretnék javítani. 4 település a közfoglalkoztatásban látja a megoldást. 5 település az érintettek tájékozottságát segítené azzal, hogy az elérhető álláshelyekről és a munkaügyi központ meghirdetett képzéseiről rendszeresen a település infokommunikációs eszközein nyújt tájékoztatást. Herencsény, Mohora és Nógrádkövesd a gyermekek napközbeni felügyeletével segítené a kisgyermekes nők munkába állását. Becske és Bercel települések kimondottan a nyári szünidőre biztosítanák a gyermekek felügyeletét, a nők munkahelyének megtartása érdekében.

9 településen a képzések feltérképezését, pályázatok útján egyes településeken a képzések megszervezését is vállalják a nők álláskeresési pozíciójának növelése érdekében.

Galgaguta település részmunkaidős foglalkoztatás támogatásával is segítene.

7 településen terveznek intézkedéseket a nők családon belül áldozattá válásának problematikájára. A rendőrség bevonásával tájékoztató anyagok szerkesztését, előadások szervezését vállalják.

A krízishelyzetbe került anyák megsegítését Érsekivádkert és Balassagyarmat foglalta bele az intézkedési tervébe.

Nógrádmargal és Szügy települések önkormányzatának célja, hogy csökkentse a fiatalkorúak szülésének számát. Előadásokat szerveznének a felelősségteljes, tudatos gyermekvállalások, családalapítások érdekében.

Idősek esélyegyenlősége

Az idősek esélyegyenlőségét segítő tevékenységek között a legtöbb településen (13 település) az idősek mindennapjainak megkönnyítése érdekében megfogalmazott segítségnyújtás feladatköre szerepel, főként önkéntesek beszerzésével, a ház körüli munkák elvégzésében nyújtanának segítő kezet, de az idősek szállításának megszervezését is vállalásként fogalmazták meg.

Tevékeny időskor feltételeit biztosító programok szervezését 10 település írta vállalásában. A céljuk, hogy minél tovább megtartsák az idősek aktivitását, és bevonják őket a település közösségi életébe. Szeretnék az időseket megóvni az elmagányosodástól. Szintén ennek egyik eszközeként 6 település szervezne informatikai továbbképzést időseknek, hogy a digitális világ számukra is megnyissa a lehetőségeket.

7 település támaszkodva a meglévő szociális ellátásokra, azok igénybevételét növelnék, ehhez a szükséges fejlesztéseket, és a célcsoport tájékoztatását vállalják.

Az idősek élethelyzete biztonságérzetük növelésével is javítható. 9 település tervezett intézkedést, amely az idősek áldozattá válásának megelőzésére szolgálnak. A rendőrség és polgárőrség közreműködésével preventív előadásokat tartanának, Órhalmon a rendőrségi jelenlétet is fokoznák, és kamerarendszer kiépítésével emelnék a közbiztonságot. Patvarcon szeretnék újra szervezni a polgárőrséget.

Csitár és Iliny települések az idősebb korosztály munkanélkülisége ellen fogalmazott meg intézkedést, pályázatok, foglalkoztatási vagy képzési programok felkutatását.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A Balassagyarmati járás települései a legtöbb intézkedést a középületek akadálymentesítése érdekében hoztak. 28 település közül 24 nevezte meg célként, hogy a fogyatékkal élők élethelyzetén úgy javítana, hogy pályázatok, esetleg for-profit szervezetek és önkéntesek bevonásával azokat az épületeket, amelyek a lakosság szolgálatában állnak, a fogyatékkal élők számára is könnyen, biztonságosan használhatóvá tegyék. 4 település az infokommunikációs akadálymentesítést is vállalta a közintézmények honlapjai vonatkozásában.

7 település igényfelmérést végezne a fogyatékkal élők és megváltozott munkaképességű lakosok körében, majd ennek eredménye mentén szervezné meg a segítségnyújtás módját. Cserhátsurány, Nógrádmárcal és Szügy települések önkormányzata fontosnak tartja, hogy az érintett személyek tájékozottak legyenek az őket illető ellátásokról, érdekvédelmi szervezeteikről és a számukra kínált munkalehetőségekről, ezért vállalkozásukban a célcsoport tájékoztatása szerepel.

Érsekvadkert és Balassagyarmat az öngondoskodás erősítése érdekében a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának megszervezését támogatná.

Debercsény egészségügyi szűrésekkel segítené a fogyatékkal élőket.

Patvarc település adatgyűjtéssel helyzetfelmérést készítené a fogyatékkal élők helyzetéről, melybe bevonná a házi orvost, család- és gyermekjóléti szolgálatot.

6.2. Bátonyterenyi járás

A Bátonyterenyi járáshoz hét település tartozik és maga Bátonyterenye. A nyolc település a Helyi Esélyegyenlőségi Program keretén belül összesen 60 intézkedést írt elő. Ez településenként a következőképp oszlik meg: Bátonyterenye: 9, Dorogháza: 11,

Mátramindszent: 7, Mátranovák: 5, Mátraterenye:5, Mátraverebély: 9, Nemti: 7 és Szuha: 7. Látható, hogy Dorogházán írták elő a legtöbb intézkedést. A rendelkezések leggyakoribb célterületei a „gyermekek” és a „mélyszegénységben élők és a romák”, rájuk vonatkozóan mindkét esetben 14-14 intézkedést hoztak. A legkevesebbet a „fogyatékkal élőkre” hoztak: 9. A célcsoportokra hozott intézkedések száma: „Mélyszegénységben élők és romák”: 14, „gyerekek”: 14, „idősek”: 12, „nők”:11, „fogyatékkal élők”: 9.

Település/Célcsoport	Fogyatékkal élők	Gyerekek	Idősek	Mélyszegénység	Nők	Végösszeg
Bátonyterenye	2	2	1	3	1	9
Dorogháza	1	2	3	2	3	11
Mátramindszent	1	1	1	3	1	7
Mátranovák	1	1	1	1	1	5
Mátraterenye	1	1	1	1	1	5
Mátraverebély	1	3	2	2	1	9
Nemti	1	2	1	1	2	7
Szuha	1	2	2	1	1	7
Végösszeg	9	14	12	14	11	60

50. táblázat: Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Bátonyterenyei járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

Erre a célcsoportra Bátonyterenye és Mátramindszent hozta a legtöbb intézkedést 3-3. A települések ezt a célcsoportot legfőképpen úgy kívánták támogatni, hogy a közfoglalkoztatást beindítják, ahol nincs, ahol pedig van, ott folytatják. Ha a közfoglalkoztatásba nem tudják bevonni a helyieket, akkor is megpróbálnák nekik - elsősorban helyben - munkát keresni. Amennyiben nem tudnak számukra helyben munkát biztosítani akkor a Munkaügyi Központtal felveszik a kapcsolatot és lehetőségekről tájékoztatják az érintett célcsoport. Továbbá minden lehetséges kommunikációs csatornán közvetítik a helyiek felé a munkalehetőségeket.

A foglalkoztatás növekedése mellett nagy hangsúlyt kap az iskolázatlanság csökkentése is. Erre vonatkozóan három település fogalmazott meg rendelkezést: Mátraverebély, Mátramindszent és Szuha. Olyan képzések megszervezését preferálják elsősorban, amelyek hiány szakmák a munkaügyi piacon. A megvalósítás előtt felméri az igényeket majd a járási Foglalkoztatási Osztállyal felveszik a kapcsolatot és értesítik az érdeklődőket a lehetséges képzésekről.

Fontosnak tartják azt is, hogy ebben a célcsoporton belül folyamatosan növekedjen az egészségügyi színvonal. Ezért egészségügyi prevenciós előadásokat tartanak a faluban és egészségügyi szűréseket. Ebben az esetben is szintén készítenének egy igényfelmérést.

Bátonyterenye két intézkedésére kitűnik a települések közül e célcsoporton tekintetében. Az első, hogy törekednek arra, hogy minél jobb kapcsolatot ápoljanak a Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, a második, hogy minél többet megtegyenek annak érdekében, hogy a szegregátumokat felszámolják, de ha ez nem is jön össze az ott élők életét megkönnyítsék.

Gyermekek esélyegyenlősége

A gyermekek célcsoportra Mátraverebély hozta a legtöbb rendelkezést. A legtöbb intézkedés a településeken a gyerekekre vonatkozóan arra terjed ki, hogy elősegítsék nekik a tanulmányi előmenetelüket. Ezt elsősorban úgy tervezik, hogy az igényfelmérést végeznék és ennek megfelelően felzárkóztató órákat tartanának. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek külön odafigyelést kapnak annak érdekében, hogy minél magasabb iskolai végzettséget szerezzenek. Ezzel elősegítve számukra a kitörési lehetőséget. Ennek érdekében külön órákat szerveznek számukra és fejlesztik készségeiket, továbbá a középiskolásoknak és a felsőoktatásban részt vevőknek ösztöndíj rendszert alakítanak ki.

Néhány település fontosnak tartja, hogy a hiányzó készségeket már minél fiatalabb korban elkezdjék fejleszteni a gyerekeknél. Továbbá fontosnak tartják, hogy minél több szabadidős programot és kulturális rendezvényt szervezzenek a helyi gyerekek számára.

Bátonyterenye ismét kiemelkedik egy intézkedésével, ami arra vonatkozik, hogy szorosabbá és rendszeresebbé tegye az együttműködést a jelzőrendszeri tagokkal a gyermekek érdekében.

Idősek esélyegyenlősége

Idősekre vonatkozóan Dorogháza hozta a legtöbb intézkedést: 3. A települések nem akarják cserbenhagyni idős honfitársaikat ezért a legtöbb intézkedésük arra vonatkozik, hogy mindennapi életüket megkönnyítsék vagy jobbra tegyék. Ezt a települések különbözőképpen képzelik el. Szuhán például idősek klubját akarnak létesíteni. De vannak települések, ahol különböző képzéseket tartanak az időseknek vagy olyan programokat szerveznek, ami biztosítja számukra az aktivitást és függetlenséget. Emellett sokan különböző prevenciós előadásokat is szerveznek számukra és biztosítják számukra a szűréseket. Törekednek arra is, hogy mindennapi életüket megkönnyítsék, előzetes igényfelmérés során különböző kisebb házi munkákba segédkeznek. Mátraterenye például úgy, hogy helyi diákokat is foglalkoztatnak annak érdekében, hogy segítsék az időseket és így legalább ők is több órát jóvá tudnak írni a kötelező ötven órás közmunkából. Bizonyos települések informatikai továbbképzést is indítanak a szépkorúak számára. Az eddig taglalt intézkedéseket úgy próbálják meg kivitelezni,

hogy először is végeznek egy igényfelmérést, majd legtöbb esetben pályázati úton próbálják meg biztosítani a forrásokat a rendelkezésekre és a szakemberekre.

Itt kivételesen nem Bátonyterenyre emelkedik ki egy intézkedésével, hanem Dorogháza. Azok számára, akik szegénységben élnek, de még dolgozni tudnak, megpróbálnak munkát biztosítani helyben.

Nők esélyegyenlősége

A nőkre vonatkozóan szintén Dorogháza hozta a legtöbb intézkedést: 3. A települések által hozott rendelkezések ebben az esetben három részre oszthatók. Először is, elő kívánják segíteni, hogy növekedjen a nők foglalkoztatása. Ezt elsősorban úgy kívánják elérni, hogy a helyi közfoglalkoztatási programba próbálják meg őket beszervezni. Másodszor olyan képzéseket szerveznek számukra, amelynek elvégzése után nagyobb eséllyel tudnak elhelyezkedni a munkaügyi piacon. Harmadszor pedig, hogy a nőket még inkább tudják abban támogatni, hogy minél előbb visszakerüljenek a munka világába, nappali ellátást biztosító intézményeket létrehozását tervezik. Mindezeket elsősorban pályázati forrásból tervezik finanszírozni.

Így a három nagyobb kategória mellett azért a nőkre vonatkozóan is megjelennek az egészségügyi szűrővizsgálatok biztosítása, egészségügyi prevenciók előadások tartása és az anyák mentális állapotának javítása a védőnők közreműködésével.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A Bátonyterenyi járásban lévő települések a fogyatékkal élők célcsoportra hozott legtöbb intézkedés az akadálymentesítésre vonatkozik. Ez az akadálymentesítés elsősorban középületekre és a helyi közszolgáltatásokhoz kapcsolódó weblapokra vonatkozik. Ezen felül különböző célzott (prevenciók) programok/előadások szervezése szerepel még az intézkedések között.

6.3. Pásztói járás

A járás 27 településsel rendelkezik. Nincs olyan település, amely ne tartaná fontosnak, hogy a területén élő, bizonyos szempontból hátrányoknak jobban kitett csoportok számára kidolgozzon programokat, megfogalmazzon célokat a csoport esélyegyenlőségének javítása érdekében.

Település/Célcsoport	Mélyszegénység	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékkal élők	Végösszeg
Alsótold	1	2	1	3	2	9
Bér	2	2	2	1	1	8
Bokor	1	1	1	1	1	5
Buják	4	3	3	3	2	15
Csécse	3	1	2	2	2	10
Cserhátszentiván	1	1	1	1	1	5
Ecseg	4	1	2	2	2	11
Egyházasdengeleg	1	1	1	1	1	5
Erdőkürt	1	2	1	1	1	6
Erdőtarcsa	2	2	2	2	2	10
Felsőtold	1	1	1	1	1	5
Garáb	1	1	1	1	1	5
Héhalom	2	2	1	1	1	7
Jobbágyi	2	3	2	3	2	12
Kálló	2	2	2	2	1	9
Kisbágyon	1	1	1	1	1	5
Kozárd	1	1	1	1	2	6
Kutasó	1	1	1	1	1	5
Mátraszőlős	2	2	1	2	1	8
Palotás	1	1	1	1	2	6
Pásztó	5	2	2	2	1	12
Szarvasgede	1	1	1	1	1	5
Szirák	3	2	1	2	1	9
Szurdokpüspöki	1	1	1	1	1	5
Tar	2	2	2	2	1	9
Vanyarc	1	1	1	1	1	5
Végösszeg	47	40	36	40	34	197

51. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Pásztói járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

A települések vállalásaiban legnagyobb számban a munkanélküliség jelenik meg problémaként, és a települések 56 %-a (16 település) a munkanélküliség csökkentését nevezte meg feladatának a mélyszegénységben élők élethelyzetének javítása érdekében. 6 település a munkanélküliek közfoglalkoztatásban történő elhelyezésével csökkentené a munkanélküliek számát. Csécse, Ecseg és Tar munkahelyek teremtésével a lakosság elvándorlásának

megszűnését is szeretné elérni. A vonzáskörzetben lévő munkahelyekre való eljutáshoz a busztársaságok együttműködésére alapozva szolgálati busz működtetését is megszerveznék.

Jobbágyi és Kálló önkormányzata fórumokat szervezne a munkanélkülieknek, foglalkoztatóknak. Héhalom a tájékozottság növelését tervezi.

6 település az alacsony végzettség okozta hátrányok leküzdésére képzések felkutatását, szervezését vállalta.

4 település adatgyűjtés segítségével elsősorban megismerni kívánja a mélyszegénységben élők problémáit.

6 település önkormányzata nevezett meg olyan segítségnyújtási tevékenységet, amellyel a konkrét problémákat azonnal orvosolnák. Ilyen intézkedés Bujákon az ételkészítés és ruhaosztás, Vanyarcon a problémákra adott útmutatás, tanácsok, Tar, Héhalom, Erdőkürt és Erdőtarcsa településeken a konyhakerti gazdálkodás segítése.

Pásztó a lakásfenntartási támogatás összegének emelését vállalta.

A szegénységben élők egészségének megőrzését 10 település tűzte ki célul. Ezen belül ingyenes szűrőprogramok, prevenciós programok és közösségi szemléletformáló programok szervezése szerepel.

Bujákon egyedülállóan „Roma közösségfejlesztés” néven kulturális identitást és közösséget fejlesztő programok szervezését tervezik.

Gyermekek esélyegyenlősége

A települések a legtöbb intézkedést a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása érdekében nevesítettek. 10 településen a szociális hátrányok mérséklésére fejlesztési programokat, közösségfejlesztő foglalkozásokat megszervezését, a gyermekek szakkörökbe való bevonását, sportolási lehetőségek biztosítását tervezik.

A felzárkóztatás keretében 5 településen biztosítani kívánják a közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatásokra (iskola pszichológushoz, logopédushoz, gyógypedagógushoz) történő eljutást falubusz segítségével. 5 településen pedig a fejlesztést helyben kívánják szakember biztosításával elérni.

A felzárkózás másik eszköze a szabadidő hasznos eltöltésének biztosítása. 8 település szeretne a gyermekek számára sport és kulturális programokat biztosítani pályázatok útján.

3 település kíván megvalósítani programot a gyermekek egészségvédelmének érdekében.

Bér és Szirák településeken ruha és egyéb adományokkal segítenék a hátrányos helyzetben lévő gyermekeket. Béren információs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával is segítene „gyerek NET” programjával.

Alsótold és Kozárd önkormányzata a középiskolás gyermekek kötelező önkéntes munkájának teljesítéséhez biztosítana lehetőséget.

Palotás község önkormányzata a gyermekvédelmi jelzőrendszer szakmaközi együttműködésének erősítésével kíván a gyermekek esélyegyenlőségén javítani.

Nők esélyegyenlősége

A települések 52 %-a legtöbb intézkedést a nők munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében fogalmazott meg. Főként a településen élő nők foglalkoztatottságának növelése a cél, a foglalkoztatás lehetőségeinek feltérképezésével, illetve képzések közvetítésével. A gyermekes anyák elhelyezkedését Erdőkürtön például nagyfi szolgáltatás létrehozásával, Pásztón pótnagyfi-szolgálattal, Márkházán pedig családbarát munkahelyek létrehozásának lehetőségével kívánják támogatni.

Buják és Kálló település önkormányzata a nők munkába állását bölcsődei férőhelyek kialakításával támogatja.

A nők egészségügyi kockázatát 10 település önkormányzata látta intézkedésre kiemelt területnek. A nők egészségügyi szűrővizsgálatokon történő részvételét 7 településről falubusz igénybevételel kívánják megszervezni, Szirák és Szurdokpüspöki helyben kívánja megszervezni a nők egészségügyi szűrését, Kozárd önkormányzata pedig a védőnői és orvosi feladatellátás és dologi feltételeinek fejlesztésével járulna hozzá a nők egészségvédelméhez.

Csécse és Ecseg települési önkormányzata az egyedül élő nők érdekében hozott intézkedési tervet, tájékoztatást nyújtana a szociális ellátások lehetőségéről, ezzel a szociális ellátásban részesülők körét is bővítenék, továbbá a biztonságuk érdekében tennének lépéseket.

Buják, Jobbágyi és Kálló települések a kisgyermeket nevelő, munkától távollevő anyák részére biztosítana családi és szabadidős programokat, amelynek során a társadalmi kapcsolataik elmélyülnek, részt vesznek a közösségi életben, megosztják egymással problémáikat, kimozdulnak a mindennapi tevékenységeik köréből.

Idősek esélyegyenlősége

Az időseket érintő legtöbb intézkedés az aktivitásuk megőrzése és elmagányosodásuk megakadályozása érdekében született. Rendszeres társasági élet lehetőségének biztosítása, előadások, kirándulások szervezése, és olyan közösségi programok, ahol több generáció találkozására van lehetőség, hogy az idősek a település aktív közösségének tagjai legyenek. Jobbágyi, Palotás az idősek informatikai jártasságát is kívánják növelni képzések által.

Az aktív élet feltétele, hogy az idősek egészségét minél tovább megőrizzék, ezért 5 településen egészségügyi szűrővizsgálatokon történő részvételt támogató intézkedéseket is tettek.

A szociális ellátások növelését, illetve az igénybevétel ösztönzését 4 település kívánja elérni. Alsótold településen az önmagukat ellátni képtelen idősek részére tartós bentlakásos intézményt terveznek létrehozni.

6 településen fontosnak tartják a rendszeres tájékoztatást az igénybe vehető támogatásokról

Szintén kiemelt jelentőségű az intézkedések száma alapján a települések számára az idősek biztonsága. 5 település figyelemfelhívással, megfelelő tájékoztatással, bűnmegelőzési előadásokkal, és megerősített járőrszolgálattal valósítaná meg vállalását.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A települések 63%-a (17 település) a legtöbb intézkedést akadálymentesítés érdekében hozta. Főként a közintézmények, középületek akadálymentesítését célozták meg, lehetőség szerint pályázatok segítségével. Alsótold, Kozárd és Pásztó az infokommunikációs akadálymentesítést, a település honlapjának akadálymentessé tételét is szeretné megvalósítani. Csécse és Ecseg az érintettek távolsági közlekedésének megkönnyítése érdekében, annak fejlesztését, alternatív közösségi közlekedés lehetőségét is biztosítani kívánja.

6 település adatgyűjtéssel tájékozódna a fogyatékkal élők számáról és helyzetéről. 3 településen az adatgyűjtés további célja a szükséges beavatkozások megtervezése, a célcsoport hatékony, célirányos tájékoztatása. Buják és Vanyarc településen a lakosság érzékenyítése és a másság elfogadtatása is célja az adatgyűjtéshez kapcsolódó tevékenységnek.

Erdőtarcán szeretnék a fogyatékkal élőket is bevonni a közösségi programokba.

7 település a fogyatékkal élő személyek ellátásra való jogosultságról történő tájékoztatást, annak igénybevételi feltételeinek ismertetését vállalta.

6.4. Rétsági járás

A Rétsági járás 25 települése a Helyi Esélyegyenlőségi Programjában rögzítette azon vállalásait, amelyeket az esélyegyenlőség megteremtése érdekében az egyes település sajátosságait figyelembe véve szükségesnek ítélték. Egyes települések az intézkedés minden mozzanatát megnevezve 15-16 intézkedést soroltak fel, mások az egyes veszélyeztetett célcsoport esetében összevontan egy cél megfogalmazása mentén írták le a szükséges intézkedéseket, és a cél eléréséhez szükségesnek tartott tevékenység folyamatokat.

Település/Célcsoport	Mélyszegénység	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékkal élők	Végösszeg
Alsópetény	2	1	3	4	4	14
Bánk	3	3	2	2	2	12
Berkenye	3	2	2	2	1	10
Borsosberény	3	1	2	1	1	8
Diósjenő	5	3	1	5	2	16
Felsőpetény	1	1	2	2	1	7
Horpács	1	1	1	1	1	5
Keszeg	1	1	1	2	1	6
Kétbodony	4	2	3	3	1	13
Kisecset	3	2	2	2	1	10
Legénd	3	1	3	4	4	15
Nagyoroszi	1	1	1	1	1	5
Nézsza	3	3	3	4	3	16
Nógrád	4	1	5	2	3	15
Nógrádsáp	1	1	1	1	1	5
Nőtincs	1	1	2	2	1	7
Ósagárd	1	1	2	2	1	7
Pusztaberki	1	1	1	1	1	5
Rétság	3	2	3	3	2	13
Romhány	2	2	3	4	4	15
Szátok	5	3	1	4	2	15
Szendehely	1	1	1	1	1	5
Szente	1	2	2	1	2	8
Tereske	2	3	2	2	1	10
Tolmács	3	2	3	3	2	13
Végösszeg	58	42	52	59	44	255

52. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Rétsági járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége érdekében megfogalmazott intézkedések 4 főcsoportba sorolható: foglalkoztatást segítő tevékenységek, adósságcsapdapénzgazdálkodási hiányosságok kezelése, lakásproblémák kezelése, tájékozottság növelése az elérhető támogatásokról.

A települések 80%-a (20 település) fogalmazott meg foglalkoztatással kapcsolatos célt. 8 település a munkanélküliek számának csökkentését az álláskeresők közfoglalkoztatásba történő bevonásával látja megoldhatónak. Állásbörzék szervezését, folyamatos munkaerő-piacitájékoztatót, az álláslehetőségek feltérképezését szintén 8 település nevezte meg vállalásként. 12 településen érzik szükségesnek a munkaerő-piaci esélyek növelését képzések, felnőtt oktatási programok által. A legtöbb településen főként a járási munkaügyi központ által nyújtott képzési és oktatási lehetőségeinek népszerűsítését vállalja az Önkormányzat, kihasználva a település kommunikációs csatornáit, de például Nógrádsáp települési önkormányzata az érintettek körében végzett iskolázottsági felmérés, és az igények felmérése mentén a tanfolyamok, képzések megszervezését, és a képzések elindítását is vállalta.

Adósságkezeléssel kapcsolatban a tájékoztatást tartják nagyon fontos tevékenységnek a települések a szociálisan hátrányos helyzetű lakosok helyzetének javítása, az eladósodottság megakadályozása, késleltetése és a díjhátralékkal rendelkezők számának csökkentése érdekében. 10 település vállalt adósságkezeléssel kapcsolatos feladatot a célcsoport érdekében. Borsosberény szükség esetén önkormányzati rendeletmódosítását, és pályázati források felkutatását is vállalta.

4 település vállalásában szerepel az átmeneti lakásproblémákkal küzdő családok helyzetének javítása. Továbbá Szátok települési önkormányzata felismerte a településen jelen lévő lakhatási problémákat, azonban egyelőre a lakásproblémákkal küzdő családok, és a komfort nélküli lakások feltérképezését vállalják, igényfelmérést készítenek a szociális bérlakások kialakítására vonatkozóan.

5 településen a lakosság tájékozottságának növelésével szándékozzák elérni, hogy a szociálisan rászoruló személyek minden segítséget megkapjanak ahhoz, hogy életszín-vonaluk és anyagi helyzetük javuljon. Ehhez tájékoztató és ismertető anyagok megjelentetését vállalják a helyi kommunikációs csatornák, és a család- és gyermekjóléti szolgálat segítségével.

Bánk település a mélyszegénységben élők élethelyzetének javítására egyedülállóan szűrőbusz segítségével az egészségügyi ellátást kívánja közel vinni az érintettekhez.

Kisecset településen a függőségi betegségek visszaszorítása, csökkentése, megszüntetését tűzték ki célul a célcsoportban, melyet szakemberek bevonásával kívánják megvalósítani.

Keszeg település az Önkormányzat szerint sokat fejlődött az elmúlt 10 évben, ezért a nincs szükség intézkedésre.

Gyermekek esélyegyenlősége

A gyermekek esélyegyenlőségének elősegítésére minden járásban lévő település fogalmazott meg célkitűzést. Két fő területet éreznek kiemelt fontosságúnak, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek segítését, és a nyári szünidei felügyelet, és étkeztetés megoldását. A gyermekek jólétének biztosítása, veszélyeztetettség feltárása, és a jelzőrendszer hatékony működtetése is megjelenik 3-3 település esélyegyenlőségi programjában.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek helyzetének javítását 11 település jegyezte intézkedésre, és főként a feltételekről, kedvezményekről, jogszabályváltozásokról történő szülői tájékoztatással tervezik a feladat megvalósítását. Nógrádsáp települési önkormányzata gondolta azt, hogy további feladatot is vállal - az egyébként törvényileg önkormányzati kötelezettségként előírt - tájékoztatáson túl: A települési önkormányzat támogatja azokat a gyermekeket, akik tehetségük, tudásuk és szorgalmuk révén érettségit kívánnak tenni, a szülői/családi háttér azonban nem/vagy csak részben tudja ezt anyagilag támogatni. Mindezt pályázatok segítségével kívánják megvalósítani.

10 településen fogalmaztak meg vállalást arra, hogy a nyári szünidőben a gyermekek felügyeletének felmerülő igényével, a szabadidejük hasznos eltöltésével kapcsolatosan tesznek intézkedést. Ezen intézkedés 2 településen az igényfelmérést, 7 településen a programok megszervezését is magába foglalja, Kisecseten pedig a gyermekek szabadidejének hasznos eltöltéséhez különböző kültéri fitnesz-, és sporteszközök biztosítását, valamint szabadidő központ létrehozását tervezik.

Kisecset önkormányzata továbbá iskolapszichológus alkalmazásával segítené a gyermekek kiegyensúlyozott szellemi fejlődését. A gyermekek egészséges fejlődésének biztosítása érdekében Nézsa település kisgyermekes egészségügyi ellátását segítené elő szolgálati lakás kialakításával. Egészségre nevelés Tereske község vállalásában szerepel, a bűnmegelőzési programok mellett. Bűnmegelőző előadásokat Horpács településének önkormányzata is szervezne pályázatok segítségével.

Borsosberény település növelni kívánja bölcsődei férőhelyét, Bánk önkormányzata pedig az óvodai férőhely kihasználtságát. Nagyoroszi és Pusztaberki települések új játszótér kialakításával szeretnének a gyermekek jólétéhez hozzájárulni.

Nők esélyegyenlősége

A települések 56%-a a nők munkanélküliségét találta aggasztónak, és ezen a területen fogalmazott meg célokat az esélyegyenlőségük elősegítésére. A települések 40%-a további

szükséges intézkedéseket neveztek meg a nők munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében a kisgyermekes, vagy több gyermekes anyák munkába járásának megkönnyítésével kapcsolatban is. Kétféle lehetőséget vetettek fel: az egyik a könnyített, vagy alternatív alkalmazási feltételek, rugalmas munkaidő, vagy részmunkaidő alkalmazásának lehetősége, családbarát munkahelyek felkutatása. Ezt 5 település vállalta. A másikat a gyermekek felügyeletének megszervezését pedig másik 5 település írta feladatként. A szünidei programok, táborok szervezését lehetőség szerint pályázat útján biztosítanák. Nógrád település nyári táboroztatására alkalmas szálláshely kialakítását is vállalta. A szünidei gyermekfelügyelet igényét a szünidei gyermekétkeztetés igényfelmérésével együtt mérnék fel.

A 3 év alatti gyermekek napközbeni ellátására bölcsődei férőhelyek kialakítását szintén pályázatok segítségével 4 település tervezi, ezzel is segítve a nők elhelyezkedését.

A munkanélküliség és munkahely megtartása mellett a krízishelyzetben lévő, vagy egyedül élő szülők szociális helyzetének javítása érdekében 4 település tájékoztatással kívánja segíteni, hogy a rászorulóknak hozzájussanak a lehetséges támogatásokhoz.

6 település önkormányzata gondolt a kisgyermekes anyákra, akik a babák körüli teendőik miatt elszigetelődnek, szűkül a társasági, kulturális életük. Az otthoni háztartási monotonitásának ellensúlyozásának, és ahogy fogalmazzuk „feleslegesség érzetének megszüntetése” érdekében különböző kulturális és szabadidős programok szervezésével, rendszeres baba-mama klubok működtetésével vonják be az anyákat a közösségi életbe.

Keszeg település önkormányzata egyedülállóan a családtervezés népszerűsítése érdekében, a felelősségteljes, tudatos gyermekvállalások, családalapítások elősegítése, a település népességmegtartó erejének növelése céljából a fiatalok részére előadás szervezését vállalta, együttműködve a pedagógusokkal, a védőnővel, a háziorvossal és a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársával.

Idősek esélyegyenlősége

Az idősek esélyegyenlőségének legfontosabb színtereként a települések az időskorúak mindennapi életében jelentkező nehézségek leküzdését látták. A települések 64%-a (16 település) dolgozott ki valamilyen intézkedést az időskorúak életvitelének segítése, élethelyzetének javítása érdekében. 5 település kimondottan az egyedül élő idősek segítségét tűzte ki célul. Az idősek körében történő igényfelmérést követően, önkéntesek szervezését vállalták a nyári (pl. fűnyírás), és a téli (pl. hólapátolás) háztartási munkák elvégzésére a család- és gyermekjóléti szolgálat közvetítése által. Tereske településen a falugondnoki szolgálat

munkatársára is támaszkodnak a cél - egyedülálló időskorúak közszolgálati ellátáshoz jutásának segítése - elérésében.

Tolmács és Rétság a hivatali ügyek intézésében, nyomtatványok beszerzésében, és kitöltésében kíván segítséget nyújtani a célcsoporthoz tartozóknak.

Nagyoroszi önkormányzatának célja, hogy falubusz vásárlásával segítsen a településen élő idős embereknek, javítva ezzel esélyegyenlőségüket az egészségügyi szolgáltatások hozzáférésehez. További 6 település nevezte meg célkitűzésként az egészségügyi ellátáshoz való egyszerűbb hozzájutást. Szűrőprogramok, életmód tanácsadások szervezése, igényfelmérés, orvosi ellátás javítása feladatokkal, az átlagéletkor növelése, súlyos betegségek megelőzése, és az életminőség javítása érdekében.

7 települési önkormányzat gondolta fontosnak intézkedéseket előirányozni az idősök biztonságérzetének a javítása, áldozattá válásuk megelőzése érdekében. Bűnmegelőzési előadások, szórólapok és tájékoztatók mellett 4 településen pályázati forrásból a térfelügyelő kamerarendszer kiépítését, bővítését is megcélolták.

Az aktivitás megőrzése, magányérzetük csökkentése érdekében kulturális-, szabadidős programok szervezését 8 település vállalta. 3 településen még informatikai képzést is szerveznének. Rétság és Tolmács község önkormányzatai a nyugdíjasklub működésére, a klub programjainak lebonyolítására juttatnának forrást. A két település a rászoruló időseket a szociális támogatások igénybevételére ösztönöznék a szociális támogatások igénylésének lehetőségéről történő tájékoztatás által.

Az idősök nappali ellátásának biztosítását 3 település kívánja megvalósítani pályázat segítségével.

Bánk és Tereske települések gondoltak az idős, de még nem nyugdíjas korú lakosokra is, akik a munkaerő-piacon a fiatal generációval szemben koruk okán hátrányba szorúlnak. Számukra pályázati, támogatási lehetőségeket, képzéseket keresnek, hogy a munkáltatókat ösztönözzék az időskorú álláskeresőket foglalkoztatására.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének javulását 21 településen a középületek akadálymentesítésével kívánják elérni. 15 település pályázat útján kívánja megvalósítani terveit. Legénd, Nézsa és Romhány önkormányzata a járdák akadálymentesítését önkéntesek, civil szervezetek, for-profit szereplők és közfoglalkoztatottak bevonásával tervezi. 12 település

fontosnak tartja, hogy a településen fogyatékkal élőkről tájékozódjon az orvos, védőnő, nevelési és oktatási intézmények, és a család- és gyermekjólét szolgálat munkatársain keresztül.

Rétság és Tolmács településeken falubusszal segítenének a fogyatékkal élők közlekedési akadályoztatásának leküzdésében. A célcsoporthoz tartozó személyek a falubusszal könnyen eljutnának szakrendelőkhöz, és a gyógyszerkiváltásban is segítségükre lehetnek.

6.5. Salgótarjáni járás

A Salgótarjáni járáshoz 29 település tartozik Salgótarjával együtt. A települések Helyi Esélyteremtési Tervében összesen 266 intézkedést írt elő. Ez településenként a következőképp oszlik meg:

	Fogyatékkal élők	Gyermekek	Idősek	Mélyszegények	Nők	Végösszeg
Bárna	1	2	2	2	2	9
Cered	1	4	2	2	1	10
Egyházaskerve	1	1	1	2	1	6
Etes	0	2	1	1	1	5
Ipolytarnóc	1	2	2	2	1	8
Karancsalja	1	2	1	2	0	6
Karancsberény	1	1	1	1	0	4
Karancskeszti	1	1	2	2	1	7
Karancslapujtó	1	1	1	1	0	4
Karancsság	1	2	1	4	1	9
Kazár	1	2	1	8	2	14
Kisbárkány	1	1	1	1	1	5
Kishartyán	1	2	2	4	2	11
Litke	2	2	1	4	1	10
Lucfalva	2	2	2	2	1	9
Márkháza	1	3	1	3	1	9
Mátraszele	1	1	1	1	1	5
Mihálygerge	1	1	1	1	1	5
Nagybárkány	1	2	2	2	2	9
Nagykeresztúr	1	1	1	1	1	5
Rákócziabánya	4	1	5	7	2	19
Ságújfalu	2	2	2	3	1	10
Salgótarján	9	8	4	6	3	30
Sámsonháza	2	2	2	1	0	7
Somoskőújfalu	3	4	3	5	3	18
Sóshartyán	2	2	2	4	2	12
Szilaspogony	1	1	3	3	2	10
Vizslás	2	1	1	1	1	6
Zabar	1	2	3	4	3	13
Végösszeg	47	58	52	80	38	275

53. táblázat: Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Salgótarjáni járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége érdekében megfogalmazták meg a járás települései a legtöbb, számszerűen 80 intézkedést. Az intézkedések 5 főcsoportba sorolhatók: (1) foglalkoztatást segítő tevékenységek, (2) képzést segítő tevékenységek, tanácsadási (életvezetés, pénzügyi) tevékenységek, (3) lakásproblémák kezelése, infrastrukturális fejlesztése, (4) tájékozottság növelése az elérhető támogatásokról, illetve (5)

egészségügyi szűrések szervezése. Ezen túl találhatóak intézkedések a település egyéb infrastrukturális fejlesztéseiről, vagy éppen az eladósodott családok vizsgálatát célzó adatgyűjtés intézkedései.

Az intézkedések közül 34 a foglalkoztatás témakörébe sorolható. 22 település emelte ki külön intézkedésként, de továbbiak a képzési intézkedések során utalt még a foglalkoztathatóság kérdésére. A közvetlen foglalkoztatást növelni szándékozó intézkedések legnagyobb része a közfoglalkoztatás bővítést, vagy a helyi munkáltatók megkeresésén keresztül szándékozza a foglalkoztatás bővítését. Két település esetén – Kishartyán és Sóshartyán – kerül önállóan megjelenítésre a pályakezdők és diákok foglalkoztatási esélyei – továbbá hét település az általános iskolai végzettség elérését jelöli meg a foglalkoztathatóság kulcskérdésének.

5 település esetén is megjelenik annak fontossága, hogy a munkanélküliek nem regisztrált munkanélküliek, így még egy lépéssel távolabb vannak a munka világától. Itt azt kívánják elérni e települések, hogy a Kormányhivatalban regisztrálják magukat a munkanélküliként.

Néhány település esetén megjelenik a munkanélküliek számára a tanácsadás szükségessége, de ennél hangsúlyosabb a továbbképzésük, mely kifejezetten foglalkoztatáshoz kapcsolódóan a települések mintegy harmadán jelenik meg önállóan.

Kazár az egyetlen település, amely új munkáltatók odacsábításával – ipari park létrehozásával kívánja a foglalkoztatottági problémát orvosolni.

Önállóan 11 településnek található iskolázottságot növelni hivatott intézkedése. Ebből öt az általános iskola 8 osztályának elérését tűzi ki célul, míg a többi intézkedés a magasabb szintű végzettség elérését hivatott támogatni.

Szintén 11 település hozott intézkedést valamiféle tanácsadási tevékenység létrehozása céljából. Ebből 8 település általános életvezetési, mélyszegénység megelőzéséhez kapcsolódó célokat fogalmaz meg. 4 település az adósságkezelés és az alapvető pénzügyi ismeretek átadására helyezi a hangsúlyt.

Cered település egyik intézkedése az adósságkezelési szolgáltatás helyi rendeletének finomhangolását írja elő, az adósságspirál megtörése érdekében.

Közegészségügyi intézkedések Kazár és Rákócziánya településeknél találhatóak, ahol szűrések és prevencióval foglalkozó előadások megtartása jelenik meg célként.

A járás 5 települése – Salgótarján, Lucfalva, Karancsság, Kishartyán, Somoskőújfalu – jelezte, hogy nem rendelkezik elég információval az ott élő mélyszegényekről, s ezért célzott kutatás indítását tartja szükségesnek.

A lakhatás problémájának orvoslására és egyéb infrastrukturális intézkedésből összesen 10 található a járásban, de ezeket csak 4 település adja: Kazár, Rákócziánya, Salgótarján és Somoskőújfalu. Kazár az útépitésen, felújításon keresztül az egészségház felújításán át egészen a közintézmények energetikai korszerűsítéséig határoz meg intézkedéseket. Rákócziánya esetén ez utóbbi két cél érhető tetten. Salgótarján a romák számára közösségi tér kialakítását szeretné létrehozni, illetve a hajléktalanok számára adekvát kilépési lehetőséget a bérlakásállomány fejlesztésével. Somoskőújfalu a hivatali épület felköltöztetését szeretné elérni, illetve a mélyszegénységben élők elégtelen lakáskörülményeinek a megszüntetését.

Somoskőújfalu az egyetlen járásban lévő település, mely intézkedést hozott a lakhatási támogatás bővítésére, mellyel több hátrányos helyzetű embert céloznak elérni.

Gyermekek esélyegyenlősége

A gyermekek esélyegyenlőségének elősegítésére minden járásban lévő település fogalmazott meg célkitűzést, a legtöbbet Salgótarján (8). Összesen 58 intézkedés került elfogadásra melyek nagyon változatosak és számos innovatív elemet tartalmaznak. Az intézkedéseken az látszódik, hogy a települések számára ez a legfontosabb terület.

Ezzel szemben, számosságában a nyári szünidei felügyelet megoldása emelkedik ki, a települések 35%-a tett erre vállalat. Itt van, hogy saját forrás keretében, de néhol pályázat keretében próbálnak erre erőforrást találni.

Bárna gyermekvédelmi felelőst nevezne ki az általános iskolába, Cered gyógytestnevelést vezetne be, pedagógiai asszisztent, iskolai pszichológust, roma koordinátort és diákfelügyelőt alkalmazna, valamint iskolabuszt működtetne. Salgótarján a családok átmeneti otthonának és a gyermekek átmeneti otthonának a férőhelyszámának a bővítését tervezi, valamint a gyermekpszichiátriai és szenvedélybetegséghez kapcsolódó szolgáltatások létrehozását.

Több település fogalmaz meg speciális intézkedéseket a HH-s és HHH-s gyermekek esélyteremtésére – tanácsadással, ösztöndíj biztosításával, míg máshol a gyermekekkel foglalkozó szakemberek munkájának összhangját próbálják e cél érdekében fokozottabban összehangolni és támogatni.

Nők esélyegyenlősége

A települések közül 25 hozott intézkedést a nők esélyegyenlőségről, összesen 38 intézkedés került elfogadásra. Az intézkedések 4 főcsoportba sorolhatók: (1) foglalkoztatást elősegítő tevékenységek, (2) tanácsadási (életvezetés, pénzügyi) tevékenységek, (3) gyermekek nappali ellátásának bővítését célzó fejlesztések, (4) egészségügyi szűrések szervezésének intézkedései.

58%-a a nők munkanélküliségét, foglalkoztathatóságát találta aggasztónak, és ezen a területen fogalmazott meg célokat az esélyegyenlőségük elősegítésére. Kétféle lehetőséget vetettek fel: az egyik a könnyített, vagy alternatív alkalmazási feltételek, rugalmas munkaidő, vagy részmunkaidő alkalmazásának lehetősége, családbarát munkahelyek felkutatása. Az intézkedések egy része arra törekszik, hogy valamilyen foglalkoztatotti viszonyba (jellemzően közfoglalkoztatás) kerüljenek be a nők. Az intézkedések másik része a családbarát munkahelyteremtést, vagy a nők számára nyújtott képzések feladatát emeli ki. A gyermekeket nevelő nők csoportján kívül más női részcsoporthat kizárólag Bárna település említett meg az intézkedések között, melyben a fiatal nők elhelyezkedését szeretné kiemelten támogatni.

A nők számára 8 település határozott meg olyan intézkedéseket, amelyek a nők tájékozottságát, ismereteinek a bővítését célozzák. Itt leghangsúlyosabb témaként a nők az áldozattá válás megelőzése jelenik meg, melyet a nők családtervezéshez kapcsolódó ismereteinek bővítése és az egészségügyi ismeretek átadása egészít ki.

Hét település – Bárna, Kazár, Kishartyán, Nagykeresztúr, Rákóczibánya, Ságifalu, Somoskőújfalu – fogalmazza meg az intézkedései során a koragyermekkorai intézményrendszer bővítésének szükségességét. Itt jellemzően családi napközi létesítését szorgalmazzák, míg Nagykeresztúr anyaothont/családok átmeneti otthonát hozná létre.

Cered, Karancsság, Szilasbogony és Zabar települések fogalmaztak meg olyan intézkedéseket, melyek a nők egészségügyi szűrését hivatottak elősegíteni.

Idősek esélyegyenlősége

Valamennyi település legalább egy intézkedést hozott az idősek érdekében, összességében 52-et (Rákóczibánya hozta a legtöbbet, ötöt). A járás intézkedései 5 fő csoportba sorolhatók: (1) programok szervezése, (2) idősek számára nyújtott szolgáltatások kialakítása, bővítése, (3) egészségügyi szűrések szervezésének intézkedései, (4) az idősek biztonsági érzésének erősítését célzó intézkedések.

Egy település kivételével valamennyi szervezne valamilyen szabadidős, kulturális programot a településen élő idősek számára. A témák széles repertoáron helyezkednek el a kirándulások

szervezésétől az egészségügyi ismeretek átadásán át egészen közösségi kulturális események megtartásáig. Az idősek esélyegyenlőségét hivatott intézkedés fele ebbe a kategóriába tartozik.

A második leggyakrabban megjelenő intézkedés (10) a meglévő szociális szolgáltatórendszer bővítését célozza. Hárman a meglévő házisegítségnyújtás hétvégi nyitvatartásának bővítését célozzák, míg Karancsalján, és Karancskeszin új házisegítségnyújtás a kialakítását kezdeményezik. Kishartyánban falu és tanyagondnoki szolgáltatást, Karancsságon Idős nappali ellátását, míg Salgótarjánban idősothoni kapacitásokat hoznának létre.

Az idősek számára szűrővizsgálatok megszervezését Cered, Kisbárcány, Nagykeresztúr, Rákóczibánya, Szilaspogony és Zabar települések kezdeményezték az intézkedések keretében.

Ságifalu, Somoskőújfalú, Szilaspogony és Zabar települései terveznek az idősek számára olyan képzéseket, melyek az internet és a mobiltelefon használatát hivatott elősegíteni.

A közbiztosság kérdése az idősek vonatkozásában Ipolytarnóc, Rákóczibánya és Salgótarján települések esetén jelenik meg önálló intézkedések keretében.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének javulását 28 településen emelték ki a járásban, összesen 47 intézkedés keretében. Az intézkedések 5 főcsoportba sorolhatók: (1) fizikai környezet akadálymentesítése, (2) honlapok akadálymentesítése, (3) szociális szolgáltatórendszer bővítését célzó fejlesztések, (4) kutatások megindítása, (5) a célcsoport foglalkoztatási esélyeinek a növelése.

14 település írt intézkedést a fizikai környezet akadálymentesítésére, melyet kizárólag pályázati forrásból kívánnak megvalósítani. Infokommunikációs akadálymentesítésre 8 önkormányzat tett vállalásokat.

Az intézkedések vizsgálata során érdekes tapasztalat, hogy az önkormányzatoknak hiányosak az ismereteik a célcsoporttól, hiszen 8 önkormányzat (Cered, Litke, Lucfalva, Salgótarján, Sámsonháza, Somoskőújfalú, Szilaspogony, Zabar) adatgyűjtést/kutatást indítana ezen a területen.

A fogyatékkal élők szolgáltatások általi elérésének bővítése csak 4 település esetén jelenik meg intézkedés formájában. Ezen települések közül kiemelkedik Salgótarján, mely egymaga 3 különböző intézkedést fogalmaz meg: ingyenes internet hozzáférést biztosítana az elszigetelődés csökkentésére, köznevelési intézményeket alakítana át, a fogyatékkal élő

gyermekek speciális igényeinek megfelelően, valamint speciális eszközöket szerezne be – a fogyatékosági csoportok szerint – melyeket közösségi térben tenne elérhetővé.

A fogyatékkal élők foglalkoztatásának elősegítését Karancsberény, Rákóczibánya, Salgótarján, Somoskőújfalu és Sóshartyán emelte ki önálló intézkedés keretében. Itt a pályázaton keresztüli foglalkoztatás és az önkormányzatnál, illetve általa fenntartott intézményeinél történő foglalkoztatás célja fogalmazódik meg.

6.6. Szécsényi járás

A járás 14 települése feltérképezte az ott élő kiemelt figyelmet igénylő csoportok sajátosságait, szükségleteit, és azon körülményeket, amelyek az adott célcsoport esélyegyenlőségének érvényesülésében hiányként jelentkeznek, majd a Helyi Esélyegyenlőségi Programjaikban megfogalmazták a szükséges intézkedéseket a hiátusok enyhítése, megszüntetése céljából.

Település/Célcsoport	Mélyszegénység	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékkal élők	Végösszeg
Endrefalva	6	8	6	7	4	31
Hollókő	2	1	1	2	1	7
Ludányhalászi	1	2	1	2	1	7
Magyargéc	6	6	2	2	1	17
Nagylóc	1	1	1	1	1	5
Nógrádmegyer	3	2	1	4	5	15
Nógrádsípek	2	2	2	7	2	15
Nógrádszakál	3	1	1	2	2	9
Piliny	2	1	1	2	1	7
Rimóc	3	1	1	4	1	10
Szalmatercs	6	7	6	7	3	29
Szécsény	1	1	1	0	0	3
Szécsényfelfalu	3	6	5	7	2	23
Varsány	2	2	2	7	2	15
Végösszeg	41	41	31	54	26	193

54. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Szécsényi járás

Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

Nógrádsípek és Varsány települések kivételével minden település elsődlegesen a munkanélküliségben látta a megoldásra váró legfőbb problémát. 7 település a közfoglalkoztatás megszervezését, folytatását látja megfelelő intézkedésnek a munkanélküliség csökkentése érdekében. Fontosnak tartják a települések a meghirdetett állásokról, hasznos információkról szóló naprakész tájékoztatást a helyi kommunikációs csatornákon keresztül, együttműködve az illetékes járási hivatal munkaügyi központjával.

Hollókő a vállalkozókat kívánja megszólítani, számukra vonzóvá tenni a települést, hogy odatelepülve munkahelyeket teremtsenek a helyiek számára.

7 települési önkormányzat vállalásában szerepel az alacsony iskolai végzettség, mint a munkaerő-piaci hátrány elleni küzdelem, tájékoztatással a képzési lehetőségekről, az érintettek motiválásával a képzéseken való részvételre, és iskolai tanulmányok folytatására. Ludányhalászi helyi képzések szervezését is vállalta.

A mélyszegénység felszámolására 5 település a szociálisan rászoruló személyek támogatásának biztosítását nevezte meg feladatként. 3 településen ez a hivatali ügyek intézésében és tájékoztatás nyújtásának tevékenységében nyilvánul meg. Endrefalva tűzifa támogatást nyújt. Magyargécen szociális földprogram pályázattal segítenének.

A két nevezett településen a lakhatási problémákat is orvosolni szeretnék, Magyargéc a telepprogramon keresztül, Endrefalva az üres, romos házak megvásárlása és felújítása által, hogy a településkép is javuljon.

Nógrádsipek és Varsány települések az egészségügyi helyzet javítására, az egészségtudatos életre való nevelésre, az egészség megóvására kíván koncentrálni, továbbá a szenvedélybetegségek visszaszorítására tervez intézkedéseket, felvilágosító kiadványok kiadását, prevenciós előadások/foglalkozások szervezését.

Endrefalva a településen lévő kamerarendszer pályázati forrásokból történő bővítésével növelné a település közbiztonságát.

Gyermekek esélyegyenlősége

10 település jelölte elsődleges fontossággal a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek helyzetének javítását. A megjelölt tevékenységek főként a mögöttes okok feltérképezése, és az érintettek tájékoztatása a jogosultságokról, jogszabályi változásokról. Két település megnevezte - az egyébként törvény által előírt kötelezettséget – a jelzőrendszer működtetését, mint elvégzendő feladatot. Hollókő felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezése mellett ösztöndíjak felkutatásával is segítené a hátrányos helyzetű gyermekek érvényesülését. Magyargéc települési önkormányzata biztos kezdet gyerekház működtetésével és a tanoda program megvalósításával kíván segítséget nyújtani a veszélyeztetett gyermekek élethelyzetén. Szalmatercs pszichológiai tanácsadással biztosítana esélyt az egészségesebb személyiség kifejlődéséhez, kibontakozásához, a beilleszkedés elősegítéséhez.

6 település szerint a prevenció fontos a deviáns viselkedés megelőzése céljából, a korai fejlesztés pedig a lemorzsolódást akadályozza. Előadások, egyéni és családterápiák, tájékoztató fórumok szervezése, korai fejlesztő programok, szűrések a megelőzés eszközei, együttműködve a család- és gyermekjóléti szolgálattal, védőnővel, meghívott szakemberekkel.

Endrefalva a szenvedélybetegségek megjelenésének megelőzését is fontosnak tartja a gyermekek körében.

5 település a gyermekek szabadidejében a hasznos időtöltés biztosításával is hozzá kívánnak járulni az egészséges gyermekfejlődéshez. Endrefalva az önkormányzat sportolásra alkalmas ingatlanainak felújításával és sportrendezvények szervezésével járulna hozzá a cél megvalósulásához. Magyargéc játszótér és sportpálya kialakításával, Nagylóc a közösségi színtér javításával, eszközök beszerzésével, Nógrádmegyer és Varsány szakemberek bevonásával, sport és mozgásfejlesztő, szűrőprogramok szervezésével valósítaná meg terveit.

Endrefalva a településen élő gyermekek nyári szünidei felügyeletét kívánja biztosítani a jelenlétház szolgáltatásainak kihasználásával, valamint olyan diákok bevonása mellett, akik az 50 órás "diákmunkát" akarják teljesíteni.

3 település önkormányzatának vállalásában szerepel a hátrányos helyzetű gyermekek továbbtanulásának támogatása, ösztönzése ösztöndíjprogramok vagy beiskolázási támogatás segítségével. Endrefalva példaképeket bemutató előadások szervezésével is ösztönözné a gyermekeket arra, hogy tegyenek önmaguk felemelkedéséért.

Szalmatercs a közbiztonság növelését kívánja térfigyelő kamerák segítségével biztosítani.

Nők esélyegyenlősége

A nők különleges helyzete részben a családanyai és munkaerő-piaci szerepeinek összeegyeztetéséből fakad. A járás településeinek 78%-a (11 település) látja úgy, hogy ezzel a nehézséggel a nők segítség nélkül nehezen tudnak megbirkózni, és szükségesnek tartják bizonyos intézkedések megtételét. A nők munkába állásának segítése, a munkanélküli vagy gyermekfelügyeleti problémákkal küzdők helyzetének javítása, és a munkaképes korú nők foglalkoztatottságának növelése érdekében, szoros együttműködéssel a járási munkaügyi központtal, család- és gyermekjóléti szolgálattal, egyéb szakmai szervezetekkel a tájékoztatás és információk széles körű biztosításával kívánnak segítséget nyújtani a célcsoport tagjainak. 4 település a képzésekben látja a nők munkaerő-piaci helyzetének javulását, így a képzésekről az információk összegyűjtését, és az érintettek tájékoztatását vállalta.

Az otthon lévő nők elszigetelődésének csökkentésére Rimóc és Endrefalva rendezvények szervezésével, és a nők közösségi életbe való bevonása által, közösségi munkára, és szabadidős programokon való részvételre való ösztönzésével nyújt lehetőséget.

Nógrádsipek és Varsány a családok krízishelyzetének, eladósodásának csökkentését is célul tűzte ki. Megvalósítását az alacsony jövedelemmel rendelkező családok tájékoztatása mentén tervezik a szociális és a gyermekjóléti szolgáltatások igénybevételének lehetőségéről.

Szalmatercs és Szécsényfelfalu a családon belüli erőszak elleni küzdelemben is feladatot vállal, az ingyenesen hívható segélykérő telefonszámok, érdekvédelmi szervezetek elérhetőségeinek nyilvános helyeken történő közzététele, és a jelzőrendszer fontosságának erősítése által.

5 településen a nőket érintő egészségügyi kockázatokra is hangsúlyt fektetnek. Egészségügyi szűrő, felvilágosító és oktató programok szervezésével az egészségkultúráltság kialakítása, az egészséges életmód népszerűsítése a cél.

Idősek esélyegyenlősége

Szécsény település kivételével minden település szükségesnek látta a településen élő időskorúak élethelyzetének, esélyegyenlőségének javítását.

11 település nevezte fontos célnak az időskorúak aktivitásának fenntartását, és ehhez közösségi rendezvények, kulturális és sportesemények, szabadidős tevékenységek biztosítását tartják elengedhetetlennek. Endrefalva és Hollókő településen az idősek információs társadalomba való bevonását is tervezik informatikai képzés szervezésével.

Az időskori aktivitás egyik feltétele az egészség megőrzése, ehhez pedig 9 településen is egészségügyi programokkal járulnának hozzá. Egészségügyi szűrések, az egészségtudatos gondolkodás népszerűsítése szerepel a megvalósítandó teendők között. Szécsényfelfalu és Szalmatercs önkormányzata a háziorvossal a rendelési idő módosításáról is egyeztetne. Endrefalván a háziorvosi jelenlét sem állandó, így a település az orvosi rendelő és hozzá tartozó szolgálati lakás felújításával tenné az orvosok számára a településen lévő praxist.

10 településen az időskorúak biztonságérzetének javítását, az idősek áldozattá válásának megelőzését kívánják elérni a rendőrséggel és polgárőrséggel együttműködve, bűnmegelőző előadások, prevenciós foglalkozások szervezésével, tájékoztatók, plakátok kihelyezésével.

5 településen az idősek szociális ellátását kívánja fejleszteni, a házi segítségnyújtás és idősek nappali ellátásának népszerűsítésével, illetve Nógrádsipek és Varsány településeken hiánypótló szolgáltatásként idősek átmeneti elhelyezését biztosítanák. A két település külön kitér a demenciával élők ellátására.

4 településen az ott élő idősek számára a házkörüli munkákban önkéntesek bevonásával kívánnak segítséget nyújtani.

Endrefalva településen az idősek körében is veszélyként érzékeli a kábítószeres jelenlétét, így a rendőrség bevonásával kívánja a drogmegelőző tevékenységet megszervezni.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

Szécsény település kivételével minden településen hoztak intézkedési tervet a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének javítása érdekében.

12 település az utak, járdák, vagy középületek akadálymentesítését tervezi. 8 település pályázati forrásból kívánja megvalósítani azt. Endrefalván a hangosbemondót is meg kívánják javítani a Babati falurészen, hogy az ott élők elszigeteltségét csökkentsék. 3 településen adatgyűjtéssel szeretnék feltérképezni a fogyatékkal élők helyzetét.

Nógrádmegyer, Nógrádsipek és Varsány települések az egészségügyi szűrésekben való részvételt támogatná. Szalmatercs önkormányzata a falugondnok segítségével, a fogyatékkal élők mobilitását segítené.

Endrefalva a munkaképes fogyatékkal élők képzését szeretné megvalósítani.

7. Melléklet

Táblázat és ábrajegyzék

1. táblázat: Nógrád megye települései településnagyság szerint (KSH)	10
2. táblázat: Az országos és Nógrád megye lakosságának településnagyság szerinti eloszlása	11
1. ábra Az ország lakónépességének megoszlása megyénként 2020. január 1.-i adatok alapján.....	11
2. ábra Nógrád megye lakónépesség szerinti településtípusai 2020. január 1.-i adatok alapján	12
3. ábra Megyék területnagyság (km ²) szerint 2020.01.01.	13
4. ábra Nógrád megye települései területnagyság (km ²) szerint 2020.01.01.....	13
5. ábra Népsűrűség (Fő/km ²) 2020. január 1. adatok szerint.....	14
3. táblázat Nógrád megye településtípusai járások szerint	14
4. táblázat Nógrád megye járásainak lakónépessége településtípus szerint	15
6. ábra 5000 fő alatti és feletti települések népességszámának megoszlása az egyes járásokban.....	16
7. ábra Nógrád megye járásainak területnagysága (km ²).....	16
8. ábra Nógrád megye településeinek népsűrűsége (Fő/km ²) 2020.01.01.....	17
5. táblázat: A lakott lakások lakóövezeti jelleg szerint; 2011	19
6. táblázat Külterület települési jellege, 2011	20
9. ábra Telepek, szegregátumok száma és elhelyezkedése Forrás: Domokos Veronika (2010)	21
10. ábra Nógrád megye lakónépességének alakulása, 2020.01.01. (Forrás: KSH)	23
7. táblázat: A főváros és megyék népességének alakulása 1970-től 2018-ig, (Forrás: KSH)	23
11. ábra: A megye lakónépességének alakulása járások szerint, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH)	24
12. ábra: A megye lakónépességének alakulása településtípus szerint, 1990-ben, 2001-ben és 2011- ben, (Forrás: KSH)	24
13. ábra Népmozgalmi adatok a megyében, 1990 és 2014 között, (Forrás: KSH).....	25
14. ábra Természetes szaporodás (+) ill. fogyás (-), 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)	26
15. ábra Természetes szaporodás (+), ill. fogyás (-) a megyében járások szerint, 1980-2011 (Forrás: KSH).....	26
16. ábra Természetes szaporodás (+), ill. fogyás (-) a megyében városok szerint, 1980-2011, (Forrás: KSH).....	27
17. ábra Élveszületési arányszám alakulása, 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)	27
18. ábra Élveszületés alakulása a megyében járások szerint, 1980-2011, (Forrás: KSH).....	28
19. ábra Halálozási arányszám alakulása, 2001 és 2014 között, (Forrás: KSH)	28
20. ábra Halálozás alakulása a megyében járások szerint, 1980-2011, (Forrás: KSH)	29
8. táblázat Születéskor várható átlagos élettartam megyénként, 2001-ben, 2012-ben és 2019-ben, (Forrás: KSH).....	29
21. ábra Nógrád megye népességének száma nem és életkor szerint, 2011 (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	30
22. ábra: A 15 éves és idősebb lakónépesség családi állapot szerint a megyében, 2001-ben, 2011-ben és 2015-ben ("%"), (Forrás: KSH)	30
9. táblázat A megye lakosságának felekezeti hovatartozása 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011- es Népszámlálás).....	32
23. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása 2001-ben és 2011-ben ("%"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	32
24. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása nemi bontásban 2011 ("%"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	33
25. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása korcsoporti bontásban 2011 ("%"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	34

26. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása iskolai végzettségi bontásban 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	34
27. ábra A megye lakosságának felekezeti hovatartozása településtípusok szerint 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	35
10. táblázat A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben, és 2011-ben (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	36
28. ábra A népesség aránya nemzetiség szerint a megyében 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben („‰”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	37
29. ábra A népesség aránya a megyében nemzetiség szerint a járásokban ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	37
11. táblázat A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében különböző településtípusokon 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	38
30. ábra A népesség megoszlása nemzetiség szerint a megyében különböző településtípusok szerint 2011-ben („‰”), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	39
31. ábra A 7 éves annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében 1970-ben, 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	39
32. ábra A 7 éves annál idősebb népesség aránya a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében 1970-ben, 1980-ban, 1990-ben, 2001-ben és 2011-ben, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	40
33. ábra A 7 éves és annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, Magyarország és Nógrád megye 2011, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	40
34. ábra: Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a népességből megyénként, 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	41
35. ábra: A 7 éves és annál idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében, nemi bontásban 2011, (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	41
36. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint a megyében, korcsoport szerinti bontásban, 2011 ("‰"), (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás).....	42
37. ábra A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (megyei jogú város) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („‰”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	43
38. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (város) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („‰”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	43
39. ábra: A 25 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint településtípus (község) és korcsoport szerinti bontásban, 2011 („‰”) (Forrás: KSH 2011-es Népszámlálás)	44
40. ábra 1 adófizetőre jutó SZJA adóalapba tartozó éves átlagjövedelem (2018).....	45
41. ábra Személyi jövedelemadó fizetők 1000 lakosra jutó száma megyénként, 2018.....	46
42. ábra Személyi jövedelemadó fizetők 1000 lakosra jutó száma Nógrád megye járásában, 2018. .	46
12. táblázat Öregségi nyugdíjban részesülők lakónépességen belüli aránya megyénként, 2018	47
43. ábra Nógrád megyében öregségi nyugdíjban részesülők lakónépességen belüli aránya járásonként, 2018.....	48
44. ábra Öregségi nyugdíjban részesülők megoszlása (%) a folyósított összeg nagysága alapján megyénként, 2019 január	49
45. ábra Rendszeresen önkormányzati támogatásban részesülők száma megyénként, 2018	50
13. táblázat Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 0-18 éves lakónépességben megyénként, 2018	51
46. ábra Nógrád megye településein rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 0-18 éves lakónépességben, 2018.....	52

14. táblázat Nógrád megye települései, ahol a legkevesebb, és legnagyobb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya, továbbá néhány település, ahol kiemelkedően magas, vagy feltűnően alacsony a számuk.	53
47. ábra Egy háztartásra jutó nettó vagyon megoszlása megyénként, ezer forintban, 2014 Forrás: MNB	54
15. táblázat: Hozzáadott érték 2010-2014, folyó áron; Forrás: KSH, területi statisztika	55
16. táblázat: Nógrád megye cégeinek gazdasági szektorok szerinti eloszlása	56
17. táblázat: Nógrád megye TOP 20 foglalkoztatója átlagos létszám alapján (2018)	56
18. táblázat Foglalkoztatottak száma és aránya a népességben megyénként, 2016	57
48. ábra Személyi jövedelemadó fizetők 1000 lakosra jutó száma megyénként, 2018.....	58
49. ábra Személyi jövedelemadó fizetők 1000 lakosra jutó száma Nógrád megye járásaiban, 2018. .	58
19. táblázat Nyilvántartott álláskeresők száma, és aránya a népességben megyénként, 2018	59
50. ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a népességben Nógrád megye járásaiban, 2018.....	60
20. táblázat Az álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása, 2018.....	60
51. ábra Nógrád megye közút hálózata	62
52. ábra: Közúti járművek átlagéletkora és száma járásonként.....	63
53. ábra: 100 állandó lakosra jutó személygépkocsik száma 2019-ben	64
54. ábra Kulturális rendezvények száma(db) az Észak-Magyarországi régióban, 2006-tól 2018-ig, (Forrás: KSH).....	67
55. ábra Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő) az Észak-Magyarországi régióban, 2006-tól 2018-ig, (Forrás: KSH)	68
56. ábra A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő) az Észak-Magyarországi régióban, 2000-től 2018-ig.....	69
57. ábra Múzeumi kiállítások száma (db) az Észak-Magyarországi régióban, 2004-től 2018-ig	70
58. ábra Múzeumi látogatók száma (fő) a Észak-Magyarországi régióban, 2004-től 2018-ig.....	70
59. ábra A háziorvosi, gyermekorvosi és vegyes szolgálatok aránya Nógrád megyében és országosan	71
21. táblázat Háziorvosi és házi gyermekorvosi szolgálatok száma járásonként.....	72
60. ábra Egy háziorvosra jutó lakosok száma	73
61. ábra Egy háziorvosra és gyerekorvosra jutó éves betegforgalom járásonként	74
62. ábra Betöltött területi védőnői állások aránya járásonként (2017)	77
63. ábra Több települést ellátó védőnők száma járásonként (2017).....	78
64. ábra 100 lakosra jutó éves megjelenések száma járóbeteg ellátásban járásonként.....	79
22. táblázat Kórházak kihasználtsága és az átlagos ápolási napok száma (2018)	81
23. táblázat Óvodai férőhelyek és beiratott gyermekek száma és 3-6 éves állandó népességre vetített száma (2018)	83
65. ábra Bölcsődével rendelkező települések megoszlása a bölcsődéik átlagos kihasználtsága szerint.	84
66. ábra Hátrányos helyzetű óvodások aránya az óvodával rendelkező településeken (2018)	85
24. táblázat Nógrád megyei általános iskolai feladatellátási helyek száma járásonként és fenntartó típusomként (2020).....	86
67. ábra Nógrád megyei általános iskolás tanulók száma évfolyamonként (2019).....	87
68. ábra Hátrányos helyzetű általános iskolás gyermekek aránya az általános iskolával rendelkező településeken (2018).....	89
25. táblázat Középiskolába járó hátrányos helyzetű gyermekek aránya a nappali képzési rendszerben iskolatípusonként.....	91
26. táblázat 2019-ben szociális alapellátásokat igénybe vevők száma és aránya Nógrád megyében ...	95
27. táblázat 2019-ben gyermekjóléti alapellátásokat igénybe vevők száma és aránya Nógrád megyében	97
69. ábra Óvodai ellátás Nógrád megye településein, 2019.....	100
70. ábra Általános iskolai oktatás-nevelési intézmények Nógrád megye településein, 2019.....	101

71. ábra Középfokú oktatás-nevelési intézmények Nógrád megye járásaiban, 2019.....	101
28. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Balassagyarmati járásban Forrás: KIR 2019. február	102
29. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Bátonyterenyi járásban Forrás: KIR 2019. február	102
30. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Pásztói járásban Forrás: KIR 2019. február.....	103
31. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február.....	103
32. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Salgótarjáni járásban Forrás: KIR 2019. február	104
33. táblázat A köznevelési intézmények száma, feladatellátási hely szerint a Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február.....	104
72. ábra Iskolai tornatermek Nógrád megye településein, 2019	105
34. táblázat A tornatermek száma a Balassagyarmati-, Bátonyterenyi-, Pásztói járásban Forrás: KIR 2019. február	105
35. táblázat A tornatermek száma a Rétsági-, Salgótarjáni-, Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február	106
73. ábra Alapfokú művészetoktatást nyújtó intézmények Nógrád megye településein, 2019	106
36. táblázat Alapfokú művészeti oktatás, feladatellátási hely szerint a Balassagyarmati-, Bátonyterenyi-, Pásztói járásban Forrás: KIR 2019. február.....	107
37. táblázat Alapfokú művészeti oktatás, feladatellátási hely szerint a Rétsági-, Salgótarjáni-, Szécsényi járásban Forrás: KIR 2019. február	107
74. ábra Bölcsőde és bölcsődei férőhelyszámok, 2020	108
38. táblázat Bölcsődék férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál) ..	109
75. ábra Felzárkóztatást segítő szolgáltatások, 2020.....	109
39. táblázat Tanodák és biztos kezdet gyermekházak száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál).....	110
40. táblázat Családok és gyermekek átmeneti otthonai férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	110
76. ábra Család- és gyermekjóléti központok és szolgálatok, 2020	111
77. ábra Házi segítségnyújtás szolgáltatás, 2020.....	111
41. táblázat Házi segítségnyújtást és jelzőrendszeres házi segítségnyújtást végző intézmények férőhelye száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	112
78. ábra Időskorúak nappali ellátása, 2020	112
42. táblázat Nappali ellátását nyújtó szolgáltatások férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	113
43. táblázat Közösségi ellátást nyújtó szolgáltatások Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	114
79. ábra Falu- és tanyagondnoki szolgáltatások, 2020	114
44. táblázat Falu és tanyagondnoki szolgálatok száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	114
80. ábra Támogató szolgáltatás, 2020	115
45. táblázat Hajléktalan ellátást nyújtó székely/telephelyek férőhelyeinek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál).....	115
81. ábra Idősek bentlakásos intézményei, és férőhelyszámai 2020.....	116
46. táblázat Az idősek bentlakásos ellátását nyújtó idősek otthona és időskorúak gondozóházai Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál)	116
82. ábra Fogyatékos bentlakásos intézményei, és férőhelyszámai 2020	117
47. táblázat A fogyatékos személyek, pszichiátriai és szenvedélybeteg bentlakásos ellátását nyújtó intézményi férőhelyek száma Nógrád megyében (Forrás: Szociális Ágazati Portál).....	117

48. táblázat A HEP intézkedések eloszlása Nógrád megye járási között	118
49. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Balassagyarmati járás	119
50. táblázat: Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Bátonyterenyei járás	124
51. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Pásztói járás	127
52. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Rétsági járás	131
53. táblázat: Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Salgótarjáni járás	137
54. táblázat Megnevezett intézkedések száma településenként az egyes célcsoportot illetően – Szécsényi járás	143